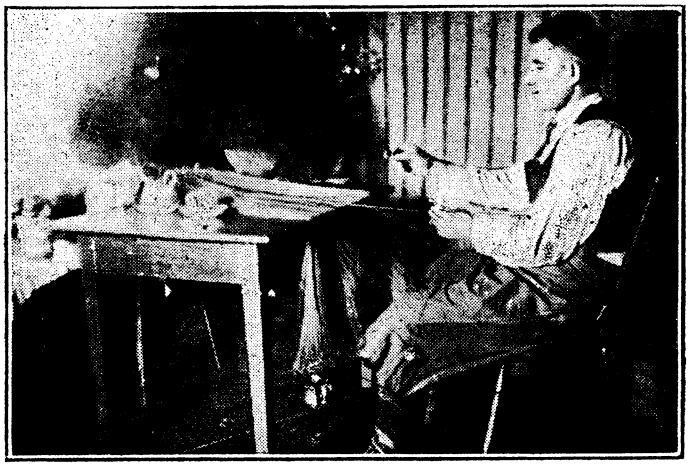
KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

Karjalainen verkon korjaaja.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

1938 NÄYTENUMERO 1938

M. Kakkosen Urheiluliike

Joensuu, puh. 124

TARMA OSAKEYHTIÖ

JOENSUU Puhelimet: Tukkuosasto . . . 155
Konttori 604
Vähittäismyymälä 484

Kangas-, Valmisvaate- ja Lyhyttavaraliike
Oma alusvaatetehdas

KESKUS-KAHVILA Joensuu, Torikatu 20
Leipomo & Konditoriliike *Suositellaan viihtyisänä käyntipaikkana*
Ulkotilaukset puhelin 423
Sivuliike **Kahvila & Ravintola** *Joensuun Linja-auto asemalla*
Ruokaa ja kahvia aina saatavana

S. SAHAROFF

Kangas-, valmisvaate- ja lyhyttavaroita
kohtuullisilla hinnoilla tukuttain ja vähittäin.
JOENSUU, Torikatu 24 — Puh. 522
Sivuliike, Kauppak. 21 — Puh. 327

AMMATTILAISET JA HARRASTELIJAT
Valokuvaustarpeenne ostatte halvimmalla
ANSU HÄMÄLÄISEN Valokuvaustarpeistosto
Siltak. 6. Kellarikerros. Harrastelijoiden töitä valmistetaan.

J. Pakarisen Vaatetusliike, Joensuu, Suvantok. 15
Puh. 425 *Kotimaisia ja Englantilaisia kankaita*
hyvä valikoima. / Hinnat halvat.

H. SAASTAMOINEN & POJAT Oy.

Joensuun konttori

Puhelin 195

OY. A. HALONEN, Joensuu

Ajanmukainen makkaratehdas ja lihan tukku- ja vähittäiskauppa. Myymälät: Suvantok. 15, puh. 42 ja 488
Kauppahalli „ 557 ja 578
Myymme edullisimmin kaikkea alaamme kuuluvaa.

Kusti Hämäläinen

Joensuu, Koskik. 11 — Puh. 614
Pienet kustannukset takaavat halvat hinnat.
Tervetuloa ostoksille!

JOENSUUN KIRJA- ja PAPERIKAUPPA

Puhelin 365. **Sivumyymälä** Siltak. 8, puh. 44
SUURTEOKSIA edullisesti vähittäismaksuilla.

Hackman & C:o

Joensuun Metsäkonttori

Suvantok. 12

Puhelin 436

POHJOIS-KARJALAN KEMIKAALIKESKUS OY.

Joensuu, Suvantok. 7

Puhelin 2

KOTILEIPOMO JA RUOKATAVARAKAUPPA

Saimi Löppönen
Joensuu, Kouluk. 23 - puh. 245

Ellen Kaarnalan MUOTILIIKE Joensuu
Teatteri Tapion talossa
Suuri valikoima muotiuutuuksia. Hinnat halvat.

T. NYKÄNEN Sekatavarakauppa

Juuka — Puh. 4
Suositellaan monipuolista varastoa.

J. PEILAMO

Juuka — Puh. 10
Suosittelee monipuolista varastoaan.

NURMEKSEN RAUTA OY.

Nurmes — Puhelin 90
Täydellisin rautakauppa
paikkakunnalla.

Nurmeksen Kauppa Oy.

Nurmes

Tukku- ja Vähittäiskauppa

J. TOROPAINEN Suojärvi — Puhelin 74.
Myy edullisesti alaansa kuuluvia tavaroita Heiniä ja kauraa hevosmiehille päivän halvimpiin hintoihin.

Leppäsyrjän Osuusmeijeri i.l.

Suojärvi
Suosittelee tuotteitaan.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

TILAUSHINTA:
20 mk. loppuvuodelta.
Irtonumeron hinta 5 mk.

PÄÄTOIMITTAJA
PAUL MARTTINA
APUTOIMITTAJA
JUHO MUSTONEN
TOIMITUSSIHTEERI JA TALOUDENHOITAJA
M. LIETE

Toimituksen osoite Nurmes.
puh. № 213.
Konttorin os. Sortavala.

TOIMITUSKUNTA: *E. V. Ahtia, Ville Helve, Paavo Jukola* ja *Nikolai Ruotsi*

NÄYTENUMERO I. **HEINÄKUUSSA 1938.**

Karjalan kieli.

Soav kevät kui, se savoin eänin soittav,
mi lindu se i kieĺ moal vihandal.
Oi lindu Karjalan, viel konza koittav
se kielen kevät sinun rahvahal?

Hos kodirannas šoigav allon ajo
da kiurun virz' al sinitaivahan,
tak' armahembah helgäv moaman pajo
dai toatan sana korvah nuorižan.

Ken lapsis salboas cänen sulavaĺzen,
mi kätkytniekal kerran lauleli?
Ken kielen kodilaizen, polguh painas
mi heŋgeh nuoreh mielet kazvatti?

Ken voisgi hyllät' oman heimon heŋgen,
sen muistot ajjan vuoz'tuhandizen . . .;
sen vajehtaldoa mugalaizeh ennen,
koin heittivökse mennes kalleĥen?

Sidäg' ei liene! Kajiskah se kieli
sen valloilleh min kuohut Kivačun!
Síd yhtes eläv karjalaine mieli,
Síd yhtes nouzoo väĺĺys murretun.

Kui zemčughelmi, salon peitos moannuh,
lävähtäen nouzov očal ńeidizen,
se kieli, aigoin hyllys eäreh soanuh,
viel kerran valguov silmih kaikkien.

Se mielen arreh olgah armahaine,
igäine tunnus käis meän rahvahan,
jeäv kuni yksgi moal viel mies vai naine,
kel rinnas heŋgi eläv Karjalan!

Peiboi Pedri.

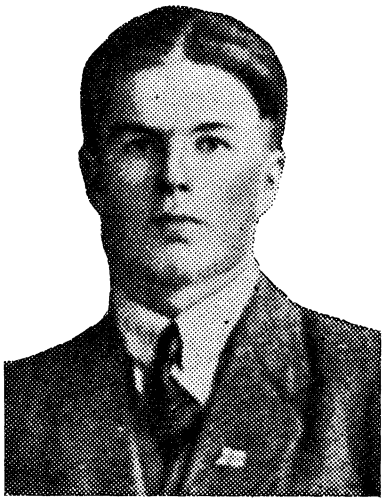
Osa Karjalaisuuden Ystäväin Liiton johtohenkilöitä

Varapuheenjohtaja, opettaja Juho Mustonen.

Liittomme puheenjohtaja, apteekkari Ville Helve.

Sihteeri, kauppias Paavo Jukola.

Karjalaisuuden Ystäväin Liitto ja sen äänenkannattaja.

Kautta vuosien jopa vuosikymmenienkin varsinkin rajan läheisyydessä asuvien karjalaisten keskuudessa kytenyt ajatus oman kansallisen heimojärjestön aikaansaamiseksi on vihdoinkin saatu toteutetuksi. Innostuksen kipinä on leimahtanut liekkiin ja temmannut toimintaan heidät sekä heidän harrastustensa ystävät yli maan. On kokoonnuttu vilpittömin mielin ja vakain tuumin yhteisten arvokkaiden tunnuksien ympärille. Nämä tunnukset on lueteltu liittomme perustamiskirjassa ja sisältävät sen mukaan **Karjalan heimokulttuurin ja historiallisten perinteiden vaalimisen, karjalan kielen kirjallisen viljelyn, kansallisten pyrkimysten ja uskonnollissiveellisten käsitteiden juurruttamisen heimorahvaan keskuudessa.**

Sen jälkeen kuin tämä ohjelma oli ensin ruvennut hahmoittumaan suppeammassa piirissä viime vuoden lopulla, selvisi piankin, että sillä oli olemassa innostunutta kannatusta siksi laajalti karjalaisuuden ystäväin edustajissa, että havaittiin mahdolliseksi perustaa julkinen järjestö ohjelman ajamiseksi. Aktiivisen toiminnan tielle päästiinkin jo kuluvan v:n alussa, jolloin 13. 2. pidettiin neuvottelukokous kreikkalaiskatolisen kirkkounnan juhlasalissa Sortavalassa. Kokous laati liiton perustamiskirjan luonnoksen ja valitsi toimikunnan laatimaan sääntöehdotuksen esitettäväksi perustavalle kokoukselle. Sääntökomitea sai työnsä valmiiksi ja kutsui liiton perustavan kokouksen koolle Sortavalan Seurahuoneeseen 20. 3. Kun todettiin, että parikymmentä henkilöä oli noudattanut kutsua ja suunnilleen saman verran saatu ilmoituksia muilta asian kannattajilta, päätti kokous, jota johti maanviljelijä Pekka **Kyöttinen,** yksimielisesti ja innostuksen vallitessa perustaa **»Karjalaisuuden Ystäväin Liitto»** nimisen heimojärjestön ylempänä mainituin ohjelmin.

Perustavaa kokousta välittömästi seuranneessa liiton varsinaisessa kokouksessa valittiin liiton puheenjohtajaksi apteekkari Ville **Helve** ja hallituksen jäseniksi kauppias Paavo **Jukola,** mv. Pekka **Kyöttinen,** luutn. Paul **Marttina,** kauppias Vasili **Molosovkin,** opettaja Juho **Mustonen** ja johtaja I. **Okulov** sekä varajäseniksi kauppias Juho **Markkinen** ja mv. Otto **Tossavainen.** Liitto päätettiin saattaa yhdistysrekisteriin ja sille valittiin tilintarkastajat. Myöhemmin pidetyssä hallituksen kokouksessa valittiin liiton varapuheenjohtajaksi op. Mustonen, sihteeriksi kaupp. Jukola ja rahastonhoitajaksi liikkeenedustaja

Niilo **Sontrakka.** Samalla hallitus hyväksyi perustajajäsenet.

Se vilkas harrastus, joka on ollut leimaa-antavana kaikissa liittomme ensimmäisissä kokouksissa, lupaa työllemme hyvää tulevaisuutta. Monituntisissa neuvotteluissa on joukko vanhemmankin karjalaispolven jämeräpartaisia ja -sanaisia uroita ollut sitkeästi lietsomassa innostuksen tulta nuorempiin. Erityisesti on lämmetty siitä ohjelmankohdasta, joka käsittää karjalan kielen vaalimisen. Liittomme yrittääkin kohdistaa erikoisen harrastuksensa mainittuun osaan ohjelmastaan. Olemme sitä mieltä, että kaikissa karjalan murteissa on siksi paljon eroavaisuuksia suomen kirjakielestä ja toisaalta siksi paljon yhteistä keskenään, että niistä täytyy voida luoda käyttökelpoinen yhteiskieli, joka määrätyissä suhteissa tulisi eroamaan suomen kielestä joskaan ei olisi jäävä siitä kovinkaan etäälle. Valtaosan Karjalasta ollessa eristettynä heimomaansa ja sen kielen vaikutuspiiristä on mielestämme tällaisen kielen, karjalan kielen, muodostaminen oleva mahtava ase taistelussa karjalaisuuden puolesta sielläkin, missä se nykyisin halutaan tuhota — eikä suinkaan välikappale sen tuhoamiseksi, kuten sillä taholla kuvitellaan. Tällöin tietenkin edellytämme, että kieli kehittyy oleellisesti karjalaiseksi eikä sellaiseksi sekamelskaksi, joksi se rajan takana ryssäläisellä ympäyksellä aiotaan tietyssä tarkoituksessa muuntaa.

Liitto on puoluevärit ön, ja siihen pääsee jokainen hyvämaineinen karjalaisuuden ystävä sääntöjen edellyttämässä järjestyksessä. Toivomme, että kaikki, jotka voivat hyväksyä päämäärämme, astuvat tukemaan yritystämme sekä osallistuvat aktiiviseen työhömme. Vain siten voimme toivoa sille runsasta menestystä.

Liiton omaksumia aatteita ajamaan ja sen jäsenten väliseksi yhdyssiteeksi on perustettu äänenkannattaja. — »Karjalaisuuden Ystävä» astuu nyt ensi kerran julkisuuteen. Se tietää kukkevansa lasten kengissä ja tahtoo esiintyä vaatimattomana. Se voi kompastellakin opetellessaan astumaan, mutta se uskoo varttuvansa ajan kera. Neuvoja ja apuakin se tunnustaa tarvitsevansa ja on oleva kiitollinen auttajilleen ja neuvojilleen, jos se huomaa saavansa opetuksia hyvässä tarkoituksessa. Palstamme ovat avoinna kaikille karjalaisuuden harrastajain kynäntuotteille sikäli kuin ne ovat sopusoinnussa liittomme tunnusten kanssa tai vaikkapa vain koskettelevat niitä. Erikoisen mielellään tulee lehti julkaisemaan karjalan kielisiä kirjoituksia sallien niille mahdollisimman vapaan aihepiirin. Uskomme on, ettei kalevalainen kieli vielä jouda arkistoihin homehtumaan, vaan että sillä on, kuten sen kannattajissakin, voimaa elää ja kehittyä ja että se kerran omalla luontaisella sitkeydellään on murtava ne kahleet, joihin sitä rajan takana yritetään kietoa.

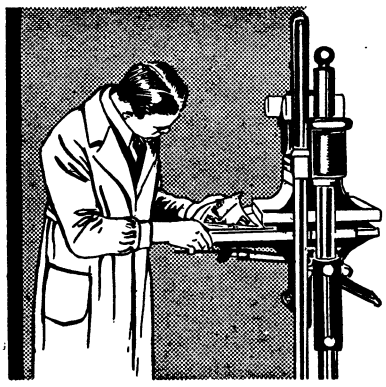
Karjalaisuuden Ystäväin Liitto

(KYL)

LIITON HALLITUS

Varsinaiset jäsenet: Liiton puheenjohtaja apteekkari V. Helve, varapuheenjohtaja opettaja J. Mustonen, kauppias Paavo Jukola, maanviljelijä Pekka Kyöttinen, luutnantti Paul Marttina, kauppias Vasili Molosovkin, johtaja I. Okulov.

Sihteeri: kauppias Paavo Jukola, os.: Rajasuvanto.
Rahastonhoitaja: teht.-edust. Niilo Sontrakka.
Toimistonhoitaja: Mitro Liete.
Liiton toimisto: Sortavala, Vakkosalmi.

ITÄ-SUOMEN KUVA
VIIPURI PUH. 1656

Fotolypia-, autotypia- ja monivärikuvalaatto jen

ERIKOISLIIKE

LUE,
TILAA JA
LEVITÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄÄ

Kielikö vai murre?

E. V. Ahtia.

»Onko karjalan kieli murre vai onko se kieli?» Näin kysytään ja vastaus tavallisesti kuuluu: se on eräs murre suomen muiden murteiden joukossa.

Mutta eroaahan se aika paljon suomen kielestä, ainakin kirjakielestä; eikö sitä sen nojalla voitaisi pitää eri kielenä?

Ei se auta tuo erilaisuus, sanotaan. Onhan esim. Ruotsissakin ruotsin kielen murteita, jotka eroavat toisistaan (jos lienee totta) enemmän kuin suomi ja karjala. Samoin kuuluu Saksassakin olevan murteita, joita berliniläinen ei ymmärrä ensinkään.

Mutta onhan tanska ja norja aivan eri kieliä kuin ruotsi ja kuitenkin niitä ruotsalainen ymmärtää helposti, lukee tanskalaisia ja ruotsalaisia kirjoja melkein yhtä vaivattomasti kuin omaa kieltä. Norjan puhekielikin on ilman mitään vaikeutta selvää ruotsalaisen korvissa. Mistä sitten tulee se k i e l e n arvoaste, kun se ei riipu paljonkaan heimokielten vähemmästä tai suuremmasta eroavaisuudesta, vaan näyttää olevan siitä riippumaton? Eihän kukaan uskalla väittää, että norja on vain — eräs ruotsalainen murre, tai päinvastoin, että ruotsi on norjan kielen väännös. Mikä antaa norjalle ja tanskalle oikeuden olla »kieliä» ruotsin rinnalla (tai esim. hollannille samoin saksan rinnalla)?

Suomen kirjakieltä ei kukaan sano suomalaiseksi murteeksi, mutta puhutaan kyllä Savon, Rauman, Viipurin y.m. murteista. Riippuuko »kielen» arvon saavuttaminen siitä, että sillä ja sillä kielellä on kirjoitettu paljon kirjoja ja että sitä kouluissa laajalti opetetaan?

Mutta onhan mainituilla suomen murteilla jonkun verran kirjallista käyttöä, onpa kaunokirjallisesti huomattaviakin teoksia ilmestynyt Rauman ja Kannaksen murteilla! Ja kuitenkaan ei mikään niistä ole kohonnut »kielen» arvoon.

Mikä on salaisuus, joka tekee kielen »kieleksi» ja kohottaa sen murretta ylemmälle asteelle?

Milloin suomi pääsi »suomen kieleksi»?

Eiköhän silloin kuin murteiden keskenäinen taistelu lakkasi väistyen vakaantuneen yleiskielen tieltä? Sitä ennen suomi oli vain rykelmä hajanaisia »murteita». Nämä sysivät toisiaan, kinailivat keskenään ja antoivat naurun aihetta toisilleen. Niinkuin me nyt pidämme hauskaa lukiessamme »raumlaissi jaarituksi» ja pohjalaisia »sekaherelmiä».

Tämä »kieleksi» tulemisen salaisuus oli nähtävästi kyllä tunnettu Heimojärjestön Keskusvaliokunnan lausunnon kirjoittajille (lausunto julkaistu »Vapaa Karjala ja Inkeri» lehdessä joulukuussa v. 1932). Tässä lausunnossa v a r o i t e t t i i n karjalan kirjoittajia yhdestä asiasta. Heidän puhtailla karjalan murteilla kyhättyjä tuotteita suomalainen yleisö muka ottaisi kiitollisuudella vastaan, mutta älköötpyrkikö mihinkään yleiskieleen, älköötoppiko mitään toisistaan, vaan pysyköön jokainen omassa kylämurteessaan. Toisin sanoin — pysyköötkarjalaiset kirjoittajat iäti »sekaherelmien» asteella, älköön heidän kielensä nousko vähemmän tai suuremman koomillisuuden piiriä ylemmäksi. Jääköön siten tämä kieli Salmin, Repolan, Tulemajärven y.m. murteiksi vakaantumatta sellaiseen varmaan muotoon, johon yleisö voisi tottua. Täten välttyisi näet tuo vaarallinen »karjalan kieli» kirjallisuuteen syntymästä. Sanon: vaarallinen, sillä »vaarallisena» tällainen kieli tuntuu kummittelevan monenkin »lämpimän heimoystävän» ja »tosikarjalaisen» mielessä.

Lyhyesti: mikäli tahdomme kohottaa karjalaisuuden arvoa, nostaa sen puheen »kielen» asteelle ja mikäli mahdollista taata sille tulevaisuutta, sikäli on meidän pyrkimyksen yhteiseen »yleiskieleen», valittava murteista muotojen ja sanaston alalta parhaat ainekset sekä herkeämättä huolehdittava jokaisen karjalaisen kirjallisen esityksen muoto- ja sisällyspuolesta. Tämä tietenkin tulee vaatimaan vuosikymmenien työtä ja ponnistelua eikä voida odottaakaan välittömiä tuloksia, mutta suunta on saatava selväksi ja pidettävä mielessä. Sillä muutoin runsaskaan karjalainen kirjoittelu ei ajanpitkään tuota arvonantoa kieltä kohtaan eikä ylennä sitä karjalaista heimokulttuuria, jonka edistämisen olemme päämääräksemme asettaneet.

E. V. A.

N. ROVAMO VALMISVAATE-, KANGAS- JA LYHYTTAVARAKAUPPA
EDULLINEN OSTOPAIKKA
VARKAUS, puhelin 440 SIVULIIKE, puhelin 441
(Yhdyspankin talo)

Repolan ja Porajärven Suomeen liittämishanke Stolbovan rauhan rajaa käytäessä 1617—1621.

Kirjoittanut maisteri A. L. Hintikka.

Stolbovan rauhansopimuksen, joka allekirjoitettiin Stolbovassa helmikuun 17 p:nä 1617, nojalla sai Suomi sen itärajan, joka sillä vieläkin on. Kustaa II Aadolfin Salmin pitäjän Virtelän kylän luona olevaan rajakiveen hakkauttamat (latinaksi) sanat: »Tähän asetti valtakunnan rajat Kustaa Aadolf, ruotsalaisten kuningas, Jumalan avulla olkoon tämä työ pysyvä» ovat tähän saakka osoittautuneet paikkansapitäviksi, joskaan ei onnekkaiksi Karjalalle.

Stolbovan sopimuksen mukaan sai Ruotsi-Suomi Käkisalmen läänin, Pähkinänlinnan ja siihen kuuluvan osan Inkerinmaata, Kaprion, Jaaman ja Ivangorodin. Venäjä oli siihen aikaan hädässä ja eräässä moskovalaisessa asiakirjassa sanotaan: »ei kukaan olisi luullut, että Ruotsin kuningas luovuttaisi Nowgorodin valtakunnan (joka oli ollut kuuden vuoden ajan Jaakko de la Gardien, n.s. Laiskan-Jaakon, miehityksessä) niin pienestä summasta».

Luovutettavaan Käkisalmen lääniin kuului myöskin Pohjois-Karjala, m.m. Ilomantsin ja Pielisjärven pogostat. Repolan huomasivat ruotsalaiset rajakomisaarit kuuluvan Käkisalmen lääniin ja olivat lisäksi saavinaan selville, että myöskin Lupasalmen ja Porajärven (Purojärven) kylät piti rajankäynnissä Stolbovan rauhansopimuksen mukaisesti samasta syystä luovuttaa Ruotsi-Suomelle.

Rajakomisaarimme antoivat tästä tiedon Hänen Majesteetilleen Ruotsin kuninkaalle Kustaa II Aadolfille, joka kirjoitti, että »koska Repola on huomattu Käkisalmen lääniin kuuluvaksi, on rajakomisaarien käskettävä käskynhaltijan Hannu Juhonpoika Stålhandsken lähettämään Repolaan henkilö, joka voisi kantaa kuninkaalle veroa. Repolaisille annettiin samassa oikeus tuoda veronsa Kronoborgiin (Kurkijoelle), jos he pitivät matkaa Käkisalmen kaupunkiin liian pitkänä.» Käskynhaltija Stålhandske sai samalla käskyn miehittää Repolan pogosta.

Kun rajankäyntikomisiooni lähetettiin syksyllä 1618 edellisenä vuonna alkanutta rajankäyntiä jatkamaan, oli tilanne Ruotsiin nähden parantunut. Aselepo oli saatu Puolan kanssa aikaan. Nyt vaati Ruotsin hallitus rajankäynnissä ei ainoastaan Repolaa, Lupasalmea ja Porajärveä Ruotsi-Suomeen liitettäväksi, vaan yleensä kaikkia maita, jotka olivat kuuluneet Valamon luostarin verollisina Käkisalmen lääniin. Olipa ollut puhetta rajan vetämiseksi Vienanmereen saakka, jonka rannalla Valamon luostarilla oli suolavalmistamoita ja maatiloja.

Lopuksi kuitenkin tyydyttiin Ruotsi-Suomen puolelta vaatimaan rajan vetämistä niin, että Repola, Porajärvi (Purojärvi), Lupasalmi ja Unijärvi joutuisivat Ruotsi-Suomelle. Rajakomisaarit saivat kuninkaallisen käskyn tutkia Valamon luostarin maakirjaa, etteivät »venäläiset siinä asiassa vain heitä pettäisi.» Todettiin, että »venäläiset itsekin olivat väittäneet, että Porajärvi oli toista vuosisataa kuulunut Valamon luostarille (joka joutui Ruotsi-Suomelle), josta syystä Porajärvi Haapaniemen y.m. tilojen kanssa olisi luovutettava Ruotsi-Suomelle.»

Mitä Repolaan tuli saivat Ruotsin rajakomisaarit käskyn väittää, että se vanhastaan kuului Käkisalmen läänin Ilomantsin pogostaan, kuten »vanhat Repolan miehet ovat kertoneet sekä Ruotsin että Venäjän rajakomisaareille.» »Jos he tällä väitteellään», neuvoi Ruotsin hallitus, »eivät voittaisi mitään, niin voisivat he myöntyä siihen, että Venäjän komisaarit lupauksensa mukaan vannoisivat valan ja suutelisivat ristiä vakuudeksi siitä, ettei kukaan heistä muistanut taikka edes ollut kuullut kerrottavan sen ennen kuuluneen Käkisalmen lääniin. Tämän kuitenkin täytyy tapahtua varman valankaavan mukaan ja siten, että Ruotsin lähettiläät selittäisivät heille tämän valan merkityksen. Jos Venäjän puoliset vannoisivat semmoisen valan, oli raja käytävä Repolan ja Ilomantsin pogostan välillä, sen mukaan kuin jompikumpi puoli voi näyttää toteen sen vanhastaan käyneen.»

Näyttää siltä, että Kustaa II Aadolf olisi ollut taipuvaisempi jättämään Venäjälle Repolan kuin Porajärven, jota Ruotsi-Suomen sotaväki piti miehitettynä. Kun näin riideltiin, niin asia pitkistyessään, kuten tavallista, mutkistui. Puola oli solminut joulukuun 1 p:nä 1618 aselevon myöskin Venäjän kanssa. Tästä taas venäläisten ryhti parani rajankäynnissä ja he alkoivat tahtoa, että »rajan tulisi kulkea Repolan kohdalta syvälle Iso-Savon sisään», puhumattakaan siitä, että Repola y.m. kysymyksessä olevat pogostat olisi luovutettava Ruotsille.

Kustaa II Adolf.

Rajaa käytiin talvisin ja niin meni talvi 1618—1619 ilman että päästiin sen parempaan tulokseen koko kesän 1619 Ilomantsissa olevien Ruotsin rajakomisaarien ja Kokisman kylässä olevien venäläisten rajakomisaarien kesken. Venäläiset tekivät sitten — kun myöskin talven 1619—1620 rajankäynnistä oli tullut »susi», keväällä 1620 hyökkäyksen Porajärven (Purojärven) kylää vastaan. Tällöin Porajärven kylään rakennettiin Hannu Munckin toimesta puulinnoitus, johon sijoitettiin 40 huovia ja sama määrä ratsumiehiä kuninkaan komisaarien suojaksi.

Ruotsi-Suomi oli tällä välin sekaantunut suuren kuninkaansa Kustaa II Aadolfin johdolla n.s. 30-vuotiseen sotaan. Koko huomio oli kiinnitettävä Saksan tapahtumiin. Raja oli saatava käytyksi. Kuningas asetti uudet rajakomisaarit, joiksi nimitettiin Narvan käskynhaltija Henrikki Fleming, herra Krister Klaunpoika Jägerhorn ja sihteeri Heikki Juhonpoika. Uudet rajakomisaarit saivat kuninkaan ohjeet 28 p:ltä helmikuuta 1621.

Näiden ohjeiden mukaan rajakomisaarit saivat luovuttaa Venäjälle, koska, niinkuin ohjeissa sanottiin, »Ruotsin kuningas Kustaa Aadolf ei tahtonut häiritä keskinäistä ystävyyttä, v a i k k a h ä n e l l ä o l i k y l l ä o i k e u s n i i h i n, Repolan pogostan, Purojärven ja Unijärven kylät» Venäjälle. Rajalle saavuttuaan Ruotsi-Suomen komisaarit, tulkkinsa Eerikki Antonpojan kautta ilmoittivatkin julkisesti luopuvansa riidanalaisista kylistä.

Venäläiset olivat taipumattomia ja vaativat jopa koko — Käkisalmen läänin aluetta itselleen. Onneksi Ruotsi-Suomelle T u r k k i julisti näihin aikoihin sodan Puolalle. Tällöin Venäjän tsaarin isä patriarkka Filaret, joka nyt näki olevan hyvän tilaisuuden hyökätä Puolan kimppuun, oli sitä mieltä, että »Puolalta ehkä voitettavat maat olivat arvokkaammat kuin Suomessa menetetyt.»

Venäjä suostui Ruotsi-Suomen rajakomisaarien pyyntöön ja raja käytiin siten, että valtakunnan rajaksi Ilomantsin ja Pielisjärven kuntain kohdalta tuli se raja, mikä vielä nytkin on. Rajankäyntisopimus allekirjoitettiin elokuun 3 pn:ä 1621.

Repola ja Porajärvi menetettiin siis kolmesataa vuotta sitten, kuten ne menetettiin Tarton rauhansopimuksessa lokakuussa 1920, siis 300 vuoden kuluttua uudelleen. Vuosina 1918—1920 olivat Repola ja Porajärvi Suomen sotavoimien miehittämät ja

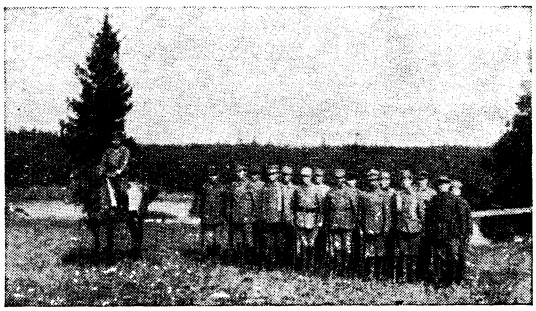
niistä luovuttiin siksi, että Venäjä kävi — noihin aikoihin — voitolliselta näyttävää sotaa Puolan kanssa.

Tehtiin Tarton rauha 1920, kuten käytiin raja vuosina 1617—1621 — Repola jäi, kuten Porajärvikin, valtakuntamme rajan itäpuolelle.

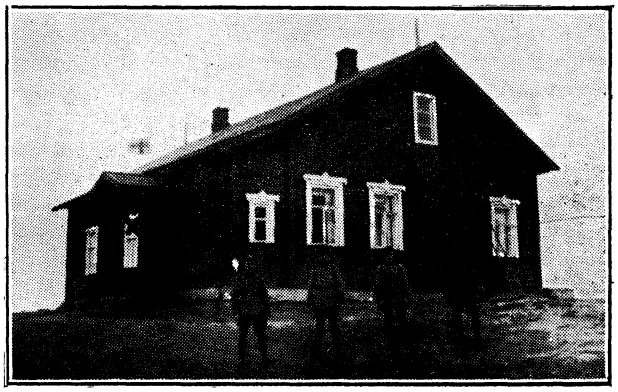
Kaksi ei kolmannetta, sanotaan. Toivotaan, että jo silloin — Herra suokoon, ettei siihen kuluisi taas 300 vuotta! — Repola ja Porajärvi, samoin kuin koko tuonpuolinen Karjala joutuisivat lännen vaikutuspiiriin.

Valkoisten vartio Valasmossa 1919.

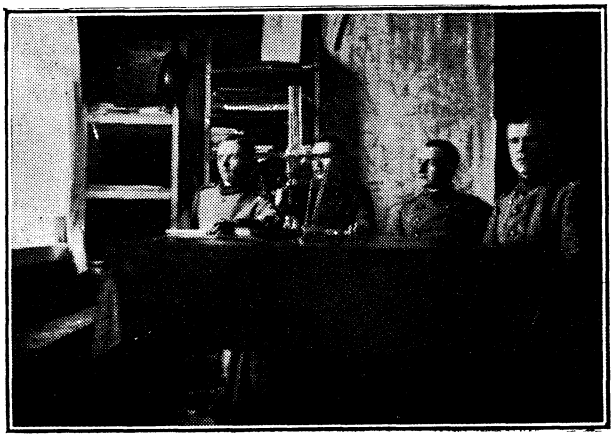
Porajärven suojeluskunta 1919.

Suomen Repolasta.
Sinivalkoinen lippu liehuu Repolan kunnantalon päädyssä v. 1920. Pihalla miehityskomennuskunnan sotilaita.

Suomen Repolasta.
Metsänh. N. Sannikka rouvineen matkanteossa Lieksan—Repolan taipaleella. Kyytimiehenä Kivivaaran ukko Ohtonen 1919.

Suomen Repolasta.
Miehityskomennuskunnan toimisto kunnantalossa 1920. (Bobi Sivénin kuolinhuone.)

Muistelmia kansallisen heräämisen alkuajoilta Repolassa 1900—21.

Maanviljelijä P. Kyöttinen.

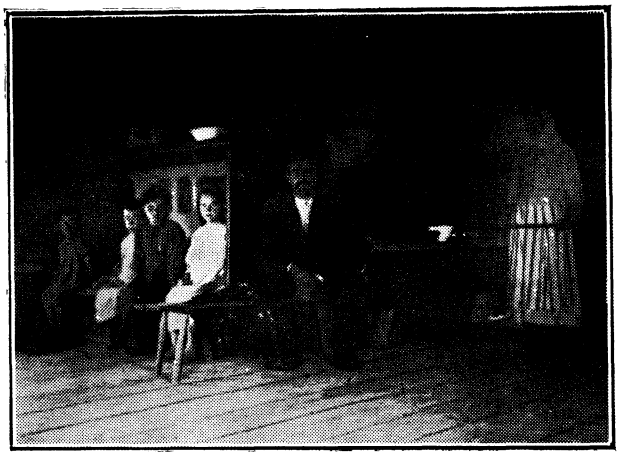
Kun Suomessa asuvien karjalaisten keskuudessa alkoi herätä kansallis-isänmaallisia virtauksia, oli Repolankin miehiä, jotka oivalsivat, että nyt on heidänkin tehtävä jotakin omalta osaltaan, tehtävä herätystyötä tietämättömän rahvaan keskuudessa. Niinpä kaikessa hiljaisuudessa alkoi valistustyö. Sitä ei voinut ulospäin näyttää hallituksen urkkijain pelossa, mutta siitä huolimatta puuha tuli ilmi ja hallitus alkoi kiinnittää huomiota yleensä koko Karjalassa ja myöskin Repolassa voimistuvaan kansallishengen heräämiseen ja se tahtoi sen tavalla tai toisella tukahduttaa kouluja ja kirkkoja apuna käyttäen. Mutta siitä alussa oli myönteisiäkin tuloksia varsinkin kun rakennettiin maanteitä Semstvon toimesta, kiitos agronoomien Hagmanien, vieläpä Suomen rajallekin, josta paikalliselle asujaväestölle oli elämän helpotusta.

1800-luvun loppupuolella toimi pitäjässämme vain yksi koulu kirkolla, mutta kansallisen heräämisen vastapainoksi perustettiin 7 monen nimistä alkeiskoulua ja 4 kirkkoa. Koulunopettajien tehtävänä oli toimia kansallista henkeä vastaan, annettujen ohjeiden mukaan, valvoa kansallisia johtohenkilöitä ja ilmiantaa heidät viranomaisille, vieläpä rahvaan keskuuteenkin oli istutettu ajatus, että karjalaisuudesta puhuminen oli rangaistava teko. Kerran jouduin keskusteluun erään sukulaiseni kanssa asiasta ja hän kuunteli selostustani hyvin vakavana, mutta kun olin lopettanut, kehoitti lopettamaan moisen kansan villitsemisen, muutoin hän muka on pakoitettu ilmiantamaan minut kansan villitsijänä ja panfinskaja propagandan levittäjänä. En epäile, etteikö hän sitä tehnyt, koskapa Suomeen tultuani minun askeleitani hyvin seurattiin ja olin kaksi kertaa syytettynä majesteettirikoksesta, mutta onneksi hyvien ystävien avulla pelastuin rangaistukselta.

Repolan nuorisoa, joka kävi venäläistä koulua, ei se tyydyttänyt, vaan kenelle vain tuli mahdollisuus, hän riensi Suomeen saadakseen vaikka omin toimin tyydyttää tiedonhaluaan omalla kielellä vastaista elämää varten.

Kun maailmansota ja vallankumous toi meidänkin rahvaalle mahdollisuuden kansalliseen elämään, riensi Suomessa asuneita ja täällä vaikutuksia saaneita miehiä ottaakseen pitäjämme asiainhoidon omiin käsiinsä. Se oli alussa aika tiukkaa taistelua, mutta määrätietoisin ottein lopulta voitettiin.

Kansalliseen elämään päästiin vaikuttamaan kansallisten ihanteiden mukaan ja jo vallankumousvuotena saatiin kansakouluihin 1 tunti päivässä suomen kieltä ja muutoinkin heräämään yleisössä kansallishenki.

Suomen Repolasta.
Repolan Tsolkan kylän Pekka Martinoffin pirtti ja perhe.

Suomen Repolasta.
Suulansaaren Tarasei Kokki ihailee omistamaansa 10 ha:n uudisviljelystä, joka oli uuden Suomen suurin 1919.

Kun samaan aikaan Suomessa asuvien karjalaisten, eritoten A. Mitron ja P. Ahavan y.m. alotteesta alettiin hommata autonoomista Karjalaa, pyrki Repolan rahvas, vaikkapa Venäjän yhteydessä, samanlaiseen asemaan missä Suomi oli siten pelastaakseen kansalliset rikkaudet palvelemaan omaa kansaa ja sen kansallisia tarpeita.

Näissä merkeissä allekirjoittanut kutsui kokoon väliaikaisen toimikunnan, johon kuuluivat A. Laasarinen, G. P. Grigorjeff, I. Romanainen, F. Romanainen, I. Mauronen ja allekirjoittanut. Keski-Karjala jaettiin toimintapiireihin ja kaksin miehin päätettiin lähteä valistamaan kansaa autonoomian hyväksi. Meille Laasarisen kanssa jäi oma pitäjämme ja me erinäisissä tilaisuuksissa selvitimme ja vieläpä Semstvon kokouksessakin teimme selkoa autonomian rakenteesta y.m. Toisten homma raukesi tyhjiin, kun bolshevismi toisissa pitäjissä oli saanut jo voimakkaan jalansijan ja sodasta palaavat sotamiehet »verenkaalajat» esiintyivät uhkaavasti, niin toiminnasta ei niissä oloissa voinut tulla mitään.

Toimikunta rajoittikin toimintansa vain oman pitäjän valistamiseen. Huolimatta vaikka »verenkaalajat» sodasta palaavat sotamiehet koettivatkin omalta osaltaan istuttaa rahvahamme keskuuteen ihanneaatetta bolshevismia, oli työllämme menestystä, kuten myöhemmin tulemme näkemään.

Kun alkoi kuulua hälyyttäviä tietoja, että muka Porajärvelle olisi tuotu Repolan bolsheviikkeja varten 250 kivääriä, Toimikunnan miehet ja heidän kannattajansa neuvoteltua katsoivat parhaaksi kääntyä Suomen hallituksen puoleen pyynnöllä, että se ottaisi pitäjämme suojelukseensa välttyäksemme verenvuodatukselta ja että pitäjässämme säilyisi työrauha, mitä ei ollut naapuripitäjissämme.

Tulos tästä meidän avunpyynnöstä on meille kaikille tunnettu ja Suomeen liittyminen, mikä on ihmeellisintä, tapahtui yksimielisesti.

Pitäjämme rahvas sai kaksi ja puoli vuotta työskennellä rauhassa Suomen veljeskansan suojelemana ja voimakkaasti kohottaen kansallista henkeä ja kulttuuria, josta emme voi muuta kuin kiittää veljeskansaa ja senaikaista hallitusta, joka oivalsi veljensä hädän.

Moni Repolan mies kaihomielin muistelee tätä onnenaikaa, kun hän itse sai päättää omista asioista rahvaan hyvinvoinniksi ja onneksi. Tällä ajalla perkattiin kunnan toimesta 50—60 hehtaaria uutta peltoa, myönnettiin noin 100.000 markkaa korottomina lainoina yksityisille pellon raivaajille, perustettiin uusia kouluja ja seminaari, rakennettiin noin 90 km. uutta maantietä.

Kunnassamme siis toimi 16 kansakoulua ja seminaari, etevimpiä nuorukaisia ja neitosia avustettiin ammattikouluihin Suomessa.

Nyt voimme olla täysin levollisia siitä huolimatta, vaikka punainen laavavirta on pyyhkinyt kaiken taloudellisen saavutuksen maan tasalle kotiseudullamme. Se ei saa pois lakaistuksi henkeä, jonka tällä ajalla nuorisomme on saanut, sitä vähemmin niistä sadoista, jotka ovat saaneet turvapaikan veljeskansan luona ja vielä mahdollisuuden täällä edelleen kehittää tietojaan ja taitojaan tulevan elämän varalle.

Me vanhan kaartin miehet vain kehoitamme teitä nuoret, vaalikaa kansallisia perinteitä, kehittäkää tietojanne, kun teille siihen on mahdollisuus, sillä kansalle, jolla ei ole historiaa, kansalle, joka uinuu saamattomuuden unessa, ei ole tilaa maapallolla, eikä sivistynyt maailma tunne sitä omaan perheeseensä kuuluvaksi, vaan se on tuomittu häviämään maan päältä. Mikään sorto ei sitä voi sen sijaan hävittää.

Siispä meidän, ja teidän nuoret, on luotava historia, meidän on kehitettävä kulttuuriamme, meidän on säilytettävä isiltämme ja äideiltämme perityt kauniit tavat ja ennen kaikkea meidän on säilytettävä kielemme ja murteemme, kehitettävä sitä sille kuuluvaan arvoonsa, silloin me olemme oikeutettuja elämään maapallolla ja silloin voimme nostaa päämme ja sanoa: me olemme karjalaisia.

P. Kyöttinen.

Suomen Repolasta.
Kyöttisten talo ja väki Repolan Omeljassa 1919.

Suojärven Varpakylän Osuuskassa
SUOJÄRVI, VARPAKYLÄ
Talletuksista maksaa korkeimman sallitun koron.
Lainoja myöntää edullisin ehdoin.

M. LIETE:

Mitä karjalus prizmi?

Kyzyndäh smiettimätä on ylen vaigie vastata. Udoaloit rahvahan vodijat, kudamat on ristittyhes omalmoal da rahvahal elämäh da kuolemah da annettu uskalmus radimoal, julgiešti sanotah, čto jogahizen on poašittava kaikel väil kai hyvä suittamah omal moal barišaksi. Viettelijät pyvvettähes omih omih proamuzloih tyhjeä. Nís pidäy vastatakseh ollota da pyzyö raviena omas tukus da väittyö síd kestämäh pahan päivän iškut.

Karjalus olis lykykäs, ku se kai iččeheh palajat lapset soas, yhteh da väľľäl da — ennegi sidä — eľľendämäh, midä Karjalus prižmí enne ku se on lykykäs da luja. Súril sanoil, uskalduksil da smieteńńöil Karjalus on onhaiku flagu roagan ńokas, kudamoa yhtelleh ei ole. A se tämä yhtelleh sen nägöv da kereäv rakkahutta síd ičelleh da muilgi joattavaksi. Rakkahus se on jäykkä vibu, kudama potkoav karjalusroadoh kístah nedgi, kudamat enne laškisteldih libo smietittih, čto eihäi minun kaža ole tules. Nygöi Karjalan rahvas on havaiččunuh da kuondunuh da avunnuh silmät nägemäh kui prítošnoj roado on allul. Se on dogadinuh ajjan, konza kai ollah jalgeil yhteh híleh puhumas, yhtä hengie lieččomas vanhan oman karjaluon kuonuttamizeksi jalgeil da kohendamizeksi toattomoal iloksi, rahvahal keńdottuoksi da muil mainivoksi.

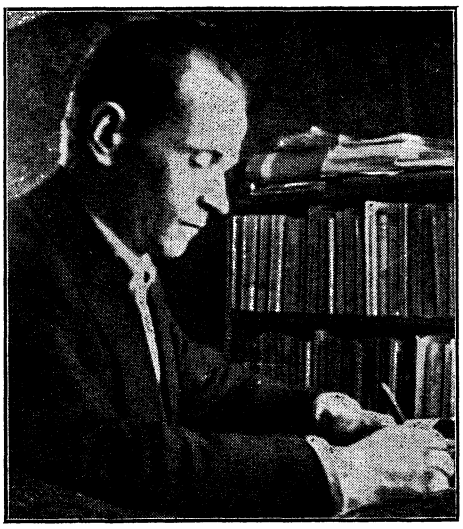
Nämie poašeńńoi da pyreńńoi ei enämbeä veńan štikka ole keskustamas. Lykyksi Veńan pihtis olemmo vaľľal da smietimmö mugaleite roiľ viel múlgi meän heimokunnal. Se stoanih aigoa myöte kui mudoačini uni, gu meis vai elänöv karjalaine mieli da kieli, da ku Karjalus nouzov korgiel, kaikil nähtäväksi, kaikil hyväksi mieleksi, lykyksi da hyövyksi.

Gu tämä roado ozutannehes hiľľah eistyvän, pidäv luottoakseh Jumalah. Häi andav liženä vägie da harahťeľie da avuttav roadamah ravienbah. Häi on súrin da ńerokkahin vodij. Händä ni keh ei pie vajehtoa peämneh.

Gu händä voimmo pideä mieles varačul sydämel, da avoammo sinne hänel uksen, pačistammo iččemmö ezmäi händä, sit vellí da sizarí rinnemmäkse. Tämä on pritošnoi da ńepromennoi vanhoi povoadoi jielovojksi kajvajes. Yksin näit ni ken ei peäze loitos, eigo yhten jäľľet ummel dorogoa hyväksi laj, a soat da tuhandet sen loadí šuorieksi.

A. SILVENNOINEN
KOTIRUOKALA
SORTAVALA - Torik. 6 - Puh. 496
Maukasta KOTIRUOKAA ja KAHVIA
Myös annoksittain

Tarattelua.

Opettaja Yrjö Meriö.

Kezähizien kiirehien keskel tuli tiedo, mi mieldä ilaškoitti, tiedo karjalaizuoan oman eänen — hosgi pienen da vienozen — ilmoil nouzendas. Siksebo kättä annan, terveh tulluokse toivotan tämän pienen karjalaizuon vezazen kudaj Suomi-moaman helmas omil jalloil teä armahan Karjalan pihazil ezimäizie askelie tabailov. Kezäkaunehel ajjal ilmah tulet, lfkkehel lähtet, häiveröizenä da vienon vedriezenä nouzet kui myöhäine oras kezävihmoin jälles. Arran voalehenagi tulet, varoahtat kui omat da vierahat vastah otetah, mil siľmäl kačotah . . .

Älä jo varoahta ni yhtä, ei sinuo pahal siľmäl kačota eigo vihaizeh villistellä. Olethäi oma, tämän hyľľeksityn da hyľľys pietyn, vai meil ylen armahan kieľen seko kogo karjalaizuon úzi sanantuoja, eländän eistoksen ilmittäj. Karjalan moan da Kalevalan kaunehet perindöt ollah siľmäkaivozen loaduh olluot kabien peittofilois. Yhtelläh korven siľmäkaivozen vesi on seľgei da puhtas ku hobja. Toiči se súrenov da lähtöv peäličikivis da kallivolois, alači hagoloin da sammalen juosta libľettämäh avonaizembih vezih. Muga i täs toivommo, jotta pieni karjalaizuon da sen hengen sanansoattaj — hos se pienenä kui silmäkaivozen vezi lähtövettamah pastajan päiväizen ilmoil — voibi kazvoa súreksi da, hos ei ni muga súrekse, voibi se pyzyö yhtä seľgienä da valgiena, kui siľmäkaivon vezi. Mibo toaste sen olis puhtahana olles, ku se puhtahis tilois kaunehien ažieloin täh ľekkehel lähtöv.

Nygöi näimmö, jott'ei Karjalan poigien kui tyttärieng armahus omah kalleheh kodilaizeh randah ole sammunuh, ei unohtunuh. Toah oman moan armahuoh kúlutah kai, mi on eläjes elämizen vepideä iluo dai nähtä tuskaŋgi tuimie päivie. Tämä roista da min tähte makšav vaivan roadoa, úrastoa, sen tähte, ku myö kúlummo sih, elämmö sen sydä-

K. G. PERNANEN:

Aunuksen kaupungin kansannousu 1918.

Parinkymmenen vuoden taipaleen takaa, v:n 1918 alussa Aunuksen kaupungissa kihlakunnan kokouksessa eteläaunukselaiset katsoivat hyvän tilaisuuden tulleen alkaa oikeustaistelun, pelastaakseen Karjalan kansan perikadon partailta.

Kihlakunnan kokouksen aloitti kuuluisa kommunisti-komissari Feduloff. Puheessaan hän ylisti kommunaa ja sen jaloa aatetta, polkien ja sortaen aunukselaisia talonpoikia, kauppiaita ja pursuita. »Kun kommuna pääsee täydellisesti valtaan, niin, hyvät toverit, pian huomaatte, miten jalo on proletaaria, että jokainen kommunaan liittynyt jäsen saa 10.000: — ruplaa lahjaksi hyvitykseksi, mitkä rahat saamme pursuilta, niiltä, jotka ovat jo tarpeeksi meidän niskoilla eläneet», lausui hän.

Kokoukseen oli saapunut noin 500 talonpoikaa, vaikka kutsuttujen edustajien luku supistui pariinkymmeneen. Tämä hermostutti tovereita ja epäilyttikin, että puolen tuhannen käsittävä joukko ei ole oikea edustus kihlakunnan kokouksessa. Tästä syystä Feduloff ryhtyi varovaisuustoimenpiteisiin ja ennen kokousta hankki parikymmentä aseistettua punakaartilaista kokoushuoneistoon verhon taakse. Näistä ei ollut mitään tietoa kutsumattomilla kokouksen osanottajilla.

Kokous pidettiin kaupungin kivisessä talossa, torin varrella entisessä pankin talossa. Samassa talossa oli asevarasto kellarikerroksessa.

Kommunisti Feduloffin puheen lopetettua astui puhujalavalle aunukselainen talonpoika Alavoisten kyläkunnasta. Hän alkoi jykevän, mutta asiallisen puheen moittien kommunisteja ja proletaariaatetta: »Tämä aate vie Karjalan kansan perikatoon». Tämän kuultuaan hyökkäsivät verhon takana olleet aseistetut punakaartilaiset pistimineen puhujan kimppuun. Tällöin alkoi kahakka. Talonpoikaisjoukosta hyökkäsi useampia miehiä asestettujen punakaartilaisten kimppuun taskuase kädessä. Muutaman minuutin kuluttua peli oli selvä. Punakaartilaisilta oli aseet ryöstetty, muutama haavoitettu, toiset hyppivät ikkunoista ulos ja loput joutuivat vangiksi, joukossa Feduloff, jolta saatiin asevaraston avaimet haltuun. Talonpoikaisjoukko tällöin tuli asestetuksi kiväärein. Nyt he alkoivat valloittaa kaupungin tärkeimpiä keskuksia ja hallinnollisia taloja sekä kasarmeja. Muutaman tunnin kuluttua kaupungin yllä liehui valkoinen lippu. Mutta tämä onneton lippumme ei saanut olla salossa kuin pari vuorokautta, kun taas punaisen hirmuvallan räikeä lippu nostettiin valkoisen sijalle. Tällöin alkoivat vangitsemiset ja väkivallanteot.

Nyt tosissaan harveni vapauttajien rintama ja toivo vapauteen sammui, kunnes salaisten kokousten ansiosta vuonna 1919 huhtikuussa Suomesta käsin tuli avustusretkikunta vapauttamaan hirmuvallan joutunutta kansaamme. Mutta silloinkin Karjala oli jätettävä epävapauteen.

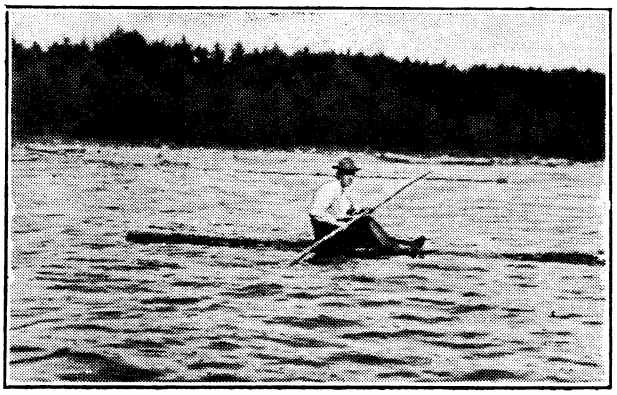
---

mes, olemmo kazvanuot yhteh — eroittamattomiksi.

Mies kyndäv pelduo, tundov tuttavan túlen, korgiel kiurun laulu kajizov, eis vedriet vedoihuot läikähtelläh. Mies tundov kaiken omakse. Pellon pienarda myö juoksov pieni lapsi, toatan luo lähenöv, linnun kielel paista čoučerdav . . . Tämägi on omoa, yhtä samasta. Eigo se ole vähästä da piendä, midä on vällä armastoa, vai se on súrda da kallista da kauńistagi, midä ei aigoin pilviseät eäres soa.

Jog'ainavone roado oman Karjalan puoliči nostav, kohottav sidä, soattav sen mún Suomen ker taza-arvoh. Da sen jälles ei Karjala olegi tagamoa libo tagapiha, vai kúluv yhteläizeh Suomeh da sen heimukundien joukkoh. Olis häi kumma k'ei Kalevalan laulaj čuppu vois omas ičes tämän verdoa soaha.

Noskah Karjala da kajiskah sen kieli!

Rajasuvanto.

Kesäksi
suuri valikoima kaikenlaisia
kankaita, alusvaatteita,
sukkia y.m.
Hinnat tunnetusti halvat
V. Molosofkin
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi, Välikylä — Puh. 28

Ivananyöl.

Aigaine vai menöv da menöv. Vuvvet vieröv da vieröv, a vanhus tulov da tulov.

Oli aiga. Olin vie nuori, vie pieni brihačču. Muistan kui tämänpäiväzen murginan.

Se oli ivananpäiveä vaste. Myö olimmo kolmei ńitul Soarisuol, toatto, minä da sizär. Olimmo sizären ker vie pienet, ga ykskai nituĺ käimmö, ezmäizet päivät oli olla nítul. Toizí ei ni olluh zavodimas heinänroaduo.

Ivananpäiveä vas nitimmö lounatpäivih sah. Sizär sanov minul:

»Kyzy sinä toatal, eigo työndäs meidä kodih, menizimmö ivananyöl.»

Minä kyzyngi toatal:

»Toatto, jogo lähtömmö kodih vai midä?»

»Työ mengeä, a minä olen teä ivananpeän ajjan, en kehtoa kävellä, ku on pitkä matka.»

Meil se oligi soadovoa. Se sana kúlui taivahah. Terväzeh šuorildimmo da i lähtimmö forkoamah kodih päi.

Kodih päi mennes mäen kävelys ei tunnu kävelendäl, a tunduv lennändäl. Menemmö kui síbí vajoat linnut.

Jo tulemmo istundamättähil, ku kengäl miliene juohtunuh mieleh riehuo minun jalgoa. Istuldimmos kivel, riuhtain pahastavas kengän jallas, da kui ollus vieras kengä, ga lykännyzin sen meččäh, ku pidi jeähä sizäres. Häi näid matkai ielleh. A omoa kengeäbo vie oli žeäli lykätä.

Kengän heittähý jallas kačon jalgoa, ga jo kengäs olij hattar oli kerrinnyh jallas temmata pätäčkän súruon palan nahkoa.

Kuni minä sidä jalgoa čeälin, kúlen, jällel päi kúluv ylen súri šoglotus. Minä jo unohtin jallan kengindän, a rubein kúndelemah sidä cändä.

Kúlen, pagin on ńeidizien. Paistah, kenen pellos mennä rugehes kassoa plettimäh.

Ivananpäivcä vas yöl näid gadajjah kasan plettihý rugehes, kedä unis nähtäh ríččimäs, sid se roih hänel ukokse.

»Ei ole moista pelduo mäen kyläs, kes ei olis ńeidistä», kúluv yksi eäni.

Toine sid palahuttav sanuo:

»Kui ei ole. Kužman pelloshai ei ole ni kedä ńeidisfä.»

»Kui ei ole», iškeldäv sih kolmas eäni, »míttuine on kräčeägin Dašši-ńeidine, pyhäl Jumaldomal uskaldettu!» —

»Sidä minul ni mieles ei olluh, ku häi ei käy ni kunne.» —

»Hos ei ni kunne käyne da ei ńejjistänne, ga kúluv, Guikka Šäpniemen on kozinnuh händä; se vie menöv miehel», sanoi toine.

»A ei meän kyläs ole ńeizakkoa», sanoi Pedrin Outti.

»Ei muida ni ole kui Ontonan Maša. Da i se mennys miehel, ga ku vedäv sikkelí astujes, da sendäh ei mene, dai varoav, yhtel käel ei voi sevätä ukkuo», sanoi kalahutti Timoin Maša.

»Lähtetgo sinägi?» ńyrväi bokas päi Filatan Outti Pedrin Outil.

— »Minä en jo lähte; en minä kehtoa kävellä», sanoi bokkah kaččojen Pedrin Outti . . . »Da kaččuot, myö pagizimmo, a toas kivel dorogapieles ken istunov, ga se kúlov meän paginan.»

— »Nu tai on vie pieni brihačču, ga häi ei vie ni toimita», čokkai sih Čiučoin Nastoi.

Illal kerryttih kai brihat da ńeidizet ambarin edeh. Ga myö pienet brihačut emmo jeä toizis súrembis. Myögi menemmö ambarin edeh, hos jo ei níl pordahil, kudamil oldih súrembat, ga bokas mägyčäl hypimmö.

Sih tuldih brihat da ńeidizet toizis kylis. Tuldih Oĺokas päi, tuldih Kärgäläs, tuldih Ahpoilas, ga tuldihbo i Krakulis päi.

Krakulin Feďa ičel hindoa ei tiedänyh, moine briha hyvä, hos toizet ei moizena pietty. Mies soittaj, soitto käes istuihes toizil pienil pordahil da rubei soittamah, a toizet brihat mendih kizoamah súril pordahil ńeidizien ker.

Feďa soittav, ga ei muga soitto leku kui hänel peä lekkuv, se kui sielikanzi vabizov, a jallat pläšitäh enämbäl kui kizoajil. Meil ei olluh aigoa omí hyppimizí hyppie eigo kizoají olluh aigoa kačču, pidi kačču Krakulin Feďoa. Feďan kaččojes síd oldih meil kai silmät dielos, hos ollus vie kus ottoa lígoa silmeä, ga ollus midä kačču.

Kos se kiza loppih, peäzimmö toizeh dieloh.

Menimmö Kylmänojah, keräimmö vanhoi ajjaslaholoi. Ga ní vähä lähtöh tulda, a meil pidäs suuri tuli kohtu taivasta da anna nägys toizih kylih. Silloi meil juohtui mieleh, Jyrkälmäel on Kukoin pellon rannal Laŕvanan kasardetut kadaimättähät, net on kuivat. Myö brihatšut menimmö kaikin tuomah kadajoa tuleh.

Ku moizet hyvät kadajat panimmo tuleh, ga tuli rubei ohtu taivasta palamah. Katšommo, ja ambarin iespäi brihat da ńeidizet lähtiettih tulemah Kylmänojah päi. Terväh nägyi mäen tules ymbäri brihoa da ńeidistä ga ni sylgie sijoa ei jeänyh.

Ńeidizil himoittas hypätä tules peälitši, ga ni ken ei ruohti; varatah, k'ei palettas, ku on ravei tuli. A myö ainos vie kannammo kadajoa tuleh ližäkse, anna olis raviembi tuli.

Ei vai Oleksien Natti varannuh. Libui tuleh päi juoksemah da vie juostes sanoi: »Kui minä tules peälitši lennän, muga kai brihat lennettähäs minuh.»

A ku hyppeäv tules peäritši, ga ugodih Onekkien Maŕpiin peäl, kudai seizoi tulen tagan. Ni kudai kudamoa ei nähty, Natti se lendäjen i lendi tules peälitši. Ezmäi julgiembaizet, a sid i kezemhät.

Ga sid toinen toizessah hypittih ńeidizet tules peäliči. Ezmäi julgiembaizet, a sid i kezemhät.

Yksi vai Laurin Anni ei ni hoavannuh hypätä, ga toizet ruvettih kehittämäh händä. Ezmäi vie ńekoittelih, ei tahtonuh, ga ku toizet otettih hambahih, ga pidi hypätä hänelgi.

A ku libui juoksemah, ga priitšakse mi on, sid ehtiv kai pahuot. Ehki ollut ńeidine hurbehitoi, a oli häi ylen kirmei, ainos omil jalloil käveli. A kos riittša vedäh ojah, muga Annilgi. Pidäyhäi ugodiekseh jallan al pyöryžä kivyt; se ku punaldah, Annil jalga livestyv, da ńeidine lendäv kui märgä varoi tuleh. Da pidäv Jumaloa kiitteä, peäzi palamattah. Vai ku vähäzel tuli kergii nuoleldoa sid tembai hänen tules päi ylen kirmei mies, Pešoin Makoi. Se oli mennyh virittämäh tules sigarkoa, ku peädyi Anni tuleh lendämäh. Sid se Makoi tembaigi hänen, a toizet ei ni ken kerritty ennen Makkoi peästeä bedas Annii, ku ni ken jalgoin sijas ei liikuttu.

Anni rukka sie peästyy ei enämbi kattšonuh Gauroin Oleksieda, matkai kodih. A Makoi kerran toizen sanoi: »Toinah pidäv olla kirmei mies ku nengomas bedas peästeä inehmine. Ei kaikil sidä soas. Minä ku olin Piiferis, ga sie bokat hierottih, näittöhäi kui dernin tules Annin.»

Sid vajjoindeldihes Annin lennändeä. Ga sil aigoa rubei jo zoŕa ruskuomah, lähtiettih kodiloih.

A minä ku sen kuulin Tiitan peldoh menendän kassoa rugehes plettimäh, ga tahtoin vie sen nähtä. Sanoin Ilĺan Šanal da sen ker menimmögi peldoloi myö sinne.

Menemmö Tyventagaveräiaidah, astummo Ilĺan pellon piennarda myö, ga katšommo, on kaksi hengie, yksi on sovissah, a toinen on alasti Sovissah olij rengi käes silmät risti da rubei koadamah vettä peäl toizel, a se seizov päivännouzuh päi ezin.

Myö seizatuimmo de katšommo sidä tšuuduo.

Ei kerrinnyh valattoa, ku toiziel päi juostol tuli heih oigieh Olokan Mihein Vasa.

Ei olluh aigoa sobii peäl panna; vai kuulemmo, se sanottih mollen kerras: »Hukka Vasa.» Sid kudai min tabai sobii kädeh da täytty hyppyy lähtiettih, meih päi tulemah.

Meis siiritš mendih kui tuulizviehkurit, eihäi soanus ni miittumal begunal jälles kosteä. — Myö siid tunnustimmo, valattaj oli Ollišna, a valettav Pedrin Outti.

Juostih Petrin tagavereäl, gei toimitettu vereäh mennä, a mendih oigieh aidah. Hypättih ajjal peäl mollen erras, da i aida koadui. Hyö eilleh juostih.

Lambahat sidä i vuotettih, net aidah. Myö katšommo, lambahat tuldih rugeheh, roih kaksi pilloa. Yhtekse ruistu syvväh, a toizekse lambahat rugehen syödyy töllötäh. Myö lahbahat ajoimmo, ajjan kohendimmo de lähtimmö kodiloih.

Akimaine.

● Karjalaisuuden Ystäväin Liitolle aiotut kirjeet y.m. täst'edes pyydämme lähettämään toimistoomme, osoite: *Sortavala.*

Toimiston hoitajana toimii lehtemme toimitussihteeri M. Liete.

Harkitseva
metsänomistaja
tallettaa metsistään saamansa tulot
Kansallis-Osake-Pankkiin, jonka hän vanhastaan tietää varmaksi omaisuutensa talletuspaikaksi. Pankin **541 miljoonan markan suuruiset omat varat** ovat talletusten vankka turva.
Kansallis-Osake-Pankki
MAAN SUURIN LIIKEPANKKI
203 konttoria eri seuduilla maata.

Karjala-Olutta
III ja I
valmistaa
Sortavalan Panimo Oy.
Puh. 632

Kangas- ja lyhyttavarakauppa HELMI KUUSELA
Pitkäranta — Puh. 17 ja 74
SUOSITELLAAN

WILLE HELVE:

Mustelommo mullozii . . . .

Nvgöpäiviny kirrutah radios da kirjutetah gazietois, kui boikoidu rahvastu toruamah, juoksemah, hyppiämäh da hiihtämäh sie da sie kohtas tädä mejän armastu muadu eläy. Minä yhtelläh olen vai häristellyh korvii da itšekseh duumainuh, što tšälläkkiä vai, tijän taki minägi yhten zemlakan, boikoin hiihtäjän, vai anna enzmäi kai muut rahvahat pannah gaziettah, sid vaste ku tämän vuuvven hiihtändät on hiihtetty, pagizen teile vanhan aijan hiihtäjäs, anna ei nygözien masterloin huigie oliz muga suuri. Minä olen ylennyh Suonkyläs da onhäi siegi elännyh ruavahii mušikkoi, vai nygöi pagizen kuitengi Orissellän hiihtäi Kurres. Konzu netše Kurgi on elännyh da kus kalmistos hänen luut valletah, sidä en voi täs teile virkkua. Eigo se tädä dieluo avita bokkah libo toizeh, vai sih vanhah aigah häi on elännyh dai töllönnyh. Hänel itselläh ei olluh ńi midä muudu kui sovat piäle, muadu ei ńi kartohkua kazvattua, vai eihäi hänel ńiih uadžoih oliz olluh ńi jouduo. Hänen pidi taratella akkoin da ńeidizien ker pitkät päivät da ehtät häi juoksi jogaainavozis besoodois. Oliz olluh aigu hänengi argevuo, ottua akku, vai eibo suarelazis ńi kenet olluh himuo mennä moizel šokkien pieksäjäl, kudai ei akkuadah kuitengi oliz voinuh elättiä.

Opitteli häi kyzellä yhty da tostu vanhembua ńeidisty, vai nennegi hometuhjot vai nagrettih hänel. Nu kezil häi kuitengi rubei heinäl Orissellän Miitrein taloih da sih hänet roih ui kodi, akkoin ker malttoi hyvin paista da erähii kerdoi tarttui korvoih, konzu lehmil vetty kannettih. Talvel häi hiihteli omiedah laduzii, suksii ei ńi konzu tervannuh kirikös suavul tuohuksel vai erähitši puolen yön aigua ńiidy voidi.

Tuli svätien aigu da smuutat juostih talois taloih. Yö oli jo puolis, konzu häi meńi pihal, hyppäi suksil da hiihti Anukseh. Häi oli kuulluh što Mägien kyläs oli tšomua ńeidisty hod i toizel andua. Häi hiihti suurimbah taloih, varrasti kaksiskymmeńis olien tyttären, azetti hänet suksien kannoil da lähti kui piili Manttših järilleh. Videlen kohtas häi tuli Luadogan jiäl. Häi virkkoi kui muis duumis, što nämmä ollah minun omii peldoloi da ozutti siliedy, lagiedu jiädy. »Vai olet sinä bohattu, nengozii peldoloi ei meil ńi kenel ole, virkkau kannoil olii.»

Nu sit hätkes jo oldih Orisselläl. Kurgi kandau taloin samovuaran da käsköy keittiä tšuajuu. Itše häi lubai tšökkelehtiä pellol. Hänel ei ollut leibypalua itšelleh, ažnoga sit vie tuliel uuvel mutšoil. Häi hyppäi järilleh suksil de hiihti Valamoin manasterin Bajornoi suareh. Sie eli manuahoi da heil oli leibiä da jauhuo. Häi varrasti kulan jauhuo, viškai sen olgupiäl da hiihti järilleh Orisselläl. Sencois häi jätti jauhokulan tšuppuh da astui perffih. »Jog'on tšuaju varittu?» Jo on, istoi vai juomah, pagizou uusi mutšoi.

Jo havatšuttih talois da tullah kattšomah, mi tšuudo nygöi on Kurrel. »Midäbö täs enämbiä, pidäyhäi minungi kerdu argevuu, täs on nygöi minun mutšoi, kävin yöl Anukseh saih», tarattelou Kurgi.

Nu vai eri mužikku on netše Kurgi, nenga tšoman mutšoin on suanuh, on täs kummoa kerrakse. Da vie pimien yön aigua on käynyh, on sid meile boikoi hiihtäjy kerrakse. Vai eihäi hyö tietty, kus netše prokuazu vie oli yhten pimien aigua käynyh. Da eibo sidä ńi ken meis oliz arbuamah pystynnyh. Takihäi ku nenga tšoman mutšoin kodih suat, ei sit meigävelel oliz aigua lähtie Valamoih hiihtämäh, oliz taki äijy vähä paistavua uuven mutšoin ker huondeskodval. Vai Kurren dielot oldih moizet štobi ei hänelleh ollut jouduo mutšoin ker kižuamah. Pidihäi kustah suaha suuh pandavua huondeksekse. Nygöi hänel oli kula jauhoa, enzmästy kerdua eläjes da häi šokkii virutteli da käski murginakse keittiä ruishuttuu.

Meńigo pufilleh suutkat, ka tullah Bajornois kaksi muanuahua sidä jaukokulua ettšmäh. Muudu jälgie heil ei ollut kui pieńi vagoińe lumes da sidä myö tuldih sih taloih kus Kurgi eli. Opittih sid etšitellä syydy Kurgie vastah, veittih hänet jo suudoh saih, vai talois tuldih tovestamah, što kentah muu on pidännyh olla vora, eihäi yksi da sama risfitty yhten pimien aigua kävy enzmäi akkua itšelleh Anukses da sid vie jauhokulua Bajornois, eihäi se puutu ńi kenen uruan piäh ilmai kurikkua. Da mugai hänet piästettih välläl.

Häi konzu lähti hiihtämäh, otti kakssadua syldy nuorua mathah. Toizen agjan häi kiäri kušakakse, a toine agju viildi hangie myö, sukset ei ńi vous lumevuttu. Se nuoran agjańe jätti pienen vagozen lumeh. Nygöi taki ellendättö, mikse minä en kehtua šokkii pieksiä nyközis hiihtäjis.

Luadogas kirjutin kerran zerkkaloh katšondas, vai voinhäi nygöi täs omas gazietas kirjuttua muisgi »katsondois». Nämmä ollah Ivašun buabo-pokoińiekan omassah tyttärelleh paistuloi . . . Käydih dorogušuaras kuundelemas. Kuundelusijakse piti ettšie kohtu, kus kolme dorogua yhteh yhyttih. Kiändöpiäveitšel pidi sih kohtah muah piirdiä rengas. Rengahan keskeh pidi ruveta muah virumah da panna korvu muah kiińi. Ned ńeidizet, kudamat sid pyhäkeskes mendih miehel, kuuldih kui hejän sulhazet tullah. Toizet ei kuuldu ńi midä. Ken meńi bohatal, häi kuuli aižukellon da kalkkalon helizendän. Köyhät sulhazet tuldih tšipsutettih jallai kui hukat libo hiihtettih, štobi hangi vai kohinua pidi. Hyvä sulhańe tuli pajun ker, paha pańi maffii. Toizet käydih kuundelemas riihen kyńńyksen al. Ken sai bohatan miehen, häi kuuli riihen puindua, ken köyhän, häi kuuli kui riihen lafettu koivuvastal pyhkittih . . .

Halgopinos pidi silmäd ummes varrastua halgo. Valita ei suanuh. Kenel ugodih halguamaton halgo, häi sai brihan miehekse, kenel hallattu, häi meńi leskel.

Vie otettih kobru rugehen olgie kuvos da järitettih liijad ollet iäres, kudamat ei kulakan sydä-

meh synnytty. Sit etšittih rugehen jyvät. Kenel ugodi enämbi, häi meńi bohatal miehel . . .

Nengalei meil Mantšil sulhazet sih aigah suadih da hyvät i suadih. Miinalan ńeiďizil oli sih aigah tožo hyvättšäńe mańieri kuunella sulhazii, vai nygözet ei enämbiä tarreta. Hyö mendih Miinalan lahten jiäl, viedih hevonnahku mennes, levitettih se jiäl da kykistyttih nahkan piäl kuundelemah silmät ummes. Kuunellah, ka jiä vai rabinua pidäy. Avattih silmät jälgimäi, ka jo oldih Pölläs. Itše pitkyhändy oli lähtennyh heidy viemäh uaduh . . .

Emmo voi nygözie Miinalan tyttözii moiffie varatšukse, jesli heile ei himoita mennä lahtel jiäl kuundelemah sulhazii.

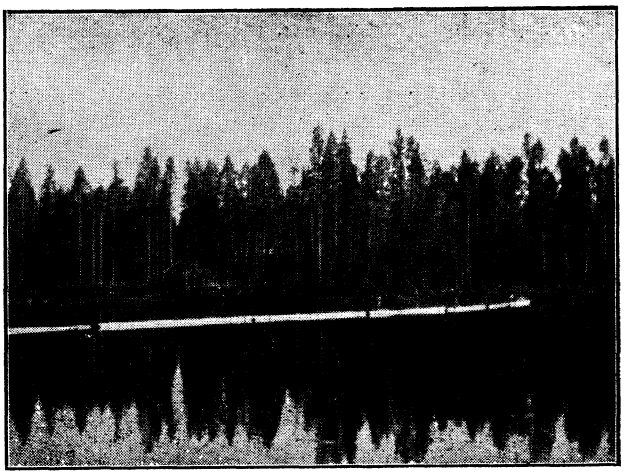
Suonkyläs Orihan Ondreil oli kazakku, Höyhenen Miikkul. Rastavan huondeksel akat pastettih tšupukkua. Netše Miikkul driäńi tembai enzmäzen tšupukan, puri sih silmien kolot, naveďi tšupukan kui otškat nenäl, tšökkäi länget kaglah da juoksi pihal. Sie häi kabahui halgopinol, muite ei oliz yldänyh kattšuo perffih, ikkunat ved ollah korgiel, da katšoi perffih. Suures tšupus virui lautšal pokoińiekku, toizel lautšal toine da perfin ukses astui perffih pokoińiekku-naine ruuhi selläs. Da kuibo kävi? Talvel töllöttih taloin ižändy da emändy, häi otti mutšoin pyhäkeskes dai se töllöi ennen keziä . .

Onton Jefimän pellol kižuabi pieńi lapsi, savikukkozii pyörittelöy. Tulou sih vakkinańe mužikku da muańittelou lastu, što viškua netše ristu kaglas iäres. Lapsi mieletöi viškai ristan. Mužikku tembai lapsen kainaloh da vei koďiheh Leppyńiemen korbeh. A netše mužikku oligi itše tšortan poigu. Vanhu tšorttu nägöy lapsen da marahtau, što mikse sinä toit netšen bladentšan tänne, opis vai vijjä järilleh. Lapsen vanhembat oldih sil aigua mendy kirikköh da suadu moleebinat. Kolmen päivän mendyy suadih lapsi järilleh Karkus, hoď Suonkyläs oli ottannuh . . .

TAVARA-AITTA O.Y.
SORTAVALA
Puhelin: Joht. 270, Yksit. 541, Kontt. 726
TUKKU- JA VÄHITTÄISKAUPPA

AARNE KOSONEN
LIHA- JA RUOKATAVARAKAUPPA
Värtsilä — Puhelin 11
Lajiteltu varasto. Kilpailukykyiset hinnat. Ajanmukainen jäähdyttämö.
OSTAA ja MYY sekä siitos- että lihakarjaa.

F. HILKAMO, Pitkäranta
Täydellinen Ruoka- ja Sekatavarakauppa
Suositellaan.

Karjalainen maisema rajalta.

Peäcköin virsi.

Kos räkki roih meil lämmäh moah,
sid igäv iškövilmah toah,
kus keskel yön jo valgei koittav,
min lapsusmuistot mieles soittav.

Sid hušku selgäh jouccenil,
halg' ilmoin viuhka račcahil.
Dai terväh ammas sindyv randa,
kus tilan räystäs tuttav andav.

Meät ńeidoit silloi nähtäh kui,
jo roado kai heil unohtui;
näid rieskalmajjol valellahes,
meän valgevuokse anna soahes.

Dai ilol santah rahvas kai:
»Viel eläv moa, jo peäcköit sai;
mih kodih net vai pezoitelleh,
sil lykky roih hos olgah kelle.»

Kai moailm' meidä suvajjah,
čomaizel silmäl novvetah.
Meis palk' on heil vai vičketykset
da päiväpaistos lidelykset.

Meil igäin' on se kezä iel;
ni konz'ei hädä, pútos tiel.
Meän elos on vai kizajella
dai toinetoista armastella.

Peiboi Pedri.

● Lehtemme ensi numero ilmestyy elosyyskuun vaiheissa. Siihen aiotut kirjoitukset, kuvat y. m. on lähetettävä 10. 8. -38 mennessä osoitteella:

Karjalaisuuden Ystävän toimitus,
NURMES.

Vedehiäzen smetkut...

Kui työ kai kallehet risfittyzet tiijättö, on kala vai Mantšin eläjien jogapäiväisty syödäviä. Kalois kala on siigu. Sidä veitäh suurel nuotal, sidä suahah siimal da siigaverkol. Paras siigu on režasiigu l. randusiigu. Se on mustuselgäńe da razvańe, bokat kui parastu hobjua, pasta hänet hiilostal, libo keitä liemekse ykskai, muudu sil kerdua syyvvä ei himoita. Netšidy randusiigua suahah eńimäl suurelnuotal. Suurnuottu abajii on Taivadlahtes da Härräs, vai sih vanhah aigah veittih suurimmat siijat Korbilahtes.

Netše suurnuottu on kallis, sentäh ńiidy ei ole jogahizel. Kylän bohatemmat taloid laitah yksi yhtehińe suurnuotta da toizen kylän tožo bohatemmat toine. Peibolistol, Peldolistol da erähil Suonkylän eläjil oli jo sih vanhah aigah yhtehińe nuottu. Talvel hyö käydih Lagien, Villamon de Ristusuaren abaijl, vai kezäl Korbilahtes.

Da netšis Korbilahteshäi ugoďih tšuuda da prokuazu, kudamua vie i tänäpäi suarel paistah. Myö suarelazet tiijämmö ilmai sellitändiä, što veis eläy vedehiäńe l. vedehińe libo toizel ńimel ńäkki. Sanon što tiijettih, ku sen nägijät ollah jo turbehen al da kazvetah hukanputkie erähis kohtis, kirjah panna en targie kus kohtas. Sidä vedehisty nähtih Raidusuaren rannas, Leppyńiemes, Koivuńiemes da Koivuojal. Häi oli kui ylen tšoma ńeiďińe, kassu pitky, tukku kui kuldua da sidä häi ainos harjai da sugi kuldasel libo kalanluuhizel kammal. Myö suarelazet elimmö sovietas hänen ker.

Erähitši ugoďi, što eräs vallatoi brihattšu meńi kezoil liian lähäl ńäkkii da netše koppai jallas kiiń da vedi pohjah.

Nu ollah Peldolisto suurel nuotal sie Korbilahtes. Veitäh nuottua da suahah kalua. Oli siigua, lohtu da yksi vakkinańe kala, kudamua ei ńi ken tundennuh. Se oletteli kui lohi händypuoles, vai bokat da piä oldih kui ińehmizel. Ykskai hyö puhkattih netšegi kala de pandih kattilah. Da se kala oligi vedihiäzen omua arffelii. Vedehińe kuttšuu ehtäl arffeliidah koďiheh, tullah kai toizet, vai yksi ei tule. Vedehińe davai sidä ettšimäh, uibi ymbäri suaren da lähtöy Karbiojua nuozemah suaren syväimeh. Tulou suurel suol, jo on Volanmäin kohtal da matkuabi vie puolen virstua Peldozih päi. Täs häi nouzou mättähäl da kirguu: »Ptrugo minun kirjozeńi, ptrugo minun karjozeńi, tule koďih.»

Nygözen Simańin kohtas eli sih aigah vanhu ižändy. Häi oli pihal havuu järittämäs. Kuulou kirrundan, tundou vedehiäzen iänen, oli itše olluh sidä ńäkin kalua syömäs, arbuav vedehizen uadžan da kui šuutkis paginois kirguu järilleh: »Jo on kirjoi kiiń pandu, karjoi ammui kuores.» Vai nygöi suutui vedehińe. Häi revitteli suon da muan randah saih, sih tuli Herran oja, tembai suodu kainaloh suuren lomkan, sih tuli lambi, ui suopalan ker Uuksun lahtel de jätti sen keskel lahtie. Sih roďih toine Mantšinsuari da sie se on vie i tänäpäi.

Ui järilleh Mantšil, ettši sen suuren nuotan da keri yhtel suurel keräl, štobi sil ei enembiä ńi konzu nuottua veitty.

Muga meil roďih se suuri lambi, kudai vie ei suvaitše yksyöhizel jiäl ńi miittustu risfikanzua.

Wille Helve.

Pahan nenä.

Vanhah aigah oldih risfittyzil omassah vaivat da parandukset tožo tostu sorttua. Ei sih aigah opfickkoi olluh, eigo poroškoi da vierahis mais tuoduloi tšomii burkkisii, kudamil nygöi kai douhturit ristittyzil jengazet muańitetah. Sih aigah oli suurin vaivu muahińe. Sitä vaivua oli kahtu sorttua »kuivumuahińe» da »vezimuahińe». Kuivumuahizes nousi hibjan piäle piendy ruskiedu kui mannasuurimua da kubizi mugalei, štobi yölöis et muannuh. Vezimuahizes nouzi vezibulkkuzii, ned avavuttih da kubistih što sruasfi oli eliä.

Ei ńi sih aigah kerras suadu selviä, kes nenne vaivat tuldih, vai nygöi, ku luvetto tämän zuakkunan, tiijättö enämbäzen kui egläi. Tiedoińiekat piästih pluanah jälgimäi, što kai nenne vaivat tuldih pahan nenäs. Jesli vezi da vedehine suututtih, tuli vein nenä. Kirikkö, mua libo metšänižändy konzu suutui, tuli kuivumuahińe.

Peldolisto oldih suurelnuotal Taivadlahtes. Nuorat oldih jo vorotoil suadu mägeh, verkkoloi veittih ryndähii myö veis.

Sie oli vedämäs Kerän Sofoin Opresenju toizien ker. Kui liene hänelleh ugoďinnuh, ei vikse mustannuh ennen vedeh menendiä juosta kadaituhjon tuakse, nygöi nuottua vedäjes rubei sinne himoittamah. Duumaittšou, ga kenbo täs nägöy, ryndähih saih olen veis, vuota tšurahutan, onhai veis filua. Vai ethäi vedehisty petä, hoď toizet ińehmizet ei ńi midä nähty. Vedehińe, kudai ainos oli elännyh praavednois Luadogan veis, ei sidä suvainnuh da andoi Opresenjal vezimuahizen pahal nenäl. Jallat kibevyttih, bulkkuzet nostih da davai kivistämäh, štobi ńi kus ei sijua löydynnyh. Häi kučui tiedoińiekan. Tämä lasketti karttih da sanoi, što veis on tulluh.

Tuli puolen yön aigu. Tiedoińiekku nosti Opresenjan ďelegäh da ajoi Koivuojal Siidärin ambarin galdarin lyö. Sih galdarin bokkah hyö piästih da nähtih, kui vedehiäńe istuu galdaril da sugii pitkiä kassua kalanluus laitul kammal. Tiedoińiekku davai kumardamah da pakiččemah vedehizel proškenjua. Häi kumardau taki puolensadua kerdua, dogaďii jälgimäi, kui vedehiäńe kumardau vastah da hyppäi vedeh umbitšukkelih. Kerras oigei vein paha nenä, Opresenju tuli silhätkel tervehekse, davai kävelemäh omil jalloil koďiheh, hoď tulles pidi ďelegäs kökottiä.

Salmin murteellak irjoittanut **Wille Helve.**

Bloažnittaja.

»Mi ńeče bloažńittaja ollov, kui se inehmizie pöllättelöyv», kyzyin rištitoatol ku häi erähän kerran mečäz tulduo roskaži kyläläizil bloažńittajaz. »Se on ńägymätöi olija, sanoi rištitoatto.» — »A minbomoine se ńägymätöi bloažńittaja voi olla?» kyzyin toasen. »Ku kerran olin mečäpertil yödä, mih tuli magavoaigah nägymätöi tulija. Ukši avavui, kuulin hyvin, da koiragi uksen avavunhad havaičči da karvad pystyz hyppäi vastah, miz kuitengi ei ollut ńi kedä ńäkyviz; nouzin minägi da mänin ďumalan kel kaččomah vai ei ni midä múda ollud kui tobie haukka hurahti lendoh. Panin uksen umbeh, ristin silmäd da rubein úvvelleh moate. Ei ni midä sen enemböä sen yön aigah ollud. Vai onhäi semmoizie olludgi, onhäi Röďöiďeädö keskel kaunista päivöä kuullud bloažńittajad, mid pajon da soitandan kel matkaffih kui hän paržirein päel istui da hebokločka vedöä kričkutti pristanihpäi. Se oli ollud kui tuhad soittajoa da pajattajoa oliz taivahan da moan keskel matkannud pľäšinnän ker. Mänin pristanih purrin paržirein da lähtin eärez, vie kuului pajatus, sanoi häi. Kiirehtin ajoa mečäh, mis tytär Šaša oli čoajuvettu keittämäz; kyzyin hänel, kuulidgo šie midä vai ed. Häi sanoi ei kuulluon ńi midä; se oli bložńittaja. Kolmaz zloažńituz oli ollud moine, se oli suuren voinan iel. Ďarassien poiga oli yksin mečäz mečättämäz, hän siel kävellez yöbyi erähäl mečäpertil, mih hän tavan mugah azetti havuo bokan al da koirangi offi perttizeh sydämeh, mih ruvettih molemmin moate käbröttämäh, toine čuppuh toine toizeh. Koira näed aino mečämiehel magoav uksen suus. Vähäizen aigoa moattuo mečämiez kuulov koiran tyrskähtelyksen da ykšikakši ukšigi tembauduv selľälleh da edeh seizattuv ńybläńikka olija, mi hyvin pertizmagoajal ńägyv kuudamoyöz. Koiragi karvad pystyz ižännän rinnal tungevui, vai karvad pystyz čirhottav da murizov, eigo mäne pihal. Kui ńybläńikka ei sentäh ruvennud tulemah sydämeh, ga mečämiez duumaičči, pidäv kaččuo ken ńeče on. Häi nouzov da kömpiv uksez pihal, miz ńägöv vai ylen tobien mužikan zeizomaz puuloi vaste, ylen äijäl ńyblitetty šineli peäl. Häi rohkiena mečämiehenä kyzyv sil: »Midä šie oled tullud tänne, hyvöägö vai pahoa varte.» Ottav drobovikan käden da sanov: »Ku ed hyväizilleh lähtene, ga lähed pahaizillehgi, en minä sinun suuruutta varoa.» Iče ottav da taivasta vaste ambuo pľäčköäv. Silloin vai kúli, kui tobie mužikka humahti lähti, vai ložnijad pogonad da šinelin remenin nybläd läikähtettih. Mečämiez sen ďälgeh rišti silmäd da rubei moate. Moates ńägi vai unda, miz sanoffih hänel: »Hyvin roavoid kui ed ambunud yönikköä; vie eläd vähäizen aigoa rohkiena mužikkana, vai kuolema on lähil da lošnijois ńybliz tuled kuolemah. Kahen kuun ďälgeh tuli viešti sto frontal on kuollud Ďoron Stopanan se poiga, mi ńägi mečäz tobien ńybläńikan. Sih lopui urhakan mužikan elämä; nemčan buľukka offi hengen vai ei bloažńittaja.

Kotimurteella kirjoitti

Doroizen Pauli.

DOROIZEN PAULI

Meččähine.

Ku vanhad inehmized paistih enne meččähizis da níjen poboaskois, mid paginad olibo ne tozi libo vaveh, ga minungi peädä on monda kerdoa höröl pannud. Muistan hyvin, kui yhen kerran boabo sanoi, kui lähtin omin päin meččäh: »Elä mäne, lapsi hyvä, siel on meččähizie.» Miebo rubeingi kyzelemäh: »Minbomoized ne urvančat, meččähized ollah, kun hyö inehmizen lapsie otetah? Eigo heil omie ole?» Boabo sanoi: »On omiegi heil; miegi vasta mennyöl ńedälil näin omil silmil, kui meččähizen aka lapsen ker kannon tyvez istui. A ku ńägi minun, ga vai händä heilahti kui mäni.» A minbomoine se se urvanča oli? Se oli karvaine eläin da nägözin kui istinnoi ristikanza, ei se paissud engo ni minä ruvennud händä pagizuttamah. Vai moizie ńe meččähized ollah da kui lapsie nähäh, ga ne hyö viijäh ičen kel? Semmoista ne meččähized ollah, ńeńehäi ongi meän puolel vienyd monda lasta, da se on tovessah ollud tämänmoine poboaska. Ulozen mušikka oli akan kel nurmel dai lapsed brihačču da fyftöine oľdih matkaz, iče näed nurmel roadoa krinčustettih, a lapsed työnnettih marďoa kereämäh. Da ne, kui lähettih meččäh, eigo ni ruvettu ďärilleh tulemah! Siid toatto rubei heidä ringumah eäres, ga eibo ni ringundah tuldu, vai lapsed keräi siel marďoa, vai midä hyö lienee roavettu, jumal tiedäv. Nygöi toatto eänen kähevyksih ringuttuo tuskevui da sanoi: Ei ďo ni meččähine vie peäzis heijen ringunnoiz, da lähti eččimäh lapsie meččäh, miz nägi vai nurmen rannaz aijan tagana marjaburakkoized täyvved marjoa, vai ei lapsie. Täz nygöi toasen ringumah, ga ni miz ni midä ei kuulunud eigo ni ńägynyd. Ďo häi hospodiegi pagizi, ga ei ńi mi auttanud; yön kaiken ečči lapsie, ykšikai ei ni miz löydänyd. Toizen päivän offi kaiken kylän väen eččimäh, ga ni se ei midäi soanud aigah. Nygöi ei muuda ollud; ze meččähine oli lapsed vienyd. Ečiffih tiedoińikka, mi sanoi, što meččähine oli kuullud lapsien toatan sanondan »ei ďo ńi meččähine vie», da oligi ottanud lapsed, vai ńedälin ďälgeh ńe tuov endizeh tilah, miz se offigi. Mi tapahtui ihan prikulleh seiččemändenä päivänä tiedoińikan sanondas oľdih lapset aijan tuvez, miz toatoi löydi marďaburakkoized. Lapsed näytettih troppaine, midämyö heidä oli meččähine käynyd ottamaz da tuonudgi sih. Sen enemböä lapsed ei tijetty, miz heidä kävelytettih, eigo hyö tijetty sanuo, miz hyö oľdih da mil hyö elettih se ńedäli, eigo voidu sanuo, ken

Kondienkel borčuinda.

Äjjä on ńygöi borčuiččijoi vai löydynöygo yhtägi semmoista, ken kondien kel rubiev borččah. Onnako, velli štanid rubeiz truntettamah, kui kondie ńägyvih tulis, borčuičendas virkkamata. A Hokanmäen urvanéad ei muga dúmaidu, hyö kui kondie nähtih, ga borččan hypäťťih hänen kel. Semmoisie borččamiehie oldih Hokozen Zakki, Vańoizen Iľľa da Doroizen Antoi. Hyö kui oldih meččämiehie, ga aino paremmin löyvvettih kondieloi, eigo nídä ylen äijäl pidänyd eččie, iče häi ne vastah tuldihgi. Mugahäi se Hokoizen Zekkigi sanoi, kui häi anzaraittie myö matkai da kúli račketta eizpäi. Da kui erähän ďurikan tyvez lähtiettyö ńägi vereksen zadehtukun höyryömäs, da ičessäh hörö peäh pläčkähti. Ka ńečizhäi se urvanča ongi, se vai enne minuo matkoav da linduloi ansoiz kercälöv; mihäbo sil ńäytän, kuz häi on rodivunnuh; ottav da juoksov kierroksen ymbäri soareksen da ďo tulov raittie myö vastahpäi, mix ńägö kondien vain tulla mygläv vastah. Da kui ńägöv Zakin tulon, ga hyppööv kahel jallal kui borčuičči konzanah. Zakki täh ähkähtäv da ylen äjjäl ringahtav. Vai šie, šelma, borččah tuled; minä sinul näytän semmoizel borččamiehel, ga ed toista kerdoa minun anzoi kačo. A ičel ďo tukat peäz ei kuulu, ku kondie šylyn peäz hyppöäv oigieda peädä Zakkih käzin. Vai kuitenggi ei voinud soaha mužikkoa šylylöih, kui mužikka pyörähti männyn toaksi, miz kondiel šylylöih ďoudui tobie da ďärie mändy. A Zakki ďäi vai pyörimäh kondien eiz, kui kondie ymbäri männyn ďuoksendeli da tavoitteli. Zakin vai ranggahtelles. A šie, šelma, kui piššali oliz, ga ed ďo pitkäh pyöriz da kičitteliz minuo (hoď ičellch piššali on olgušuubaz da vie buĺkal zabivoidu, vai šidä eibo ďuohtu mieleh, kui kondie on eiz da zadoroa eččiv). Täz hyö juoksenneldih mi aigoa lienovgi, kui toine meččämiez raitin käydyö tuli da kondien ajoi pagoh. Zakki vai kengí leyhkähtää: Se on meččämiez ehki, ken kondienkel borččoa iškövda vie kui olluz piššali, ga olizin minä šelmal näyttänyd. Iče kaššalista šelläz heittäez dogadiugi, što hänelhäi on piššali olgašuubaz da virkkav kaverilleh: No miksibo sinä ed sanonud, što piššalihäi on olgašuubaz: olizin ehkiz näyttänyd sil buĺkkoa. Mih toinen vastasi, eihäi mie, velli, ollud sinun lähil kogo, ku kergíj tulla vai, dai kondie lähti käbälämägeh; en kerrin-

Vańoizen Iľľal satui samanmoine zadoroa eččijä kondie kuin Zakil, vai toizel taval tuli borččah. Iľľa käveli oruža olgašuubaz oraviz da koirakulu juosta rämpätteli eiz, kui ykšikakši edeh lendöä šuhahti pyy da istoudui ihan ambumamatkal. Iľľa hyvänä meččämiehenä oijendi piššalikulun da ambuo pläčkäi miz pyy moah kirvota mäčkähti. Otti sen da pani šalgukuluzeh, zabivoičči uvvelleh piššalikuluizen da lähti kävelemäh ielleh, miz ńägi koirakuluizen karvat pystyz da händä ďalgaväliz juoksov ižändöä kohti. Do arvai Iľľa: kondien pahus se siel on; mimmoinehäi se mötöiraška ollov kui koirakulugi tuli pagoh; onnako on ylen tobie, vai en minä sidä varoa; olgah vaikka kui tobie da levie, mie sil ńäytän kuzpäihäi tulov da kunne sen boroga mänöv. Iče lähtöv menemäh sinne päi, miz koirakulu tuli vongundan kel da síd kaččavgi, kondien tulla tupsuttav vastah. Ńähtyö mužikan hypähtäv kahel ďallal da mörinän kel rubiev kahel ďallal tulla tupsuttamah mužikkoa vastah. A eibo ńi mužikka verkkoloi šebi, vai piššalikulun oijennettua kondieda vastah hypähtäv illehpäi da ambua pläčköäv kondieda oččah. Vai kondiebo kui oli kahel ďallal seizomas, ga drobud vai karvoi vähäizel rívaldi eigo kondiel ńi midä muuda roinnud, sen kui vai tuskevutti sidä. Se hyppäi muzikkahpäi da oťťi mužikan käjez piššalikulun da lykkäi sen korbeh, vai hurahus kuului. Iče rubei šylgemäh (kämmeńien keskeh) kobrah da voahed síd käkällettyöä rubiev mužikkoa lykkimäh voahtimeäččylöil. Sidä roadav kui äijän aigoa lienovgi, sil Vańoizen Iľľa iče ei voinud aprikoija, häi vai oppi aino lähtie pagoh. Vai kondie ei laskenud, se oppi olla aino eiz, štobi muzikka ei lähtiz pagoh. Vasta kui toine raittie myö tullud meččämiez nägi tappulin monien kymmenien šylylöin peäs da arbai, što ei ole hyvin Iľľan dielod, iče rozdebitvoin kel hypäi kondien ďälgilöi myöt da erähän männyn taga ńägi vai sen, ku kondie toaksi päi kačahti. Ga ńähtyö mužikan tulemaz oruža oigiena ringunnan kel, silloi se lähti, vai meččä rački da ročki, ku mäni, toaksipäi kaččomatta. Sih Iľľa peäzi kondien šyleksindöiz de lähti piššalikuluo eččimäh mečäz, kunne sen kondie lykkäi. Da kui sen löydi ga virkki tovarišal: Vie minä sil ńäytän, kui sen käzil soadavil taboan; ei se toista kerdoa minuo šyleksi, vai minä sil annan moizen pläčkyn, ga muistav toiziegi ińehmizie mänemäz šyleksimäh. Kun häi panen mečoin-, tedren- da pyynnaboikad yhteh sabivukseh da vie buĺkan peäl, ga siid vai kaččoja oliz, ga ńägiz kui se šelma käbäläd oijenda; en heitä tädä poboaskoa hänen valloil, vai hiľľah terväh vellan maksan, — sanoi. Iľľa, kui vezilätäkön tyvez pezeksi kondien voahtiloi soviz da silmiz,

---

ńälläz tíjetty midäi, sanottih vai se, što heidä syötettih da ďuotettih, vai ei käsketty sanuo mil. Semheidä hoivai libo syötti. Lapsed oldih tervehed eigo moized oldih ennen Karjalan meččähized; ńeńe kačo oteťťih dai tuodih. Liene go soadu bolševikid hoď erähie hävittöä, voi ńygöigi vie viedäneh lapsie. Onnako ajjad ollah toized elettäviz; ńygöi mi viedäneh ga enďo usko, što se tuvvah ďärilleh, vai »uutta pidäv koadeiz eččie», sanoi endine mužikka. Mi sana pidänöyv paikan; sen minägi uskon da uskon sengi, što ainagi meččähine ei ńygöi ńi kedä vie, ei lapsie eigo ni vanhembie vai ristikanzad kačo mečäd víjäh.

Kotimurteella kirjoitettu.

mid oldih kui olluiz ligalätäköz vieretellyd).

Doroizen Ontoi oli paraz borččamiez, hän kui ńägi kondien kävelemäz ga duumaičči: aha, šelma, minä sinul ńäytän; tuled inehmizen dorigoil pöllättelemäh kävelijöi, — iče hyppöäv kondieh käžin da rubien sen ńirzoi sydämäh puun duureh. Kondie vai pahal eänel čilguv rovno kui abuo riŋguiz. Ontoi vai sanov: — Čilgu midä čilgu, ga voitan sinud, ylen pieni oled. Iče rubiev veiččikuluo huodraz ottamah, vuota sil kulkun leikkoav. Vai kui lienov käži livestyv da kondiekulu soav hänen sormen suuh, kobrastavbo sen vie kindahan kel hambahien keskes, mi ylen kibiešti koskov da ottav Ontoin tuskil. Täs Ontoi tuskevuv da trešńiv kondiekulun mändyö vaste, mi vai mäčkähtäv; iče roastaldav sormen kondien suuspäi eärez da ńečiz ńägöv vai sen, kui kondiekulu lähtöv pagoh duoksemah. Nostaldav peädä ylähpäi ga dogadiv, rinnal olevaz männys parin šylen korgevuol oksan peäl vai mylčöttäv karvaine elävä zvieri, mi tagaperin tahtov heittyö alahaksi. Antoibo ehtivgi sen tavata ennen heityndöä da ńygöibo tämä zvierikulu hypähtäv vähän korgiemmal oksal da rubiev riŋgumah kui vasta käzigi ollud kondiekulu. Duumaiččov Ontoi: onnako kondienpoigakulu on; iče temboav haravavarren, mi sil oli astalana kävellez, da rubiev sil šoromah zvierikuluo puuspäi eärez. Se vai čilguv eigo tahto lähtie eärez. Samal kuulov, kui kangas ďyrizöv, kai moa tärizöv, kui siel ďuosta hašittav tobie kondieraiška, se ďuoksov ihan oigieda peädä čilgundah päi da kui ńägöv mužikan, ga hyppöäv kadelďallal da ylen äijäl riŋgahtav, rouvno kui čakkaiz Ontoida, miksi häi lapsle ńeärittelöv, täz Ontoi kačahtav kondieh päi da duumaiččov: olizingo berdankan ottanud huondeksel koiz lähtiez, ga ed šinä räŋgyiz viikkuo; nygöi hyvä on sinul ozuttoa mahtavutta, kui minul ei ole muuda kui tämä haravavarzi; vai tälgi minä sinul lähön annan. Iče nostav haravavarren iškendöä varte de hypöäv kondieh kohti. Kondie kaččov: ei täs ole leikittelemine hyvöä da lähtöv pagoh lönttöämäh. Mih poigakuludgi yhytäh da yhez kangasta myöte hilľakkaizeh vai löntöstetäh korbeihpäi. — Mi Ontoida tuskevuttav; tämä ottav da hyppeäv rozdebevnoin kel ďälgeh: etteko työ taho pagohgi männä, šelmad, minä teil podvogan annan, ga menettö da vuottagoa, huondeksel tulen ga löyvvättö dorogan da pagoh ďuoksetto, hyvä teil on ńygöi kičitellä. Iče lähti kodihpäi astuo toapottamah haravan varsi olgapeäl da sormez kondien hambahan ďälgi muiština kondienkel borčuindaz. Semmoizie oldih meijen toatod, ńeńe kačo ei varattu kondien kelgi borččah ruvetez, hoď inehmizie pagoh pidi lähtie.

Doroizen Pauli.

Värtsilän Kemikaalikauppa

Om. VILLE HELVE

Värtsilä.

A. Paloniemi

PUUTAVARALIIKE

SALMI

Puhelimet 104 ja 105

OSTAA: Pystymetsiä ja hankintapuita.

MYY: Saha- ja höylätavaraa.

KARJAKESKUSKUNTA r.l.

Viipurin konttori

SUOSITTELEE TUOTTEITAAN

V. Kimajeff

TORIKAUPPA, Sortavala

Myy edullisesti alaansa kuuluvaa tavaraa.

Kaipaan Talouskauppa

KAIPAA

Suuri valikoima. **Kohtuulliset hinnat.**

Erämetsän lumous.

Jo verhoo autereiset pilvenkaistaleet
auringonlaskun himmenevää kultaa.
Kuin uneksien väikehtivät veet
ja raikas kaste elävöittää multaa.

Nyt suven koskematon rauha leviää
syvälle metsän tummenevaan helmaan;
keveä auer luonnon ylle jää
viihtäen mielen herkkään vaikutelmaan.

Näin vihdoin erämetsän monin vivahtein,
tajusin salat, jotka siellä piili;
sen jälkeen monet vaellukset tein
äärelle takan, jossa kyti hiili.

Sen loimu lämmitti ja herkän unen toi, —
painalsin havuvuotehelle pääni.
Kuin unen läpi huhuiluna soi
jostakin pimeydestä kuikan ääni.

»Karjalaisuuden Ystävälle»

Ensi Lahdensuu.

LUKIJAMME!

Kannattakaa niitä liikkeitä, jotka ilmoittavat Karjalaisuuden Ystävässä!

E. V. AHTIAN

KARJALAN KIELIOPPI-

teoksia saatavana Liittomme toimistosta.

Osoite: Sortavala, Vakkosalmi.

Hinta: sidottuna 25:— mk. kpl. ja
nidottuna 18:— „ „

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITTO

Kondie töllöi kello kaglas.

Olin viel vagahaine, pikkaraine brihačču ine, ku erähän pyhäpeän huondeksel kylän mužikisto kerävyi keski kyläl konza midä tarattamah, kui ennegi siel oli povoadana kerdyö. Myö brihačut meńimmö rívin reävin mužikkojn paginoj kúndelemah da nílöis pondomoa ottamah. Ku oli pagistu kedä midä, jeäďö muhuhúlil zavodi muistella, kui mudoači hänen susieda oli sidonuh lehmänkellon kondien kaglah. Täh loaduh häi taratti:

»Sušiedan kagrahùhtah harjavui kondie. Ku se rubei sidä ylen äjjäl taskaiččemah, häi tuskevui viel enämbäl da erähiksi yölöiksi kävyi vardojččemah. Kondiebo oli vízas: konza vardoittih, silloj se ei ruohtinuh kävvä kagrah, a konza ei vardojttu, silloj čokkelih. Húhtan ižändäl tuli jo hörö peäh; häi smietti, kui kondien soas vieravumah kagrahùhtas. Jälgimäi hänen mieleh juohtù keitteä vínoa korvoj. Mugaleite häi roadaugi; keittäv korvoin vínoa da sih koadav viel spirtù butilkan, čtobi olis vägevä, da korvojn viev hùhtah laidah randieh, a ičče tulov hyväl mielel kodih yöksi.

Huondeksel häi päivän-nouzun ker nouzov magoamas, ottav orožan da lähtöv hùhtoa kaččomah, ongo siel tan'yöngi kondie peijästännyhes. Menöv sinne, kaččoc, ga kai sú avoi jeäv: Kagrahúhtoa sinä yön ei olluh ni kuďvahuttanut, a vínakorvoj oli typizen tyhjä, pohja vai loškotti; ravadgi oli syönyh číhonnuh da karvojn jähkännyh bokalleh da hyllännyh sih. Häi kaččelov ymbäri silmät kíralleh, primiettiv da i erähän sylen peäs dogadiv kondien šojjottamas humalas. Se virú jalladgi oigies.

»Min kumman sil loadin?» kyzyv häi ičeltäh. »Ammungo vai midä?» »En», pälkähti peäh. Hänel matkah ugodih lehmän kello; — egläi keritti sen lehmän kaglas da unohti kauftanan kormenih — tembai sen da ylen raviezeh sivaldi kondien kaglah da iče hyväl mielel, odva jallat moah koskiettihes, pyhkäl'dih kodih.

Menöv aigoa kaksi kolme päiveä, sit häi lähtöv húhtal. Menov sinne, ga kondie lähtenyh omoadah dorogoa. Sih se jätti kagrahúhtan pilmuondan, eigo se enembäe živattoj roaninnuh, eigo syönyh, rauhus jäi níl líkojl.

Sít meni hätki, ku marja- da sieniniekat lövvettih töllönnyh kondie kello kaglas.

J. M:kinen.

JUHO MAURANEN Kylänlahti, Puh. 5

MYY kaikkea sekatavara-alaan kuuluvaa halvalla. **OSTAA** maalaistuotteita päivän korkeimpiin hintoihin.

Kahvipirtti VIETTOA suositellaan viihtyisänä käyntipaikkana Kylänlahdessa.

R. MÄKINEN Vaatturiliike

Suojärvi — Puh. 109

Valmistaa ensiluokkaisesti **sotilas- ja siviilipuvut.**

Karjalaisuuden ystävän kirjastoa

E. V. Ahtia: Karjalan kielioppi, äänne- ja sanaoppi, Karjalan Kansalaisseura.

Maisteri Ahtian Karjalan kielioppiin, jonka ensi osa on päässyt kuluvan vuoden alussa julkisuuteen, keskittyy hartaan kielentutkijan elämäntyö. Se on tulos vuosikymmeniä kestäneen mitä uutterimman tiedemiehen kokoavasta, erittelevästä ja vertailevasta aherruksesta. Meidän maallikoiden on mahdotonta käsittää sitä suunnatonta energiamäärää, joka on tarvittu, ennen kuin on syntynyt se sinikantinen vihko, jota pitelemme käsissämme. Meillä on kuitenkin siitä aavistus, joka pakoitaa meidät tarttumaan kirjaseen mitä kunnioittavimmin pieteetin tuntein. Me ymmärrämme, että todellinen tutkija saa kiitoksensa työnsä tuloksista sinänsä eikä maailman kiitos tai moitos häneen yllä. Kykenemättäkään arvostelemaan maisteri Ahtian suurtyötä, olemme vakuuttuneet siitä, että hän on antanut Karjalan rahvaalle pysyvän kirjallisen monumentin, joka oikeuttaa hänet Karjalan Agricolan nimeen. Älköön Ahtian teos puuttuko sen hyllystä, joka tahtoo käydä karjalaisuuden ystävästä, kulukoon se hänen käsissään ja levätköön välillä kunniapaikalla — Kalevalan rinnalla! Toivomme Karjalan Tietäjälle pitkää ikää ja voimia saattaa työnsä täyteen päätökseen!

Eino Leskinen: Karjalan kieleen kohdistuneesta tutkimuksesta ja harrastuksesta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Maisteri Leskisen aiemmin ilmestynyt kokoomateos Karjalan kielen näytteitä on ehtymätön aarreaitta karjalan kielen harrastajille. Hänen uusin tutkielmansa on niinikään mitä ansiokkain. Lukiessa Leskisen teosta täytyy ihmetellen ja ihastellen kiinnittää huomionsa kahteen seikkaan: kuinka suppeaan esitykseen saadaan mahtumaan paljon tietoa ja kunka se ei silti vaivu luettelon tasolle, vaan säilyy vauhdikkaana, kiehtovana kertomuksena, jossa on jopa romanttisia välähdyksiä tutkittavana olevan aiheen piiristä. Mainitkaamme vain, että Leskinen pitää hyvin todennäköisenä, että karjalan kirjakieli olisi vain muutamia vuosikymmeniä nuorempi kuin suomen kirjakieli (s. 3—239)! Niinikään koskettaa romanttisia tunteitamme tieto, että eräs karjalan kielinen evankeliumikäännös on ilmestynyt Lontoossa — Napoleonin veljenpojan, prinssi Louis Lucien Bonaparten kustannuksella! Meikäläiselle tekee tämän pikku teoksen erityisen rakkaaksi se seikka, että havaitsemme kynän varressa tiedemiehen ohella lämpimän Karjalan ystävän. Tekijä on julkaissut tähän tutkielmaansa lisiä tämän vuoden Suomen Heimossa (N:ot 9 ja 10).

Karjalan historiaa, Historian Ystäväin Liitto.

Tässä äsken ilmestyneessä kokoomateoksessa kirjoittaa A. M. Tallgren Kauko-Karjalan muinaismuistoista ja esihistoriallisesta asutuksesta, Eino Leskinen Itä-Karjalan historiasta kielentutkimuksen valossa, Albert Hämäläinen vanhoista itäkarjalaisista kansantavoista, R. Rosén mm. Itä-Karjalan asutushistoriasta, Martta Surakka Itä-Karjalan luostareista, Iisakki Laati: Itä-Karjala ja Stolbovan rauha v. 1617, W. Keynäs venäläisestä kirkko- ja koulupolitiikasta Itä-Karjalassa, Matti Aarnio Itä-Karjalasta suursodan kynsissä ja Toivo Kaukoranta Itä-Karjalan kysymyksestä kansainväliseltä kannalta. Teos on arvokas lisä ylen niukkaan Itä-Karjalaa koskevaan historialliseen kirjallisuuteen.

AKS:n tie 1938 sisältää Keijo Loimun selostuksen Itä-Karjalan viimeisimmästä historiasta ja Risto Vuorjoen uusiin tutkimuksiin perustuvan kuvauksen v:n 1918 Vienan vapautusyrityksistä.

P. M.

T:mi M. Korhonen
Hangaspuro — Puhelin 4
SUOSITELLAAN

Matkustajakoti ja Ravintola TURJALA
Om. **P. Tossavainen**
Ilomantsi — Puh. 1. *Suositellaan!*

V. NISSISEN
ASIANAJOTOIMISTO
Salmi — Puhelin 47

Huomautus.

Niitä Karjalaisuuden Ystäväin Liiton jäseniä, jotka eivät vielä ole palauttaneet kutsukirjeen mukana seurannutta ilmoittautumiskaavaketta, pyydetään se ensi tilassa, asianmukaisesti täytettynä, lähettämään Liiton sihteerille, kauppias PAAVO JUKOLALLE, os.: RAJASUVANTO.

KYL:n HALLITUS.

● *Kun teet lahjoituksia tai testamentteja, niin muista myös Karjalaisuuden Ystäväin Liittoa.*

● *Ilmoittamalla Karjalaisuuden Ystävässä, tuette lehtemme välityksellä tehtävää isänmaallista karjalaisuustyötämme.*

Katsausosasto.

Heimosoturin toukokuun numerossa kirjoittaa nimim. Karjalan mies:

«Heimosoturien kylvös kasvaa.

Sikäli kuin heimosodat aikoinaan epäonnistuivat perimmäisten päämääriensä suhteen, oltiin tietyllä taholla valmiita väittämään, että ne olivat olleetkin vain edesvastuuttomia seikkailuretkiä, joiden ainoaksi tulokseksi muka jäisi se kärsimys, jota ne olivat tuottaneet rajantakaisille heimolaisillemme. Nykyinen tutkimus, jota mm. Heimosoturien liitto edustaa, on kumminkin vakuuttavasti osoittanut tämän käsityksen puhtaasti sotilaallisessakin mielessä kokonaan vääräksi. On voitu näyttää toteen, että heimosodat muodostivat Suomen vapaussodan strateegisen varmistuksen sekä sen kestäessä että jälkeen.

Mutta heimosodista on ollut toinenkin positiivinen tulos, jonka arvoa ja kantavuutta emme vielä ehkä kykene kyllin tarkoin punnitsemaankaan. Heimosodista ja heimosoturihengestä on nimittäin versonut se voimaperäinen heimotyö, jota tässä maassa on puolitoista vuosikymmentä varsin laajalla pohjalla ja kaikkiin pääsuuntiin kohdistaen tehty. Emme osunekaan harhaan päätellessämme, että jos se työ, mikä nyt on tässä suhteessa tehty, olisi voitu suorittaa 15 vuotta **ennen** heimosotia, olisi niiden tuloksetkin ehkä olleet toiset. Mutta hyvä näinkin: «etehen elävän mieli!« Pääasia nykyhetkellä ja tulevaisuudessa on, ettei heimosoturien sytyttämä soihtu sammu eikä heidän kylvöänsä pane halla.

Jokainen heimosoturi, joka on tarkkaillut yleistä heimotyötä viime aikoina, onkin saattanut ilokseen todeta sen ripeän elpymisen. Tätä työtä kannattavien yhteisten suurten aatteitten elinvoimaista nousua nykypäivinä todistaa mm. uusi heimojärjestö, jonka syntysanat on äskettäin lausuttu Sortavalassa. Siellä nimittäin perustettiin **Karjalaisuuden Ystäväin Liitto,** jonka toimialueena tulee olemaan lähinnä Raja-Karjalan seudut. Liiton tarkoituksena on vanhan Karjalan kulttuurin ja historiallisten perinteiden vaaliminen, joten se liittyy yhtenä renkaana muiden heimojärjestöjen ketjuun. Liiton puheenjohtajaksi valittiin tunnettu Karjalan ystävä apteekkari Ville Helve ja johtokunnan jäseniksi maanviljelijä P. Kyöttinen, opettaja J. Mustonen, kauppias P. Jukola, johtaja I. Okulov, kauppias V. Molosovkin ja luutnantti P. Marttina. Perustavista jäsenistä on suurin osa rajan kummaltakin puolen kotoisin olevia karjalaisia aktivisteja ja heimosotureita. Kun liiton toimialueella on mm. useita suuria Aunuksen pakolaisten asuinkeskuksia, on sillä oleva kiitollinen työsarka päämääriensä ajamisessa, olletikin kun aunukselaiset ovat näihin asti valitettavan suuressa määrin pysyneet syrjässä yhteisistä kansallisuuspyrinnöistä — syistä, joiden pohtiminen ei ole tässä yhteydessä tarpeen. Jos uusi liitto onnistuu heidät keräämään taajoin joukoin ympärilleen yhteiseen rintamaan, on siitä muodostuva voimakas pesäke kansalliseen vartiolinjaamme rajan pinnassa, ja heimosoturit saattavat jälleen todeta tyydytyksen tuntein, ettei heidän aatteensa ole kuollut, vaan elää heidän oman järjestönsä ulkopuolellakin.«

Karjalaisen on otettava leipäpala kovasta.

VELJEKSET WAHLGRÉN
SORTAVALA
PUHELIN 202
SUOSITELLAAN

Sortavalan Rauta- ja Rakennusaineiden Kauppa Osakeyhtiö
SORTAVALA
myy
Rakennusaineita,
Työkaluja, Taloustarpeita,
Urheiluvälineitä.
y.m. y.m.

Polkupyöriä ja -osia
monipuolinen
valikoima
Sortavalan Sähkö
Turunkatu 9
Puh 628

Sortavalan Kirjakauppa O.Y.
Sortavala

Salmin Kirjakauppa
Salmi

Suojärven Kirjakauppa
Suojärvi

LEIPURI JA KONDIITTORILIIKE
SALMI — PUH. 73
Kysykää aina hyviksi tunnettuja tuotteitamme.

Vorssun Hovi
SORTAVALA
Puhelin 355
Suosittelee
maataloustuotteitaan.

Karjalan RAUTA Osakeyhtiö
SORTAVALA
Rautatavarain
tukku- ja vähittäiskauppa

Aug. Virtanen, Sortavala
Puhelimet { 490 / 492
Herkku-, hedelmä- ja ruokatavarakauppa

EEVERT NEUVONEN
SEKATAVARAKAUPPA
Sortavala – Puh. 583
Tampereen Pellavatehtaan edustus

Repolan Tukku- ja Vähittäiskauppa Oy.
VIIPURI / Karjalankatu 29
Puh. Konttori 420, Tukkuosasto 2551
Sähköosoite: Repola
Hyvin lajiteltu valikoima
naisten ja miesten pukukankaita, koti- ja ulkomaisia kankaita sekä kaikenlaisia korutarpeita.

ILOMANTSIN APTEEKKI

ILOMANTSI – PUHELIN 16

OMISTAA

HANNES LACKSTRÖM

Filosofian maisteri

VÄRTSILÄN APTEEKKI

Omist. VILLE HELVE

VÄRTSILÄ

Fermifugol lapamatolääke.

Suojärven Apteekki

SUVILAHTI

Puhelin

21

Lahdenpohjan Kemikalio

Lahdenpohja

Puh. 107

MYY alaansa kuuluvia tavaroita, kuten puhdistus- ja pesuaineita y.m. y.m. edullisesti.

ENON APTEEKKI

Omistaa E E. Lundgrén

Kaltimon Niskassa.

LIPERIN APTEEKKI

Om. **O. Savolainen**

Liperi – Puh. 52

Ilomantsin Säästöpankki

ILOMANTSI

Avoinna maanantaina, keskiviikkona ja lauantaina klo 11–13.

Myöntää lainoja edullisesti ja maksaa **korkeimman talletuskoron.**

Pankkisalaisuus taataan.

Tohmajärven Apteekki

Omist. Alfred Törneblom

TOHMAJÄRVI

Hammaslääkäri

E. SEISE

SALMI

Vastaanotto 10–½12.

Muina aikoina sopimuksen mukaan.

VELJEKSET JUKOLA OY.

PUUTAVARALIIKE
Suojärvi — Puh. 90

RUOKATAVARAKAUPPA
Välikylässä — Puh. 95

SIVULIIKE Rajasuvanto, Lapinjärvi — Puh. 3

H. Saulamo

Sekatavarakauppa
Suojärvi, Jehkilä — Puh. 4

Suuri valikoima

Halvat hinnat

SALMIN KESKUKSEN OSUUSKASSA

Salmi, puh. 16

TOIMISTO Tulemalla omassa talossa.
AUKI arkip.
9—14

Maksaa korkeimman talletuskoron.
Edulliset lainausehdot.

Salmilaisten

suosituimpia ostopaikkoja ovat

Salmin Osuusliikkeen
MYYMÄLÄT

Suuri liikevaihto ja monipuolinen varasto takaa asiakkaiden tyytyväisyyden.

N. V. MARTISKAINEN & KUMPP. OY.

SEKATAVARAKAUPPA

Naistenjärvi — Puhelin 7
SIVULIIKE
Kaitajärvi — Puhelin 4
Torajoen Saha — Puhelin 3

Edullisimmin kaikkia alaan kuuluvia tavaroita.

Veljekset Mämmi

Kaitajärvi — Puhelin 1
Suojärvi, Välikylä — Puh. 38

SEKATAVARAKAUPPA

Runsas ja hyvä valikoima alaan kuuluvia tavaroita.

Suojärven Osuusliike r.l.

SUOJÄRVI / Puh. Konttori 2, Myymälä 20

Myymme hyvin lajitellusta varastostamme
Ruoka- ja siirtomaatavaroita ja tarvikkeita
Väkilannotteita ja rehuja, kankaita ja jalkineita.

KESKUS-KAHVILA

Om. **K. Leskinen** Suojärvi — Puh. 116

Viihtyisä kahvila

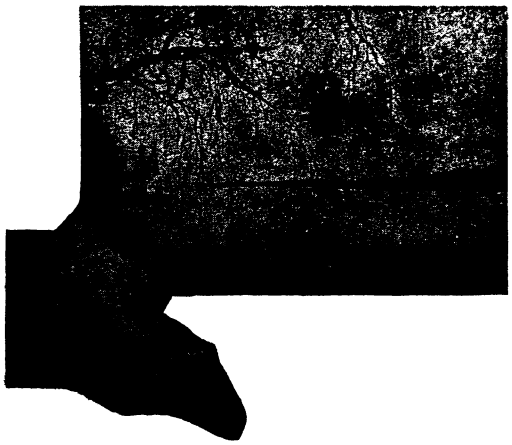
SUOSITELLAAN

Kahvila ja Ruokala KOTI

Om. **A. NISSINEN**
Puh. 14
SUOSITELLAAN

Veljekset Järvenpää

Käsnäselkä — Puh. 5
Suosittu sekatavarakauppa
paikkakunnalla.

Kesäkenkäni on kevyt

sillä se on vilpoisa, siro ja notkea. Se suo jaloille viileyttä ja lepoa, jota ne kesällä tarvitsevat.

NOKIA

„TALOUS"

MARGARIINI

on puolentoista vuosikymmenen aikana tunnustettu **edulliseksi** pöydässä ja taloudessa.

VALMISTAA:

O.Y. MARGARIINITEHDAS KARJALA O.Y.

VIIPURI, Puh. 1517 ja 3826

KOTIKUTOMO

PIRTA

KAUHAVA

Suosittuja tuotteitamme jälleenmyyjiltämme.

Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy. 1938.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

Elonkorjaajia.

Valok. U. Väisänen.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

NÄYTENUMERO II **SYYSKUUSSA 1938**

Syksy saapuu

alkaa lasten koulut ja nuorten kotoisten askarten aika. Ahkeruus ja säästäväisyys on nousevan polven onnen avain.

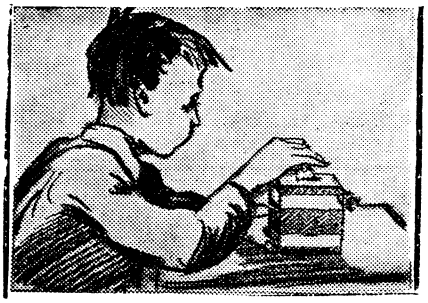

Opettakaa nuoret säästämään.

Ken oppii säästämään hän kunnioittaa työtä ja rakastaa maaseutua; hänen käsissään isän perintö karttuu ja talous vaurastuu.

Karjalan väestön oikea talletuspaikka

on

OSUUSKASSA

Avatkaa siellä itsellenne ja perheenne jäsenille talletustili. Noutakaa sieltä lapsillenne säästölipas.

Itä-Karjalan Osuuskassojen Liitto r.y.

Torasjoen Saha Osakeyhtiö

SUOJÄRVI
MERIKARVIA
SIIKAINEN

Ostaa metsiä

Myy
Sahatavaraa
Lastuvillaa ja
Tynnyritehtaan tuotteita

Oy. Bruno Procopé Ab.

SORTAVALAN
METSÄKONTTORI

Puh. 568 ja 569

Ostaa paperipuita

Sortavalan Telakka- ja Konepaja Oy.

Täydellinen
KONEPAJA, TAKOMO,
VALIMO JA TELAKKA

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

PÄÄTOIMITTAJA
PAUL MARTTINA
APUTOIMITTAJA
JUHO MUSTONEN
ILMOITUSASIAMIES
M. LIETE

TILAUSHINTA:
20 mk. vuosikerta.
Irtonumeron hinta 5 mk.

Toimituksen osoite Nurmes.
puh. № 213.
Konttorin os. Sortavala.

TOIMITUSKUNTA: *E. V. Ahtia, Ville Helve, Paavo Jukola* ja *N. Ruotsi*

NÄYTENUMERO II **SYYSKUUSSA 1938**

Keväästä ja kesästä.

Hemminki Maskulaisen kokoelmasta »Vanhain Suomen maan Pijspain ja Kircon Esimiesten Latinan kielised laulud, nyt Suomexi käätyd», v:lta 1616.

Aunus-karjalaksi kääntänyt

Iivo Härkönen.

Kylmän talven taindumah
päivän paistelus taigoi,
vilun vallan kaikostumah
sai suven lämbimän aigoi.
Kevät kägiey kezän tuomah,
hengettömän eläväizeks luomah;
kovan kahlien kuoreh
painunuh mua, meri, manderet,
orot, notkot ja kaŋgarehet
noustah kai suveh nuoreh.

Pilvet pagoh painavutah,
selgevys taivahan täyttää,
ilmat aŋgarat azetutah,
taivoit lämmindä näyttää.
Touguo toivoo jo kyyhköine,
lindu pienigi, piätshköine,
suven helkehtä tshirkkaa.
Käjet kukutah kuuzikos,
linnun laulanda huavistos
kai kezän ennehtä virkkaa.

Lehet puih hyvin puhketah,
vezotah suuret ja pienet,
metshät, muat sobah vihandah
nähnyh jo käynyön lienet.
Kukat kaunehet kukoistetah,
ruohot muas yläh urgevutah,
lemahus ladvois lembie.
Kuolluotki kai eloh kuonnutah,
linnut, luovut kai riemastutah,
helkähys ilmois hembie.

Herran ihmehie aittelemah
nouskua jo kai, hänen teidä,
hänen huoldah muistelemah,
kuin hyvin hoivai häin meidä.
Luovut siunai kai sigevymäh,
linnut, kalat, kai eläydymäh,
karjat, pellot, kai andoi.
Luoduloin ker' iloh yhtykkiä,
Herran hyvyttä kiittäkkiä
kaikes, min lahjaks häin kandoi.

Kirjakieli, murteet ja karjalan kieli — suomalaisuuden kannalta katsoen.

On meillä Suomessa monella taholla vallalla eräänlainen »kirjakieli-isänmaallisuus», jonka mukaan sivistynyt isänmaallisuus vaatii yhden kielimuodon, n.s. kirjakielen, käyttämisen monopoolia. »Murteet» ovat toistaiseksi välttämätön paha. Ne ovat kuitenkin tuomitut häviämään ja sitä parempi on, mitä nopeammin se tapahtuu. Murteellinen puhe on »sivistymättömyyttä» ja sitä on lapsuudesta asti kartettava. Vain kirjakielessä esiintyneet sanat ja sanontatavat olkoot sallittuja; murteellisuus puheessa osoittaa muka kielellistä epä-isänmaallisuutta.

Mutta tulos tästä kaikesta? »Kirjakieli» jäykistyy muuttumattomaksi. Elävä kieli, »murre», kehittyy edelleen, se vaikuttaa vastustamattomasti puhuttuun, vaikk'ei kirjoitettuun kieleen. Ja loppujen lopuksi näemme syntyvän kaksi kieltä: kirjakieli ja puhekieli, mitkä yhä enemmän etääntyvät toisistaan. Räikeitä esimerkkejä tällaisesta kehityksestä tarjoavat monet vanhat sivistyskielet, niinkuin englanti ja ranska; myös saksan ja ruotsin kirjakielissä on samanlaista epäsointua. Jos esim. puhuu ruotsia kirjakielisesti joutuu naurunalaiseksi.

Samanlainen suuntaus on vallalla suomenkin kirjakielessä. Senkin oikeinkirjoitus on jäykistynyt omaan kaavaansa välittämättä käytännöllisyyden vaatimuksista. Ja kielen sanasto on seulottu ja puhdistettu »murteellisuuksista», s.o. sanoista ja puheenparsista, joita ei jokainen suomalainen yleensä heti selityksittä ymmärrä. Tulos on tietenkin kankea ja vanhoillinen, niukka ja karu kirjoituskieli alituisessa »sivistystaistelussa» luonnon hetteistä pulppuavien kansanmurteiden kanssa.

Yleiskieli, kirjakieli, on tietenkin välttämätön. kansakunnan yhteyden tunnuksena, sen sivistyksen ja käytännöllisen kanssakäymisen välineenä. Mutta sen asenne murteita kohtaan älköön olko ankaran koulumestarin, vaan suvaitsevaisen löytöretkeilijän ja »kullanetsijän». Vain tällaisena kirjakielen ja murteen suhde muodostuu hedelmöittäväksi ja sopusuhtaiseksi. Niinkauankuin murteet vapaina elävät, voivat ne rikastuttavasti vaikuttaa kirjakieleen; jos taas niitä pidetään ainoastaan sivistymättömyyden merkkeinä, niin yleiskieli jää vaille niiden nuorentavaa ja eteenpäin kannustavaa kiihoketta.

Mikä näin koskee kirjasuomen suhdetta suomalaisiin murteihin, se on monin verroin huomioon otettava karjalan kielen ja suomen suhdetta arvosteltaessa. Jos toivoo edellisen tuovan jotakin edistystä ja uudistusta jälkimäisen kehityskulkuun, niin kiistämätön ehto siihen on, että karjala (ja lähinnä »rajakarjalainen» kieli), säilyy ja kirjoitettuna kielenä pääsee kirjallisuudessa käytäntöön. Ellei, niin se halveksittuna ja unohdettuna »rajamurteena» tuskin tulee antamaan mitään lisiä kirjasuomen tulevaan suuntaukseen. Silloin tämä karjalainen haara yhteissuomalaisessa puussa voi hyljeksittynä ja vailla huomiota surkastuen kenties lyhyen ajan kuluessa hävitä elävien ilmoilta.

Se, joka on todella saattanut syventyä tähän kielimuotoon, sen yllättävän runsaihin kehityslupauksiin, ei voi muuten kuin mielihaikeudella ajatella tällaista kohtaloa, joka samalla tietää suomalaisuuden — laajemmassa mielessä otetun suomalaisuuden — henkistä tappiota.

Raja-Karjalan murteita puhuu tuskin 40.000 henkeä, kun taas savoa, hämettä y.m. murteita puhuvia sadoin tuhansin kunkin murteen piirissä. Jos siis tahdotaan rajakarjalaisen kielen säilymistä vakauttaa, niin on aivan toisenlaista toimintaa tarpeen, kuin esim. savon tai hämeen murteihin nähden. Se toiminta olkoon aktiivista asioihin puuttumista, nuorison innostusta, kaikkien kielen alalla toimivien kerhojen ja seurojen myötävaikutusta. Nämä voivat juhlatilaisuuksissaan varata meikoisen osan ohjelmasta »karjalanmurteisille» esityksille; se ei suinkaan tietäisi mitään »kirjakielen syrjäyttämistä». Päinvastoin se olisi — vakaumuksemme mukaan — eräs keino kalevalaisen ja siis myös suomalaisen hengen syvien elinsuonien suojaamista kuivettumiselta.

Eihän kukaan valittane sitä seikkaa, ettei Kalevala ilmestyessään noudattanut silloisen kirjasuomen asua, vaan lähenteli karjalaista kansankieltä. Sillä vain täten silloinen kirjakieli saattoi kansaneepoksen kielestä omistaa arvokkaita aineksia omaan kehitykseensä ja rikastumiseensa. Aivan samoin on karjalan kieli kirjallisesti viljeltynä vakiintuneessa muodossaan oleva pysyvä aarrekaivos, josta suomen kirjakieli voi saada aineita ja lisiä omaan jatkuvaan edistykseensä.

Täten suomalaisuuden ja karjalaisuuden ystävät löytävät toisensa pyrkiessään eri teitä samaan päämäärään: suomalais-karjalaisen hengen yhä täydellisempään kielelliseen ilmaisuun.

E. V. A.

SYKSYKSI
suuri valikoima kaikenlaisia
kankaita, alusvaatteita,
sukkia y.m. y. m.
• Hinnat tunnetusti halvat •
V. MOLOSOFKIN
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi, Välikylä — Puh. 28.

Kukoinpoiga.

Orazen Ollil oletteli hyvä da putin kukoi. Lauloi ajjalleh kui pidigi, pidi kanat kuris da oli hyvä luonnolleh. Se oli oigei karjalaine kukoi da lauloi selgiel karjan kielel: kukki kiekú! Petosta ei olluh ni igäh, ei čoassuloi talois hädäilty, eigo nídä ni mih olis pidänyh. Ku puoliyödä rubei menemäh síriči, sillos se kajahutti, rubei huondespuoli rodiemah, toaste lauloi. Liene olluh nostava myöhä ajjoi, oli putti nosta enzimäizen, toizen libo kolmanden kerran laulettuo, jieloloi myö.

— Vai sit kerran, ku kaikin olimmo peräpellol ruista leikkoamas nenga ildaverokeskel, sillos se kotkoi tiezi ajjan tullookse, voakastelih pihoin yläpuolel da ku nägi mejjän kanat, pölähtih ku túlisviehkahaine kanaparveh. Kukoi ielimäiziksi ovvosti kotkoin tulendan da käski kírehel kanat suojah, da nämä kerrittihgi sinne, a iče kukoi — urhakko se se oli — ei kírehtellyhes da sít se joudui kotkoin kynzih. Oli kotkoil taiten kylläl sít kukois pidelemistä da taiten sai erähie hyvie iškuloi kukoin ńokas, pagisi iče Olli kerran.

Keveäl oli Ollin akan pidänyh havvottoa parttie kanan jäiččie uvven kukoin soandah näh. Eräs vanhemban puolehine kana oli haudonuh da soanuh ajjalleh boabuituksi sarjavuksen jäičis kymmeniezen tiukkajoa poigasta. Ei olluh vie tieduo tulisgo nís kuvallista kukkoi libo tulisgo ehki ainavuo, vai ajjalleh häi segi azie selgies, ku kananpoigazet kazvettas súrembazeksi.

Da kazvettihhäi ne. Mibo on kezäl da lämmil kazvajes, ku vie emo valmeheksi kuobiv madozen ńokattavakse. Iče Olli enämbäl kedägi päivittäin silmäili, kui kananpoigazien heltat kohetah. Jälgimäi häi ovvosti kahtel poigazel pitkembät heltat ku níl toizil.

— Roih kukoipuoldagi nämis poigazis, kahtel on pitkembät heltat ku toizil, sanoi Olli kerran akalleh, ku tämä oli parahuolleh kananpoigazil roahtomaiduo andamas.

— Kylläl roighi sinul nís kahtes kukkoi, sanoi Ollin akka vastah. Akan mieles näit oldih enämbäl kanan- ku kukoinpoigaset.

Sen jälles Olli rubei seurailemah nijjien kahten kananpoigazen, mit oli ruvettu keändymäh kukoikse, laulandoa. Kukoinpoigazet näit jo vähitelleh ruvettih lauloa kríčkahtelemah. Ei se laulu vie äjjeä sanonuh, sen verran vai, jotta voi ovvostoa ne kukoin alluiksi.

Erähän kerran sie ugodih moine kauppa, jotta nís kukoinpoijis toine jäi halgopinos vierryön halgokalikon alle da sih se reäkähtyi, Ollin akan sanah sanojen. Ku sen jälles jäi vai yksi kukoinpoiga, ruvettih hyö sidä tarkembah silmäl pidämäh, k'ei vie midä pahoa sil ainavol peädys.

Se ainavo kukoinpoiga žäilyi da kazvoi kaikes rauhas lego sai jälgimäi jo anniko tävven kukoinheltan kui čoman höyhensovangi. Ylbei da riehakko sít kasvoigi. I lauloa se maltoi, kui kukoin pidäv. Muite sen kukoin laulus rodih Ollil vačan hapatus. Kui sanoin, se kukoi lauloi, kui kukoin lauloa pideävgi, vai sen kukoin laulus ei olluh sidä »nuottie» vai kui täs vois sen sellitteä. Alluksi ei Olligi sidä putilleh voinuh ovvostoa, midä vigoa kukoin laulus on, ku se ei olluh oigien karjalaizen kukoin selgietä lauluo.

Kui se kukoi sít lauloi? Ka se lauloi suomeksi libo tarkemba sanojen nenga: — Kukko riekú! Da hos midä sil olis laittu da midä syötetty, ei sen sús soadu lähtemäh oigieda karjalaista: Kukki kiekú, vai sih tilah se čirahteli jotta: — Kukko riekú, kukko riekú!

— Mi neččih kukkoih on mennyh? kummeksi Olli. K'ei vai tai olis ylbevyttä. Mustanhäi kahten brihačun paginois:

— Ku minä olizin käynyh kanzakoulun läbi, kui sinä, ga en enämbi täl kielel pagizis, vai suomekse pagizizin, oli toine leyhkähtänyh.

Toine sentäh oli sih sanonuh:

— Mibo sit on täl kielel paistes!

Olisko tälgi, kukoil, oldu moizet súret dúmat? Ei taki emäkanan koulus sentäh olis nenga ńevvottu. Ei. Yhtelläh on aiga moine, jottei koulutta da ńevvomata enämbi ni kukoi malta karjalaksi lauloa, unohtumah pakkoa kaikil tämä kieli.

Yhtelläh Olli tiezi kui soaha kukoi karjalaksi laulamah. Olishäi vie Míkulistos, Ilialistos da konza kelgi vanhat kukoit, kudamat lauletah vie omah loaduh. Ku olis panna tämä nuori kukoi ńedäliksi toizeksi kouluh, opastelemah omah loaduh karjalan kielel laulamah.

Oppih Olli vei kukoinpojjan. En vai tijjä kui hyvin ne vanhat kukoit sie kyläs ńevvotah nuorda laulajoa, Opis se vie on.

Toinah ku tulov sie eäre, ga heittäv suomestandan, k'ei huigieda varanne.

Yrjö Meriö.

Harhauttavaa.

»Pohjois-Karjala» selostaessaan prof. Kettusen äskettäisiä matkahavaintoja Raja-Karjalasta näkee hyväksi, oikeaksi ja sopivaksi otsikoida uutisen: **»Venäläismurre häviämässä . . .»** — Ryssät puhuvat karjalan kielestä täsmälleen samaan tyyliin sikäli, että väittävät sen olevan venäjän eikä suinkaan suomen sukukieltä.

Humbugia.

Muuan ranskalainen lehti on levittänyt maailmalle uutisen, jonka mukaan Nikolai II aiottaisiin julistaa ortodoksisen kirkon pyhimykseksi. Jos mokomassa jutussa olisi perää ja siitä tehtäisiin tosiaankin täyttä totta, olisi se vakava isku vasten kasvoja Suomen isänmaalliselle ikreikkalaiskatolisuudelle.

Itä-Karjalan sota- ja kansallispolitiikkaa Tarton rauhan kynnyksellä.

»... *ilman itäkarjalaisten itsensä ... suorittamaa ja usein hyvin vaikeasti toteutettavissa ollutta valtiollista järjestäytymistyötä ja Itä-Karjalan tahdon ja toiveiden esilletuloa ja ilmenemistä niissä muodoissa, missä se on tapahtunut, ei Itä-Karjalan asia olisi nyt kansainvälisesti eikä nimenomaan kansainvälisoikeudellisesti sillä tukevalla pohjalla, jolla koko kysymys nyt on.*»

Toivo Kaukoranta.

(Itä-Karjalan kysymys kansainväliseltä kannalta, Karjalan historiaa, ss. 112—113.)

V:n 1920 alussa vallitsi erikoisen kriitillinen vaihe Itä-Karjalan kysymyksessä. Ymmärtääksemme sen meidän tarvitsee vain palauttaa mieliin muutamia asiaan vaikuttaneita tapauksia ja seikkoja. Aunuksen vapaaehtoinen armeija oli jo edellisen vuoden heinä—elokuun vaihteessa peräytynyt lyötynä rajan yli Suomen puolelle kykenemättä sen jälkeen Lintujärven miehitystä lukuunottamatta muuhun kuin rajakahakoihin ja tiedustelupalvelukseen. Englantilaiset olivat evakuoineet joukkonsa Arkangelin rintamalta syyskuussa ja Muurmannin radan varrelta seuraavassa kuussa. Lokakuussa oli niinikään tapahtunut ryssien aseistariisuminen Kiestingissä, jolla teolla vienalaiset olivat sinetöineet pesäeronsa Pohjois-Venäjän joukoista, mutta siten myöskin heikentäneet bloshevikkivastaista rintamaa Itä-Karjalassa. Vienassa puuhattiin maakuntakokousta ja Suomessa rauhanneuvotteluja bolshevikkien kanssa. — Itäkarjalaiselta kannalta katsottuna oli yleinen tilanne sekä poliittisessa että sotilaallisessa suhteessa mitä uhkaavin, vaikkei sitä joka taholla täysin tajuttu.

Asioiden tässä vaiheessa oli Helsinkiin kokoontunut varsinkin tammi—helmikuussa sangen runsaslukuisasti karjalaisten johtomiehiä sekä muita Karjalan kysymyksen harrastajia poliittiseen neuvonpitoon, jota harjoitettiin tiettävästi useissa ryhmissä ja nurkkakunnissa. (Itäkarjalaisilla ei vielä tällöin ikävä kyllä ollut mitään yhteistä johtoelintä, joka olisi saattanut koota ja järjestää kaikki voimat.) Tämän kirjoittaja joutui silloiseen Karjalan-politiikan tekoon jonkinlaisen sotilasasiantuntijan ominaisuudessa, sillä Karjalan retkikunnan tiedustelu-upseerina olin suhteellisen hyvin perillä sotilaallisesta tilanteesta rajan

Karjalan kielen merkintä.

(Karjalan kirjoittajien ja lukijain huomioon.)

Tässä lehdessä on — niinkuin lukijat lienevät huomanneet — karjalaisessa tekstissä otettu käytäntöön eräät kirjaimet, joita ei ole ennen karjalan kirjoituksessa juuri esiintynyt. Ne ovat:

1. š (esim. šeikka, šorpa), jota ennen on merkitty sh-merkillä. Tämä äänne on sama kuin ruotsin kielen sk sanassa skön ja saksan sch sanassa schein.

2. z (esim. zeĺĺa, oza), mikä ääntyy kuin saksan s sanan alussa, esim. sieben.

3. ž (esim. aiža, žikko), jota ennen on kuvattu zh:lla. Tämä äänne vastaa ranskan äännettä j sanassa jeune.

4. č (esim. kačon, čoma), mikä ennen tavallisesti on merkitty kirjainyhtymällä tsh. Sitä vastaa saksan tsch sanassa deutsch. — čč taas, joka tavataan sellaisissa sanoissa kuin kaččomas, brihačču, on ennen kirjoitettu ttsh. č ja čč edustavat »heikkoa» ja »vahvaa» astetta, esim. kačon, kaččomas, samaten kuin t ja tt sanoissa otan, ottamas.

5. ŋ esiintyy ainoastaan g:n ja k:n edellä, esim. keŋgät, peŋka. Sitä kirjoitetaan suomen kirjakielessä merkillä n, vaikka sen ääntäminen selvästi eroaa tavallisen n:n äänteestä (esim. annan, kannan; vrt. sangen, jota ei kukaan äännä san+gen, vaan saŋ+ŋen.

6. Merkit ď, ĺ, ń, ŕ, ś, ť osoittavat »liudennettuja» kerakkeita, joita tavataan esim sanoissa ďeäďö, viĺĺa, ńero, goŕa, Vaśa, laťe. Näitä ei oikein sovi kirjoittaa dj, lj jne, sillä j-äänne ei kuulu selvästi. Koska i:n edellä mainitut kerakkeet melkein aina ääntyvät liudennuksella, niin ne voidaan silloin kirjoittaa ilman liudennusmerkkiä, siis: kodi, mieli, nimi, kari, sigäli tila (äännetään: kodi, mieli, ńimi, kari, śigäli, tila).

7. á, é, í, ó, ú, ý, ä, ö, jotka ovat samaa kuin pitkät ääntiöt: aa, ee, ii, oo, uu, yy, ää, öö. Tätä merkitsemistapaa — jota jo ammoin on ehdotettu käytettäväksi kirjasuomessakin, vaikka tuloksetta — esiintyy m.m. unkarin ja islannin kielessä. Karjalan kielessä esiintyvät pitkinä yleensä vain í, ú, ý; alkuperäiset pitkät á, é ynnä muut ovat muuttuneet kaksoisääntiöiksi oa, ie j.n.e. Ainoastaan muutamissa lainasanoissa tavataan nykyään pitkät á, é y.m., esim. Germánie, sémentä.

Ottamalla käytäntöön yllämainitut merkit on karjalan kirjoitus huomattavasti yksinkertaistunut ja samalla voinut tyydyttää äänteenmukaisuuden ja käytännöllisyyden vaatimukset.

Olisi erittäin suotavaa, että kaikki ne kirjapainot, joissa painetaan myös karjalaista tekstiä, tahtoisivat hankkia yllämainittuja merkkejä vastaavat kirjakkeet ja siten edistää karjalaisuuden kielellisen tunnuksen, sen kauniin ja sointuisan puhemuodon, oikeinkirjoituksellista vakiintumista.

E. V. A.

takana. Retkikunnan toiminnan lakattua olin oikeutettu asettamaan tietoni ulkoministeriön alaisena toimivan Itä-Karjalan toimituskunnan käytettäviksi ja jäinkin Helsinkiin siinä tarkoituksessa kuukauden päiviksi.

Saman tien jouduin yhteyteen johtavien karjalaisten aktivistien kanssa sekä osallistumaan erääseen kokoussarjaan, joka pidettiin helmikuun alussa, tarkasti sanoen 1.—9. 2. 1920. Alunperin oli kokousten tarkoituksena ollut neuvotella valmisteilla olevien Vienan maakuntapäivien johdosta ja antaa apua Vienan Karjalan Väliaikaiselle Toimikunnalle sanotun kokouksen järjestelytöissä. Neuvottelujen aikana kumminkin ilmeni muitakin asioita, jotka arvioitiin niin ajankohtaisiksi ja tärkeiksi, että otettiin kokousten ohjelmaan. Viimemainituista eräs oli puhtaasti sotilaallista laatua. Kysymyksen herättäjänä ja sitä ajamaan valitun toimikunnan johtajana tunnen sen vaiheet parhaiten niistä monista asioista, joita kokouksissa oli esillä. Arvelen, että eräät puheenaolevan asian piirteet ovat sen verran mielenkiintoisia, että ansaitsevat julkisuuden nyt vuosien takaa. Yksinkertaisuuden ja selvyyden vuoksi annan sen aikaisten asiakirjojen kertoa:

»Pöytäkirja tehty Aunuksen ja Vienan karjalaisten ynnä Suomessa asuvien karjalaisten edustajien Helsingissä helmikuun 7 p:nä 1920 pitämässä kokouksessa.)*

8 §.

Herra Paul Marttina ehdotti keskusteltavaksi kysymyksen: 'Mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä niiden Karjalalle tuhoisien seurausten ehkäisemiseksi, jotka johtuvat siitä, jos Pohjois-Venäjän valkoisten rintama murtuu, kuten todennäköisesti pian tapahtuu, ellei ruveta sen murtumista tehokkaasti estämään.'

9 §.

Keskusteltiin 8 §:ssä mainitusta kysymyksestä. Oltiin sitä mieltä, että vaara on vakava ja sen ehkäisemiseksi on ripeästi ryhdyttävä toimenpiteisiin.

Valittiin kolmihenkinen toimikunta, johon tulivat Paul Marttina, A. Mitro ja P. Rahikainen sekä varalle P. Mattinen ja jonka tehtäväksi annettiin toimia puheena olevan asian hyväksi ensinnäkin käymällä Suomen ulkoministeriössä tekemässä asian vakavasta tilasta selkoa ja neuvottelemassa tarpeellisista toimenpiteistä sen ehkäisemiseksi. Samoin on toimikunnan jatkuvasti annettava asian kehityksen kulusta tietoja ulkoministeriöön. Niinikään on toimikunnan ilmoitettava asiasta ja ulkoministeriön mielipiteestä V. K. V. Toimikunnalle Uhtualla. Toimikunnan on käännyttävä asiassa myöskin aktivistien johtohenkilöiden puoleen tiedustellakseen, onko ja millaista apua siltä suunnalta odotettavissa.»

*) Kokousten puheenjohtajana toimi tunnettu itäkarjalainen aktivisti Paavo Ahava — «Karjalan Paavo«.

Tehtävänsä suorittamiseksi toimikunta päätti turvautua kirjalliseen esitykseen ja laatikin seuraavan kirjelmän:

»Suomen Tasavallan Hallitukselle.

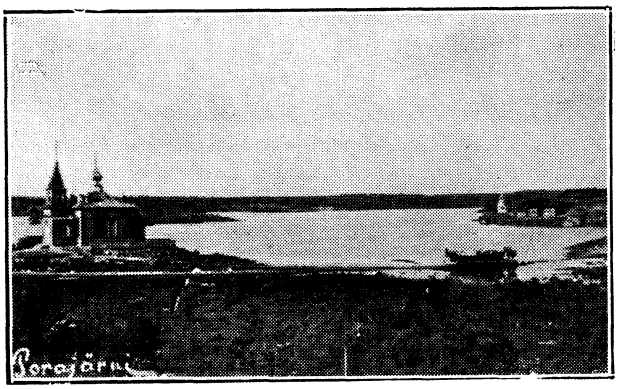
Viime ja tämän viikon kuluessa on täällä Helsingissä pidetty useita karjalaisten kokouksia, joissa on ollut edustajia Suomessa asuvien vienalaisten joukosta ja aunukselaisten pakolaisten keskuudesta, Repolan ja Porajärven lähetystö ja Vienan Karjalan Väliaikaisen Toimikunnan edustaja.

Tänään pidetyssä kokouksessa olemme päättäneet kääntyä Suomen Hallituksen puoleen allaesitetyn asian johdosta.

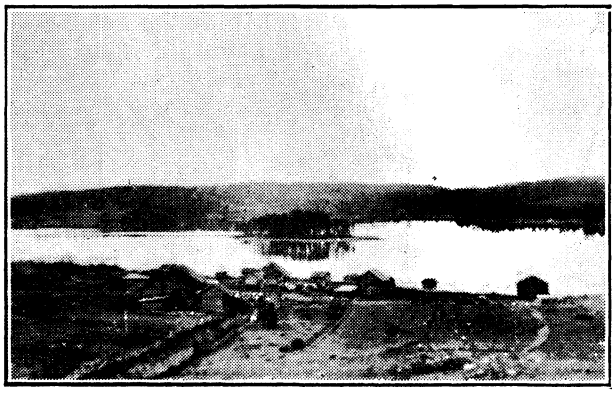
Tilanne Pohjois-Venäjän valkoisella rintamalla on tätä nykyä äärimmäisen vakava: rintama voi murtua millä hetkellä hyvänsä. Englantilaisten osastojen siirryttyä pois Muurmannilta tiedetään tänne jääneen vain noin 3500-miehisen joukon, mistä lukumäärästä on noin 1700 miestä vienalaisia, loput venäläisiä. Näiden joukkojen mieliala on lamaantunut, sillä englantilaisten lähdettyä ei muonitusta ole voitu järjestää tyydyttävälle kannalle, etenkin kun etappitie, Muurmannin rata, on epäkunnossa ja työmiehistä sekä toimihenkilöistä vallitsee suuri puute. Varustukset (varusteet) niinikään ovat huonot. Yhä arveluttavammaksi on käynyt tilanne, kun valkoisten venäläisten epäonnistuneen hyökkäyksen jälkeen Vienaan on lisäksi tullut uhka, että vienalaiset voivat katkaista rautatien rintaman selkäpuolelta.

Nämä syyt ovat saaneet aikaan joukoissa hermostuneisuutta sekä tyytymättömyyttä ja epäluottamusta johtoon; on tapahtunut upseerimurhia ja joukkokarkaamisia bolshevikkien puolelle. Katastroofin uhka on ilmeinen: se voi olla muutamien päivien, enintään viikkojen kysymys. Tätä otaksumaa tukee sekin tosiasia, että bolshevikit ovat viime aikoihin asti keskittäneet tälle rintamalle ja Aunukseen yhä enemmän ja enemmän joukkoja, joten heillä tällä hetkellä lienee ainakin kolminkertainen ylivoima. Näin ollen bolshevikkien ryhtyessä vakavampaan hyökkäykseen on tulos itsestään selvä.

Neuvostojoukot miehittäisivät luonnollisesti koko Muurmannin radan, Vienan sekä Repolan ja Porajärven pitäjät, joita alueita, bolshevikkien saatua hyökkäystuekseen koko rautatien, ei voida puolustaa niillä voimilla, mitä siellä on tätä nykyä käytettävissä. Itä-Karjalan kysymystä voidaan silloin pitää ratkaistuna. Mitä tulee tapahtuman aiheuttamiin vaikutuksiin Suomeen nähden, ei voitane olla eri mieltä niiden tuhoisuudesta. Paitsi tietysti sitä, että Suomi — luultavasti ikipäiviksi — menettää mahdollisuuden ratkaista Itä-Karjalan kysymyksen omien intressiensä

Suomen Porajärveltä:
Pogostalta. Sillalla kisaavaa ristirahvasta.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Suomen Porajärveltä:
Kostamuksen rajakylä.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

mukaisesti, heikkenee sen strateginen asema huomattavasti itärajan pidentymisen vuoksi.

Tämän lisäksi kasvaa bolshevismin vaara maassa, sillä itäisen rajan vartioinnin mahdottomuuden vuoksi ei voitane kyllin tehokkaasti ehkäistä kiihoituskirjallisuuden maahantuontia ja punaisten propagandaa, jota he ehdottomasti tulevat harjoittamaan Muurmannilta käsin.

Samalla myös koko sivistynyttä maailmaa uhkaava bolshevismivaara tulee suuremmaksi Neuvosto-Venäjän päästyä Muurmannin kautta merelle sekä välittömiin yhteyksiin Pohjois-Norjan ja -Ruotsin bolshevikkien kanssa.

Edellämainittujen, etupäässä tietysti juuri Karjalaa uhkaavien vaarojen välttämiseksi ja kysymyksen onnellisesti ratkaisemiseksi kokous päätti esittää kunnioittaen seuraavaa:

Pohjois-Venäjän hallitus on pakoitettava luovuttamaan rintama kokonaan karjalaisten haltuun ja siirtämään venäläiset joukot Arkangelin rintamalle. Valkoisten venäläisten on suostuttava tähän vaatimukseen ehdottomasti, sillä sotatoimien alkaessa valkoisten venäläisten riveissä palvelevat karjalaiset, jotka jo ovatkin esittäneet anomuksensa vapautua venäläisten palveluksesta, eivät missään tapauksessa ryhtyisi taistelemaan omia maakuntalaisiaan vastaan.

Vienasta asetettaisiin kutsunnan kautta yli 2000 asekuntoista miestä, Aunuksen pakolaisten keskuudesta sekä Repolan ja Porajärven pitäjistä yhteensä n. 500 miestä. Tähän summaan lisättyinä rintamalla ennestään olevat 1700 karjalaista saisimme muodostetuksi noin 4200 miestä käsittävän armeijan.

Mutta yksin, ilman Suomen apua, ei Karjala tilanteesta selviytyisi. Suomen on autettava sitä:

1) lähettämällä karjalaisten avuksi vapaaehtoisen retkikunnan suojeluskuntalaisia ja upseereita, niin että armeijamme kasvaisi n. 5000 mieheksi;

2) myöntämällä lainaksi riittävän määrän varoja, aseita, varustuksia (varusteita) tämän armeijan sotatoimia varten 2 kk. ajaksi. Kokouksen arvion mukaan tätä tarkoitusta varten myönnettävän apulainan arvo nousisi n. 60.000,000 mk.

Ylläesitetyn suunnitelman avulla kehittyisi tilane niin edulliseksi Itä-Karjalassa, että kävisi mahdolliseksi esittää karjalaisten vaatimukset neuvostohallitukselle täydellä ponnella, vieläpä vapauttaa koko Karjalan alue bolshevikkien vallanalaisuudesta. Kokous anoo, että Suomen Hallitus ottaisi asian käsitelläkseen kiireellisenä.

Helsingissä 9 p:nä helmikuuta 1920.»

(Allekirjoitukset.)

Kuten ylläolevasta asiakirjasta näkyy, ei tyydytty pelkkään tilanteen selostukseen, vaan esitettiin aktiivinen ohjelma sen ratkaisemiseksi. Toimikunnan kirjelmä Vienan Karjalan Väliaikaiselle Toimikunnalle, joka on päivätty 23. 2. 20, tietää asiasta edelleen seuraavaa:

»Kirjelmän rinnakkaiskappaleet jätimme Pää-, Ulko- ja Sotaministereille sekä ministeri Alkiolle keskustellen samalla asian johdosta mainittujen ministerien kera.

Pääministeri (Vennola) kyseli yksityiskohtaisesti tilanteesta, Toimikunnan alueista ja pyysi piirtämään koko Karjalaisen alueen rajat ym. sekä sanoi ottavansa asian esille Valtioneuvoston istunnossa.

Ulkoministeri (Holsti) oli erityisen innostunut asiasta, mutta valitti, ettei hän aina jouda kyllin tarkoin seuraamaan suuren työtaakkansa vuoksi Karjalan asioita . . . Ilmoitti Arkangelin rintamalta saapuvan pari kenraali Millerin valtuuttamaa upseeria neuvottelemaan Suomen Hallituksen kanssa. Ministeri lupasi pitää karjalaisten toivomukset mielessään näiden neuvottelujen aikana ja antavansa tietoja tuloksista.

Suomen Porajärveltä:
Helluntaitunnelma pogostan kirkkorannassa.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Suomen Porajärveltä:
Juhannuspessoda Pälväjärvellä.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Sotaministeri (Berg) lupasi tehdä Karjalan-kysymyksessä voitavansa. Ministeri Alkio lausui, että hän on aina ollut myötämielinen asiallemme ja lupasi edelleenkin parhainta kannatustaan esityksillemme lausuen, että tärkeimmät kysymykset kuten lainojen myöntäminen riippuisi tietysti eduskunnasta.»

Helmikuun kokouksissa oli huomioitu se epäkohta, ettei karjalaisilla ollut yhteistä johtoelintä, vaan eri »toimikunnat» ja »hallitukset», puhumattakaan muista järjestöistä, ajoivat samaa asiaa, mutta eri linjoja myöten. Että tässäkin suhteessa pyrittiin voimien kokoamiseen, todistakoon seuraava ote viimeksimainitusta kirjelmästä V.K.V.T:lle:

Kokouksissa oli tullut päätökseksi, että Vienan ja Aunuksen asioita on tästä lähtien ruvettava ajamaan yhtä rintaa ja koetettava tässä suhteessa saada mahdollisimman täydellinen yhteistyö ja yhteisymmärrys aikaan molempien sorrettujen lähiheimojen kesken. —— Aunuksen hallitus on istunnossaan 21 II, jolloin olivat läsnä Helsingin kokousta edustamassa olleet herrat Pr. Rahikainen ja P. Marttina, yksimielisesti hyväksynyt kokouksen yhteistyöohjelman periaatteen ja kääntynee asian johdosta aivan lähitulevaisuudessa V.K.V.T:n puoleen. Myöskin oli kokouksen mielestä välttämätöntä, että kaikkien Karjalan-kysymystä ajavien seurojen ja yhdistysten olisi sovittava yhteisestä ohjelmasta ja toimittava yhtenäisesti ja tietoisina päämäärästä: koko karjalaisen heimon vapauttamiseksi vieraiden sortajien ikeestä.»

Toimikunta oli kääntynyt suunnitelmineen myöskin suomalaisten aktivistipiirien puoleen. Välittäjänä oli ollut maisteri *E. E. Kaila*-vainaja. Hän oli saattanut meidät mm. kosketuksiin erään eteläpohjalaisen lähetystön kanssa, joka majaili »Untolassa» ja jonka jäsenistä muistan vain kirjailija *Kyösti Vilkunan,* jonka tunsin Aunuksen retkeltä.

Niinikään päätettiin suunnitelma saattaa edellisten Karjalan-sotien johtajien tietoon. Siinä tarkoituksessa lähetettiin jäljennökset kaikista kertyneistä asiakirjoista mm. eräälle tunnetulle jääkäriupseerille, joka oli ollut Aunuksen retken johdossa. Silloisia oloja kuvaavaa oli, että kirjelmä, joka oli pantu postiin Sortavalassa, varastettiin. Muutaman päivän kuluttua koko suunnitelma oli julkaistuna eräässä Pohjanmaan kommunistisessa lehdessä, josta sen heti »lainasi» punaisten pää-äänitorvi »Suomen Sosialidemokraatti» ja otsikoi tuumankorkuisin kirjaimin: »Aunuksen auttajat jälleen touhussa» t.m.s.

Toimikunta oli käyttänyt kaikki keinonsa asian ajamiseksi. Oliko »kuninkaissakäyntimme» aiheuttanut edes keskustelua Valtioneuvostossa, kuten pääministeri oli luvannut, ei ole tiedossani. Joka tapauksessa suunnitelma jäi vain suunnitelmaksi, joka kellastuu arkistoissa monien muiden rauenneiden suunnitelmien seurassa. Näin jälkeenpäin lieneekin helppoa tuomita se naiiviksi ja mielikuvitukselliseksi. Huomattakoon tällöin kumminkin, kuinka osuvasti Suomen hallitukselle jätetyssä kirjelmässä ennustettiin historiallisten tapahtumien myöhempi kulku. Muurmannin ja koko Pohjois-Venäjän valkoinen rintama tosiaankin luhistui jo maaliskuussa. Bolshevikit miehitivät Vienan ja karkoittivat V.K.V.T:n, Repola ja Porajärvi menetettiin. Kommunistinen myyräntyö alkoi itärajan takaa.

* * *

Edellä selostettua hanketta hieman myöhemmältä ajalta — Vienan-Karjalan maakuntapäivien jälkeiseltä — on olemassa toinenkin itäkarjalainen poliittinen ja sotilaallinen suunnitelma. Muuan sitä koskeva asiakirja on osunut sattumalta käsiini, enkä tiedä siitä aikaisemmin julkisuudessa mainitun. Tämä suunnitelma on versonut itse Itä-Karjalan maaperällä, Repolassa, ja sen henkisenä isänä on ollut varmaankin *Bobi Sivén,* siis tosin Suomen mies, mutta mies, jonka elämä ja kuolema todistivat hänen ottaneen Itä-Karjalan kysymyksen siinä määrin omakseen, että häntä on totuttu pitämään aatteellisessa katsannossa aitona Karjalan poikana. Sitä paitsi voidaan pitää varmana, että hänen aloitteensa takana ovat olleet kaikki Repolan aktiiviset kansalliset voimat.

Suomen Porajärveltä:
Praasniekkoväkeä Pälväjärvellä.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Suomen Porajärveltä:
Pogostan kalmisto.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Valitettavasti ei allekirjoittaneella ole kyseellisestä suunnitelmasta muita tietoja kuin ne, jotka ilmenevät itse sanotusta asiakirjasta, joka sisältää ehdotuksen *Repolan Puolustusliiton säännöiksi.* Luonnoksia on kaksikin, osittain toisistaan poikkeavaa lyijykynällä kirjoitettua konseptia, joiden pitäisi ilmoituksen mukaan olla Sivénin omaa käsialaa. Molemmissa kappaleissa on runsaasti korjauksia ja lisäyksiä, jotka osoittavat, että asia on ollut ainakin vakavan pohdinnan alaisena. Seuraava tarkistamaton ote puheenolevasta asiakirjast kuvastaa olennaisimmilta osiltaan koko siihen sisältyvän suunnitelman:

»§ 1.

Liiton tarkoitus.

Repolan Puolustusliiton tarkoitus on sopusoinnussa Suomen hallituksen suunnitelmien ja toiminnan kanssa puolustaa ja edistää Repolan ja yleensä koko Itä-Karjalan tähänastisia vapautus-saavutuksia ja edessäolevia -pyrkimyksiä. Liitto omaksuu karjalaisten Uhtuan maapäivillä lausuman tunnussanan »Irti Venäjästä» ja koettaa sekä ulkonaisin että henkisin keinoin edistää Repolan rahvaan puolustuskuntoisuutta idästä uhkaavia vaaroja vastaan. Myöskin sisäisen yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen on liiton asia. Liiton toiminta on siis sekä poliittista että sotilaallista laatua.

Näin ollen Repolan puolustusliitto:

a) antaa sotilaallista kasvatusta jäsenilleen,
b) kasvattaa aatteellisin puhein repolalaisten kansalaiskuntoa ja selvittää Karjalan vapautusasiaa,
c) seuraa tapahtumien kulkua Vienan ja Aunuksen alueilla sekä n s. heimokansain politiikan kehitystä Suomessakin ja koettaa niihin tarpeen vaatiessa tarkoitustensa mukaisesti vaikuttaa,
d) puolustaa tarvittaessa Suomen sotilasjohdon ohjeitten mukaan Repolan alueita,
e) avustaa pyydettäessä Repolan järjestysviranomaisia.

Liiton toiminta ja vaikutus ei saa ulottua Repolan suomalaisten hallintoviranomaisten toimintaan tai kunnalliseen elämään.

§ 2.

Jäsen.

Jäseneksi Repolan puolustusliittoon otetaan sellaisia siihen pyrkiviä miehiä, joiden uskollisuuteen liiton tarkoituksia kohtaan voidaan täysin luottaa. Mikään jäsenten »värväys» ei saa tulla kysymykseen, vaan tulee jokaisella, joka liittoon pyrkii, olla siihen ilmeinen vakaumukseensa perustuva tahto. Yleensä noudatettakoon periaatetta: liiton voimaa ei mitata jäsenten lukuisuden vaan heidän kuntoisuutensa mukaan. Jäseneksi otto hyväksytään liiton kokouksissa äänestyksellä, jolloin 2/3 äänistä tulee olla ehdotuksen puolella.

— — —

4 §.

Johto.

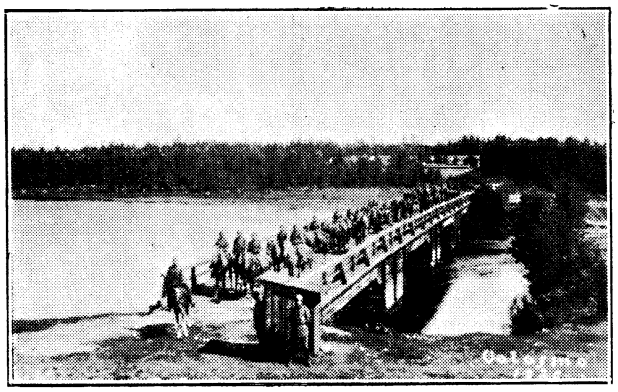
Vakinaisissa kokouksissa valitaan lippuäänestyksellä liitolle puolivuotistoimintakausiksi esimies ja nelimiehinen johtokunta, joilla on liiton johto käsissänsä. Ennen vaalia päättää kokous tulevan toimintakauden tärkeimmistä tehtävistä ja perusohjelmasta, jota johtokunta ja esimies noudattakoot. Liiton liikekannalle (pano) julistus vaaran uhatessa tapahtuu esimiehen ja johtokunnan yhteisestä määräyksestä. — Julistuksen jälkeen on liiton sisäinen järjestys sotilaallinen, ja kaikki sen poliittinen toiminta lakkaa.

— — —

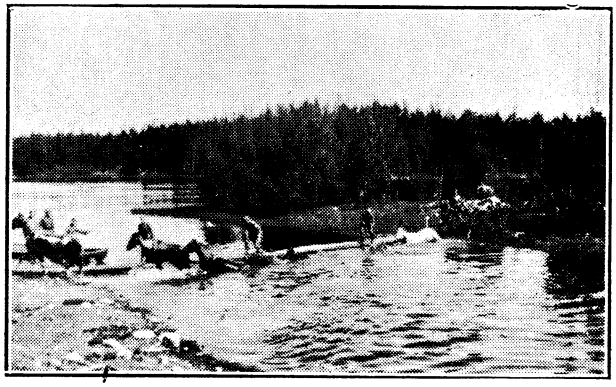
§ 6.

. . . Johtokunta valitsee liiton sotilaalliselle harjoitustoiminnalle johtajan.»

Vaikka emme tämän enempää tietäisikään yllämainitusta pohjoisaunukselaisten aktivistien suunnitelmasta (joka kumminkin todennäköisesti lienee asetettava lähityhteyteen seuraavana, siis v. 1921 Suomessakin surullisen kuuluisaksi tulleeseen n.s. Repo-

Suomen Porajärveltä:
Miehitysjoukon tykistöä Valasmossa.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

Suomen Porajärveltä:
Miehitysjoukon hevostenuittopaikka Valasmossa.
Valok. E. Jääskeläinen 1920.

lan asejuttuun)*), on koko asian lopputulos yleisesti tunnettu: se sammui Tarton rauhanpykäliin ja Sivén'in surmanlaukaukseen.

* * *

Siitä huolimatta, ettei kummastakaan ylläselostetusta suunnitelmasta ollut sellaisia seurauksia, joista niiden laatijat ja kannattajat olivat rohjenneet haaveilla, tulevat ne aina säilymään todistusvoimaisina asiakirjoina Karjalan miesten oma-alotteisesta ja aktiivisesta kansallispolitiikasta eräänä Itä-Karjalan kysymyksen kohtalonhetkenä. Etteivät ne sellaisinakaan — pelkkinä itäkarjalaisten tahdon ja toiveiden ilmaisuina — ole jääneet tyystin merkityksettömiksi, oikeuttavat meidät uskomaan tämän kirjoituksen alkuun lainatut tunnetun politiikon ja Itä-Karjalan kysymyksen tuntijan sanat.

Paul Marttina.

*) Kts. »Suunta» N:o 44/1921.

Vappuna 1920 Repolan kouluharjulla. Toisena oikealta *Bobi Sivén.*

Tervehdys »Karjalaisuuden Ystävälle».

Suurella ilolla tervehdin tätä uutta äänenkannattajaa, »Karjalaisuuden Ystävää», joka on lähtenyt vaalimaan Karjalan heimokulttuurin, kalevalaisen kielen ja uskonnon syviä ja korkeita aatteita. Pienenä ja vaatimattomana »ystävänä» se on astunut toisten vanhempien ja kokeneempien rinnalle; se tahtoisi kantaa pienen kortensa suurien aatteiden hyväksi, tahtoisi palvella yleviä kulttuurielämän arvoja. Tässä tärkeässä ja osittain omintakeisessa kulttuurityössä se toivoisi, että kaikkien kesken vallitsisi keskinäinen rakkaus ja yhteisymmärrys. Sillä vain se valistustoiminta, jota tehdään uhrautuvan rakkauden hengessä, muodostuu siunaukselliseksi. Kauniina ja velvoittavina esikuvina ovat Suomen heimokansamme kulttuurielämän saavutukset, joita suurella rakkaudella vuosisatojen aikana on vaalittu. Tällaista uhrautuvaa rakkautta tarvitaan Karjalan heimokulttuurityössä ja kalevalaisen kauniin kielen vaalimisessa. Suokoon taivahan Taatto, että »Karjalaisuuden Ystävä» tulisi olemaan kaikkia yhdistävänä rakkauden yhdyssiteenä, jossa ymmärrettäisiin toisin ajattelevia ja kartettaisiin kaikkea sellaista, mikä hajoittaa toimintaa ja synnyttää eripuraisuutta.

Olkoon onnekas tämän pikku »ystävän» tie. Palvelkoon se rauhassa kulttuurielämän suuria arvoja, tulkitkoon rakkaudella kärsivän kalevalaisen kansan ja kielen syntyjä syviä siinä toivossa, että vielä kerran tämä kaunis kieli heleänä ja kirkkaana kajahtelee kaikkialla Karjalan kankahilla ja kunnahilla.

L. Mitronen.

B. LOUVO
Valmisvaate-, Kangas- ja Lyhyttavarakauppa
LAHDENPOHJA – Puhelin 68

Kuolemah suudittu.

Muistelmia karjalaizen mužikan urholliziz roaďeiz toravuožil.

Karjalaine keyhä mužikka, kudamoa kodikyläz kučuttih nimel: Iibutti, oli yksi niiz moniz karjalan mužikoiz, mi pyzyi sanaz: oma moakodi da pereh on kallehembad kui hengi. — Erittäin tärgienä Iibutti pidi vabavutta. Heän vannoigi ukkoyližumalan eiz kuolemah sai puolistoa omoa moada, kodie, perehtä da niijen koskemattomuutta.

Ku vuonna 1914 syttyi voina Nemtsoin kerä ga Iibutti duumaičči: taki ďo minuo ei ńečinne triebuidane; olenhai ďo vanha peäl ńeľľänkymmenen da vie ratniekka toizen reävyn. Sendäh häi ei varannud voinal otandoa, vai pagizi, (kui oli ďeänyd leskeksi) akan otandaz. Heän ďogahizel vastatulijal pagizi: Naija pidäv; ei täz yksinäizes leskimiehen elämäz tule ńi midä; kui olizin yksin, ga vielägi menetteliz, vai kui ńiida lapsie on kogonaista kolme da ne ollah muga pienie, ńi pihal ičettäh ei voi työndeä. Da kui se akatoi kodi on kui löylytöi kyly; ei ole ni mih kättä koukistoa. Toista on, ku taloiz on emändä, silloin on taloiz kai dielod hyvin, sanoi Iibutti da lähti erähän pyhänpäivän huondekset heboista sarail korďah vaľľastamah. Muga akaa neččon täz pidäv lähtie. Noaburid ruvettih kyzelemäh: dja ongo, velli, siul miz ďo primietittyö, vai lähedgo umbipeäh. Iibutti vai sanoi: Kuokai tässä lähettyö tulov, ga akata ei eäres tulla; hyvä paha, ga pidäv tullez tuvva. — Iče istuudui korďaiizeh da hebóista vičal räpsäi da lähti ajoa kakattamah kohti Vepsänmoada, miz sil oli ďo primietitty ńeičyd čoma, ńäńńi kova . . ., da midä heän mielisteli soaha ičel mučiksi. Eigo ńi erehtynyd siid duumaičendas, sil enzimäizeh (midä häi igänäh ensikerran ńägi) vastahtulijah ńeiččyöh mieldyi, kozitči sidä ičel mučoiksi da sai sen ičel akaksi, taloih emändäksi da lapsil emindimäksi. Svoad'bad piettih da mučoi ku sukkulaine Iibutin taloih emändäksi tuodih. Miz Iibutti oli muga ylbei ga lähe dorogal. Sil ei joga leskel mučoiksi vai neiččyöd hypähtele, vai Iibutil se oli tullut da oligi nuori da čoma. Olihai sil vähäine vigoa, kui toine ďalga oli ńičkalleh, vai ei se akan dielos ńi midä snaččinut, sidä vähemmän se kyläs käveli. Sil Iibutin koiz tarvittih emändöä moista, mi koiz pysyi, kui iče Iibutti suuremman ozan elämäz oli roajemail, konza parrenvevoz, konza vuigonkaz, viebo erähil kodvil raudadorogalgi, pidi ńäed soalista soaha da pereh hyvin elättöä. go Iibutin pereh ńi konza heäz olludgi, vai ainoz sil oli syödävöä kui ďuodoavoa kläl. Da ku vie nuori mučoi puuttui, ga Iibutti sanoigi: Nygöize vasta ei minuo vieravutetagi koiz, vai minäbo opittelen pyzytellä kodiliikal. Mi sanonda Iibutin puolez olizgi pidänyd paikan, vai ei suurien izändien puolel.

Sih aigah Iibutin kui muijengi karjalaizien izändänä oli ńäed Veńan Tsoari (keisari) mi ei ni konza kyzynyd ińehmizil, midä on roajettava, vai sanoi: što lähettävä on voinal, tsoarin käskyz on torattava da hoď kuoldava. Sil ei ńygöigi ńäet nuored miehed riittänyd, vai pani mobilizatsien da kučui voinal vanhad mužikad. Miz bedaz ńi peäliči hyppöämäl ei Iibuttigi voinut peästä, vai hammasta purren hänengi oli lähettävä Minskah da sielpäi frontal ńemčoi vastah toroamah. Sih Iibuttiparran piďi ďättöä nuori mučoihud lapsien kel elämäh, kui Veńan tsoari tarvičči Iibuttie. Min tarbehen Iibutti hyvingi sproavi. Näed vuvven peräz oli ńemtsa verizin peälöin lyödy Veńan moalpäi da sih tilah loajittu uuzi valtakunda. Viebo sil aigoa oli kerritty muga äijän roadoa, kui iče tsoari oli potkittu izändän paikalpäi. Sidä tietyšti ei Iibutti eigo hänen igähized loajittu, vai kai saldatad yhessäh. Miz tietyšti ei Iibuttigi ďeänyd ďällel, kui hänengi pidi nuoren mučoin rinnal lähtie tyhjöä tavoittelemah. Pädelihäi olla koiz da leletellä. A ńygöi toroa, tapa ińehmizie da lopuksi tapata iččies yhen tsoarin täh, mieletöndä. Muga duumaičči Iibutti, ku täs kerran vie peäzis koďimoah ga toista kerdoa ei tädä mužikkoa Veńan tsoarin täh tapettavaksi ajettaiz, toine se miez pidäiz olla ken käzkiz. — Iče duumaičči: ku täs oliz lähtie koďih akan luo? midäbo ne voiz ku kerran tsoari ajettih, ga ižändä on se ken tahtov olla. Täl kerdoa olen minä iče ičel ižändä da lähten kodih. — Mugai Iibutti roadoi, fäyzis tamineiz painui Minskaspäi koďih, eigo ńi kerdoa händä matkal pietetty. Vasta koďih tulduo ruvettih kyzelemäh: Oletgo muga proopuskal vai kogonah kodih tullud? Mih Iibutti vastai: Olenbo vai tullud da pyzyngi teäl, eigo muuda hänen pidänydgi sanuo, sil kodikylän ymbäril tiettih dai tunnettih Iibuttie, kudama viijen miehen täh ei kehtannud dorogal bokkah lähtie, vai ńiijen pidi rańtie. Muite mužikka kui šukku, vai hyvälgi mužikal pahad tavad löyvvytäh — sanottih ennen — mugai Iibutil. Kerrangi näet satui proazńikaz moine poboaska, mi Iibutiz loadi kuulužan.

Proazńikka illal lähti Iibutti koďih da händä vastah tuli kymmenkunta mužikkoa, da seizatuttih dorogal viebo ruvettih Iibutil irvistämäh: Siid on miez, ku akkoa varoav, ei ńi humalah ďuo iččie. — Iibutti vai täh mörähti: pois dorogal; iče minä tiijän, ďuongo vai en. Iče samal kuuli kui peänahkah plaškahti ďäičän suuruz kivuččaine, mi kirboi hänen ďalgoih. Viebo porotti rudoingi peäz, mi rubei lämmänä valumah kaglal. Tädä veälläldi käjel, kačahti da virkki ičekseh: velgoa loajittih.

Hyppäi Iibutti heboizel selläzpäi da sanoi: Ken tämän loadi? — Niken ei sih vastannud, vai ruvettih kai nagramah, viebo sanottih, moinego hudra se peänahka oligi. — Heän kyzyi toizen kerran: Sanokkoa, ken tämä loadi? ei vastavusta. — Silloi Iibutti tuskevui, sidoi heboizen paččahah, temboi aijaz seiväspalan da hyppäi mužikkaďoukkoh. Pergi sei-

bähäl kaikkie yhel čestil da toalsen kyzyi: jogo sanotto, ken kivel iški minuo? Mih ńygöi vastattih, ku tozi oli kysymyksez, što tuo Myöhäizen Iivana ku tozi oli kysymyksez, što tuo Myöhäizen Iivanahai lykkäi nańeko. — Vai nańeko. Ei Iibutin peäz ennegi ole nańeko veri vuodanud eigo se ńygöigi vuvva, sanoi Iibutti da otti käzil sen mužikan; toized peästih pagoh. Andoi sil vellad da pani sen mužikan luud hvadoh. — Iče nouzi heboizel šelgäh da ennen lähtyö vie sanoi: Kui tämä ei liene riittänyd, ga toičči eńemmän. A mužikalďo eäńigi suus ei lähtenyd endizis soalehiz. Midä kolme kuuda kylyz haudoi da sellitteli de vasta havvaz lieno soanud ne lepoškad asetelluksi paikoilleh . . . Tämä tempu Iibutin loadi ymbäristön kuulužaksi mieheksi, mi viijen miehen täh dorogal ei välttynyd eigo kymmenen tagie pagoh lähtenyd.

Vai aiga se on kaikil elöa da aiga kuolla. Mugai Iibutilgi. Iibutingi mahti ei voinut olla ylen pitkäh, sil moailman vallankumovus oli vie mahtavembi, mi voitti Iibutingi mahin. Sekui näed moanivuoh opitteli soaha vägevämmädgi mahtimiehed puolel, kui ei soanud hyväzilleh ga pani ďälgimäi pahaizilleh alistumah vallan al. Hoď jo Iibutti ei ollud ďogahizen ďällez ďuoksentelija, ga vallankumovus ku pani segazin kaiken elämän, ga Iibutingi elämä mäni segazin, vai ei sentäh muga segazin, što Iibuttie olis se ottanut mugah, vai se mahtivuz langei. Sil bolševikad ńäed vintofka käjes hoď midä voitih loadie, a tyhjin käsin olijal Iibutil ei sitä vastah toroaminen yksinäh käynyd loaduh. Sendäh Iibutti vagavui da vuotti aigoa.

Ku bolševikad kyzyttih Iibutil: Lähetgo meijen reädylöih? ga Iibutti vastai: Kuhäi työ oletto ga josbo sil tulov hyvä. Miul on muitengi hyvä olla, ku vai annatto muga olla da elöä, minä ńi midä en teispäi taho.

Vai sidäbo Iibutil bolševikan šelmad ei annettu. Hyö vai moańitellen moańitti reädylöih, jobo lubai Iibutil suurie čiinuloi — muga vallankumovushäi on semmoine mahti da siidhäi on ďogahine ižändä. »Roammo midä kačommo; buržud da kulakad tapammo; a min hyvä meil tulov silloi eleä. A vie se hyvyz: yhtehine moailma. Midä siid hädöä meil on eläjes. Eigo pie roadoa eigo ńi midä, elämmö kui pellos, kai yhtehized, koko moailma yhtehine, ei koďie ei perehtä ei ńi midä huolda. — Iibutti kuundeli näidä lubavukšie höröskorvin da ďälgimäi tuskevui da sanoigi moanittelijoil: »Mängöä hiijen kattilah, moized rozboińikad, rahvahan valehtelijad, ńylgyrit. Andagoa minun rauhaz eleä omas koiz da oman perehen kel. Minä en taho olla čiinuńikkana rozbońikkoin kel», sanoi tuskevuksispäi Iibutti da iče duumaičči ottoa da riehkie kaikkie muońittelijoi. Vai toizekse duumaičči: eihäi ńiidä kehnoloi sil voi lopettoa, pidäv andoa ńiijen olla, eihäi hyö vägizin minul ńi midä loaji.

Mugai Iibutti roadoi. Vai kui kerran priičaksi on, ga mugai se vedäv. Erähän päivän bolševikad työnnetäh normoa rahvahal ďoattavaksi de ne normad kuohahutetah toasen Iibutin syväindä. Kylän mužikad ńäet kerryttih normie ďagamah da pöllästykses ńähtih: siel ďoattavaksi tarittavad tavarad ollahgi žmihapliitat (öljykakkulevyt), midä lehmil vai käytetäh, a bolševikad työnnettih niidä Karjalan rahvahal syödäväksi. Muga hauskembi kui eleä, ga hauskembi ongi syvvä. Ei ńi konsa stolah pie panna muuda syädävöä, kui kerran stolagi on syödävä, ei muuda ku grizi da maha on täysi. Muga bolševikad piettih Karjalan rahvasta tuhmana da luuldih, se ei tiijä ńi midä, hoď leivän tilaz annammo žmihoa, ga hyvin käy; vai toizin se kävyi. Sil Iibutti oli yksi mi ei andanuh peräh, se puri hammasta da sanoi: Muistatto bratanad tätä normoa. — Iče ďagopaikal, miz oli vähän ebäselvttä ďavos. — Kel muga annetaah žmihoa kel kartofel'oa sanoi: Annetah kaikil yhteläisešti kaikkie midä on ďoattavana. Da se sana oli kui kivi kova, min sanan mugah pidi ńyrizematta bohatoil kui keyhil andoa. Sil eihäi toada kondien tadehta ńi ken ristikansa syö, hoď jo bratanad meil olevinah ńällän vastineheksi annetih. Mih toized mällistykšis silmäd čiihalleh komisoarin eis sanottih: »Vai työ rozboińikad meil kondien šittoa syötättö. Piettögo meidä muga tuhmana, što myö emmo ńi midä ellendä. Vai onhäi se meilgi peä da mieli.» Siitsai Iibutil toasen ei annettu rauhoa, vai ruvettih händä ängöämäh, mi kuitenoi ei ollud pitkäh. Sil Iibutti erähän kaunehen päivän vintofka käjes marši koďikylis lämi valgoizien reädylöis. Mi tiezi sanuo, što silkerdoa bratanoin valda on koadunuh meijen kyliz. Žmiharieskad ďouvettih lehmil syöttöä. Ristikansal oli muuda syödävöä. — Sil sidä sai Suomes dai Angliez. Molemmil puolil tariten tarittih syödävöä dai ďuodavoa, hoď jo toroamahgi käskettih vai palkan eiz.

Ku valgoized oli tuldu da kyläd puhistettu puńukkiloiz, mis Iibuttigi sai käyvvä kalavellad maksamas, ga toasen hän asettui koďih eleilemäh. Ku oli jo vanha miez, ga ei händä ńi suuremmakkali tarvittu frontal, vai annettih hänen eńimyökseh olla koiz. Mi kuitengi ei voinud olla pitkä aiga.

Sil Karjalan rahvas oli vie elinvoimaine; se pidi hävittöä! Midä merkičči suures moallimas Karjalan kolmesadoatuhatta ihmistä? Nollan! — Vai se moa, sese oli soadava. Se oli hyvä Suomel, hyvä Angliel, a vie parembi Germaaniel, — Veńas ńi paistavoa. Ku kerran se kynzin hambahin siid tänäpäivänägi rippuv. Ei näjed yhtägi tahottu andoa peröä toizil. Hoď jo Iibutin tahtuo ei olizgi otettu huomioh, ga ei ńi muijen rahvahan tahtuo retkikundalaized otettu

N. ROVAMO VALMISVAATE-, KANGAS- JA LYHYTTAVARAKAUPPA
EDULLINEN OSTOPAIKKA VARKAUS, puhelin 440. / SIVULIIKE, puhelin 441. (Yhdyspankin talo)

ordeh. Miz tietyšti Iibutti ei pidänyd hyvöä, vai opitteli parahan mugah olla.

Vai se oleminegi ei auttanud, kui erähän päivän tuodih viešti što retkikundalaized on lähtietty da meijed ďäjetty boľševikoil, kun piďi ďätteä angličanoil. Mi viešti ei Iibutin oraizie havahod mahuttanud, vai hammasta purren rohkiešti astui toasen läbi kylän vintofka käjes da keräi kylän mužikkoi reädylöih. »Muga torattava on toasen. Suomen retkikundalaized ollah mändy da petetty meidä. Meijen on peästävä angličanoih da opittava vastustoa boľševikkoi kyläh tulemas kuni abuo tulov.»

Vai rohkielgi priičča tulov; mugai Iibutil. Erähän päivän ńäet Iibutti lähtöv tavallizel tarkastuskierrokse kylän ymbäri (midä se ďo kolme neľľä ńedälie on roadanuh) da sattuv erähäz mäjenočas härkistellez kuulemah paginoa mäjenalpäi da duumaiščematta yhtägi vahingoz ďuosta karahuttav vintofka oigiez kahenkymmen puńukin sylih. Mis saldattakulud pöllästyttyä ďuoksijoa oigein peržielleh moned läpsähtetäh dorogal da čce hädävyksis riŋgahtetah: »Seisatu? ken sinä oled? oledgo valgie vai punaine? — Iibutti kaščomatta sidä, što vahiŋgo on käziz, räŋgähtäv vastah: Ńi valgie ńi ruskie vai sen välil, da yrittäv ďatkoa matkoa. Vai kummingi ei peäze menemäh kui keritäh pöľľästyksez šelvitä puńikkikulud da Iibutti pakoitetah andaudumalh. Ei muu auta Iibutil kui lähettävä on heijen kerä, sil hänen vintofkaz on pahad kirjutuksed, midä ei voija saldatad selvitteä vai on štoabah viedävä, eigo muu auttanud kui Iibutin oli mändävä.

Arestanta Iibutti viedih enzimäi pienembäh štoabah, miz tiijusteldih da kyseldih kui arestuijul konzagi. Miz muga tämän vintofkan oled soanud, kui sih on kirďutettu meijen hävinnyön rosveščiekan ńimi, mi oli työnnetty vieštin kel toizeh kyläh da m.m. Vai Iibutti vastai: »Sainba miz sain, ga siidhäi se ńygöi on.» Muuda ei äijjeä kogo kyzytty, sil Iibuttie tunnettih ďo endizes, mi miehiä häi on, vai ei sentäh voitu ńi midä hänel loadie, kui ei ńi midä šelveä soadu. Piettih erähie čoasuloi kylyz da työnnettih kahtentoista vintofkańiekan kel suurembah štoabah doprosittavakši. Minne hyö ďouvuttih kymmeńen aigah illal da mis žiidakomisoarad; ykši čiinul brigadnoi da toine bataljonnoi komisoara ruvettih doprossimah. Brigadnoil oli levorvera da bataljonnoil nahaika käis. Ku Iibutin sanonda ei miellyttänyd konza, ga silloi i nahaikka selgäh rapsahti. Kun Iibutti marahti siid, što miksi lyvväh, ga silloi toine levorveral turbih sydäigi: muga ole vaikkańi arestanta. Vai Iibuttibo ei ollutgi mondakerdoa lyödävä ei go syvittävä. Heänba pani vastah da sanoi: Ku kerran tahtonetto tappoa, ga tappagoa lyömättä libo paŋgoa tyrmäh. Minus tämän enemböä etto soa.» Silloi komisoarad tuskevuttih da virkettih saldatoil: »Viegeä podvoalah huondekseh sai. Min saldatad totteli da Iibutti ďähkättih pimieh podvoaltah. Uksil pandih ńeľľä karavúloa da sanottih, što on piettävä tarkkah silmäl ďuondes kuudeh sai, sen ďälgeh työnnetäh häned ijäksi.

Tämän kuulduo Iibuttie ei nagrattanud. Hän duumaiščči keinuo, kui peästä pagoh, vai ńi kui ei voinud keksie, ďälgimäi pälkähti peäh: annaboz opittelen pengeren läbi kaivoa loukon, josba peäžizin siel kavati eärez. — Iče toizien kerä lörpöttelöv (siel samah aigah oli toiziegi arestantoi istumas) da kaivav kui mygrä pimiez loukkuo läbi pengeren. Puolen yön ďälgeh siel otetah muud arestuijud äerez, ďätetäh vai sinne kui griezaksi yksi Iibutin kaverikse. Vai Iibuttibo täl sanov: »Minä kačo pagien. Sinä kui kačo.» Sil igoa oli ńäed ďo soanud loukon seinän alači da ďo varusteli lähtemäh. Tungevuibo ďo puoliči pihalgi, vai ńägi siel pagohpeäzendän mahottomaksi. Sil ńeľľä časovoida seizoi ihan vajjen loukon eiz. Vai Iibuttiba ei pöllästynyd sidä, sil hän kuuli, što vahinvaihto tapahtuv vähän loitombana da sih aigah on pajettava. Mis laskelmaz hä ei moánivunnuhgi! Vähänaijan ďälgeh kuuli kui časovoloin vaihtoaiga tuli da silloi yksin kaksin kai časovoid kymmeniäzen metrie ollottih bokkahpäi. Silloi Iibutti kiirehel tungevui loukkoh da kui mygrä vilahti pihall, viebo männez sanoi dovarišall: »Tule da tuo kisagi tullez, minä mänen.» Da sidä mugah molemmad vilahtettih aijan toakse da taloin tagači pellon peril da meščäh.

Huondeksel kuuvven aigah časovoid avattih podvoala, ga ei mužikkoi, kunne ńygöi hävittih? Ečcimäh, riŋgumah, ga ńi miz ńi midä, tyhjä on tyhjä. Ďälgimäi dogadittih kui mygrän loukko seinän alači. Opittih fungevuo mahalleh ga ei sovittu, ei ńi al kymmenen vuvven igäine sovi loukoz mänemäh. Kiiristytettih časovoloida. »Kui työ laskitto mänemäh tapettavaksi suuditut mužikad?» Tuľdig komisoarad, ga tulle hoď iče Staalin libo cortta, ga ei Iibuttie ole Ďälgimäi satui kylän mužikka kävellemäh da kyžyttih sil: »Voigo tämmöizes loukoz kaksi mužikkoa tungevuo läbi?» Mužikka velli kaščoi loukkuo da sanuo plačkai: »Täs loukoz velli peäzöv mänemäh, ku Iibutti sattunov ďärľľh tulemah, ga kai teijen punikki armie. A iče mužikkakulu hengen pellastajes heittävyv šeľľälleh podvoalan moalattiel, tarttuv loukon kohal seinäh kynzil da vedävdyv šeinän alači kui šohoi (käärme). Silloi komisoarad komennetah kaksikymmendä račcumiestä Iibuttie ďälgeh ajamah da kogonaine rotta ďalgavägie Iibutin kyläh — händä tavoittamah. Vai Iibuttibo ei verkkoloi šebimäh asettavunnuh. Hänen ńenäh tuli koaru. Sendäh heän kiirehen kamul koiz otti evästä da lähti meščäh, vai ei kerrinnyd kui pellonperil männä kui kuuli ďo kyläs mäckehtä, minne oli boľševikad tuldu da Iibuttie ečittih. Iibutti kiirehti männä abuo soamah, štobi verekseldi saiz vellad maksoa. Iibutin pereh arestuidih, vai ńimizńimidä abuo ei ollut; Iibutti oli dai mäńi.

Pagohpeäzendäs kolmandena päivänä Iibutti peäzi angličanoin luo. Minne mändyö selvitti ažied da sai kapitana Smollin bataljonan, mi poručcikka Gačkinan partisanaďoukon kel lähti Iibutin meärävykse da hänen veätändän mugah kohti sidä kylöä (minne oli rindaman toaksi mändävä ainagi kolmekymmendä virstoa), miz se štoaba oli olemas da kuz ne

žiidakomisoarad valdoa piďi, nahaikan da levorveran avul. Kuuvven päivän ďälgeh pagohpeäzendäs Iibutti oli ďo velgoi maksamaz, da tovessah olizi voinud hoď kogo puńukkiarmien siid podvoalan seinänalači loajitus loukoz ďuoksuttoa, vai hän ei ruvennud moista poďroadoa šuorittamah. Tuloksena oli žiidakomisoaroin da heijjen ďoukkoloin plenah (vangiksi) ottaminen, frontantagaizen aseistuksen kaikinpuoleinen hävittämine, mis ďoudui monda puuškoa da pulemettoa murennettavaksi. Da loppujen lopukši kahenkymmenen angličanan plennoin peästämine da lähil soa puńukin plenah ottamine. Tämä kai sanov sidä karjalaizen mužikan rohkieda yritystä, midä ei muud olizi voidu loadie vai Iibutti. Se oli miez eigo štanid, — Heän sanoigi — ku mäni žiidakomisoaran edeh arestuimah sidä, ku se karzinas istui granatti käjes: — tule vai eärez, ei sinungi hengi ole sen loitombana kuin muijengi, sil granaatti voi sinudgi tappoa vai buĺkkagi riittäv sinunmoizel köriläl.» Ei sentäh tappanud sidä köriläst vai maksoi sil ne kalavellad da andoi muijen käzih. Tämän jälgeh ei Iibutil ollud dieluo koďih, vai oli pysyteldävä loitombana, sil koďi oli boĺševikkoin käzis, a iče angličanoin armiez. Mi kuitengi ei ollud sen pidembäh kui vajoan vuvven. Vai Iibutin ei silloigi sobinud männä koďia.

Hänen oli angličanoin ďälgeh lähtiettävä mieroh. Sil angličanad näed vallattih suurembi puoli Karjaloa da piettih sidä vallas, kuni Veńa oli šegazin. Konza Veńa peäzi ďalloilleh, ga Karjalagi ďätettih sinne da iče kiirehen kamuh karkottih eäres, kaččomatta sidä, što rahvashai siid kärži. »Vai moistahai se vieraz abu on ainov kui ei iče valdoa ole, sanoi Iibutti da peätti lähtie Suomeh pagolaizeksi.

Iibutin pagolaiselämä ďo enzimäizis päiviz lähtien ei osuttanud hyväl, sill rajan ylitettyö ďo enzimäizel karantenipaikal merkit oĺdih pahad. Eräz silloine rajan kiho levien nauhan ollgupeäz kandaja, midgä onnakokkučuttih ńimel Halgopeä, oli tahtonud Iibutin kaveril koirutta loadie, ottoa sil ďallas päi mustad kengäd da andoa tilal vanhad rajakod, vai Iibutti vie siid huolimatta što oli pagolaine, ei andanud herral koirutta loadie vai astutti herran ukseh. Viebo sanoi männez: Elä näil villdeil toista kerdoa meijen huoneheh tule, mi sana oligi totta, ei toista kerdoa Iibutin huonehez eigo muualgi, miz Iibutil oli koirutta loajittu, eigo pahašti hambahie šyvitty ei herrad eigo narrid, sil Iibutti oli siksi rehelline da tottelevaine da oligi Suomez pagolaizena ollez zakonoin mugah. Yksinbo silloigi oli zakonoin mugah, ku käskettih händä lähtemäh Karjalah toroamah. Heän enzin kyzyi: Ongo sinne luba männä.» Da kui sai tiedöä, što soav männä, on rajal annettu meärävys laskemizen sen toaksi toroamah, ga ei Iibuttie pietty Hoď nuorih oliz šivottu, ga Iibutti mäńi, heän lennätti ďo enzipäivis koďikyläh, otti selvän kaikis tilandehes da vasta siid tuli reädyloih da sanoi ńygöi lähetäh sinne da sinne nastupaimah (hyökkeämäh). Iibutti kävigi kai rindamad Karjalan vabavuspyrgimyksien aigah da käveli tiijustelemaz ymbäri Karjalan. Ńi miz Iibuttie ei varavuttanud, sil heänhäi li suuditu kuolemah tapettavaksi. Vai heän eli da torai, torai ičen da Karjalan puolez, torai väĺĺevyön da oigevuon puolez. Sil Reevellin rauha ei hänel ollud mielehine eigo boĺševikkoin amńestie, sidä vähemmän hän pidi Kansanliiton pygäliz. Heän luotti vai yhteh: što Karjalaz on hiĺĺah terväh toraten libo toroamatta soadav vabavuz da rahvahalline iččenäizys (kansallinen vapaus). Vai siĺloi voi Karjalah männä da ruveta elämäh, ruveta rauhaz koďie da konduo roadamah. Vai Iibutingi unelmad petti, ne petti kaikin puolin, sen ńägi Iibutti Karjalan rindaman hajotes, sil silloi näed parahiten miehen mieli mitattih da täh mittah Iibuttigi satui. Sendäh hän sanoigi: »Oli midä oli, vai heimoveĺĺed käjel autetah da kahel otetah; sen häi sai nähä eräh rajakyläz, miz rindamamiehed hajottih da miz kolme ńeĺĺä pagolaista sai hengel maksoa toravuspalkan. Da kui monda ollizgi vie soanud maksoa, kui Iibuttie ei olliz ollud: eräh čiinunikad ńäed oli peätetty omad rötöksed peitteä toizien čottah. Vai Iibutti olevinah prostoina saldattana ei ďättänyd omie herroigi kuolemah, vai čiinuńikoil ennen eroomista ńäytti, ken hän on da kenen kel ollah dieloloiz. — Hän lähti iče da otti toizedgi, eigo ni ken ni midä voinud, sil heil, häi oli kaikil oleskelukirďad kormaniz da luba olla da elöä Suomez, hoď hyö oĺdih rintamal. Vai kui se levii, ga sidä mugah hyögi ďouvvettih hajuomah kui tuhka tuuleh.

Sen ďälgeh Iibutti ei uskonud ńi ken paginah, vai sanoi: »Brihad, ku vie kerran tulĺov lähtö toroa-

Suurten mestareiden sävellykset

puhtaan kirkkaana toistaa

FENNO radio

Edustaja Sortavalassa

Itä-Suomen Sähkö

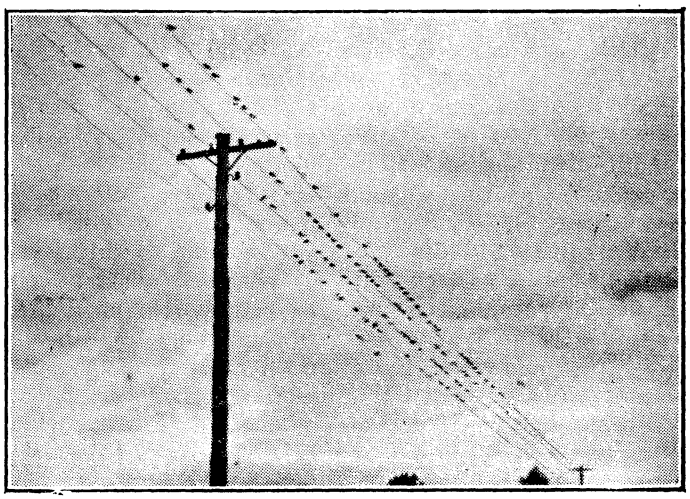
mah, ga muistagoa ennen lähtyö kyzyö: toroammogo vihańikkoa vastah vai keskenäh. Ku keskenäh toroandaksi tullov, ga parembi se on voinal lähtemättä torata reäčkätä mistahto soarez, mis ińehmized ei näje, eigo ole lähettävä rindamal keskenäh riidelemäh da toroamah. A kui sanottaneh, što ńygöi lähtietäh vihańikkoa riehkimäh, miz jogahizel on omien kamandieroin alaized ďoukod, ga silloi vaste lähemmö hoď kohti kuoleman kidoa.

Tämän ďälgeh ei Iibutiz kuuldu ńi midä. Hän eli da oli, roadoi da käveli. Pagolaizelämä händä ei mielyttänyd, siksi hän ainoz oli matkoil. Hän igävöičči nuorda mučoida, koďie da konduo, siksi hän aino käveli. Eikozešti hä igävöičči omoa moada, da sen vabavutta. Erähän kerran ńäed roajemail vihańikka mužikkakulu sanuo pľäčkäi »ryssä», ga tämän sanan oliz ďo se mužikka kolmegi kerdoa ottanud ďärilleh, vai Iibutin eiz ei se lähtenyd muga vai kui sanoigi. »Vai sen sanan sain Iibutin kobriz šeľľäz kandoa; viebo vannoi, što händä ei sano ga vie toizie kieldäv sanomaz.» Sil Iibutti ei ollud ryssä, vai rehelline Karjalan mušikka, mi oli heŋgen eiz lähtenyd pagoh, siksi se ei luvainnud, što händä haukutah. Da kui vie ńeńe iče haukkujad siih aigah oľďih pahembad kui keŋgi pagolaine siih puoleh kaľľistumaz, midä todišti suomalaizien puńukkiloin elämä Karjalaz.

Se oli se verine veičči Iibutin ryndähil: Suomes sanottih ryssäksi, Veńal sanottih ruočiksi, Karjalaz peätńikäksi; ńi miz ei hän ollud tavalline ińehmine, miksi muga? Siksi: Iibutti oli ńäed rohkie karjalaine mužikka, urholline soduri da varoamatoi syväin; Iibutin säpsä ei särähtänyd, hoď peänmenogi lienov ollud käzis. Sendäh hän ei varannud rauhallizis oloiz ńi tulda ńi tervoa.

Viijen vuvven ďädlgeh kui Iibutti kuolemah suuditтih, astuo käkšytti hän omil ďalloil kohti koďie läbi salon, läbi korbiloin, tiedämättä, što siel händä vuotti kuolema omaz koiz. Vasta sinne mändyö urholline sankari sai ottoa vastah kuoleman. Hän sai ńähä kodiväjen, akan, lapsed, vai ei soanud ńähä iče kuolemoa, ennen kui se rozboińikan käjes tuli da vei Iibutil hengen. Se oli kuolema, rohkien karjalaizen urhon. Urhon midä Karjala tarvičči da ieilehpäigi oliz tarvinnud, vai ńygöi on männyttä kaluo, ďällel on vai tämä muisto, mi minun mielez on hikkeröittänyd da pysytellyd täh sai. Olen ainoz duumainud, kui peäzizin lähemmäksi sidä kalmistuo, miz sen duud ollah, ga hoď spičkaz, ga ristaizen panizin sen hauvan peäl, vai onnako ennen se muistiz lähtöv, kuńi ristaista loadimah peäzen, da siksi ńygöi tahtongi tuvva sen ihmizilmoil, štobi Iibutin muisto ei häviez karjalaizien keskes, vai se eläiz iellehgipäi, hoď Iibuttie iččie ei olegi täll moal. Istorie muistakkah sen roadajie da maksakkah aijan tulduo täyvven palkan, hoď tundemattoman Karjalan urhollizen sodurin hauvvan nimiz.

Doroizen Pauli.

Pääskysten syyskerähmä.
Valok. Yrjö Miikkulainen.

Lahdenpohjan Lappi Oy. ♦ Lahdenpohja Puh. . . 143
KULTA- JA KELLOSEPÄNLIIKE — Suositellaan.

Kello- ja Kultatavarainliike **Rudolf Julku**
Liike perustettu v. 1921.
Lahdenpohja — Puh. 55 *SUOSITELLAAN.*

EINO JÄÄSKELÄINEN
RUOKA- JA SEKATAVARAKAUPPA
Lahdenpohja — Puhelin 72

Čuurun kylvändä.

(Eräs karjalaine kanzankiža.)

Jogahine vanhembi karjalaine tiedäv libo on ainagi nuorembanna tiedännyh erähie rahvahan kižoi, kudamie kylän nuorižo proazniekois, beśodois da muis briegulois kižattih da pläšittih. Moizis voimmo mainita koavakse hos kadrielin, siiputuksen libo »riivatun», kasareikan, ristakondran da muida sentabazie, kudamie pläšittih taljankal soittaes. Täs nygöi meil juohtui mieleh moinegi karjalaine kanzankiža, min ezittäjes ei tarvita ni midä soittoneuvuo, se gu näit toimitetah pajattaen (laulaen) da sendäh se ongi oigei kiža eigä muu pläšenńä. Tämä čuurun kylvändä igraijah (leikitäh) nengaleiten:

Brihat da ńeidizet azetutah käzikkäh kahteh vastakkazeh širinkäh (rivih), sid hyö tehtäh vuorotellen ielleh-järilleh allon tabazie liikkehie i pajatetah:

Ńeidizet:
Čuuruzen myö kylvämmö, kylvämmö,
ai da čuuru kylvämmö, kylvämmö.

Brihat:
A myöbo sen pollemmo, pollemmo,
ai da čuuru pollemmo, pollemmo.

Ńeidizet:
A milbo työ sen polletto, polletto,
ai da čuuru polletto, polletto?

Brihat:
Riižan jallal pollemmo, pollemmo,
ai da čuuru pollemmo, pollemmo.

Ńeidizet:
A myöbo sen kiini otammo, otammo,
ai da čuuru otammo, otammo.

Brihat:
A milbo työ sen otatto, otatto,
ai da čuuru otatto, otatto?

Ńeidizet:
Šulkuzil suičči̇zil otammo,
ai da čuuru otammo, otammo.

Brihat:
A myöbo sen ostammo, ostammo,
ai da čuuru ostammo, ostammo.

Ńeidizet:
A milbo työ sen ostatto, ostatto,
ai da čuuru ostatto, ostatto?

Brihat:
Olgah sada annettu, annettu
ai da čuuru annettu, annettu.

Ńeidizet:
Meilbo sadoa ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie.

Brihat:
Olgah tuhat annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Ńeidizet:
Meil tuhattu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie.

Brihat:
A mibo teile pidäzi, pidäzi,
ai da čuuru pidäzi, pidäzi?

Ńeidizet:
Čoma briha pidäzi, pidäzi,
ai da čuuru pidäzi, pidäzi.

Brihat:
Olgah Feďa annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu,

Ńeidizet:
Meilbo Feďoa ei pie da ei pie
ai da čuuru ei pie da pie.

Brihat:
A miks' teil Feďoa ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie?

Ńeidizet:
Feďa ylen köpäkkö, köpäkkö.
ai da čuuru köpäkkö, köpäkkö.

Brihat:
Olgah Ondrei annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Ńeidizet:
Meil Ondreidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie.

Brihat:
A miksb' Ondreidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie?

Ńeidizet:
Ondrei ylen lyčykky, lyčykky,
ai da čuuru lyčykky, lyčykky.

Brihat:
Olgah Pedri annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Ńeidizet:
Olgah Pedri otettu, otettu,
ai da čuuru otettu.

(Pedri siirdyy ńeidizien širinkäh.)

Brihat:
Meijän reädy vajoahko, vajoahko,
ai da čuuru vajoahko, vajoahko.

Ńeidizet:
Olgah Maloi annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Brihat:
Meil Maloidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie.

Ńeidizet:
A miks' Maloidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie?

Brihat:
Maloi ylen töläkkö, töläkkö,
ai da čuuru töläkkö, töläkkö.

Mužikka vai akka?

Enne meijän moal akat dani ńeidiset ei vínoa juodu ni tippoa. Ni tippoa, äjjägo on tipas. Nygöi juvvah trešnitäh ylen äjjäl. Silloi juodih vai ńepromennoih hädäh da svoaďba stolas, konsa pidi andilasta da sulhasta tervehyökse čilkata, da i sit neniä ńirpistettih hulie kasteltuo.

Kúlužoi golišša - akkoi sil čupul musteltih. Heidä oli vai kaksi: Šallun Mafoi, da Izrikin foutoi. Mafoi vedma joi vínat da i voasat, midä vai súh sai, kai kulkus mendih. Polti dabakkoa, da i kartih kizai. Hänel oli soitto. Sil soitti illoil ikkunpieles. Beśodoih palkattih soittamah, vínabutilka palkaksi. Mul aigoa autoi akkoi kezreämizes. Sil häi iččiedäh elätti.

Izrikin foutoi oli tuase tostu sortoa. Häi roadoi mečäs: púdu koadoi da pilai, kui mužikka, min kergí. Kai soaloit vínah järgieh joi. Dabakkoa polti, kortih kizai, matit pani yhtes mužikiston ker. Hänen múda kui Izrikin foutoi nimie en musta, eigo ni mút tietty. Meččäherrat da eräḧat lappies päi rahvas kyzeltih da arbailtih: ollógo häi mužikka vai akka, ku mužikkoin sovis ainos proijí. Yhtelläh häi muodí ei múttanuh. Kylyh kävyi häi harvah, enimmät ajjat häi oli humalas. Maate uinoi kunne ugodih. Silloizeh aigah äjjäl dívittih mostu smutenšiekkoa. Nygöi on moailma, aiga da inehmizet mútuttu. Mene tijjä kui vie múttú. Nygöiseh aigah mužikkoa da akkoa ei voi erottoa mús kui akkoin korgielois kannois da Adaman sovis.

J. M:kinen.

Heroilan Glimoi.

Kerran minun toatto mečäs oksien karzies leikkai ičelleh polvenpeän. Mečäs päi vie vereksissäh tuli kodih, a toissa peän jo ei voinuh kävellä. Päiveä jo menöv kolme, ei voi kävellä, saroal azuv haravoa, da i sengi gofan ker.

Kerran istuv saroal haravoa azumas. Sih peädyv pihoiči astumah Čúniemen Heroilan Glímoi sanov: »Kačo vai Stepan Akimovič on kois zdorov, velli!» A toatto sanov: »Tule, velli, terveh; tule, velli!»

Glímoi kaččov, toatal on koadienseärys nostettu, ga sanov:

»Midäbo sinul on koadienseärys ylähän?».

— »Kirvehenkazal, velli, pútui tärpätä polvenpeädä, a nygöi en voi ni kävellä.»

— »Nu se on tyhjä dielo».

— Dá, sinul ku ei ole kibei, ga se on tyhjä dielo, a minul on ičes kíni; pidäs olla nítul, a minä olen kois, a se päivät míttumah ollah heineä roata!»

Silloi Glímoi: »Anna tänne jalga». Da iče painaldah jalgah toatan da rubiov puhumah šupettamah.

Loppi šupetti, puhaldi da sylgi sih leikkavukseh, da sanov: »Nu nygöi sproavih».

Toatto: »Nu läkkä pertih!» A Glímoi vastah: »Ei, velli, ole aigoa, parembi toičči tulen, a nygöi pidäv mennä veneheh; sie dovarišat vuotetah». Kättä andoi toatal da lähti.

A taatto kodvazen istui, sid boabo kučui murginal.

Toatto nouzi seizoi da opittelov polgie jalgoa moah, ga voibi polgie, ei ole moine kibei.

A toissa peän jo matkai nítul.

Akimaine Jehki.

Ńeidizet:
Olgah Oĺoi annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Brihat:
Meil Oĺoidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie.

Ńeidizet:
A miksb' Oĺoidu ei pie da ei pie,
ai da čuuru ei pie da ei pie?

Brihat:
Oĺoi äijäl forsii da forsii,
ai da čuuru forsii da forsii (hienostelee).

Ńeidizet:
Olgah Anni annettu, annettu,
ai da čuuru annettu, annettu.

Brihat:
Olgah Anni otettu, otettu,
ai da čuuru otettu, otettu.

(Anni siirdyy brihoin reädyh.)

Kai kerras:
Čuurun kylvö loppunnuh, loppunnuh,
ai da čuuru loppunnuh, loppunnuh!

(Seizotah vahtakkah 6:n askelen peäs toine toizes da kumardetah.)

Čuurun kylväjie voi olla hos kui äijä kudamasgi puoles. Toizeh reädyh (širinkäh) pidäv tiettäväine tarita jogahista näis da jogahizel sočinie (keksiä) omat «primiefät», mindäh händä sinne vastapuolel »ei pie» (ei huolita). Tämä on vessel kiža, i olis se hos Karjala-kerhollois otettava käytändöh. Tämän kirjuttai pani sen allul omassah kylläs (Salmin Käznäselläs) nuorižon opintokerhos jo kymmeniezen vuotta toaksepäi, i ainos on sidä mielelläh kižattu kaikis »briegulois», kudamis ei ole annettu tanssie nygyaigazie »jačči-rytkytyksie».

N. Ruotsi.

Tupoin Trošin hebo.

Meččällän Tuboin Trošši vajehteli, vajehteli hebuo. Jälgimäi pútui ylen paha hebo.

Trošši tuli kodih, hevon pani końušših, iče meni pertih i akalleh sanov:

Akka, toinah nygöi końušših, tuli sie päi i sanov kačo końušis.»

Akkah meni, kävyi końušših, tuli sie päi i sanov Trošil:

»Kus vie ollet neŋgoman luoston löydänyh; da i kereät kai gloamut!»

Trošši viöv hevol kagroa, heineä, vettä, ga hebo eigo juo eigo syö. — Tuli pertih i sanov akalleh:

»Akka, sanoinhai minä, toinah se on hyvä hebo, eigo syö eigo juo, se on keyhän taloin hebo.»

Muga oli seičče päiveä, da i töllöi hebo. Trošši sanov akalleh:

»Vai ollus elänyh vie kaheksanden päivän, da i opastunnus syömättäh elämäh.»

Sil aigoa ajettih kyläh čiganat. Trošši menöv końušših, hevon nostav seineä vaste seizoi, a iče menöv čiganoin luo. Čiganat sanotah:

»Eigo ole, ďeäďö, hevon vajehtusta?»

— »On kui vajehtamimo».

»Minul, velli ďeäďö, pidäv peäl.«

A Trški vastah:

»Pidäv kačču hebuo, a sinä kačo minun hebuo».

— Kačo täs hebo, minä. en ni lähte kaččomah, vai olgah hebo seizoi, andanet kui vízi rubloa peäl.»

— Hebo kačo on seizoi, a kolme rubloa peäl annan, enämbeä kačo en anna: läkkä kačot hebuo».

A čigan ei ni lähte kaččomah, muga sovitah: kolme rubloa peäl Trošis päi.

Trošši ottav čiganan sen vajehtushevon da veättäv kodih toizeh puoleh, a čiganan veättäv końušših da ozuttav hebon päi; hebo seizov seineä vaste. »Täs hebo, iči kačeg.

Čigan ku menöv, povodas veäldäv hebuo, hebogi sorduv. Da ku opittelov hebuo, ga hebo on jo vilu!

»Ga tämä hebo jo on töllönnyh!»

— En, velli, minä tijjä; meil oli pagin: oli vai seizoi, a minä annoin sinul hevon seizoi, ga mentie sinä tapoit, ku sordui».

Da sid kauppa muga meni, eigo čigangi äjjäl menetännyh, a Trošši tietty barišoičči: hos kolme rubloa meni, johai nahkoa hevos ei pidänyh ottoa, i hebo pútui eläv.

Akimaine Jehki.

Ribu-Grišša.

Minä olin sih aigah vie prihačču.

Erähän ildan tuldih Stoikinas päi meidä kučču-mah. Pidi kaččuo, midä ozuttelov RibuGrišša.

Velli ottigi minun mugah.

Menimmö, ga sie oli jo kerdynyh rahvasta lähimäizet susiedat. Ribu-Grišša zavodi ozutella omí fókussoi.

Ozutteli häi kuda midägi äjjän, ga minul meni muistoh, kui häi víziďuimahizen raudanoaglan pani nenäh, a otti sús päi, súh pani, otti nenäs päi.

Sid meni häi ukseh i sanoi: »Nygöi tulov pertih vettä.»

Rahvas vie nagrettih, kui voibi vezi tulla pertih ilmai tuomata. Ga ku Grišša avai uksen, ga sid kohun ker rubei ukses vettä pertih tulemah.

Vettä tuli pertih, ga jo rahvas nostih laučoil, ga i laucoil seizojes raih peäll polven vettä. Velli minun otti yskäh, a rahvas varavuttih vettä, hypittih laučoill päi vedeh lattiel, tahtottih peästä pagoh.

Silloi meni Bibu-Grišša ukseh i vezi rubei kohun ker lähtemäh pertis eäreh.

Vezi lähti kai pertis päi, lafe jäi kai kuiva, ga i rahvas, hos i kudamat hypittih vedeh lattiel, ga i níl sovat oldih kuivat.

Toine kerda oli Petroskoil. Bibu-Grišša meni rinkal, a sie on ainos rahvasta äjjä. I rahvas tiettih kaikin Grišoa i kyzyttih: »Ozuta meil midätahto».

A Grišša vamb'ei ozuta, vai kerätänneh hänel ďeŋgoa.

Sih peädyi ajamah parren ker mies. Grišša sanov: »Tahtottogo, minä menen läbi parres?»

Rahvas kui uroat vamb'ei tahtota, a kupsallisto annettih ďeŋgoa vie eämbi, vai ozuttas moizen čuvvon.

Azetettih parziniekka i Grišša meni parren ladvah i kadoi.

Rahvas dívoindellahes, kui mies meni parren sydämeh.

Sil'aigoa ajav mužikka olgirien ker. Se kyzyv rahvahal: »Midä työ nečis šurmuičetto?» A rahvas sanottih: »Etgo vikse näe, mies meni parren sydämeh ladvas päi, a tyves lähtöv eäreh.»

— »Uroat, vikse työ etto näe, kui mies rýdäv parta myö?»

Silloi Grišša lähtöv parres päi i sanov: »Palakkah sinul olgiregi.»

Mužikal olgiregi i syttyv palamah. Rahvas hypätäh olgiregie peästämäh, a mužikka hyppeäv olgirien peäl da leikkoav rahkehet, peästäv hevon.

Sid Grišša sanov: »Meččä ottoah, jeägäh olgiregi palamattah!» Sid olgireki onhai, kui tulda ni ollus ei. A muzikal sanov: »Kunne olet ajamas, ga sinnegi ajazin ielleh. A ku syvittös, kunne sinú i kyzytä, ga sid kačo omat rahkehet leikkait; sen ičelles pilloa azuit!»

Akimaine Jehki.

Kuondui rahvas.

On sygyzy. Moan vihanda barhata da puilois lehtet on zavodittu kellastuo. Villat on kerätty kegoloih da aunoih da kubajjat laittu. Kezän jygies rungahizes roavos on väĺletty da grimitähes työlöi roadamah da talvinuottie varustamah. Mulloi täh aigah Ońan ruissänget oli kynnetyt, a tänä sygyzyn net istuttih kyndämätä. Iče Ońa kolme nedälie oli virunuh voimattomana. Tänäpeänä häi enzimäizen kerran nouzi tilas da hívoi stolan peäh súruksel. Häi mytkyh keändý ikkunas seädä primiettimäh. Seä on muite ku rieskamaito, a túllo ylen äjjäl. Ullos kaččojes hänen mozgih pilkatih: »Miksi Jumal meän Šańan mieroh ríbai? Häi olis kyndämizet kyndänyh da mút roavot roadanuh da ajjoi peässyh, ku olis kodilíkal». Häi jäi kaččomah, kulleh túlispyöröi, onhaiku bloazna, tuskevuksis jerni pertin očas toppoa da pölý sylyksen da yläh nostajes pedvai nídä, ei soa ni sanuo maltoa, mentie kulleh. Dostalil hylgäi net. Net oldih jo moah kirbuomas, ku úvessah, buiteku Zadoras, oatui kynzin hambahin nih kíni, jerni da kandajes pyöritti, riuhtoi čurah toizeh, hoavaili čäjjätä súren čupun salbamon lyö, ga mi lieno mieleh juohtunuh, ku rounoku ahava, lyöttih pedvattavih da potokan korgevuol víjes pyöritti, kulleh útta muččoi sulahaizen eis pyöritetäh. Viel palaizen vei, da jugiembat peästäldi välläl. Kebjiembí se lähti liguh ielleh viemäh, kuni tuskevui míhgi, da čäigäi senčoi vereäh mugaleite, ga kai veräi sellälleh pačkahtih.

Ońan túllen pauhandoa kaččojes Feńoin käzi, onhaiku gíra, laskih Ońan olgapeäl.

— Arboan, ukko, mi pahamieli sinú muokkoav — bužahti Feńoi ukkoh rinnal istuvujessah.

— Prosto arvata, prosto — vastai Ońa voĺah keäntyjes stolah päi. — Pöllättelet tyhjeä, bloazna muinai.

— Minä kahtes tyhjäs en kipsahtai. Jälĺespäi hos äjjä pačittelei, ga se ei mieldä voĺenda. Olis olluh annettav Šańa poija súrembi vällä, sit ehki häi olis pyzynyh kois. Ni kenen ei pidäs ottoa omal nenäl.

— Sanas en myösty peä i meggäh. Komunistoin mieldä da kieldä, kuni minun rinnas hengi tikkanò, i täs tallois havvoĺa.

— Toatto on oigies — kriepih paginah Nadá koašapadoa páčis ufatkoil ottajes. Häi pagizi kaunista livvinkieldä da kai smietti omal kielel. Häi oli ylen kielevä da voikoi livviköi. Sentäh ei ole jíva, gu händä sanottih «kielevä Naďaksi».

— Ku tädä kieldä tuhanzie vuozie on pagistu da pietty omanna, meil on súri, proštimatoi reähkä kyĺeksie sinda — ližäi Naďa.

— Šańaggi mieles viel, ńepromenno kydöv armahus omah kieleh da mieleh — virkoi Feńoi.

— Iče i tostah, konza dogadiv sen ajjan — kohendi Ońa. — Ando mieles, ei mieldä, ližäi häi.

— Feńoin silmät ńestyttih; mehevä kýńäl tipahtih rožal da ielleh kisei pereďniekal. Paikanńokkah silmie kuivates häi burahtih:

— Jumal äbäzöikkäh händä da veättäkkäh hyvih dúmih da ozutakkah pollun lykkyh! Lizeä súri miero opastav, ku eleä himoittanò.

— Nygözien poigien rista on seĺlantagan, ei varata Jumalloa ni — — — loškai Ońa. — Paha goalih hyväghi ristikanzah' vägeh da hiĺlaizeh hänen, ku voimatus, muńńerdá žeälettömäh oaduh muokattavaksi.

Hänen tälleh pagistes pertin uksi avavui. Feńoi oli pyhkindä stolall panemas. Häi lykšähtih kýrylleh. Naďal käis imelpadaine kirboi lattiel. Se mureni heinänsiemeniksi. Feńoin ymbäri kieryttih järiet da raviet käit. Net oldih sańan. Häi nosti ihastukses mytkistynyön moaman laučal. Tämä tartui poigah kaglah. Tańagi ehti veĺleh kaglah. Ońa, anikko ehti viruttoakseh, häigi kapsahtih istumah. Kai oldih hoaristuksis; ei tietty ihastuo ni pöllästyö. Silmän lipahutanda — aigah pöllästys kirkastui selgieksi ihastukseksi. Hyvä mieli täytti pertin, kunne pihapedeän oksien valiči päivän sugahaizet tungiettihes.

— Oletko Šańa. vai silmätgo smutitah? kysyi Ońa seizomah hoavailles, ga häi oli ku hurbehetoi.

Šańa olgoi Feńois da Naďas da huolitti toatolleh kaglah. Tämä čiepustih vastah hänen kaglah. Ońan silmis nygöi, rožie koskemata, lošnijat kynälet kirvottih.

— Prošti toatto minuo — sanoi Šańa. — Kúlin, čto sinä virut alalleh da lähtin proskeńńal, ku en maltanuh kois eleä.

— Rautaine sydän on sinul, ket kolmes vúves ni sanoa kirjuttanuh — bužahtih Ońa. — Et yhtelleh omoa kieldä ole kaimannuh Veńan rannoil voločči-jessah.

— En ruohtinuh, oma tundo soimai, ku iče olen veäryniekka. Ilmaizes ijäs ni kedä ristankandajoa en potakoiče omoa kodie, muoada, kieldä da mieldä hylgiemäh. Nídä en vajehta ni kuldatakkah. Hengirista sanon, što Venan formoa tosta kerdoa minun hardiet ei kanneta. Uskuot minua, ketto uskone, sanuot, što Karjal kerran väĺenöv Veńan kliegas.

— Oma toatto da moama proštiv, gu Jumal proštinó. Minun sydändä muokkai paha mieli, ku Sinä olit upfoamoi. Ku nygöi kägiet vagavuo kodih, opittele muilgi ozuttoa, mittuine on putin mužikka. Elä muil primietäksi da opasta kaikkí hyväh! — Vagai Ońa ikkunpieleh vapettajes.

Pihal túli ennistä udualoimbana pieksi sienie. Haučikos tembai súren tukun koivun lehtí da nídä hypittäjes da šelojes ulvojen proiji očači.

Täl keskie Šańa ehti jaksoakseh da Naďa koufeinikan panna tulel. Syömizet oli kannettu stolal da nygöi toizet ruvettih murginal, a Ońa jäi istumah ikkunpieleh da kaččomah, kui túli kizaitti da bokitutti kaikkí, min kobrih sai.

M. Liete.

Lehtemme seuraava numero ilmestyy joulukuun alussa, ja siihen aiotut kirjoitukset pyydetään lähettämään toimitukselle marraskuun 10 p:ään mennessä.

Tsuarin tyttären nagru.

Oli ennen vanhah pieńi brihattsuńe, kudamal goŕal ei olluh tuattuo eigo muamuo, häi oli armotoi. Häi itkie ńyńńeröitti dorogupieles kovaozasen itkuo, ku hänel ei olluh hoď muamuo, kudai olis händy talunnuh školah, kunne händy ylen äijäl himoitti. Sid istujes mättähäl hänel kui valgeńi, što voinhäi minä kävvä školua da pakita leibiä da sobua ruaďi kristua. Kui duumaittši, muga i häi ruadoi. Häi meńi školah, tabai opettajan da piäzi kui piäzi školan kirjoih.

Huoneksel školah mennes häi pakittši da školas tulles ehtäl häi tožo pakittši. Erähän kerran häi oli paimois illan da sai kolmekopeikkua omua ďengua. Ku häi tulien huondeksel käveli školah, tabai häi dorogal brihattšuloi, kudamat vaivattih da tšökiteldih šlöpöidy. Häi davai pokoroimah, što älgiä hyvät brihattšuzet netšidy šlöpöi-rukkua vingutakkua, minä annan teile kopeikan. Brihatšut jätettih šlöpöi.

Matkuabi kodvazen da tabuabi tuase brihattšuloi, mit kižatah da riäzitetäh tšidžiliuškoidu. Häi andoi heile kopeikan da brihatšut piästettih tšidžiliuškoi. Vie häi tulou ennen školua brihattšuloin lyö, kudamil on mado lepän oksas da sidä vaivatah. Häi andoi heile viimizen kopeikan, anna madorašku piäzis koďiheh. Brihatšut jätettih se mado dorogal da juostih iäres. Mado piästi paginan da sanoi: »Tule minul jälles«. Brihattšu lähti mavol jälles. Mado vei hänet kaĺĺivon koloh, kus oli hejän pezä. Sie oli kois suuri mado, kudai marahti, što mikse netšen risťikanzan toit tänne. Mado sanoi, što et sidä ainos lövvä mostu brihattšustu kudai mavon hengen siästää. Täl brihatšul pidäy andua iguhińe leiby. Piä-mado käsköy tuuvva bokin, kudamal oli karvu kulldua, toine hobjua da kolmas vie kallehembua da tšomembua.

Si haigah eli samazes tsarstvas tsuarin tytär muga tšoma, što mostu ed olis löydännyh, hoď olizit kolme muailmua kierdännyh da ettšinnyh. Vai häi oli ainos abiel mielel, eigo päivänlaskehuu ńi ken voinuh virkkua, što häi olis nagrannuh hoď sluavakse. Netše oli paha ďielo da tsuari punoi piädy midä ruadua hänen ker. Jälgimäi hän työndi viesťin kogo tsartvah, što ken suanoh hänen tyttären nagramah, suabi hänet mutšoikse da puolen tsarstvua priduanoikse. Tämän kuuli i netše pakittšii brihattsuńe da hänel meńi mieleh, što nygöi minul ugoďih, enhäi minä ole regänenä da ńolgisuu tyhjäntäh, pidäy opitella.

Häi lähti sen bokin ker pakittšemah. Tulou erähänny ehtän pappih yökse pyrgevymäh. Pappi kattšou brihattšustu da virkkau, što ole veĺĺi yödy, ku nenga olet hyvärožańe. Brihattšu sanoi, što olis minul vie žiivattu, kunnebo minä sen pańizin? Pappi kyjellemäh, što miituńe sinulles on se žiivattu, armottomal? »Bokkihäi minul vai on, sanou brihattšu.» »Nu pane se kylyn sentšoih da sivo kiińi, virkkau papaďďu». Vähän aijan mendyy käsköy papaďďu tyttären mennä kylyy katšomah, kyly näid oli lämmäs. Olihäi suovatan ildu. Tytär tulou kylyn sentšoih, dogaďii bokin da hänel rubei himoittamah ńiid kaiken kallehembii villoi. Häi tartui molleťťiloil käzil bokin villoih da davai kiškomah ńiidy. Vai sih häi puutuigi kiińi, eigo piässyh iäres.

Papaďďu vuottelou hätken da työndäy keskimäzen tyttären kylyy kattšomah, vai häigi rubei kiškomah villoi da puutui kiińi. Vuotellah tuaze kohvańe, vai eihäi sie ńi ken tule järilleh. Nygöi suutui jo papaďďu da lähti itše kylyh. Häi tožo dogaďii netšen bokin kallehet villat da davai kiškomah niidy, vai puutuigi seitšas kiińi. Pappi vuottaa pitkät aijad vai jälgimäi häigi piästäy paďhan sanan da lähtöy kattšomah kunne prokuazal kai on jiädy, kui ńi ken ei tule järilleh.

Olet nennien akkoin ker elämizis, työnä hoď kylyy kattšomah, ga taki uaduh on ťompittu yhtä, pidäygo minun nygöi itžen lähtie kylyy kattšomah, jesli kylbie himoitannoh. Midäbo täs ruat, pidäy lähtie. Häi kävelöy kylyh, dogaďii bokin, tyttäret da ittšeh papaďďan kallehii villoi kiškomas. Ei olluh hänelgi aigua ńi midä kyzelemäh, davai kiškomah hobjazii villoi. Vai sil kerdu häigi puutui kiińi.

Brihattšu kanaĺĺu tiezi kus papin perehys nygöi on, vai häi ei olluh ńi milläh, nagroi vai da pańi muate. Huondeksel tulou häi kylyh, dogaďii papin perehyön bokin villois kiińi da lähtöy kävelemäh. Pappi lubuabi brihatšul leibiä da ďengua, piästä vai iäres heijäd.

Brihattšu virkkau, što enhäi minä, kallehet, ńi midä voi nengozel tšuudol. Enhäi minä ole tiedoińiekku. Lähtemmö dorogal, aku tabuammo kus tah moizen inehmizen, kudai voibi tiediä da piästiä. Dorogu menöy pitkin randua. Tullah taloin kohtah, ižändy on ruistu tuulettamas keskel dorogua. Häi pokoroittšemah, što älä veĺĺi brihattšu-rukku tule minun hursťil. Jo nouzou i vedehińe veis da hänel rubei himoittamah ottua pappi vedeh. Häi hiivittäy tulla papin tuakse, tarttuu molleťtiloil käzil pappih da puutui kiińi häigi. Netšel vedehizel oli ylen suuri tyrä, kävelles muadu viildi. Brihattšu lähti vedämäh bokkii ielepäi hursťin piällitši, toizet tullah jälles. Ižändy tabai suuren riihi-labjan da davai kannattamah sidä vedehizen tyriä, anna ei kaikkii rugehii viä dorogal, dai häi puutui kiińi. Brihattšu kattšou nygöi roikkua da irvistelöy hyväs mieles, nygöi onnakko jo roďiebi nagruu. Häi vedäy bokkii da kävelöy dorogua mvö tsuarin taloin ikkunan alle. Tsuarin tytär istuu ikkunas da nägöy netšen prokuazan, davai häi iäneh nagramah kohti kidua. Nu häi sai tsuarin tyttären mutšoikse priduanoloih päivineh da enzmäsen kerran konzu netše muailman tšomevus pakittšiidu uťťai keskel suudu, piästih kai bokin villois rippujat iäres. Nu svuaďbathäi sid tuli muga suuret, što enämbi yhty inehmizen igiä ńiis paistih. Kutšuihäi se ženihy papin perehengi svuaďboih, vai mi liene heile mielen muuttannuh, ku muga ravieh iäres paittih. Minuudań da Ivašun buabon tytärdy ei häi mustannuh kuttšuu, myö ka-

KATSAUSOSASTO

Pohjois-Karjalan kansallispuku – sama kuin Vienan-Karjalan puku.

Nimim. P. R. kirjoittaa »Karjalaisessa» 16. 8. mm. seuraavaa:

«Pohjois-Karjalan naiset ovat tähän saakka käyttäneet kuka minkin vieraan maakunnan tai pitäjän pukua. Meillä on tosin puolustuksena se seikka, ettei maakunnallamme vielä tähän mennessä ole ollut omaa hyväksyttyä kansallispukua. Jotkut pohjoiskarjalaiset naiset ovat valmistaneet kansallispukunsa erään Pohjois-Karjalassa käytännössä olleen kansanpuvun, Kiteen puvun mukaan. Kiteen puvun vanhin muunnos on kuitenkin yleissävyltään niin tumma, että se tuskin saisi ainakaan nuoren väen suosiota. Puvun myöhemmät muunnokset muistuttavat taas läheisesti ns. Keski-Karjalan pukua, jonka Sortavalan seutu jo on ehtinyt omistaa itselleen. Maakunnassamme muinoin käytännössä olleista kansanpuvuista on Kiteen puvun lisäksi tarkat tiedot ainoastaan kahdesta muusta, nimittäin Ilomantsin sekä n.s. runoalueen kansanpuvuista. Runoalueen kansanpukuja on kansallismuseon kokoelmissa Helsingissä parikin kappaletta. Nämä museossa olevat puvut ovat löydetyt itärajan toiselta puolelta, Vartiolammelta. Siitä johtuen on pukua aikaisemmin nimitetty Vienan-Karjalan eli runoalueen puvuksi. Tämä puku on kuitenkin todistettavasti ollut käytännössä myöskin Pohjois-Karjalassa. Kansatieteen edustajat ovat suositelleet juuri tätä pukua maakuntamme kansallispuvuksi. Eräs kansallispukuja valmistava liike on äskettäin saanut valmiiksi Pohjois-Karjalan kansallispuvun näytepuvun. Näytepuvun valmistusta valvottiin kansallismuseon taholta. — On syytä tässä yhteydessä tähdentää, ettei maakunnassamme löydettyjen kansanpukujen vähyys suinkaan merkiste sitä, etteivät esiäitimme olisi sellaisia käyttäneet On täysin aiheellista olettaa, että myös Pohjois-Karjalan naiset pukeutuivat entisaikoina kaunisvärisiin kansanpukuihin. Mutta 1800-luvulla sai täällä lukuisasti kannattajia herännäisyysliike, joka ei suvainnut värikkäitä eikä koristeltuja pukuja. Tästä oli seurauksena, että kansanpuvut hävisivät ja valitettavasti niin täydelleen, ettei meille nykyajan ihmisille ole säilynyt tarkkoja tietoja useammasta kuin kolmesta.

Koetan seuraavassa lyhyesti kuvata juuri valmistunutta uutta kansallispukuamme. Sen värit ovat heleät ja raikkaat, kuten karjalaisille sopiikin. Hame on liivihame, ja valmistetaan se joko kauniin tummansinisestä tai mataranpunaisesta villakankaasta. Punaisen liivihameen päänaukko reunustetaan sinisellä kankaalla, sinisen päinvastoin. Liivin sepaluksessa on kolme pallonmuotoista vaskinappia. Pusero on luonnonvärisestä pellavakankaasta ja koristetaan se monivärisillä ompelukirjauksilla, jotka ovat ikivanhaa alkuperää. Puserca koristaa ompelukirjausten lisäksi hihojen hauska leikkaus. Uumille kietaistaan värikäs vyö, jonka voi sitoa tiukasti tai jättää väljemmälle. Tällä vyöllä on ollut aikoinaan monta eri nimeä. «Sulkuvyö« nimen se sai siitä, että se tehtiin erivärisistä silkkinauhoista. Esiäitimme eivät valmistaneet sitä kutomalla, vaan palmikoimalla, ja palmikoitaessa langat olivat viritetyt seinään lyödyillä naunoilla. Siitä nimi «seinävyö«. Vyön päissä on kävynmuotoiset koristeet. Pukuun kuuluu vielä kaunismuotoinen hopeasta valmistettu kaularisti. Päähine on korkeahko, kovikkeella vahvistettu, väriltään punainen, ja sen otsallista koristaa kullanvärinen metalli- eli «kaluuna« nauha. Sukat ovat joko harmaat tai luonnonväriset pellavasukat, kengät mustat.«

Mielestämme on kaunista, että Pohjois-Karjala, huolimatta siitä, että sen väestö nykyisin onkin valtaosaltaan savolaisperäistä, ottaa vaaliakseen ylläkuvatulla tavalla erästä vanhan karjalaisuuden perinnettä maakunnassaan.

---

tšo ollizimmo mennyö, eihäi moizie svuadboi joga vuottu pietä.

Vikse minuu riäzittäjes häi minul tämän zuakkunan pagizi, vai minä riäzitängi iellch toizii, kudamat tämän lugietah.

Ville Helve.

NURMEKSEN KAUPPA OSAKEYHTIÖ
NURMES
TUKKU- JA VÄHITTÄIS-KAUPPA

Hotelli Pohjanlinna
LAHDENPOHJA
puh. 155 ja 173
Ainoa I lk. HOTELLI ja RAVINTOLA paikkakunnalla.
SOITTOA kello 12,30—14 ja 20—24.

TOHMAJÄRVEN APTEEKKI
Omist. ALFRED TÖRNEBLOM
Tohmajärvi

ARKKIPIISPA HERMAN

täyttänyt 60 vuotta.

Perjantaina t.k. 2 p:nä täytti 60 vuotta Suomen kreikkalaiskatolisen kirkkokunnan päämies, Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa Herman Sortavalassa.

Arkkipiispa Herman Aav syntyi Virossa Muhusaarella, jossa hänen isänsä oli lukkarina. Suoritettuaan Riian hengellisen alkeiskoulun ja Riian pappisseminaarin valittiin hänet 1900 Haapsalon seurakunnan lukkariksi, 1904 Lellen seurakunnan esimieheksi, 1907 Vändsan seurakunnan esimieheksi ja vuonna 1911 Kuresaaren Mustjalan seurakunnan esimieheksi sekä 1917 Saarenmaan valvontapiirin piirivalvojaksi. Vuonna 1922 hän oli Viron kirkkokunnan kirkolliskokouksen jäsenenä.

Vuonna 1922 valitsi Suomen kreikkalais-katolinen kirkolliskokous rovasti Aavin Suomen kirkkokunnan apulaispiispaksi ja Karjalan piispaksi. Samana vuonna Viron kirkon synoodi valitsi hänet Viron kirkon apulaispiispaksi. Valittu otti kuitenkin vastaan Suomessa suoritetun vaalin ja maamme hallitus nimitti hänet huhtikuun 21 p:nä 1923 Suomen kreik.kat. kirkkokunnan apulaispiispaksi ja heinäkuussa samana vuonna Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka Meletios vihki hänet suurin juhlallisuuksin 8 metropoliitan avustamana piispaksi Konstantinopolissa, minne hän oli matkustanut.

Vuonna 1925 pidetty kreik.kat. kirkkokunnan toinen varsinainen kirkolliskokous valitsi, kun venäläismielinen arkkipiispa Serafin oli syrjäytetty, Hermanin elokuun 14. pnä arkkipiispaksi saaden arvonimekseen Karjalan ja koko Suomen arkkipiispa sekä piispanistuimen paikaksi määrättiin Sortavalan kaupunki.

Arkkipiispa Herman on saanut suuren määrän tunnustusta valtiovallan ja kirkkokunnan ylijohdon taholta: kymmenen vuotta sitten nimitettiin hänet Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan komentajaksi, v. 1934 ekumeeninen patriarkka Fotios II soi hänelle oikeuden kantaa päähineessä valkoista huntua timanttikoristeisen ristin kera, v:sta 1935 hän on ollut Pyhän Karitsan Ritarikunnan suurmestari. Viron kirkon synoodi on suonut hänelle piispa Platonin ritarikunnan 1 luokan kunniamerkin ja Latvian hallitus Kolmen tähden ritarikunnan II luokan kunniamerkin.

Arkkipiispa Herman on tyynellä ja taitavalla toiminnallaan myötävaikuttanut monen häiritsevän riidan, m.m. ajanlaskuriidan, poistamiseen päiväjärjestyksestä. Uskonnollisen elämän syventäminen ja sisälähetystyön tehostaminen ovat olleet arkkipiispa Hermanin sydämellä, samoin kirkkolaulun kehittäminen. Hänet onkin Sortavalan tuomiokirkon kuoro kutsunut kunniajäsenekseen. Kirkkokunnan ulkonaisten muotojen kansallistuttamiseen on arkkipiispa Herman niinikään kiinnittänyt huomiota. Hänen kirjallinen toimintansa, samoin osanottonsa kirkkokunnan edustukseen ulkomailla on ollut vilkasta ja huomattavaa.

Merkkipäivän johdosta kävi jo torstai-iltana Sortavalan kr.kat. tuomiokirkkokuoro laulutervehdyksellä arkkipiispan kesäasunnolla Hympölässä. Siellä olevassa pienessä kirkossa alkoivat juhlallisuudet eilen klo 10 liturgialla, jonka arkkipiispa itse suoritti useiden pappien avustamana. Tilaisuudessa esitti kr.kat. kirkon hallituksen onnittelut piispa Aleksanteri ja kirkkohallituksen sihteeri Y. Somer, Sergein ja Hermanin veljeskunnan onnittelut veljeskunnan puheenjohtaja, rovasti N. Ortamo ja maisteri J. Suhola, Valamon luostarin igumeni Hariton ja varaigumeni Isaskij. Sortavalan kr.kat. seurakuntaneuvosto oli läsnä in corpore. Seurakunnan esimies, past. M. Kasanski puhui. Suistamon seurakunnan onnittelut esitti rva F. Santala sekä pastorit A. Somersaari ja A. Ortamo, Sortavalan tiistai-seuran ja pappisseminaarin rehtori N. Valmo, paikkakunnan luterilaisen papiston ja sisälähetysseuran lääninrovasti Oskari Kanervo, rovasti O. Aarnisalo ja past. O. Korpijaakko, joista ensiksimainittu puhui. Eversti E. Järvinen esitti varuskunnan ja RT 3:n sekä pormestari E. Autio Sortavalan raastuvanoikeuden ja maistraatin tervehdyksen.

Sähkösanomia ja kukkaistervehdyksiä saapui satakunta, m.m. Tasavallan Presidentiltä.

Lehtemme pyytää yhtyä kunnioittavimmin onnitteluihin tietäen arkkipiispan lämpimäksi karjalaisuuden ystäväksi.

Karjalaisuuden ystäväin kirjastoa.

Hilippa Pyykönen: Suurta riistaa ja pientä.
(Gummerus)

Suurella mielenkiinnolla luin läpi esikoisteoksesi, vanha kaveri Hippi, ja onnittelen Sinua. Metsästystarinoita kuulee tietenkin aina ja loputtomiin, kussa kaksi tai kolme metsämiestä kokoontuu, olkoon sitten kyseessä koiranäyttelyt tai ajokoirakokeet, mutta tällaisia tarinoita on harvalla kerrottavana. Vielä harvemmin niitä näkee paperille ja kirjaksi painettuna. Varsinaiset romaaninikkarit eivät kajoa metsästysjuttuihin, pelkäävät kai, etteivät lukijat niitä ostaisi, vaikka onhan meidän metsänlumoissa syksyisin juoksevien lauma niin suuri, ettei pitäisi olla lukijoiden puutetta.

Harvoilla tosin enää on mahdollisuuksia saada sellaisia kokemuksia ja elämyksiä Tapion tanhuvilla kuin Sinulla »rikkaan papan ainoana poikana», joka on nuoruudessasi harrastit tärkeitä metsästysretkiäsi, jättäen vakavammat asiat eli »markkojen keräämisen», kuten itse sanot, muiden huoleksi.

Eivätkä kaikki eräretkesi suinkaan sisälly tähän kirjaan, varsinkin P:n kera tekemäsi suurriista-retket ovat vain niukasti kerrottuja. Turhaa kainouttako? Ehkenpä oletkin säästänyt osan seuraavaa kirjaasi varten?

Mutta tässäkin kirjassa esitetyt kertomukset ovat esitetyt niin vauhdikkaasti ja elävästi, kuin vain omin silmin ja korvin kokenut karjalainen voi kertoa. Sanonta on nasevan lyhyt, ei puutu elämän huumoria, eikä tarpeellista satiiriakaan, varsinkin kirjan viimeisessä kertomuksessa. Ja kuinkas muuten, kyllähän Sinä Hippi kertoa osaat ja virtaahan suonissasi puhtainta karjalaista verta sanan oikeassa merkityksessä.

Mutta minua ihmetyttää kirjoitusvirheiden paljous. Olkoon sitten kyseessä suomenkieli tai murre. Se on huolimattomuutta. Olisihan kai esim. maisteri Eino Leskinen karjalaisuuden ystävänä ja murteiden taitajana mielellään korjannut oikovedoksen.

Suomenkielen virheisiin en kajoa, mutta murteessa esiintyviin kyllä. Jo v:sta 1867 on juuri näitä murteita kirjoitettu »oikein» ja vaikka puhua osaatkin, ei kirjoitus, paperille pano ole onnistunut. Eipä silti, ollenhan minäkin tehnyt samanlaisia virheitä aikoinani, mutta olen saanut opetuksen perästäpäin. Luettelen tässä muutamia virheitä: Dietto = setä, muistuttaa kovasti tietto = heila sanaa, pit. olla ďieďo, ďieďoi. Brihatšu sanassa on kaksoiskerake, siis brihattšu, genet. brihatšun, netshe = netše, ruotshi = ruottši, ruotšin, ruotshinki naiset = ruotšingi naizet, voruitshi = voruittši, tiätinä = ďiäďinä, riähkä roideh = riähkä roiteh, metšä = mettšä, gen. metšän, njengoni sikapotši = nengoaďivolaňe, Shtoppi = Stoppi, mätjskyn = mätškyn, ňe sigapottši, Penu tse = Penu tše, ativolainen = siivatat = žiivatat, pogoiniekka = pokoiňiekka, pudilkan = putilkan, pitkäh boarah = pitkäh poarah, rosua = rožua, urotšu = urottšu j.n.e.

Asiallisena virheenä pidän ajatuksen, ettei riista ampuen vähene. (Siv. 131.) Kyllä se on vähennyt jo nyt Karjalan suurilta saloilta. Esim. Oruzjärveilä oli riistaa melkein kuin Valamossa, mutta riistometsästyksen tuloksena se on nyt riistaköyhä. Vielä parempi esimerkki. Öllölän mailla, missä nuo hauskat jänisretket Sortavalalaisten herrajen kera järjestettiin ja ammuttiin autokurmmittain, on nyt jänisajo tiukassa, olemme sen kokeneet pankkiherra Rainon kanssa, vaikka nykyään sieltä ammutaan sangen vähän.

Tämä vain kasvatuksellisessa mielessä nuorisolle nousevalle, kansalle kasuavalle, joka lukee kirjan.

Kirjan kokonaisvaikutukseen nähden eivät nämä esitetyt seikat suuria merkitse. Murteita taitamaton ei huomaa mitään virheitä ja muut voivat ajatuksissaan lukea ne oikein.

»Suurta riistaa ja pientä »on tervetullut lisä köyhään metsämiehen kirjallisuuteen» ja suosittelen sitä kaikkien erämisten luettavaksi, sillä harvalla nykyajan erämiehellä on tilaisuutta omakohtaisesti tutustua varsinkaan suurriistan pyynti- ja elintapoihin, koska Karjalan suuretkin salot alkavat kovasti harventua sekä metsien että riistan suhteen.

Ville Helve.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ 1939.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU.

Karjalaisuuden Ystävä on aitokarjalainen aikakauslehti, joka työskentelee lujan kansallistunnon ja uskonnollissiveellisen maailmankatsomuksen lietsomiseksi Karjalan heimon keskuuteen.

Karjalaisuuden Ystävä vaalii karjalaisheimon ikivanhoja kunniakkaita perinteitä ja kulttuuriarvoja julkaisten niitä koskevia sekä historiallisia että kansantietouteen ja yksityiseen muistitietoon perustuvia aineksia.

Karjalaisuuden Ystävä harrastaa eritoten **karjalan kieltä** julkaisten sitä koskevia kirjoituksia. Viljelemällä karjalankielistä tekstiä lehti pyrkii keräämään ja talletamaan murreainehistoa, tutkimaan karjalan yleiskielen edellytyksiä, kokeilemaan sillä, kehittämään sitä ja edistämään sen oikeinkirjoitusta.

Karjalaisuuden Ystävä pitää vireillä Karjalan heimon valtiollisen itsemääräämisoikeuden ja sen asuma-alueiden yhtenäisyyden, koko Karjalan ykseyden periaatteita. Se selostaa lukijoilleen varsinkin Itä-Karjalan kysymystä menneinä ja nykyaikoina sekä julkaisee historiallisia tietoja ja kuvauksia tämän heimonosan poliittisista sekä aseellisista vapausliikkeistä ja -sodista.

Karjalaisuuden Ystävä tähystelee tarkoin karjalaisuuden vihollisten tuholaistoimintaa sekä julkaisee uutisia ja katsauksia olojen kehityksestä nykyisessä Neuvosto-Karjalassa.

Karjalaisuuden Ystävä on riippumaton puoluepolitiikasta.

Lukemalla **Karjalaisuuden Ystävää,** levittämällä sitä ja ilmoittamalla siinä tuet osaltasi suuriarvoista heimotyötä. Lehden voi tilata asiamiehiltämme tai suoraan toimituksesta (os.: Nurmes, Tuomaank. 1.).

Lehden tilausmaksu v. 1939 on 20:— mk.1/1 vk., josta asiamiespalkkiota maksetaan seuraavasti: 10 vk. 10 %, 11—25 vk. 15 %, 26—50 vk. 20 %, yli 50 vk. 25 %.

Karjalaisuuden Ystävä — Tilauslista 1939.

Nimi	Osoite	vk.
	Yht.	

Tilitys:

.... vk. à 20:— ..... yht. mk. ....

.... % palkkio ..... » ....

Jäännös ..... mk. ....

Huom.! Ainoastaan maksetut tilaukset otetaan huomioon.

V. 1938 näytenumeroina ilmestyneet julkaisut saa tilata 10:— mk:n yhteishinnalla.

VORSSUN HOVI

SORTAVALA
PUHELIN 355

Suosittelee

maataloustuotteitaan

WÄRZ OY.

Kangas-, lyhyt- ja siirtomaatavarain tukku- ja vähittäiskauppa

SORTAVALA

Puhelimet: konttoriin 525
myymälään 173

MYY tunnetusti huokeilla hinnoilla ruokatavaroiden ohella

NAISILLE: leninkejä, villa-, vistra-, silkki-, pumpuli- y.m. kankaita sekä alusvaatteita, käsineitä ja käsilaukkuja.

MIEHILLE: lakkeja, rukkasia, pukukankaita, paitoja, solmioita, pyjamia sekä trikoo- y.m. alusvaatteita.

Sortavalan Kirjakauppa O.Y.
Sortavala

Salmin Kirjakauppa
Salmi

Suojärven Kirjakauppa
Suojärvi

N. V. MARTISKAINEN & KUMPP. OY.

SEKATAVARAKAUPPA

Naistenjärvi — Puhelin 7.

SIVULIIKE
Kaitajärvi — Puhelin 4.
Torajoen Saha — Puhelin 3.

Edullisimmin kaikkia alaan kuuluvia tavaroita

KESKUS-KAHVILA

Omist. K. LESKINEN
Suojärvi — Puhelin 116.

VIIHTYISÄ KAHVILA
SUOSITELLAAN

VELJEKSET JUKOLA OY.

PUUTAVARALIIKE
Suojärvi — Puhelin 90.

RUOKATAVARAKAUPPA
Välikylässä — Puh. 95.

SIVULIIKE
Rajasuvanto, Lapinjärvi — Puh. 3.

H. SAULAMO

Sekatavarakauppa

Suojärvi, Jehkilä — Puh. 4.

Suuri valikoima

Halvat hinnat

A. PALONIEMI

Puutavaraliike

SALMI
Puhelimet 104 ja 105.

OSTAA: Pystymetsiä ja hankintapuita.

MYY: Saha- ja höylätavaraa

SUOJÄRVEN OSUUSLIIKE r.l.

Suojärvi / Puh. Konttori 2, Myymälä 20.

Myymme hyvin lajitellusta varastostamme
Ruoka- ja siirtomaatavaroita ja tarvikkeita
Väkilannoitteita ja rehuja, kankaita ja jalkineita.

LEIPURI- JA KONDIITTORILIIKE

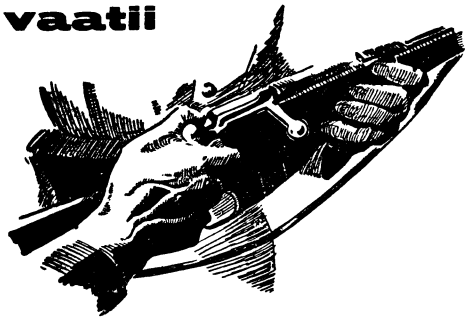
Salmi — Puhelin 73.
Kysykää aina hyviksi tunnettuja tuotteitamme.

Erikois-Kerho

25 kappaletta **3:50**

ELÄMÄKIN
vaatii

varmistamista

Ladattua kivääriä ei jätetä varmistamatta, vaikkei sitä käsiteltäessä aikaisemmin olisikaan vahinkoa sattunut.

Omaa tulevaisuuttamme emme myöskään voi jättää »varmistamatta», vaikka toistaiseksi olisimmekin elämän katoavaisuutta mieliin palauttavilta vastoinkäymisiltä välttyneet Kohtalon odottamattomien yllätysten varalta on henkivakuutus luotettavin taloudellinen turva

Kesk. Henkivak. Yht. SUOMI

Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö
SUOMI
Maan suurin henkivakuutuslaitos

Repolan Tukku- ja Vähittäiskauppa Oy.

VIIPURI / Karjalankatu 29.
Puh. Konttori 420. Tukkuosasto 2551
Sähköosoite: Repola.

Hyvin lajiteltu valikoima

naisten ja miesten pukukankaita, koti- ja ulkomaisia kankaita sekä kaikenlaisia korutarpeita.

Tarma Osakeyhtiö JOENSUU

Puhelimet: Tukkuosasto . . . 155
Konttori 604
Vähittäismyymälä 484

Kangas-, lyhyttavara- ja valmisvaateliike
OMA ALUSVAATETEHDAS

Hammaslääkäri E. SEISE

SALMI

Vastaanotto 10—½12.
Muina aikoina sopimuksen mukaan

Ilomantsin Säästöpankki

ILOMANTSI

Avoinna maanantaina, keskiviikkona ja lauantaina klo 11—13.

Myöntää lainoja edullisesti ja maksaa **korkeimman talletuskoron.**

Pankkisalaisuus taataan.

Matkustajakoti ja Ravintola TURJALA

Omistaja P. TOSSAVAINEN
Ilomantsi — Puhelin 1.

SUOSITELLAAN

LIPERIN APTEEKKI

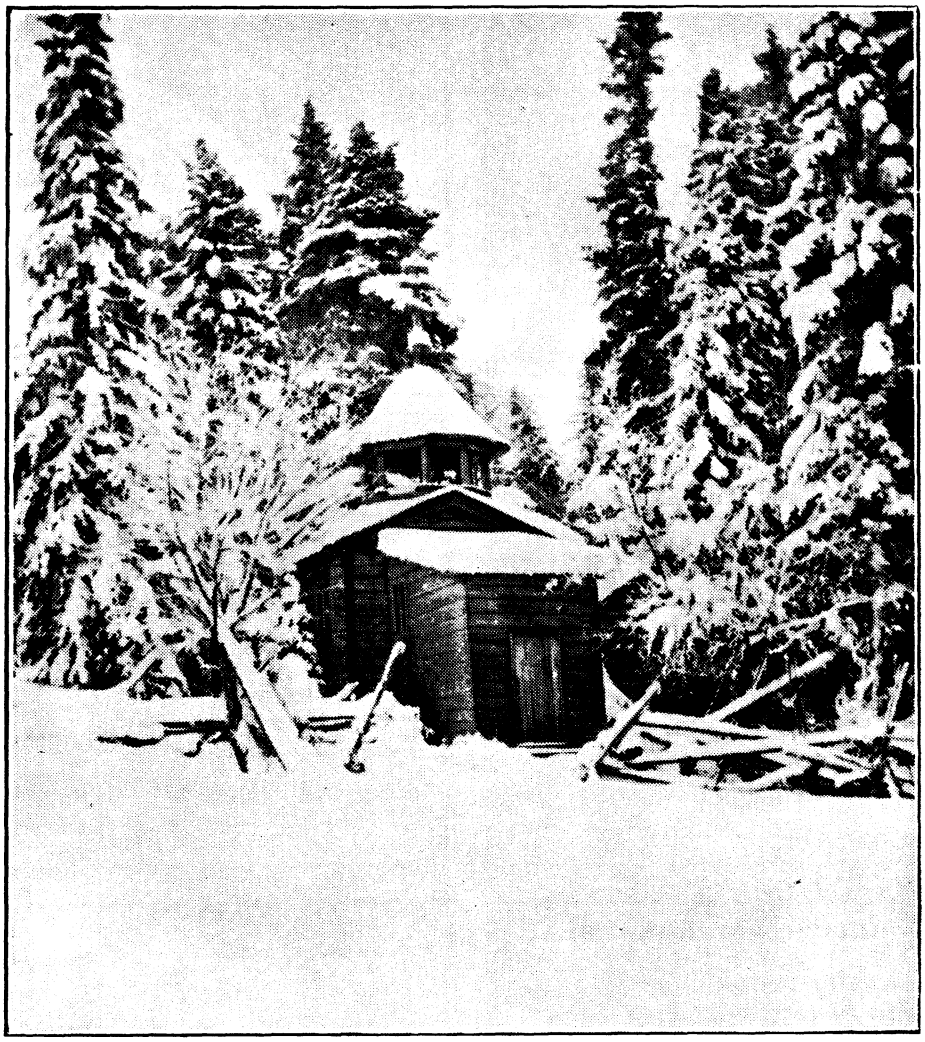
Omist. O. SAVOLAINEN Liperi Puh. 52

Värtsilän Kemikaalikauppa

Omistaja VILLE HELVE
Värtsilä

Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy. 1938.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄN JOULU

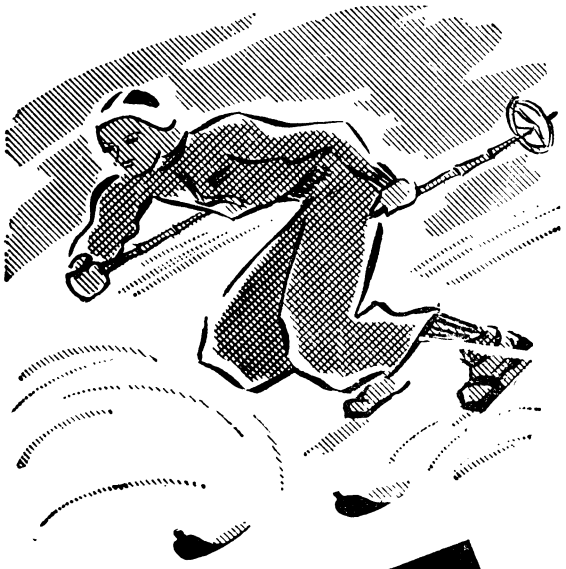

Vanha tšasouna. Suojärvi.
Valok. Pekka Palosaari.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

1938

Kohta saamme

talven antimista parhaan ihanan HIIHTOKELIN

Saamme upouudet, hohtavat hanget suksinemme sujahutella . . .

Silloin on hiihtopuvun oltava kunnossa, valmiina naulassa odottamassa. **PMK:n talven urheilupukukankaiden** runsaista valikoimista löytää jokainen ihanteellisen kangaslaadun hiihtopuvuksi — lämpimän, tuulenkestävän, hivelevän pehmeäksi nukatun . . .

PMK:n talven urheilupukukankaat:

Velveton (alk. 16: 25 m.)
Amerikan Paita (14:–)
Duvetine (16: 50 m.)
Imitaatti–Velvetin P. (19:– m.)
Tuulikangas (alk. 15:– m.)
Puhuri (23: 50 m.)

PMK
Puuvillatehtaitten Myyntikonttori

Erikois-Kerho

25 kappaletta **3:50**

WÄRZ OY.

Kangas-, lyhyt- ja siirtomaatavarain tukku- ja vähittäiskauppa

SORTAVALA

Puhelimet: konttoriin 525
myymälään 173

MYY tunnetusti huokeilla hinnoilla ruokatavaroiden ohella

NAISILLE:

leninkejä, villa-, vistra-, silkki-, pumpuli- y.m. kankaita sekä alusvaatteita, käsineitä ja käsilaukkuja.

MIEHILLE:

lakkeja, rukkasia, pukukankaita, paitoja, solmioita, pyjamia sekä trikoo- y.m. alusvaatteita.

VELJEKSET JUKOLA OY.

PUUTAVARALIIKE
Suojärvi — Puhelin 90.

RUOKATAVARAKAUPPA
Välikylässä — Puh. 95.

SIVULIIKE
Rajasuvanto, Lapinjärvi — Puh. 3.

H. SAULAMO

Sekatavarakauppa

Suojärvi, Jehkilä — Puh. 4.

Suuri valikoima

Halvat hinnat

ILOMANTSIN APTEEKKI

ILOMANTSI

Puhelin 16

OMISTAA
HANNES LACKSTRÖM
Filosofian maisteri

Hackman & C:o

Joensuun Metsäkonttori

Suvantokatu 12

Puhelin 436

JAAKKO KÄREN

LEIPOMO.
RUOKATAVARAKAUPPA ja
KAHVILA

Lieksa

Puhelimet:
Ruokatavarakauppa 143
Leipomo ja konttori 163

Hyviä vesirinkeliä ja korppuja
tukuttain ja vähittäin.

Veljekset Mämmi

KAITAJÄRVI — Puhelin 1
SUOJÄRVI, Välikylä Puh. 38

SEKATAVARAKAUPPA

Runsas ja hyvä valikoima
alaan kuuluvia tavaroita.

SALMIN OSUUSLIIKE r.l.

TULEMA — Puh. 42

Myymälät: Kirkkojoella,
Manssilassa,
Orusjärvellä,
Kotkaniemessä,
Miinalassa

LIPERIN
APTEEKKI

Omist. O. SAVOLAINEN

LIPERI — PUH. 52

F. Karkjärvi Oy.

KANGAS-,
LYHYTTAVARA- ja
VALMIIDEN VAATTEIDEN
KAUPPA

KUOPIO
Kauppakatu 28

PUHELIMET:
Liike 842, Yksit. 555

Hammaslääkäri
E. SEISE

SALMI

Vastaanotto 10—½12.
Muina aikoina sopimuksen mukaan

Pitkäranta Oy.

PITKÄRANTA

Ostaa:
Sahatukkeja, Mäntypropsia

Valmistaa ja myy:
Sahattua ja höylättyä puutavaraa
Valkaistua sulfaattiselluloosaa
Juoksevaa hartsia
Kaustik soodaa (lipeäkiveä)

Sortavalan Kirjakauppa O.Y.
Sortavala

Salmin Kirjakauppa
Salmi

Suojärven Kirjakauppa
Suojärvi

Aunuksen Puuliike Osakeyhtiö

Ostaa metsiä

Myy kaikkia
rakennusalaan tarvittavia
puutavaroita

Osoite KAIPAA — Puhelin SUOJÄRVI 66

N. V. MARTISKAINEN & KUMPP. OY.

SEKATAVARAKAUPPA

Naistenjärvi — Puhelin 7.
SIVULIIKE
Kaitajärvi — Puhelin 4.
Torajoen Saha — Puhelin 3.

Edullisimmin kaikkia alaan kuuluvia tavaroita.

Ilomantsin Säästöpankki

ILOMANTSI

Avoinna maanantaina, keskiviikkona ja lauantaina klo 11—13.

Myöntää lainoja edullisesti ja maksaa **korkeimman talletuskoron.**

Pankkisalaisuus taataan.

A. PALONIEMI
Puutavaraliike

SALMI
Puhelimet 104 ja 105.

OSTAA: Pystymetsiä ja hankintapuita.

MYY: Saha- ja höylätavaraa

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

TILAUSHINTA:
20 mk. vuosikerta.
Irtonumeron hinta 5 mk.

PÄÄTOIMITTAJA
PAUL MARTTINA
APUTOIMITTAJA
JUHO MUSTONEN
TALOUDENHOITAJA
NIILO SONTRAKKA

TOIMITUS ja TOIMISTO:
Nurmes, puh. 213

TOIMITUSKUNTA: *E. V. Ahtia, Ville Helve, Paavo Jukola* ja *N. Ruotsi*

NUMEROT III–IV **JOULUKUUSSA 1938**

Meidät Moskova erotti.

Kirj. EINO LEINO.

Meidät Moskova erotti;
muista, armas Aunus kulta,
taaton vanhan tanteria,
emon yhteisen eloa:
yhdessä surut surimme,
välkyimme vähät ilomme,
leikit pienet leikamoimme,
lauloimme roturunomme.

Meidät Moskova erotti;
suur' oli sukumme kanta,
myös laajat lajimme virret,
lehdot kaunihit Kalevan:
soi kannel isien sorja,
paimentorvet toitottivat,
meni Muurikit salohon,
punoittivat mansimarjat.

Meidät Moskova erotti;
aik' on toinen, ankarampi,
lyömme liittohon kätemme
Maanselän kahelta puolen:
et sinä eroa meistä,
emme me jätä sinua
sinä ilmoisna ikänä,
aikakauden ahdinkona.

Meidät Moskova erotti;
muista armas Aunus kulta,
meitä on vähän jälellä
Suomen suuresta suvusta:
Jos sinä menisit meistä,
silloin äitisi surisi
taikaisissa taivahissa,
Taaton korkeimman tykönä.

Meidät Moskova erotti;
tukekaamme toisiamme
näillä mailla, mantereilla,
vaivan vaikean polulla:
soikaa kaikki kirkonkellot,
kaikukaa Kalevan miekat,
että veljeni eläisi,
sortuis ei Suvannon heimo!

Meidät Moskova erotti;
surun olit sinäkin lapsi,
laulun lapsi kuin minäkin,
alla kasvon Kaikkivallan:
Hän, ken kuulee kaikki kielet,
ymmärtää myös meidän mielet,
kahden mieron matkamiehen,
jotka toisensa tapasi.

Meidät Moskova erotti;
veli kuule veljeäsi,
lyö'ös kättä köyhän miehen,
tuima on elämän tuuli:
soikaa kaikki kirkonkellot,
sykkikää sydämet Suomen
niinkuin kantelet Kalevan
Aunuksessa armahassa!

Karjalan kirjakielen merkityksestä.

Edellytämme yleisesti tunnetuksi sen seikan, että karjalan kirjakielen harrastus on kohdannut vastustusta kautta aikojen — sekä idässä että lännessä.

Ymmärrämme erittäin hyvin, ettei imperialistisen ja panslavistisen Venäjän vallanpitäjien ohjelman mukaista ole saattanut koskaan olla pienen vierasheimoisen kansansirpaleen kielen tosiasiallinen kehittäminen. Se näennäisesti myönteinen karjalan kielen harrastus, jota siltä taholta kumminkin tiettävästi on osoitettu ja nykyaikanakin taas osoitetaan, ei ole ollut eikä ole vilpitöntä. Kielikin on tahdottu ottaa vain aseeksi, joka tähtää karjalaisuuden tuhoon. Soluttamalla tähän »kirjakieleen» mahdollisimman runsaasti venäläisiä aineksia ja käyttämällä slaavilaista kirjaimistoa sen tulkitsemisessa on ollut läpinäkyvänä tarkoituksena sen avulla turmella lopullisesti kansan kieli ja opettaa rahvaalle samalla itse asiassa venäjää. Kun tämä välietappi olisi saavutettu, olisi helppoa havaita karjalan kieli tarpeettomaksi ja poistaa se kokonaan venäjän tieltä.

Suomalaisella taholla on osaksi ymmärretty, osaksi vaistottu ryssien epärehelliset ja pimeät pyyteet karjalan kielen asiassa ja noustu niitä vastustamaan. Tällöin on selitetty suomen kirjakielen olevan siksi lähellä karjalaa, että karjalaiset suuremmitta vaikeuksitta oppisivat sitä. Olisi siis luonnollista, että suomen kirjakieli olisi oleva karjalaisten kielenä. Tämä olisi sangen taloudellinenkin ratkaisu, koska karjala saisi siten vaimiina runsaan kirjallisuuden, jonka veroista se itse tuskin koskaan kykenisi tuottamaan. Pääasiassa tältä pohjalta onkin käsittääksemme ponnistanut se heimoja valistustyö, jota rajantakaiseen Karjalaan on aikojen kuluessa Suomen puolelta yritetty kohdistaa. Tämä pohja onkin niin vanha ja vakiintunut, että suomalaisten Karjalan ystävien näyttää olevan siitä ylen vaikeata luopua, vaikka eittämättömät realiteetit neuvoisivat hakemaan muuta ratkaisua. Suomeen kotiutuneet rajantakaiset karjalaisetkin ovat suurimmaksi osaksi omaksuneet tämän »aitosuomalaisen» kannan ja nähneet siinä karjalan kielikysymykseen ainoan ratkaisun, jonka puolesta kannattaa taistella.

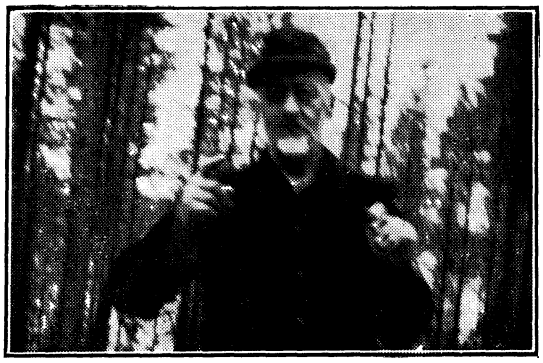
Mutta me tunnemme kaikki tältä pohjalta lähteneen heimotyön toivottoman tappiohistorian. Tsaarivallan aikainen suurvenäläisyys reagoi siihen heti niin voimakkaasti, että toiminta tyrehtyi alkuunsa. Nimenomaan Aunuksessa se ei — eikä vähimmin kielellisistä syistä — päässyt edes alkamaan. (Tällöin muistettakoon, että koko kysymyksen ratkaisu on kumminkin etsittävä Aunuksesta.) Neuvostovallan aikoina näytti tilanne aluksi valoisammalta, sillä sallihan se suomalaisten bolsevikkien opettaa karjalaisille suomen kieltä kokonaista puolisentoistakymmentä vuotta, ennenkuin huomasi siinä piilevän vaaran. Seurauksena oli, että suomalaiset ja suomen kieli »iskurivauhdilla likvidoitiin» Karjalasta. Tiedetään edelleen, että sikäläiset vallanpitäjät ovat palautuneet Karjalan venäläistämispolitiikassaan tsaarinvallan aikaisiin menettelytapoihin ja kaivavat vanhoista arsenaaleistaan aseeksi m.m. »karjalan kirjakielen». Sitäpaitsi hoidetaan asiaa paljon tarmokkaammin kuin tsaarien aikoina. Uusi »kirjakieli» on kamppailtu kokoon kädenkäänteessä. Sillä jo julkaistaan sanoma- ja aikakauslehtiä, painetaan kaunokirjallisuutta ja oppikirjoja, on otettu koulujen ja oikeusistuinten viralliseksi kieleksi venäjän rinnalla. Se lienee tarkoitettu otettavaksi käytäntöön kaikilla Venäjän karjalaisalueilla, siis myöskin ent. Tverin Karjalassa, jolloin sen kannattajapiiriin vedettäisiin ehkäpä n. 400.000 karjalaista. Tämä väkiluku ei olekaan niin pieni, etteikö se jaksaisi kieltä kannattaa.

Karjalan kielikysymys rajan takana on joka tapauksessa joutunut sellaiseen vaiheeseen, etteivät sitä pakolaisuudessakaan elävät karjalaiset saata sivuuttaa ilman vakavaa huomiota. Tietäen ryssien vuosisataiset ja muuttumattomat pyyteet ja nähdessään kuinka kehnoa ja vääristeltyä heidän luomansa karjalan »literaturnoi kieli» on, emme saata hyväksyä sitä karjalan kirjakieleksi. Mutta kokemus on toisaalta osoittanut, että emme saata nojata kielikysymyksessämme enää suomeenkaan, sillä se on näyttäytynyt tappion aseeksi. Kun silti emme halua luopua oikeutetusta taistelustamme heimomme, kansamme oikeuksien puolesta, on meidän etsittävä uusi ase. Ja kun me lähdemme täysin omalta pohjaltamme, me löydämmekin käteemme voimakkaan astalan. Tämä ase on **karjalan kirjakieli.** Ei ryssän tekemä ja turmelema sekasikiö, vaan aitokarjalainen kieli sellaisena kuin sen nyt näemme tosin vasta haaveissamme häämöittävän. Olkoon tämän tulevan kirjakielen pohjana paras ja puhtain aines kaikista karjalan murteista. Erotkoon se suomen kielestä eräissä luontaisissa alkukantaisissa ominaisuuksissaan, mutta lähestyköön sitä muutoin kuinka lähelle tahansa — emme näe siinä vaaraa kummallekaan. Tämän aidon karjalan kirjakielen luominen ja kehittäminen ei ole suinkaan oleva turhaa toimintaa. Olkoonkin, että harrastuksemme jää saavutuksiltaan vähäiseksi nykyoloissa, — sillä saattaa onnellisemmassa tulevaisuudessa olla ratkaiseva merkitys. Nykyinenkin toimintamme on oleva moraalisena vastapainona periviholisen epärehellisille toimenpiteille rajan takana. Sen vuoksi odotamme vastustusta kaikkein vähimmin valistuneelta karjalaiselta tai suomalaiselta taholta.

Paul Marttina.

KUN TEET
lahjoituksia tai testamentteja,
niin muista myös
Karjalaisuuden Ystäväin Liittoa.

Nouskoon koko Karjala kahtapuolta rajaa!

Ilmari Kianto: »Mitäkö sanon . . .?»
Valok. Annikki Marttina.

Mitäkö sanon »Karjalaisuuden Ystävä»-lehdestä minä joka olen vain vanha Vienan kävijä?

Sanonpa vain:

heimohengen ilmiö!

On eletty siis kaiken rajantakaisen raivohulluuden uhallakin siihen vapauden aatepäivään, jolloin Karjalainen kantele, jonka ryssä ryösti, alkaa voimakkaasti helistä rajan tällä puolella. Ja kun se kerran heleästi tällä puolella helisee, niin totta toisenkerran se vielä tuollakin puolella puolensa pitää!

Ja siinä hengessä kai soittajat soittavatkin, että se rajan taaksekin kuuluu ja ennenkaikkea juuri rajan raukan taakse?

Olen aivan ihmeissäni tästä Karjalaisen elementin runollisesta ryöpystä — mistä teillä sitä pitkää siimaa noin piisaakin? Tuota sanonnan salskeutta, puhunnan pulskahtelua, starinan runsautta?

»Syvällä tammen juuret!»

Sen kaiken täytyy pulputa tuntemattomasta tai ainoastaan liian vähän tunnetusta Jättiläisen kaivosta.

Missä se kaivo sijaitsee? Pitäiskö vesipajulla tutkia? Mutta silloin varmasti täytyy kyökkäistä kyyryillään kahta puolta rajaa! Tuota ikiriivattua rajaa, jonka toisella puolella Tuonen toukka jäytää Karjalan pyhää karsikkoa.

Niin, heimoveljeni, ylen on teillä rikas sanonta, jumalainen jutun juoksu. Te ammennatte syvästä korpihetteestä, jonka viileyttä ovat maistaneet vain muinaisajan Tietäjät, suuret, paljon kärsineet Runoruhtinaat, joiden hautakumpuja ei nykykansa tiedä, kaukaisen järven neitseelliset Sinipiiat. Sieltä te olette lausunnan lahjanne saaneet, kiittäkää ja ylistäkää Vanhan Karjalan Ukko Ylijumalaa, Pilvien pitäjää, Taattoa taivahista!

Nouskoon koko Karjala
kahtapuolta rajaa!
Soikoon kannel Kalevan
kahtapuolta rajaa!

Turjanlinna 31/10—1/11 1938.

Kekriyön terveisin:

Ilmari Kianto.

Fil. maisteri EINO LESKINEN:

Raja-Karjala ja muu Suomi.

Kauniissa Laatokan-Karjalassa liikkuu kesäisin paljon matkustajia. Ken kulkee kauppamatkoilla, ken turistina, ken puheita pitämässä, ken jotain tutkimassa. Monet pitävät velvollisuutenaan kirjoittaa matkakuvauksiaan ja -vaikutelmiaan sanoma- ja aikakauslehtiin. Eikähän siinä olekaan mitään pahaa. Rajapitäjissä on paljon nähtävää, siellä on silmänruokaa turisteillekin. Ja kansanelämä on varsinkin länsisuomalaiselle siinä määrin erilaista, että on kirjoittamisen aihettakin. Ja toisaalta on ilahduttavaakin, että noita muun Suomen asujamien verraten vähän tuntemia seutuja tehdään tunnetuksi. Mutta tällöin on kyllä vaadittava, ettei kirjoittaja mene puhumaan enemmän kuin todella tietää. Eivät olot ole aina sellaisia, miltä ne auton ikkunan läpi katsoen näyttävät ja millaisiksi useinkin pikaisella kauttakulkumatkalla oleva ne kuvittelee. Eikä sillä, että haastattelee pikimmältään jotain vastaantulijaa, ole kysymykset vielä selvitettv.

Viime elokuun puolimaissa satuin muutamista pääkaupungin, Viipurin ja Raja-Karjalan lehdistä lukemaan parikin haastattelua, joissa kuvattiin tuollaisella pikimmiten tehdyllä matkalla saatuja havaintoja. Molemmissä ylistettiin Raja-Karjalan kehittymistä itsenäisyytemme aikana ja iloittiin siitä, että nuo muka venäläiseen kulttuuripiiriin kuuluneet seudut ovat sulautuneet muuhun Suomeen. Totta on, että kansan elinkeinot, lähinnä maanviljelys ja karjanhoito ovat voimakkaasti kehittyneet: onhan viljelysala kauttaaltaan lisääntynyt, toisin paikoin nelin-, viisinkertaiseksi entisestään, ja viljelysvälineet sekä -menetelmät kehittyneet suunnattomasti. Tästä saavutuksesta voi iloita koko maa yksimielisesti. Mutta miksi ruveta samalla kertaa puhumaan alueen venäläiseen kulttuuripiiriin kuulumisesta. Onko tuo alue senvuoksi kuulunut venäläiseen kulttuuripiiriin, että sen asukkaat suurimmalta osalta ovat tunnustaneet ja tunnustavat kreikkalais-katolista uskontoa, kuuluvat siis toiseen kansankirkkoomme? Venäjän sortovallan aikana nuo seudut olivat paljon voimakkaamman sorron ja puristuksen alaisina kuin muu Suomi, mutta ei kansa silloinkaan tunnustautunut venäläiseen kulttuuripiiriin kuuluvaksi. Venäjän kieltä kuultiin siellä niinkuin muuallakin Suomessa etupäässä Venäjältä lähetettyjen virkamiesten suusta, mutta samalla kuin se lakkasi kaikumasta muualta Suomesta, samalla se katosi Raja-Karjalastakin. Varsinainen kansa ei siellä koskaan ole venäjän kieltä puhunut niinkään paljon kuin muualla Suomessa on ruotsia taidettu. Ja itse Raja-Karjalan kansa osoitti vapaussodan ja Itä-Karjalan sotien aikana kyllin selvästi, mihin kulttuuripiiriin se kuului ja halusi kuulua. Luulisi kaksikymmentä vuotta itsenäisyytemme jälkeen jo moisten aiheettomien syytösten katoavan suomalaisten sanomalehtien palstoilta, syytösten, jotka loukkaavat sivullisiakin, saati sitten karjalaisia itseään.

Entä sitten kansankieli? Samoissa »jutuissa» esiintyi väitteitä, että vanhat murteet ovat vaihtuneet Itä-Savon murteiksi, siis muka unohtuneet ja savolaismurteet tulleet sijaan. Tällainen luulo perustuu täydelliseen erehdykseen tai sitten kovin pintapuolisiin havaintoihin. Tosin matkailija, varsinkin ensi kertaa näillä mailla liikkuva, voi saada tuollaisen käsityksen, sillä hänen kirjasuomea käyttäen tekemiinsä kysymyksiin vastataan miltei poikkeuksetta kirjakielellä. Eikähän se olekaan ihmeellistä, sillä onhan suomalainen kansakoulu ehtinyt vaikuttaa Raja-Karjalassa jo enemmän kuin puoli vuosisataa, joten varsinkin nuorempi väestö osaa kirjasuomea. Mutta se ei suinkaan merkitse sitä, että oma kieli olisi unohtunut. Karjalainen on tunnettu kohteliaisuudestaan, hän vastaa vieraalle sillä kielellä, millä häntä puhutellaan, suomenkieliseen kysymykseen siis suomeksi. Mutta jos vieras pystyy aloittamaan keskustelun heidän omalla murteellaan, huomaa hän pian, että kansan oma kieli on täysin säilynyt, ja keskustelukin saa siten pian tuttavallisemman ja sydämellisemmän luonteen. Suurin osa Raja-Karjalan väestöä on nykyisin kaksikielistä: suomea käytetään »ulospäin» ja omaa kotimurretta keskinäisessä seurustelussa. Ja että kirjasuomi on vain pintasilausta, sen tietävät hyvin opettajat, joilta olen usein kuullut, miten meheviä ja sujuvia kuvauksia lapset pystyvät kirjoittamaankin kotimurteellaan, jos heille antaa siihen tilaisuuden vaikkapa vain kokeeksi.

Tämän kirjoittaja on liikkunut eri puolilla Raja-Karjalaa kesäisin lähes puolentoista vuosikymmenen ajan kansan kieltä tutkimassa ja sen aineksia talteenottamassa ja voi vakuuttaa, että varsinkin Salmissa, Suojärvellä, Suistamolla ja Impilahdellakin karjalan kieli kukoistaa kansan kesken vielä sangen voimakkaana. Toisessa asemassa ovat Korpiselän ja Ilomantsin pitäjät ja myös Suistamon ja Impilahden länsiosat. Ne ovat voimakkaamman, lännestä tunkevan murrepainostuksen, savolaismurteiden vaikutuksen alaisina.

Tietenkin siinä kielessä, jota kansa keskenään käyttää, on jo eroavaisuuksia vanhojen ja nuorien kielen välillä. Vanhat tietenkin vievät mukanaan hautaan ennenkaikkea vanhaa runoutta, vanhoja tapoja, uskomuksia yms., joihin nuorempi kouluja käynyt väki ei enää usko ja joita se ei jokapäiväisessä elämässään käytä. Mutta tämähän on yleinen

Raštava (Joulu).

Raštava tulov, sanottih enne da sid se vasta se arma svnnynaiga zavodiuduv. Se aiga, mi maksav enemmän kui iče raštava, hoď jo synnynaiga ei olegi moine pitkä kui raštavan pyhä, ga onhäi se sentäh Vieristäh sai, da se häi se ongi lyštie aigoa.

Synnynaiga on se aiga, konza soabi kävvä huhlakkana, soabi kúnnella syndyö, soabi pläššie, pajattoa, vai ei soa männä naimizih, eigo sulhastoa, ennekui Vieristän illal oli endisen hyvän ajjan taba.

Raštavoa ennen oli kúvven ńedälin pyhä, vai ei sentäh moine srašnoi pyhä ollud, ku sid pyhäz sai pidöä kaikkie lyštie. Sentähbo sanottihgi raštavan pyhöä Voinsuitandapyhäksi, sil raštavan pyhän ďälgeh tuli näet vuvven pitkin argi »Pyhäkeski», mi oli Karjalan nuorižon naimizihmenoaiga, se oigie kuherruzaiga. Ei sentäh raštavan pyhä ollud aivan pädemätöi pyhä, vai se oli oigie pyhityspyhä da vanhad iňehmized uskolgi pyhitettih, ei näed argehista syödy. A nuorižol se oligi tozi pyhä, se oli pyhä argehizen dai pyhä rasvazen, sil raštavan pyhäz sai ottoa ilon irdi elämäs vai ei sentäh männä naimizih. Sendäh se oli nuorižol tozi pyhä, »hoď jo liene tippunud, ga tirppoa pidi», sanottih rahvaz.

Raštavan pyhäz enen aigah Karjalan nurižo valmistaudui ottamah vastah aigaiňehmizen askelie, se pyhitti iče tirppamal reähkiz kaduomattah, se ei argevunuh, enne kui raštavan huondeksel, eigo razvavunnuh, kui vieristän illal, sil raštavan pyhäz ei soanud ňi sulhastoa, naimizih mänöz ei paginoagi, eibo pappigi venčainud ku vasta vieristän ďälgeh.

Synnynaigah »raštavaz-vieristäh» sai nuorižo nostoa lembie, se sai kúnnella syndyö, sai kotaz läbi valoa iččie, sai viizikulmal seizuo da ubehen längilöiz läbi kaččuo. Da kui palkan peäliziksi Vieristän huondeksel ďordanas kävvä brauzahti, ga ďo taki lembi nouzi nouzemattomalgi. Sen iňehmizen moamal, olibo se poiga libo tyťär, ga vieristän illal ďalgah mukitettih. Pojjad kyzyttih blahosloveňňoa, a tyttäred proškeňňoa, sil hyvän tavan mugah Karjalan briha sulhazil lähties kumardui moamal ďalgah da kyzyi blahosloveňňan, mih moamo vastai: Ďumal blahosloviv, da iče leibämäkyškäl poigoa peäh koľľai. Min ďälgeh poiga oťťi sen leivän moamal käes da boiččazeh leikata šivahutti síd kromazen. Ku kromaine liene lagennuh stolal kumailleh, ga moama sanoi: »hyvin on ďielod, poigazeni, ei monda veräidä pie koloťťie». A kui lienov kromaine kirvonnud seľľälleh, ga moama sanoi poijal: »Otahäi, poigani, súrembi raitti, sil void toizengi tytön moaman usta kolahuttoa, ennekui piiroad hambahiz radžistah»» Tyttäred toasen kyzyttih moamal: »Laskemmobo nečen brihan sulhaziksi vai emmogo. Kui laskenemmo, ga prosti da blahoslovi. A kui emmo, ga omad iče, vuotammo úzie. Mih moama vastoav: »Ga kui sinul ollov briha mieldämvö, ga Ďumal proštikkah sinuo šutkiz reähkiz». Iče blahosloviv tyttäreh leibämäkyškän ker da käsköv šuoriuduo koziččijoi vastah ottamah.

Semmosta se oli enne vanha raštava, sidä ei suuremmakkali vuotettu proazńikan täh (vaikkaba proasńikkana piettih) ,vai sidä vuotettih synnynajjan täh da pitkän pyhäkesken täh. Sil raštavan pyhä häi oligi vai žeńihöin da ńevestöin pyhä, vuotandada ťirpandapyhä. Raštavan pyhäzhäi oli monen monda proazńikkoa: kui Ďyrgi, Snameńňa da Miikkul, da m.m., kudamie proazńikkoi vaste soadih nuorižo pidöä besedoi, pläššie da pajattoa. Sendäh se pyhä ei ollud muga kalliz muil kui žeńihöil, da ńevestöil, ku hyö ei voinud männä yhteh pyhäv, hoď jo mieligi lienov loadinud. Ei soanud männä sendäh, ku pappi ei venčainud da venčaimata ei mändy yhteh, se oli nesrašímoi reähkä. Vaikui Vieristä vierähti, da síd se aigagi tuli. Aiga konza pappigi mielellähh kirikköh žeńihöi da ńevestöi kucui. Venčaičči hoď keskel yödä, kuhäi vai kaksi vierasta hengie oli näkemäs. Ei pidänyd kúlevoittoa eigo nimidä. Kel vai lienov ďuohtunud mieleh, što akka pidäz soaha, ga ei múda kui ńevestä mugah, da papin paginoil.

Nygöi on monda kerdoa paistu, što muga enne pahad pappikulud venčaittih, vai se oligi luja yhtehsivonda, hyvädgi ei ole voidu sidä purgoa. Karjalan rahvaz on uskonud da uskovgi vie, što naiminen (akan otto) ei ole kui hebozen vajehtanda. Se ken mänöv naimizih, ga pidäv ďo ennen mänendöä tiedeä, što akka on mužikal elos da lapsed moa peritäh, eigo ďäľľezpäi ruveta kauppoi kohendamah.

Sentäh, hyväd veľľed da sizäred, vuottagoa, tirppagoa, vie kerran meilgi da kogo Karjalan rahvahal tulov Raštava da Vieristägi vierähtäv. Kui vai maltammo ottoa sen vastah, maltammo sidä pidöä da maltammo vieristän huondeksel pystyttöä ristazen kaivon pardahal ozuttamah sidä, što vieristä on tullud, on tullud armaz aiga, konza voimmo sulhastoa, prikažie, pideä svoaďboloi da venčaičuttoa naimahimoizie, pläššie da pajattoa, itkie da murehtie. Vie se aiga tulov da Karjalalgi Raštavan tulles tuobi. Vuottagoa! Tirppagoa!

Doroisen Pauli.

---

ilmiö nykyisin kaikkialla, Suomessa niinkuin muissakin maissa, Raja-Karjala ei ole siinä suhteessa laisinkaan erikoisasemassa. Tosin on luultavaa, että viidenkymmenen vuoden kuluttua ei vanhasta kansan kielestä ole enää paljon jäljellä. Mutta nykyisin ei vielä ole mitään aihetta huolestumiseen. Kansanmurteet ovat vielä eläviä ja elinvoimaisia.

Ja ylimalkaankin olisi sangen valitettavaa, jos soinnukas, notkeavivahteinen kansankieli joskus kokonaan lakkaisi kaikumasta Raja-Karjalassa. Silloin katoaisi eräs äänne- ja muoto- ja merkitysopillisilta ominaisuuksiltaan Euroopan rikkaimpiin kuuluva kieli. Ja se ei luullakseni olisi mikään ilonaihe, sellainen edistyminen ja valistuminen.

Synnynmoanaiga.

Synnynmoanaiga allah Raštavas da kestäv Vieristäh sah.

Se aiga ńeidizil da brihoil on ylen vessel aiga. Síd on joga ildoa bešodat. Se kävväh joga ildoa smútakse, se kävväh syndý kúndelemah. Se vie gadajjah.

Smúttana kävelläh joga ildoa, vai ei kävvä pyheäpäiveä vaste, eigo suovattan illal eigo útta vuotta vaste; sidä pietäh reähkänä.

Smútakse šuoritah kaikenmoizih sobih. Midä ilmazes iäs et näe, synnynmoanaigah net näet. Sil aigoa ei žeälejjä ken sobí. Síd lekutah šulkut, lekutah villazet, lekutah mút hyvät sovat. No i lekutah semmozet sovat kudamil jo on sada vuotta, ku on heitetty piendä. — Smútat kävväh joka taloih, ni kus ei kieltä käymäs. Heil on moaska silmil a kelgi mú paikka. Taloih mendý kizatah, pläšitäh; ičelleh on keral soitot.

Smúttoa ei saanuh ni kel koskie. Smútan koskehú smútta hos liene iškenyh miestä kuolendah sah, ga smútal ei ni midä loajittu, a smútan kaskijoa súdittih. — Jällel kävelendeä mendih besodah.

Pyhípäiví da muida proazniekkoi vaste illoil kävväh syndý kúndelemah da gadajjah.

Syndý kúndelemah mendih artelilleh ńeidizet, no otettih artelih brihoagi, kudamoa brihoa hyö uskottih. Oli i semmosta julgieda, kudamat kahtei käydih, da i yksinäh. — Enne lähtendeä jo ielpäi sovietujjah, kedä lähtöv, keh kerdyö i kunne mennä.

Mennes, pertis päi lähties, ei ni ken midä pagize, mennäh hilľazeh, et kúle ni mittumoa šupetusta — kylä kai jo magoav. Mennäh tiešoaroil, kävväh ríhen kyńńyksil i ríhen ikkunah. — Tiešoaroil kúnnelles ńeidizet mennäh kai kykkyzilleh, a briha šižmal kierdäv kolmeh kerdah ymbäri ńeidizis, kierdäný seizattuv da kaččov, k'ei kedä kus päi tule.

Kúnnelles kúluv heboloil ajanda, kus päi tullah sulhazet, ga saroal ajanda da pertis soitanda da kizoanda, keh hyö tullah. — A kui svoaďbo rodineh, ga síd päi kúluv eänel itkendä da pajoloin pajatanda.

Kudamas kyläs sil vuvvel roih vanhemboa kuolijoa, ga síd päi kúluv kirvehel veständä i noagloin plakutus.

Ríhen kyńńyksil kúnnelles kui kel kúluv viľľoin viškoanda, se púttuv bohatal miehel, a kel kui kúluv lattien pyhkindä, se menöv keyhäl miehel. — Ríhen ikkunaizes ojjendetah käzi rihen sydämeh: kui taboav käen karvaine käzi, se púttuv bohatal, a kui tavannov paľľas käzi, se menöv keyhäl miehel.

Synnynmoanaigah haukutetah i synnynkoiroa. Síd otetah hambahil päčil päi päre käen koskettamata. Mennäh randah, lähtieh kastetah päre (päre on hambahis); tullah kodih, päre pannah čikkah hambahil (käen koskettamata). Čikkah päre viritetäh, pärien palajes hílet kerätäh tagahelmah. Pärien palahú mennäh pihal, seizatutah hural kandapeäl — oigei jalga on nostettu — i kúnnellah, kus päi kúluv synnynkoiran haukunda. Kunne roih miehelmenendä, siepäi kúluv haukunda; kui loitton kúluv, sid laitos mennäh miehel; kui lähil, sid lähil.

Valetah i tinoa vedeh: stokanah libo čoaškah. Tinoin sulattú valetah aštieh; valahú otetah eäreh, pannah laudazel tulen kohtah seineä vaste da kačotah kuvahaizeh. Ku ozuttav veučan kuvahaine, sid roih svoaďbo; ku ozuttav hörčän, sid roih bohatta, a ku ozuttav grovun laaduzen, sid valaj kuolov.

Poltetah i bumoagoa. Bumoaga poltahú pannah kui tinagi laudazel da seineä vaste i kačotah kuvahaizeh. Se ozuttav kui tinagi.

Kaikis paras on zirkalohkačonda.

Zirkaloh kaččomah käydih taloloih, kus oli mustatpäčit. Pädiettih i valgietpäčit, kus oli lagi da lafe yhtäpäi pannut, pitkin pertih.

Ku rahvas kai jo vierräh maate kyläs sid päčil pannah riehtil laudazel pertipuolel, riehtilän randoih pannah kolme tuohusta, keskiriehtiläl pannah zirkalo. Kudai menov zirkaloh kaččomah, se ezmäi avoav uksen hural tagakannal, ei sano ni midä. Sid nouzov päčil, virittäv riehtiläl olijat tuohukset, kädeh ottav vie tuohuksen ičelleh, sen virittäv, sid vieröv sellälleh, peän panov riehtiläh päi, käes on tuohus ryndähien peäl, a toizes käes on vie toine zirkalo segi ryndähien peäl. Sid kaččov peälici peäs riehtiläl olijah zirkaloh.

Zirkaloh kaččojes nähtäh, ken kel menöv miehel, sid sen kuva tulov zirkaloh; kui ken kuollov, sit grobu tuvvah zirkaloh. Kaikkie midä roih, ga sidä nägyv zirkalos.

Kerran meni zirkaloh kaččomah yksi briha. Briha se oli ylen julgei, häi ei varannuh ni midä, ni tulda ni tervoa. Zirkaloh kaččomah lähties viel hänel sanottih:

»Sinä kačo älä varavu, hos midä nähnet.»

»Minä, minä en varoa ni midä, tulgah hos iče sattan.»

Kai azetettih riehtiläl, a toizet vierdih moate. Briha se meni, uksen avai tagakannal dai meni päčil. Kodvazen kačoi zirkaloh, ga ylen äjjäl vongahti. Toizet hypättih, mendih brihan luo, ga brihal oli kai iho mustennuh. Päčil päi otettih valmehekse, iče häi ei olluh tolkus. Kodvan magai lattiel, toizet hierottih da puistatettih händä, sid tuli tolkuh. Ezmäi kysyi:

»Kusbo minä olen?

— »Olet, kus olet; olit zirkaloh kaččomas.»

Briha vai ahkahti, sid rubei jälgimäi sanelemah:

»Minä ku vaj menin päčil, rubein kaččomah zirkaloh, kodvazen kačoin. Ei ni kedä kus nävy, eigo čubuine čuvahta. Kačon, ga tuodih saldaskoit sovat, a nävy ni kedä ei. A sid jälles sidä tuodih grobu, i grovus olin minä saldaskoit sovat peäl, i se grobu tuodih júri minun peän pohjih. Sit minä varavuin, kirgain teidä, a enämbi en muista ni midä, kui tulin lattiel.»

Anuksen rahvahan pajoloi.

Rahvahan Sana-nimizes karjalaisjulgaizus vuvvel 1935 oli meil painatettu kirjutus: »Sanaine karjalaizis pajolois», kudamas kirjutukses myö tarkembin sellittelimme erähie rahvahan suus lähtennyzie pajoioi, kudamie oli sie otettu koavakse vägi tukku. Gu siid kirjutukses jäi kuitengi vie oza tämän kirjuttajan aigoinah kerättylöis pajolois mainiččematta, ga sendäh jatkammo täs alembanna nijjen sarjoa, vai täl kerdoa ilmai tämän enembeä selostusta. Lugii ičegi hyvin nägöv, midä nämä pajot kasarjahes (koskietah). Nehäi ollah enimbäkseh ńeidizien naveditut, kudamat omassah pajozis kerdoallah, midä kelgi mieles kydäv. A gu myö hyvin tijjämmö, mittumat ollah ńeidizien glaunoit duumazet, ga siid voimmo jo ielpäi arvata, kunnepäi nämmien pajoloin sisäldö vedäv. Onhäi »päderäzel peä muutettava», kui karjalaine sananpolvi sanov, sendähbo nämä pajotgi ollah täh puoleh enembäl kaldavunnuot:

1. Älä lepi, Jumaluoni,
armoittomaks' kazvamah, —
joga čortta silmeä iškövpimieh čuppuh istumah.

2. Avoi voi, g'on vezi vilu,
puhumatta ei juvva soa;
avoi voi, g'on tiettoni sroogoi,
kyzymättä ei istuo soa.

3. Miero paistih papatettih,
minun tiettuo osudittih;
iče kačoin illan kaiken, —
oli gu kaunis kukkaine.

4. Tämä on moine besoda,
yks' on pimie tulena;
vuotas lähten iče kačon,
ken on tietol poarana.

5. Minun tukat kičerdyttih
kylyizes da löylyizes;
minä tietos proššaičimmos
pähänpäivän illačis.

6. Iivanuoni, ihaluoni,
tules illal istumah,
sanon kaksi sanasta
da negi vačas puoletah.

7. Toattoni čakkai, moamoni čakkai
bobulin ker istues;
hos se olloh bobuli,
ga onhäi briha šogoli.

8. Mindäh olloh helmat märrät,
en jo kasties koalelluh;
mindäh ollot tiettoni suuttuunn',
en jo pahoi sanonnuh.

9. Istuin minä ikkunpieles
kezäkaunehel päiväl,
työnin tietol tervehyttä
täl — joi armahal aijal.

10. En jo lähte vierdämäh,
valgie käzie maraimah;
paremb' otan škoapis kartit,
rubien tiettuo gadaimah.

11. Kuulin, kuulin kummazen,
korgiel mäel soittozen,
menin sidä ottamah,
omoa tiettuo vuottamah.

12. Tulis libo ei tulis,
ga ei se sinčoih suurendais;
istus libo ei istus,
ga ei se muile sanelis.

13. Pitkin joamoa kivyöt kereän,
poikki joamas riputan
poštoa myöte gul'aijes
da tieton kera igraijes.

14. Olisgo lentaine oččoa myö
da olisgo tiettoine vaččoa myö,
olisgo piiroa radžii
da olisgo tiettoine pagizii.

Se briha meni saldatakse sinä vuon. Slúži saldattana kolmatta vuotta. Terväh ollus peässyh kodih. A sit misliene rodih voimattomakse, dai sinne kuoli.

Akimaine Jekki.

Raja-Karjalaizie pajoloi.

15. Eng' ole kuikka, eng ole sorza,
engo voi minä lennellä,
vai kui tiettoni muida duumii —
sen minä sendäh ellendän.

16. Ei ole jouduo, ei ole jouduo
kylyh vettä kandamah:
pidäs jouduo, pidäs jouduo
tielol suuda andamah.

17. Istuin kaivon kannella
vezikorvoin vieres;
istuin kullan polvella,
vai toine oli mieles.

18. Vaslei-rukka valgei tukka,
yli järven soudav,
Anni-rukka, musta tukka,
Vaslein mieldä noudav.

Karjalaizie proaznikkamuistoloi.

»Karjalaisuuden Ystävät» kirďuttanut Paavo Jukola.

Kodikyläz Honkamäez on pietty S n a m e n j a nimistä proaznikkoa, min pyhimyksen nimeh oli kyläh strojittu ďo ylen ammui časovna; sen igöä en muista, vai vanhembien kylän eläjien sanondan mugah se pidäiz olla ainagi sada vuotta vanha. Tätä Snamenja proaznikkoa on pietty aino joga vuoži 27 päivänä marraskuuta (nojabr'akuuda) da sen piendä on ollut aino vuodeh 1928 sai tämänmoista:

I. Aď vod.

Kui proaznikka rubei lähenemäh da siih ďäi aigoa neľlä viizi nedälie, ruvettih ďo kyläläistö pagizemah aďvoloin tuondaz, pidi näet tuvva kyläh ńeitčuzie, stobi voidais pidöä besedoa. Da kuin monen taloid tahottih tuvva samoi ńeitčuzie, kuin ne oľdih molemmil rodie, sentäh hyö paistih ďo ennenpäi, sto toine tuov toizen da toine toisen. Kui tämä azie oli sovittu ga savoddih aďvoloi tuvva, toised tuodih ďo neľleägi nedälie ennen da toisen kolmia-, kahta libo nedälie ennen proaznikkoa aďvod. Aďvod tuodih aino heboloil da tuojina oldih taloloin brihamiehed. Kumbazes talois ei ollud brihamiestä, ga työnnettih noaburin briha taloin hebosel aďvontuondah. Advoloi tuodih kaikis ympäristökyliz aino neľläп- viijenkymmenen virstan tagana, toized tuodih aďvoi miehelmännyizien tyttärie, toized sugulaisien neitčuzie, da erähäd tuodih kui ei sugulaisil ollud neitčuzie ga tuttavien tyttärie. Ku tältaval oli aďvuo puolikymmendä kyläh tuotu ga zavodittih do pesödoin piedä. Aďvoloi näed pidi ozuttoa kylän brihoil. Besödoi piettih vuoronperäh aďvotaloloiz ďoga ilda, ei sendäh proaznikkoi vaste. Besödoih kerryttih siid 8 čoasun aigah da oľdih toizinah aino 1 čoasuh yödä ašči. Besödoiz kizattih da pľäšittih, kui konza satui tulemah vierahien kylien brihoi ga niil kylän brihad aďvoloin čestikši näytettih nerovutta, pistettih ripačkaksi da sanottih vierahil: oppikea työgi näyttöä neroloi kuin tulitto meijän kylän neitčuzie moanittelemah. Kylän brihad näet oldih ylbeidä kuin heil oli aďvoloi. Silloi erähäd brihat, kel mielezpiettäv oli aďvois, ga oppii toze näyttöä itčie. Dakui hyvin osutti nerod ga kylän brihad sanottih: tämä on molotča, täl pidäv andoa milezpiettävä. Besödoiz pľäšittih da sizattih soiton tahiz. Soittajina oľdih tavallizečči aino kylän brihad. Soittona oli taljanka da sil soitettih kadrelie, ďälgimäi vlansie. Ku konza soittuo ei ollud ga kizattih pajatuksen avul, neitčyöd pajatti, kadrelih sobivie pajoloi da hyvin kadrelis sen tahiz pyörähettih. Kui tčoasu puolitoista oli kizattu, ruvettih čuppuloi da ikkunakorvih istumah poarottain, prihad otettih näet neitčyöd istumah čuppuh. Kylän brihad täs tietyšči opittih parembaized neitčyöd soada poarah, vai kui satui toisiengi kylien brihoi ga erähil eiboni rodinud mielehistä poaroa, silloi se briha ken däi huonombaksi ga rubei šabaššimah. Nousi seisoalleh da agd'as päi rubei, savodij šabašindan. Kui kai poaras istujad neitčyöd sai brihoin rinnal otetuksi eärez ruvettih toasen kizoamah, da nygöi opittih ne brihad soada ne neitčyöd kizoamah kedä kelgi mieli loadi. Kisoannan d'älgeh, toasen vejettih neitčyöd čuppuloih istumah, čupuz istujez brihad čumoitti neitčyzie da paistih midä heil konzagi paistavoa oli, čumoittamine oli yleizešči däynöidä, eini ken sentäh hujustavdunuh, vai erähäd nuorembad neitčyöd hui-

19. Kägöi-rukka huima on,
ku ylähähköi kukkuu;
eihäi tiijä Anni-rukka,
kenen rinnal nukkuu.

20. Läkkäs, tiettońe, kaimoamah
omah vezisildah sah;
siid on vezisildaine —
se meil erottajaine.

21. Olisgo tuoll' selällä
liekkujaine silda,
kulgis tietto sidoa myöten
joga toine ilda.

22. Tuulov, tuulov, äijäl tuulov,
mašinaine merel tulov,
keskel mašinoa maštu
da tiettoni humalas — hašku.

23. Mandžoi-marja ajoi kukkii,
musfoi vaste zavodiv;
minun tiettoni aijoi forsiv,
minä vie ni zavodi en.

24. Ku minä oli kolmandel, (-toista)
moamoni käski marjazeh;
kun minä tulin kuvvendel — (toista)
juoksin tyttökarjazeh.

25. Taljankas on äijä kieldä,
suuri kieli urajaa;
älgeä suudiet suuri miero,
anna tiettoni kurajaa.

26. Lähti Kali kabakkah,
Kalin akka jälles;
Kali joi koadiet,
Kalin akka räččinän.

Vie olis mieles sarja porajärveläizie pajoloi vai ne pidäv jätteä toizeh kerdah. N. Ruotsi.

Matkailijakoti KALEVA
SORTAVALA
Vastapäätä linja-autoasemaa
VIIHTYISÄ KÄYNTIPAIKKA

justelivad, da silloi pandih lampu mis tuli paloi peittoh, štobi istujil ei olisi ollud huigie. Tälläistä kisoandoa, istundoa da šabašindoa kesti kogo besödaajan. Myös vanhemboagi rahvasta kävyi besödoiz. Besödan dälgeh lähtiettih kai yhes eärez kodiloih, da brihad soatettih neitčyöd portahil sai. Kuni aďvoloi oli vähembi, besödoizgi oli vähembi rahvasta, vaikui aďvoloi kertyi viizitoista, kaksikymmendä, ga silloi oli besödois ďo rahvasta kuusi- seitčemenkymmendä hengie jobo enemmängi. Besödoiz kaikin opittih näyttöä vai nerovutta vai einimidä pahoa, eigo humalas oldu besodoiz.

2. *Proaznikkarahvas.*

Kui oli eletty proaznikka suovattah ga taloiemännin ďo suovatahuondesta myö tuli kiireh roadiloih, sil pidi näed soada pertid puhtahaksi da piti loadie streäppinöi proaznikkavierahil. Huondeksel kiirehenkamuh streäpittih da paistettih bulkkoa, tulendapäivän gostil syötettäväksi, sil pitembän matkan tagoa kuin Pälvärvez, Märändyksez, Pagastal, Viudiez da Pyhäniemespäi tuldih gost'ad tulendapäivänä, tulibo gostie lähemmizgi kyliz kui Linďärvez, Hamanniemez Rannal, Voatčilaz, Dyrkäzmäez, Sagarvojal da muizgi kylizpäi tulendapäivänillal, hyö kui tuldih näed jalgasin. Vai ken tuli lähemmis kyliz heboloil ga ne tuldih vasta huondeksel. Pitembimatkaized gost'äd tuldih kai heboloil. Sentäh pidi emändien kiirehtie, kui gostäd tuldih puolenpäivän jälgeh, ga siih sai pidi streäppinäd avrustoa, lattiet pestä vie bo seinädgi struugata. Proaznikka pidi ottoa huigoamatta itčie vastah, pidi olla streäppinöä dai pertid puhtahana. Kui pertid oldih puhtahana ga ruvettih gostie vuottamah da pandih kyly lämbiemäh. Meijen kylän rahvahal pidi kaikki tämä ďo roadoa päivöä ennen. Sil Snamenjan suovattana oli Dyrrinpäivä, sen täh pidi ďo päivöä ennen olla kai proaznikkakunnoz. Kui kyly oli lämmitetty da se oli kylvendäkunnoz, mendih enzin taloin neitčyöd da aďvod kylbemäh, siid käydih brihad da vasta sen dälgeh muud rahvaz, enzin gosfad da siid omad. Muzikad da akad erikseh käydih kylyz. Gostie tuli kymmeniezez kyläspäi aino kuuvven-, seitčemenkymmenen virstan tagoa jobo Suojärvel sai.

Kui oli ilda kyly kylvetty da ildaine syödy, ruvettih kai rauhallisešti moate. Huondeksel ďo ylen aigaseh emännäd nostih da ruvettih streäppinöin loajindah muu rahvas nousi vähäistä myöhembäh da gost'ad ďälgimäiseksi. Nostuhua kylän rahvaz suoriudui puhtahih sobih da varustaudui proaznikka gostie vastahottamah. Mužikkavägi heäriydyi kaiken huondeksen heboloi tulluisie gostie vastahotandatouhuz, sil pidi näed kaikkien proaznikkarahavahien hebod kui pihah ajettih ga ajoa zaroal, laskettoa da viijä tahnuoh, andoa syvvä, juvva da katčuo stobi ei peästäis keskenäh potkivdumah, sil näed moneh taloil tuli jobo kaksikymmendägi hevoista. Emändäd da muu nuorembi rahvaz otettih proaznikkarahvasta perttiloiz vastah, ďaksatettih da käskettih gornitčah libo suurehčuppuh istumah. Gostil tulduhuo ďuotettih koufeida da čoajuo bulkan da vatruškan kerä.

3. *Majotus.*

Proaznikkan suovattana dai proaznikkapäivänä tulluod proaznikkarahvas majottui enimmäkseh sugulaizien luo. Kel ei ollud sugulaizia, ga mendih tuttavien luo, sil proaznikas ei ollud sen enemböä sugulaisel kui tuttaval erotusta, proaznikka näed otti vastah kai proaznikkarahvahan da syötti sen.

4. *Časovnah käyndä.*

Kui oldin proaznikkarahvas huondezkerda ďuodu ga ruvettih valmistaudumah časovnah lähtöh, sil näed pappi mäni časovnah ďo 9 čoasun aigah da kymmenel zavodij jumalanpalveluksen. Ennen sidä otti vastah reähkilkävyjöi. Vanhembi rahavas, omad kui proaznikkarahavas, mendih kai časovnah nuorembi vägi, kui kerran pappi oli, ga se vai kävyi tuohuksen panemaz, miz pappia ei ollud ga nuorembi vägi toimitti papin sijaľ jumalanpalveluksen. Jumalanpalveluz kesti puolikahtentoista sai, min ďälgeh rahvazta kylän vägi pyritti murginal, a pappi lähti kierdämäh kvlöä taloiz taloih proaznikkoa samoamah. Se pidi ďoga taloiz mih kävyi lyhyön rugovuksen da toivotti hyvöä proaznikkoa, palkaksi sai ďengoa da leivän. Murginal taloloih pyritettih kaikkie proaznikkarahvahie olibo ne sugulaizie libo tuttavie viebo tundemattomiegi ken vai vastahsatui käskettih lähtemäh murginal. Tältaval kučuttuloi murginavierahie erähih taloloil tuli kuuzi-, seitčemenkymmendä hengie. Koditaloizgi syötettih murginal aino seitčemehkymmeneh hengeh sai gostie, miz oli aino kymmenkunda ihan tundematonda vierasta.

5. *Murginavarustuksed.*

Kui murginal tiijettih tulov kolme ńellä stolovehta syöjie, sidä mugah myöz emännäd ńerokkahil käzil loajittih ďo huondesta myöten streäppinöi, mih kuului: kalitat, ńalyhkad, kyrzäd da skančad, keittona liharokka, da ďälgisyömizenä kiiseli maijon kerä, suolastuksena oli kalakurńikad. Kui rahvaz oli murginal istoudunuh ga ensimäiseksi pandih stolah syödäväksi kurnikkoa neľyhkan kerä, siid annettih liharokkoa kalitan kerä, siid lihad kyrzän kerä da siid vasta skančad da kiiseli ďälgimäizeksi. Kai stoloveh syödih vkšiz ašteiz.

Čoajun kerä zakuskana oli bulkkoa, vatruškoa, kringelie da huondezkoufein kerä paistettih olaňďoa. Koufei kui čoaju keitettih samavoaral, da zavarittih čannikkoih, koufei, koufeinikkah da čoaju čainikkah. Juottajez ensin annettih koufeida da siid čoajuo, maido pandih valajez. Muzikoil tarittih juodava stokanoiz a akoil čaškoiz. Juvva sai minvai ken tahtoi, kuni kumannud ei aino tarittih, valajana oli tavallizešči aino taloinemändä.

6. *Proaznikkabesödat:*

Kui murgina oli syödy ga vanhembi rahvaz rubei lebävyksel a nuorembi suoreudui päivăbesödah, sil päivăbesödan pido savodittih siid 2 aigah päivăl. Nuorižo kai kerdyi puhtahaksi pyyhkittyh riiheh, da siel oldih soittajad da kizad piettih samaltavoin

kuin besödoizgi, kizattih, pläšittih, istuttih čupuz, šabašittih, da toas kizattih, välii vai käydih kylän nuorižon pyrityksez čoajul taloloiz. Päiväbesödad kešči ino kuudeh asti, mil aigoa vanhembigi rahvas čoajun ďälgeh kävyi katčomaz nuorižon kizoandoa. Kylāz tavallizečči oli aino jokune torgouvčagi, da vanhembi rahvaz pyörij aino heijän ymbäri. 7 aigah illal kerryttih toazen taloloih ildasel, da ildazen ďälgeh, vanhembi rahvaz asettui taloloih sugulaisien luo a nuorižo kerdyi kylän suurembah taloih ildabesödah, mi kesti aino kahtestoista sai yödä, da sen ďälgeh mendih taloloih yöksi. Lähembäzien kylien nuoriso meni kodiloih a loitombazien ďäi sugulaizien libo tuttavien luo yöksi. Ildabesödä olďih samanmoized kizoandad da istundat kui muizgi besödoiz.

7. Neidizien

ozús kodikylän proaznikoiz oli ńerovuz, sil aďvoiz oloaigana hyö opittih parahite ńäyttöä omoa ńerovutta käžiroadeiloil da proaznikkapäivänä streäpindöil. Kun ńerokaz neičyd oli ga sen lemb'gi oli ylähäl, da sidä opittih kai brihadgi soavustoa mielespiettäväksi. Vanhembadgi sanottih, siid on kädevä da ńerokaz neičyd, se sobiv ylen hyvin sen brihan mielespiettäväksi da siid tulis ylen hyvä ńeveskä sih taloih. Tietyšči kel oli hyvä lembi ga sil pústuigi mielespiettävä ďobo iguine oma, kuitengi meijän kylän proaznikoiz ei naimizkauppoi loajittu vaikka mielezpiettävie soadih, sil kui proaznikka oli sygysel ga se ei ollud sobiva aiga neitčušiel miehelmänendä aijaksi eigo brihoil nainda-aijaksi kui oli raštovanpyhä. Pyhäs näed pappi ei venčainud a ilman venčaimista ei ollud tabana männä naimižih.

8. Proaznikkarahvahan kodihlähtö.

Proaznikka rahvaz toizen päivän proaznikaz ďo huondesta myö lähettih kodiloih, toized lähti huondezkoufein juondan ďälgeh da toized murginan syödyö. Männez viedihgi aďvoiz olluod neitčyöd kodiloih, da kylän rahvaz ďeädih toasen omal vällel elämäh vuvveksi iellehpäi. Olihän kyläz viegi muuhgi aigan gostie kui kevätďyrgie-, Petrunpäivöä- da Spoasanpäivöä vaste da niidä proaznikkoi vaste pidi meijän kylän rahvahan varustoa streäppinöi yhtä hyvin kuin Snameńoa vaste, sil näed nämä proaznikad olďih noaburikylän Koikarin da proaznikka rahvaz tulendapäivänä tuldih meijän kyläh, vasta proaznikkahuondeksen mändih proaznikkakyläh meijän kylän rahavahan kera.

9. Časovnan merkitys:

oli meijänkylän proaznikois, kylän rahavahal ylen suuri, kuix näed proaznikka oli vai kerran vuvves da silloi oli pappigi juomalanpalvelusta pidämäz, a muuh aigah pidi juomalanpalveluksed časovnaz pidöä oman kylän rahavahan keskeh ičen. Meijen kylän rahavaz näed kävyi časovnaz ďoga proaznikkapäivä.

10. Ďälgimäzeksi:

on sanottava, sto meijän kylän proaznikoiz ei ni midä vägevöä juodavoa proaznikkarahvahal varten valmistettu eigo ylen äijäl valmistagi viinoa ostettu, ďälgimäizeh aigah kuitengi oli viinoa sapoastaz, vai sidä ei suurekkali ďuodu, tarittih gostil murginastolaz, vai humalahsai ei juodu, sil humalaz olemine proaznikka aigah oli suuri pahamieli, kui erähie proaznikka-aigan nähtih humaaz besödapaikaz libo pihal ga kai rahvaz diivittih sidä, viebo suudittih vuozien ďälgeh moista tapausta, sto se da se kui oldih humalaz proaznikka-aigah, erittäi kui satui talolline olemah ga se oli bedaa pahoa, huigieda sai monda kerdoa se mužikka nähä sen humalasolon täh.

Midä tulov pokoinikkoin pominoidah, ga meijän kylän proaznikka-aigah ei suurembie tseremonieloi ollud. Sugumaized käydih omaizie pominoimaz kalmoil da viedih männes heil gostinčoa, toized ennen viendöä gostinčad kojitettih časovnaz da toized iče kojittih da viedih pokoinikoil. Costinčad pandih kui ńikedä keyhöä ei sattunud siel olemah ga kalmalavvan peäl, a kui satui olemah kengitahto keyhä leskiakkaine libo pakitčii starikku ga annettih sil. Costinčana viedih tavallizečči proaznikkoa varten loajittuioi streäppinöi. Kalittoa, nalyhkoa, kyrzöä, skančoa da kurnikka.

Vie proaznikkaa ennen meijengi kyläs toisinah pyhiepäivie da proaznikkoivaste piettih Krugovoloida. Nuorižo näed kui ei voinud männä besödah ga kerdyi yhteh taloih, mih siid kaikkien taloloin brihat da neitčyöd tulles tuodih kodiloispäi, kengi voida, kengi ďauhuo, ken toi čoajuo, ken maiduo ken midägi, da kui tädä tavaroa oli kerdynyd aiga tukkuine ga ruvettih niiz valmistamah midä soadih. Piiroada, olandoa da midä niiz hartčuloiz soadih sidäi valmistettih da ne syödih yhes kaikin krugovoloih kerdynyöd nuorizo, a kui konza ei soadu kodiloizpäi hartčuo ga silloin brihad ostettih hartčud da kučuttin neitčyzie sklatčinoil. Ostettuloiz hartčuloiz tavallisešči aino valmistutettih palkatul naizel sklatčinasyömized da se aino annettih semmoizen naizel loajittavaksi kumbane oli leskiakkaine, siid näed segi naine sai palkan, sil tabana oli aino auttoa keyhie da erikseh leskiakkaisie. Täl taval on Hokanmäez Snamenďa-proaznikkoa pietty ďo muistamattomizajjoiz lähtien täh sai, a ńygöi onnako on vai tämä muisto ďällel Snamenďas, sil časovnazgi on kolokonďa ďo koavettu eärez da siid loajittu besödapertti.

KESKUS-KAHVILA
Omist. K. LESKINEN
Suojärvi — Puhelin 116.
VIIHTYISÄ KAHVILA
SUOSITELLAAN

VILLE HELVE:

TULIREBOI.

Onuańein Miikkulan kohtas, sie Suonkyläs, burual puolel käridorogua tabuan Kozlovan vanhan buabon. Hänel ollah pyhäsovat piäle, šulkkuńe paikku piäs, kudaman Sorzan Juakoi pokoińiekku oli hänelleh Iivanan svuaďboih Piiferis ostannuh. Oli pyhänpäivän huondes. »Terveh buabo, kiťikköh taki matkuat nenga huondeksel?» »Terveh tule, kuibo muite, ka kiťikköh. Tule i sinä, muga hyvin ennen pajatit kriilosťil, konzu sinuudas školah talutťih.» »Tulizin veľľi, buabo rašku kiťikköh, hoď hätťeksi, a kembo tuobi tatal gazietan poštas.»

Tulimmo Koivuojal, Botškan Iivanan kohtah. Iinavan akku oli työndämäs lehmii väľľäl, katšahtau dorogal, dogaďii mejät da luaďii tervehyön. »Terveh buabo, kualas perťťih, minul on vie viärynenä lämmäs. Tule i sinä, taki Villen brihattšuńe olet.» Astummo perťťih. Syväinkokkozii da šipaińiekkoi viruu suures vakas stolal, vie ollah hiilavat. Akku kandau viärynenän stolal, myö istummokseh suureh tšuppuh. »Nu nygöi syögiä šipainiekkua da juogua koufii, kiťikköh ved on vie matkua, tyhjiä vajua virstu, tarattelou emändy.

Juommo da syömmö buabon ker, kuulemmo jo zvońitah. »Nu davais lähtemmö ielleh proijimah, kuules kui starožal kiireh roďih, muga puaksuh jalgua polgou, šuutkii buabo.» Tulimmo dorogušuarah. Saukkazes päi tulou kopittäy vanhu akkańe. »Kyzy sinä nygöi netšil Palagal sidä tulireboidu, häi se parahiten mustau, minä täs kiťikköh hyppiän, a hänel on jouduo.»

Minä tervehyön luajin Palagal, muańittelen, etgo buabo minul nygöi sano sidä tulireboizuakkunua, minä konzu suurekse kazvan, sit kirjah panen. »Nu olet neńńien nygözien brihattšuzien ker tšuudos, kaikkii prokuazoi heile pideli tiediä. Ylen on jo vanhu veľľi, netše uadžu, minun tata pokoińiekku oli kolmiskymmeńis, konzu hänen tuatoi pokoińiekku hänel itšelleh oli ennen kuolendua Sroitšan päivän illal korvah tšupetannuh. Häneh kohtihäi se tulireboi oli brihannu olles ugoďeinnuh. Hänel ei olluh muudu muadu sie Saukkazes, nygözen pitkän pristańin kohtas kui kartohkumua. Puolentostu vakkua häi sih kui tah kepin ker tšökki. Kezil da kevähil oružan ker suaris ńorppii da sorzii ambui. Suolua

E. V. AHTIA:

KARJALAN KIELIOPPI

»**Karjalan kieliopilla**» on suuri arvonsa siinä, että se sisältää täydellisen karjalan kielen muoto-opillisen systeemin.»

(Professori **Lauri Kettunen.**)

Nämä tunnetun kielimiehen kiittävät sanat ja se seikka, että teos on tarkoitettu — kuten prof. Kettunenkin Kotikielen seuran kokouksessa aivan oikein on uumoillut — **karjalan kielen ojennusnuoraksi,** osoittavat, että maisteri Ahtian teos kuuluu jokaisen karjalaisuuden ystävän ja karjalan kielen harrastajan kirjastoon.

Hinta: sid. 25 mk., nid. 18 mk.

Jakaja

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITTO

Tilauksia ottaa vastaan Liiton sihteeri **Paavo Jukola,** os. **Rajasuvanto.**

leibiä da tšuajuu, sid oldih hänelleh evähät. Kaksi varoin pelläfikse pädijiä riipusverkkokuluu hänel oldih, Rivun Iivan taki oli hänel podorinnuh, hapannuot. Veneh tožo oli vanhu, paikattu, airot kehnot da purjeh vanhois tšiiloisäkis ommeldu. Oružu, piššaľi oli hänel Kľiätšän jälgipereä, nu sii kui tah lähäi piästyy đielon spruavi. Sis saih häi ei olluh naizis, vaste häigi vuozis kolmiskymmeńis argevui netšen Omeľľan Duarđan ker, Olgan đieđoin tyttären, Olgan taki mustat? »Takihäi minä Olgan mustan, školah yhtes jogapäivy matkoimme, mene tiijä hođ olizin i tietostannuh.»

Nu meres enämbiä jiädy ei olluh sinä kevähänny, a Pöllän salmes vie erähät uruat suksien ker fompittih, ken pakui, ken ei. Yöl rođih suves päi moińe Jumalan tuuli, što Raidusuaren pristańis ei huondeksel ńi parttu nägynnyh da jiät kunne liene Ruhkamoih päi ajavuttu.

Nu mejän Feđal kiireh rođih. Kandau evähät veneheh, ähkiäbi venehen vedeh, nostaldau purjehen, ottau airon da istoibi venehen peräh. Leppyńiemel majakal häi myödäzel tuli ylen terväzeh, nygöi on jo Ristuńiemen kohtas, risfii silmät da kiänäldäy Valamoih da Reboih päi.

Tiä Reboin suaris hänel oli joganavońe kevät da kezä, kui muil inehmizil, omassah kođi da rauhu. Ajau kostiel rannal, laskettau purjehen, nenästäy venehen, koppuabi juakkerin kainaloh da nouzou mägeh.

Rannas on kaľľivon kolo, sih häi tšökkiäbi juakkerin tšiipan. Evähät da muut brujat kandau kivikodah, kudaman häi itše oli kivis luađinnuh. Seinät oldih puolen syldy korgiet, a levos ei olluh ńi midä.

Häi laski mollembien Reboin suarien välih ned riipusverkot, oli suves päi hiľľakkańe kalatuuli. Myöhembäh ehtäl tyyńistyi. Slava ľebe hospođi, tän ehtän tullah i ńorpat, nenga rikittäy, pastau päiväńe. Häi keitti tšuajut, leikkai leibiä, söi, joi đa vieri muate. Vähäzen aigua magai, havatšui. Kattšou suaren nenäh päi. Jo sie erähii ńorppii virutah. Tabai piššaľin, kattšou ollahgo porohkat kuivat da lähtöy hiibimäh suaren nenäh. Paľľahin jalloin da ilmai furuškua oli kebei liikkuo. Jo piäzi häi kahtenkymmenen sylen piäh. Azettuu, nostaudau piššaľin kiven piäle da priimii suurimban ńorpan. Norpat ollah tuulen piäle, hänes ei tiijetä ńi midä. Nostaldi kurkan da liidži . . . Tyynes siäs piššaľi jyrähti rouno kui oliz taivahat avahuttu da pyhän Ilľan đelegät kivizii pordahii myö järilleh muan piäle vieritty. Toizet ńorpat kui piilit vedeh da umbitšukkelih a ammuttu se vai mukkii andau. Sanou Feđa, jätin piššalin, sanou da juoksin randah, tabain norpan tagazis da vein loitombakse mägeh. Sie nyľľin. Nahkan pańin kuivah da raszat suolah.

Huondeksel havatšuin sih, što ken tah venehel tuli randah. Nostan piän. Katšon, ga uusi kruasimatoi veneh, uvvet purjehet da hyvät sovat piäl, astuu mušikku rannas kivikodah päi. Katšoin, vakkinańe ruottši.

Minut đogađii, tervehyön luađii. Minul on tšuaju kiehumas. Joimmo yhtes tšuajut.

Häi kandau evähät mual. On voidu, nižustu leibiä, suolukalua da veresty kalua. Minul ńälgy rođih. Žiletkän kormańis riputah hobjazet tšuajun perät. Oružua hänel on kaksi, i ned ollah hyvät brujat. Häi juobi tšuajuu, kaivelou evähii, puhkuabi siijan da pastau hiilostal. Kottšou minun evähii da virkkau: »Taki sinulles himoittau leivän ker kalua da voidu, katkua palańe, roih täs molleffiloil.» Illal ńorpat tullah suaren nenäh. Minä duumaitšen lähtie ambumah, minähäi olin enzmäi suares. Hän kattšou minun piššaľikuluu, nagrau da sanou: »Nengozel brujal et ammu, vie pöllätät norpat, minä netšil uvvel oružal opittelen tšiuhkata.»

Minä vaikastun, sih jiän istumah da duumaimah. Minbo minä omal doľal ruadua maltan, olenhäi köyhy, no kuitah minä olin ved ennen netšidy ruottšii tiä suares, minun pideli ambuo netše ńorppu. Anna olis ruottši ambunnuh huondeksel. Nu olgah, ethäi mužikan ker toruamah, ruotšit ollah sih đieloh ylen boikoit, vie kobahuttau kulakal libo kirvehel.

Nu ruottši sen ńorpan ambui da ńylgi. Rubeimmo yökse. Hänen kođitaloi oli lähäl Sorduvalua, Limberin taloi. Huondeksel havatšun piššaľin paginah. Häi ei olluh ńi jaksainnuh. Pidi katšo ennättiä ambuo i huondesńorppu.

Minä ähkiän venehen vedeh da lähten verkkoloil. Nostan verkon, toizen, a kehno ku ńi eläviä silmiä ei andannuh. Sovvaldan järiileh suaren randah. Ruottši tulou vastah, kattšelou minun brujii da verkkokuluzii da davai nagramah . . . »Pańizit kapustumuan laidah, taki varoit da radžoit kierettäs, kalat ei neńńiz pyzytä . . .»

Keitin tšuajuu. Jumalan päiväńe pastau. Tuulen hengi suves päi savuu liedžuttelou. Kiärin dubakan, ruotšin tavarua. Humahtau merel päi, kuundelen, Valamois suureh kelloh zvońitah. On pyhän päivän huondes, risfin silmät, midäbo meile tiä suares, ykskai, argi libo pyhä.

Ruottši kattšou minuudań, irvistelöy šokkiidah, virkkau: »Eihäi tiä ole ńi jeđinainavuo pińoudu, taki hämähäkin verkkozii silmis etšittelet?» Vaikastun. Kuibo muite, ruottši da pottši hangokaglu, ei ole ristua, silmii ei risfi. Bohattu, žiivattu, mi liene škopeffi, minuudań ristikanzua riäzittäy. Tuli ehty. Lämmin siä. Paľľahin jalloin voit siliedy kaľľivuo fomppii. Tiä ei ole maduo, ei ńi tšidžiliuškoidu. Valgiet, harmuat da mustusellät kajuat lennelläh piän piäl. Pitkin Huunukan randoi kajastau. Varbusuaret, Ruhkamoi, Töyzö, Randusaloi da Kaijan hiekat ollah mondu vuiffii korgiembal. Kuuzet ollah taki sadua syldy korgiet, hiekkurannat kui sie vakkinazis lämmis mais, kus mustat elājät, taki ruottšiloi vie pahembat, toine toizii keitetäh lounuakse . . . Sruasfi mustua da mustella.

Ruottši tabuabi oružan da lähtöy suaren nenäh. Mengäh, ethäi vägeh. Vähäzen aigua vierähtäy, jo piššali pagizou, kajuat kirrutah, lennetäh kunne

puuttuu, suari vavahtau, ruottši kiškou ńorppua kuival. Ei ńi livesty kehno, anna ehki hoď štańit maravuttas ruohonkarvazeh limah . . . Tuli yö. Ruottši jaksaittših, rubei muate. Minä jäin virumah, kuundelen kui tresńii kuorzuu. Kirves viruu muas. Kobahuttua sinuudas nygöi nettših piän kamanah, et kaikkii ńorppii minul ammu, brujat da evähät ned oldas minun. Tabuan kirvehen, katšahtan virujua. A jesli ken tah nägöy. Urua, varuat taki, eihäi tiä ole ńi kedä, myö vai kahtei. Hoď oliz vai vähäzen kobahuttua da työndiä vedeh. Ruottši kiänäldih muates da pagizou: »Huondeksel ammun sen suuren ńorpan, kudai egläi ehtäl pageńi.» »Ahti sinä jebeunoin ruottši, minul et ńi jeďinainavuo ńorppua anna, nygöi išken sinut kui potšin, žiivatan» Nostaldin kirvehen da kumahutin hamaral piäh . . . Veri hyppäi suures ruanas pitkin kalĺivuo kui putšis. Jallat säristäh, minä pageńin suaren nenäh . . .

Sie istun pitkän kodvan, rubei varauttamah. Pidännöh työndiä pokoińiekku matkah, aku rubiebi vie smuffimah libo bluazńimah, ruottši. Risťin silmät. Tulen, tuli on sammunnuh. Ruottši viruu sellälläh, töllönnyh, mi töllönnyh. Otan šliäpän, hyvä šliäppy. Kormańit etšittelen, bumašńiekku, ďengua, hobjazet tšuasut, tšökkiän kormańih. Meńin venehen lyö. Kai evähät nostan mägeh. Purjehen kannan omah veneheh da verkot. Vod oliz veneh hyvä, vai ottua en targie. Kannoin pokoińiekan omassah veneheh, avain pohjuprupkan da ähkiän venehen mereh välläl. Mene kunne tiijät, et enämbiä minuudań riäzitä, kehvelin ruottši, ristatoi zvieri.

Veneh lähti Pitkährandah päi, virdu vedi min vedi. Ruskei vago ozutti dorogua randah, verdy . . . verdy, kai sävähyttäy selläs. Pidäy pestä iäres jället, ethäi tiijä, tulou vie toine ruottši. Minä ruan hies kui kuikku kevähäl feferdäjes, vetty kannan da valan muah, verdy vai suittaa. Nu išket potšin, tulou verdy, mugai netšes ruotšis, ykskai Veneh on on jo laidua myö veis, Mantšii päi matkuabi, min matkua. Illal vuotan ńorppii, driäńit ei tulla, vikse liene ńokkah veren duuhuu suadu.

Keitän tšuajuu, syön da juon. Pädöyhäi nygöi, on evästy. Vuotas vieren muate. Virun. Otan tšuasut kormańis, onhai nämmä tšomat brujat. Šliäpän panen piäh. Nengostu šliäppiä ei minul ńi konzu ole olluh. Vanhan viškuan vedeh. Purjeh tožo on aivan uuzi, netšen tšiiloihizen tožo viškuan vedeh. Nu nygöi rubien muate. Pidäybö kattšuo bumašńiekku. Onhäi täs, piäle kahtenkymmenen . . . Virun, kiänän bokkua da tostu, a undu ei tule. Rubiebi tuulemah kettämäh pohjazes päi. Tuulou jo valgies, rouno kui jänözii juoksendelis vetty myö. Minul vilu roďih. Pidäy vähäzen liikkuo, kotškua. Tulen suaren nenäh, olet tšuuduo. Rannas viruu veneh kumuolleh da pokoińiekku brujineh venehen vierez.

Nostan venehen pystyh, valutan veit iäreh. Tšökkiän pohjupropkan kiińi, kannan kai brujat järilleh veneheh da nostan pokoińiekan, jygei šmotku, da ähkiän venehen myödäzeh Piiferih päi. Hengähtän da risťin silmät.

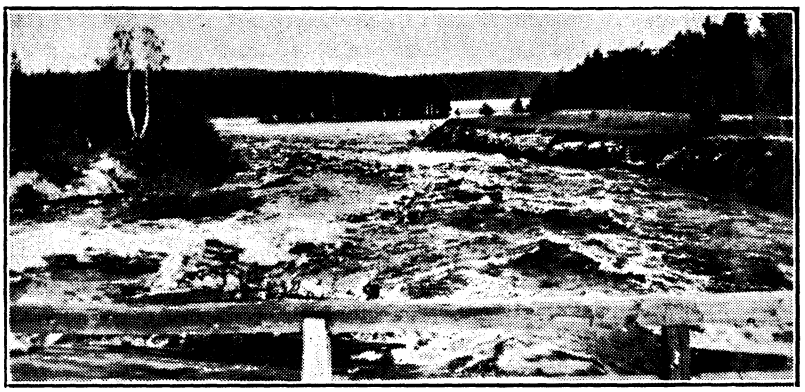
Enämbiä sidä venehty en nähnyt. Kolmet suutkat tuuli yhty samua muatuuldu. Norpat kunne liene paittu. Nu onhäi minul evästy, igiä ethäi tuule. Muga i nygöi, tyyńistyi. Minä verkot vedeh. Illal tuldih i ńorpat. Sil uvvel piššaĺil kavahutin sen suuren ukkozen, kudai ruotšil pageńi. Parahikse sinul ruottši, nygöi se on minun. Piäh ugoďi, se vai ripsahti. Huondeksel sain siigua verkois tyhjiä vajuan tohkon. Pädöy nygöi eliä. Puhkuan siijan da pastan hiilostal. Keitän tšuajuu, syön da juon. Kiärin dubakan, vai on hyviä. Nenga elän koko kezän. Erähän kerran ajan Valamoih. Ostan suolua da tuohuksen kifikös da panen pyhäl Sergeil. Häi oli vakkinańe, ei minuudań, pidihäi hänengi torata da kiittäkkäh lykkyy, što muga suurel kivel ugoďi, kudai heidy kahtu Hermanan ker Valamoih vei . . . On jo sih aigah tšuuduo olluh. Menez meigäveĺĺi kivel soudamah, vai hyö oldihgi svätöit . . .

Vie ostin leibiä da tšuajuu. Tuli sygyzy. Nygöi pidäy lähtie Manttših. Kannan sualehet da brujat veneheh, ähkiän venehen vedeh, nostan purjehen da silmät risťin. Vajuas kolmes tšuasus tulen Saukkazeh. Kannan kampsut mökkih, peitän piššaĺin da tšuasut kylyn levon välih da vieren muate. Huondeksel havatšun jo pimiehämäris. Nygöi lähten Pitkährandah torrul. Hyväl myödäzel ajan vajuas ńelläs tšuasus zavodan randah. Myön ńorpan nahkat da rasvad da nouzen mägeh, onhäi minulleńi sie tuttavu vafieru, vuota juon tšuajut. Sie oli kaksi vakkinastu ruotšii, oli oldu kalua torguimas. Minuudań katšotah, kyzelläh kuspäi minä olin pyvvös da tabaingo Limberii kezän aigua. Minul äylen i roďih, sanon tšo ńi keď en tavannuh, yksin viruin suares. Mužikat paistah. Veneh oli ajavunnuh Tšortanlahteh, peskul oli bokallah virunnuh. Limberii oli ittšiedäh lövvetty Valamoin merirannas myöhä kezäl. Valamois oli työtty Salmih. Sie nygöi douhturit sidä piirrelläh. Pokoińiekku oli olluh puhalduksis kui puttši da mustu kui venehen bokku . . . Paistah što piäs oli nähty suuri ruanu, mozkut oldih valuttu iäres. On prokuazua kerrakse.

Minul ylen räkki roďih, maksoin tšuajut da lähtin iäres. Sovvan vastazeh. Pidelibö kehnol kivi kaglah siduo, anna oliz virunnuh erähän vuvven meren pohjas. Tulen kodih Saukkazeh. Haťoin akku köpittäy tulla pihah, perffih kualau. Silmät risťii, pagizou što nygöi taki sinulles on äijy ďengua, kezän ńorpis viruit. Takihäi annat ruaďi kristua erähän kopeikan. »Ota, täs on, vähän veĺĺi puutui, nahkat pidi huogehes myvvä, ethäi ńiidy talvel itšen voi syvvä.»

Menöy erähii ńedaĺii. Tulou vakkinańe ruottši erähän päivän da kyzyy etgo ehättäs händy Pölläh. Minul oli jouduo, sanon ga pidäyhäi avittua mužikkua. Suves päi tuulou. Minä nostan purjehen, ethäi myödäzel soudamah. Häi kattšou venehty da purjettu. Viheldelöy, minuudań kattšou, panou piippuh, minul kyzyy eigo minul ole piippuu. Midä minul köyhäl mužikal piippuu, andannet käbrän kiärin. Tulimmo Pölläh, häi minul 10 kopeikkahizen tšökkäi da lähti.

Jatkuu sivulle 67.

Valasmon koski.

Karjalan muistelmia j

Valokuvannut
E. JÄÄSKI

Karjalan ihana kesäaamu! Herään lintujen ilonpitoon ja auringon valotulvaan. Unen peikot pakenevat ja sieluni täyttää suloinen riemuntunne. Jokaamuisen tapani mukaan syöksyn ulos tuvastani ja ja tuulispäänä kiiruhdan vain muutaman kymmenmetrisen päässä olevaan järvenrantaan ja — suinpäin veteen. Polskin ja myllerrän. Viilpoinen vesi hyväilee olemustani ja lisää iloista onnentunnettani. Rannan koivut ovat täynnänsä säveleitä. Aamuraikas aurinko valaisee suvista luomakuntaa, joka kastekimmelteisenä ja tuoksuvana, kuin suloisesta kylvystä nousten välkähtelee ja elää onnessaan . . .

Valpas vahtisotilas seisoo ympäristöä hallitsevalla kunnaalla. Tämä kuva jollain tavalla rikkoo, mutta samalla myös syventää ja lisääkin nautittavaa tunnelmaa. Onhan vahti s u o m a l a i n e n sotilas.

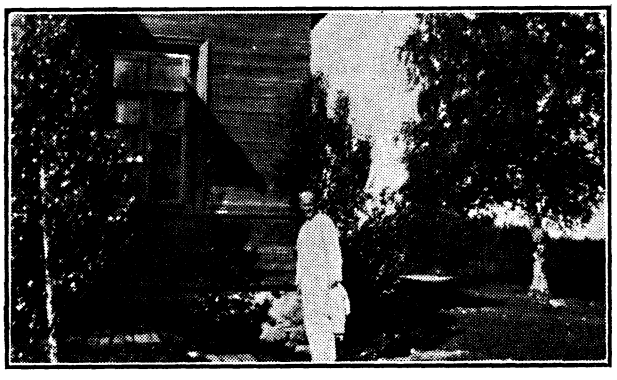
Hiukan ulompana Valasmon koski soittelee ikuista, mahtavaa ja rohkaisevaa sinfoniaansa. Kylänlaidalta liittyy siihen karjatytön kimakka huhuilu ja aamuvirkkujen lasten riemuisat äänelyt.

Rakas, kallis olet minulle, mun oma Karjalani!

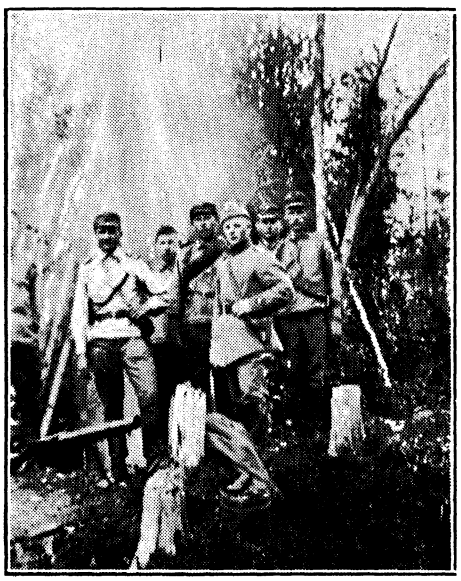
— — —

On pyhäpäivä puolissaan. Lempeän raukeana lepää luonto Porajärven rantamilla. Olemme, majuri, vänrikki ja minä, kuusikilometrisen taipaleen vastavirtaan soutaen tulleet kirkkorantaan, jossa pyhäpukuiset lapset veneiden vierillä iloa pitävät. »Karjalan termäsill' lapsena leikin, kyykkiä, keiloja kisaellen . . .» Laulavat lapset leikkiessään; laulavat lauluja, joita äsken perustetussa koulussa ovat oppineet. Paistaa päivä, perhot ja hyttyset pitävät kisojaan, ja kukkanurmien väkevät tuoksut ilmoittavat sydänkesän, Iljan ajan, tulleen.

Kylään kerääntynyt ristirahvas käy kirkkoon, jonka kellojen ääni kutsunomaisesti ja hartautta herättäen etäisillekin vaaroille kantautumaan pyrkii. Kirkon vähänväliä avautuvista ovista ryöstäytyy ulos messunkatkelma . . . — »Ainosyntyinen, pyhä Jumalan karitsa ja pyhä Jumalanäiti, Neitsyt Maaria, armahda meitä!» — Tunnelma on pyhäinen, ja syvä rauha näyttää vallitsevan kaikkialla. Mutta tuon pinnalla näkyvän rauhan pohjalla on muutakin. Omien miesten ja naisten ohessa voisivat ne korpipoluilla kuolemansairaiksi nääntyneet unkarilaiset ja itävaltalaiset pakolaisupseerit, jotka läheisen sairaalan ikkunoiden kautta messua kuun-

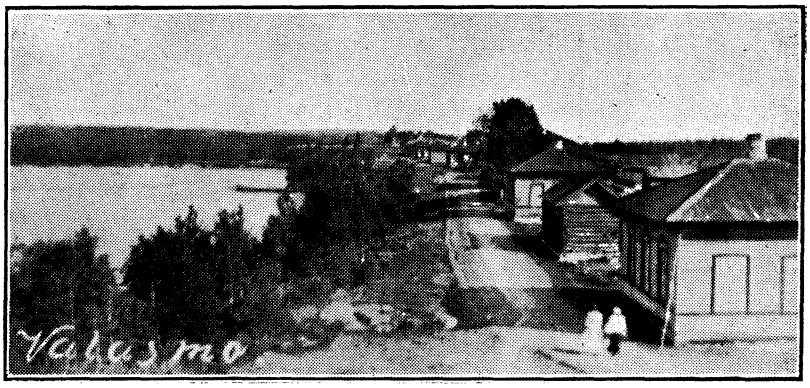
Karjalan kävijä Iivananpäivän tunnnelmissa. Valasmo.

Aliupseerivartio. Pälväjärvi.

kävijän a tunnelmia.

ja kirjoittanut
ELÄINEN.

Valasmo. Ent. rautaruukki.

televat, kertoa muustakin kuin rauhasta . . . Sellainen on aika.

Kärsinyt Karjalan kansa! Pyhään, itkettävään hartauteen johtaa vieläkin muistelot vuosien menneiden.

— — —

On tullut ilta. Karjalan kesäilta. Laineitaan lievitellen liikahtelee Pälväjärven pinta. Jotkut onkimiehet ovat siellä kalaonneaan koettelemassa. Mutta eivät ole kauan, sillä kylän laidassa, lähellä järven rantaa alkaa pian iloinen tanssi ja kisailu. Harmooni soi ja kisa käy somin vuoroin ja käänteln. On siinä vaatteiden koreutta ja nivelien notkeutta! On iloa ja elämänkeveyttä! Sorjat ruotšin brihat ja ihanat Karjalan neidizet siinä parastansa panevat. Kauas kuuluu ilonpito ja kiihkeän karkelon kohu. Kesä ja nuoruus pitävät juhliaan.

Vain aina juhlalliset kuuset kyläkirkon vierellä nytkin vakavina valvovat . . . Tuokion kuluttua taukoaa tanssi, keskeytyy kisa. — »Vihollinen nähty aliupseerivartion lähellä, pari kolme kilometriä kylästä . . .» —

»Se orjana ollut on ounaan herran, se vaivaa nähnyt on toisen verran kuin Suomi muu . . .» Poloinen, kaunis Karjalani!

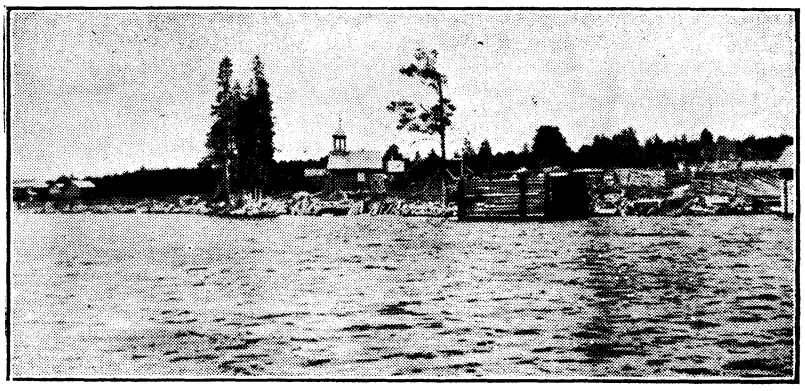
— — —

Yö. Tummanhämärä, syyskesän yö. Väki Kostamuksen kylässä on käynyt levolle. Kaunis järvikin, keskuudessamme »Aunuksen helmeksi» kutsuttu, on juhlaisine kalmistosaarineen lepoon rauennut. Minä, yksinäinen ratsumies, lähden öiselle taipaleelle. Edessäni on yli kolmenkymmenen virstan mittainen matka asumattoman korven halki. Tietyistä ja tietämättömistä syistä tuntuu hiukan juhlallisen jännittävältä asutut seudut ja toverit jättäen painua rannattomien metsien öiseen syliin. Käsky on kuitenkin täytettävä, ei auta!

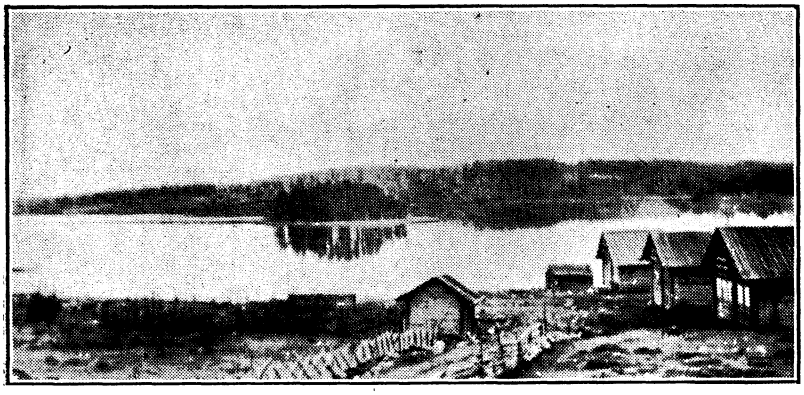
Ah, sinä Karjalan metsä, salo, satuinesi, taruinesi. — hirmuinesi! Yön ja yksinäisyyden virkistäminä nuo tarinasi väkevimmin esille tulevat . . . Helppoahan on olla väijyksissä öisen korpitien varrella ja kuunnella ratsun kavioiden kapsetta, ja kun ratsastaja kohdalle tulee . . . Niin, onhan niin sattunut. Aikansa kierreltyään ja kaarreltuaan tien viiru vähitellen kohoaa korkealle vaaralle, josta päivisin — muistan sen — avautuu mitä avarin näköala yli Karjalan loputtomien metsien. Pysähdytän

Karjalan neidizet da Ruotšin brihat.

Pälväjärvi. Rantamaisema.

Kostamus kalmistosaarinen.

ratsuni. Nytkin, syyskesän yönä, voi nähdä melkoisen laajalle, vaikka kaikki onkin nyt hämärää. Mutta hämäryydessään on suuri metsä entistä ihmeellisempi ja kertovampi . . . Syyskesän yö Karjalan nimettömällä vaaralla, rannattomien ikimetsien keskellä! Kaukana, hyvin kaukana on koti, kaukana toverit . . ., lähellä vihollinen — ehkä . . . Sanoin selittämättömät ajatukset täyttävät mieleni. En pelkää, en iloitse, mutta ajattelen: miksi tämä on maata, jossa täytyy pistooli vyöllä matkojansa tehdä, miksi ei koko tämä suunnaton salomaa sen äärillä olevine toisine saloineen, viljelyksineen ja kaikkineen ole niin yhtä ja samaa maata, että me asukkaat, sukulaiset, voisimme toisiamme tai muita oudostelematta ja väijymättä tehtäviämme suorittaa?

Karjalan korpi, tuulien tupa, joka myrskyn aikana suot suojan ja sateen sattuessa kauniin katoksen annat, joka päivänpaahteelta virvoittavasti varjoat, joka pienimmille linnuillekin tarjoat turvaisan pesäpaikan, miksi olet nyt niin kammoittava minulle, joka kuitenkin Sinua rakastan?

Näitä ja paljon muuta ajattelen öisellä taipaleella Karjalan salojen syvyyksissä. Ikuisiksi ajoiksi noiden hetkien suuret ja voimakkaat tunnelmat sieluuni piirtyvät.

Karjala! Milloin poistuvat peikkosi, milloin kansasi hennoimmillekin viljelmille varma turva tulee? Milloin yösi aamuksi valkenee?

Černoknižniekka.

Preažän kyläs oli silkah työtty bohatta mies Veńal päi.

Se mies avutti keyhí ylen äjjäl. Liene keyhäl hebo töllönnyh, ga häi andoi ďengoa hebuo ostoa. A väházin kos miehgi, ku keyhäl on ainos hädä, ga häi andoi.

Se mies oli černoknižniekka, häi tiezi ennepäi, kel midä roih. Dai tiezi i ičen kuolendan.

Kes häi eli, sie ielpäi sanoi, kos kuolov. Kuolendoa vaste kuolendapeän sanoi: »Minä elän jälgimäistä päiveä, tänäpäi minä kuolen illal neŋgomal aigoa.«

Sanoi i kudoal čoasul.

Sen päivän igävissäh joi vínoa da lugi ainos, mi aigoa vie jäi eleä.

Tuli ilda. Istui stolan tagan i sanoi:

»Nu, nygöi jäi kuolendah vai yksi čaossu; čoasun peräs kuolen, vai en tijjä sidä, mis minä kuolen, a kuolla täydyv.»

Mies oli júri terveh mies, pahutta häi ni kel ei azunuh; minliene vai azui hyvyttä; vihaniekkoa hänel ei smietitty ni kes olevan. Da i hänen sanondoa kuolendah näh ni ken ei uskonuh, ku oli hyvä terveh mies.

Puolen čoasun peräs sanov: »Nu nygöi vai jäi puoli čoassú eleä.»

Sid sanoi: »Nygöi kymmen minuttoa . . .» sid: »jo vízi minuttoa.» Jälgimäi sanoi: »Nu, nygöi jäi dostali minutta; prostiekkoa kaikin minú. Tulov kuolla, vai en tijjä, mítttumal surmal kuolen.«

»Nu nygöi on jo jälgimäine sekunda.»

Sil kerdoa pihal päi läbi ikkunas iškettih kivel peäh i mies sih kuoli kerras.

Akimaine Jehki.

HUOMAUTUS.

Niitä Karjalaisuuden Ystäväin Liiton jäseniä, jotka eivät vielä ole palauttaneet kutsukirjeen mukana seurannutta ilmoittautumiskaavaketta, pyydetään se ensi tilassa, asianmukaisesti täytettynä, lähettämään Liiton sihteerille, kauppias *Paavo Jukolalle*, os.: *Rajasuvanto*.

KYL:n Hallitus.

Jatkoa sivulta 63.

Kahtu ńedaĺii ei mennyh, tullah poliitsiit Salmis. Minul paistah što nygöi lähtemmö Salmis vallasmańńih. Minä sanon što elgiä veĺĺet minuudań ńi kunne viegiä, midä minul olis uadžua sil herral. »Jesli sinul ei ńi olis uadžua vallasmańńil, nu hänel on, vägeh viemmö, jesli sana ei kuulu.» Huonuksis etsitelläh, purjehen kainaloih da davai matkah. Tulemmo Salmih. Viedih minuudań vallasmańńih. Mollefit poliitsiit seizatutah oven bokkah, minä keskes. Stańit valutah, muga varauttaa, ruohfis ei ozuttua, vai ottšu on jo hies.

Katšon ga suuri herru istuu skameikal, kiändyy minuh da davai mafugoimah. Vakkinazii ruottšiloi istutah tšupus. »Opis kävellä lähembä, sinä Limberin tappai, nygöi puutuit, parahikse talvekse piäzet Siberih, sie sinut hukat revitelläh.»

Minä sellitän, što enhäi tiijä ńi midä Limberis, yksin viruin Rebois kogo kezän. »Vai yksin viruit, vie kielastamah tänne tulet, kehvelin šviitku. Davais katšommo sliäppiä da purjehtu.»

Tullah ned vakkinazet ruotšit, sanotah mollefit, što täz on Limberin šliäppy, täz on Limberin purjeh. »Midäbo nygöi virkat, vai pidäygo kunutal sinulles sägiä etšitellä?» Nengalei häi, vallasmańńi kirgui.

Minä silmät risfin hädävyksis, pagizen, što enhäi voi auttua, nämmä tavarat ollah minun, ei Limberin. Minut pimieh tšulanah viškattih. Sie viruin ńedaĺin, kahmalo olgie piänalle. Minuu taluttih suudoh. Ruotšit sie painettih minuu syyh. Minä itkin da kielastin, što ostin purjehen Pitkäsrannas. Toine ruottši sanou, sto talvisuudoh tuommo ittšeh purjehen luaďien, heittäy tämä kielastandan.

Minuu työtäh välläl, koďih, sanotah što talvisuudoh jesli itše et tule, tullah sinuudas tuomah da rien peräs veitäh.

Tulen koďih. Kai susiedat tullah minuudań kattšomah kui prokuazua. Paistah: »Vod olit urua, kui nengalei ruavoit. Ei pieĺys ottua šliäppiä da purjehtu, nygöi sinuudas Siberih työtäh.» Minuu se vai läylendämäh, en voi syyvä, engo muata. Tulou talvi. Päivät vie ollah muga lyhyöt, što ainos on pimei. Siberih, hukil, o hospoďi miittumah ďieloh pidi puuttua. Anna oliz elännyh ruottši. Takihäi minulgi kustah oliz leibiä puuttunnuh, eihäi tiä ńi ken ole ńälgäh töllönnyh. Erähänny ehtän pimies astun jo kylän buafuškan lyö. Hänel pagizen kai kui netše riähky minul ugoďih. Häi ńevvoo, što sinun pidäy kävvä kifikös, kävvä pyhil de molie päivät da yöt, aku Jumal kui tah avittau.

Minul oli ylen pieńi muakyly. Kylyn lähäl olin pannuh muah ńorppii. Kaivoin ńorpat muas. Erähän huondeksen katšon ga jo ollah reboit käydy syömäs. Minä kaivan oružan da rubien virumah kaiket yöt kylys. Pienes röppänäs voibi kattšuo ńorppih päi. Tulou reboi, rubiebi syömäh, minä ammun. Kylyn pätšis palau ainos pieńi tuli. Tervaskannon palańe sie savuttau. Savu röppänäs nouzou taivahal, reboit ei minus tiijetä ńi midä.

Nengalei minul on reboidu ammuttu jo tostukymmen palua. Ned riputah pitkin perfin seińii nuaglois. Hyvähäi köyhäl, tulou Tuulokses libo Siämärvel mužikku kalua da obrazua torrul, ostau reboinnahkat, suanhäi erähii rubĺii kormańih. Pienen obrazan panen kylyn tšuppuh da sie virujes molin da molin . . . katsahtan röppänäs norppih da varavun. Kai veret seizatuttih. Taki itše šviitku kuitengi tuli minuudań uaduh viemäh.

Pimies yös se vai sägeńii lykkii, konzu sie konzu tiä. Nygöi netšis tuhjos, o hospoďi, auta veĺĺi vie tämä kerdu . . . nygöi jo ńorpil sägenöittšöy. Vai olet tšuuduo. Rounu kui mustu bokku minuh päi kuumottas, elävy taki netše on. Ah, tulireboi, sehäi se tulireboi, kehveli g en aijomba mustannuh. Nostan oružan, ammun, hyppiän pihal, mustottau. Tabuan jällal, sid viruu. Töllönnyh mi töllönnyh. Kannan mökkih. Ńyllen, panen nahkan kuivah.

Ńedaĺin mendyy panen tulireboin nahkan pinžakon šižäĺih da lähten Salmih. Tulen vallasmańńih. Häi vai ku dogaďii minut, davai mafugoimah.

»Viehäi sinulles on kuun päivät aigua, sid piäzet Siberih, jogo igävy roďih?» Minä itken, muah saih kumardan hänel da jiävin, što minä olen Limberin tappai. »Hyvähäi oli, ku itše sanoit, nygöi on kebiembäńe eliä, matkuas vai nygöi iäres, ei minul ole jouduo sinun ker.»

Minä vie kumardan, kui liene tulireboin nahku pakui laffiel.

Minä sidä kumardain ottamah. Häi kattšou da davai kirgumah, što kenen risfittyzen koiranbo vie olet tappannuh, vai mi tšuudo sinul on?

Minä itken da pagizen, što ei ole leibiä midä syvä, pidi lähtie Pabuzeh netšidy nahkua torrul. Minä oijendan nahkan da panen stolal. »Huigei oliz meigyvellen tarita libo podarii netšidy vallasmańńil, vai midäbo minä leiväl, hukat kuitengi revitelläh Siberis.« Se herru proijimah lafettu kui kondii, seizattuu da piästää paginan. »Sinun ďielot ollah ylen pahat. Siberih sinuu taki työtäh. Talvel suuďitah. Nygöi kuitah minuudań žiäĺittäy nenga köyhy ku olet da rivus kävelet. Minä opastan vähäzen kui sinun pidäy paista suudos. Pane mieleh jogainavońe sana. Nygöi ku tullah ruotšit sie Sorduvalas, sanou toine, što täz on Limberin šliäppy, sinä kyzy, eigo netše ole fuabrikas laittu šliäppy. Voidgo sanuo käzi kirjaz, što fuabrikku vai netšen yhten šliäpän on luaďinnuh? Ongo täs pietys šliäpäs Limberin merkit?

Toine ruottši sanou, što hänen ommeld on purjeh. Sinä kyzy: Tämängo ainavon purjehen häi on ruottšiloil ommelluh. Paistah, što sinä ombelet kezät talvet purjehii hellin heittelemättä. Miittuotbo merkit pańit Limberin purjeheh? Sid voimmo kattšuo kui luaďiebi. Mustathäi nygöi taki midä sinulles pagizin? A jesli kenel inehmizel vai sanan virkat, sit itšei tiijät kus päi muadu sinun luud valletah.»

Minä hänel jalgah kumardin, silmät risfin da lähtin koďih. Meńin kifikköh, ostin kaksi tuohustu Pyhäl Miikkulal da Pyhäl Iĺĺal, kävin pyhil da jiäkseitšin Valamoih ennen suurdu pyhiä. Meńin koďih da sie muakylys molin obrazan eis kaiket päivät. Tuli yö, pańin muate. Sen vai ku vierin bokalleh jo uinoin. Näin undu. Oli lämmy kezä ehty. Vala-

Kondientappajat.

Ei ylen ammuine ole aiga, ga jo on mennyh vuotta kymmen, kun yhtenä kezänä heińarres kondie tapoi yhtes talois kai vízi lehmeä Leäväniemel yhtel tappulil. Taloin ižändäl oli ylen žeäli lehmí, vihavui kondien peäl. Iče ei olluh meččäniekka eigo olluh ni kos oružoa käes pidänyh, ambunuh jo ei olluh. Múda häi ei voinuh kondiel azuo, ga uskaldi vínoa četvertin, ken voinov kodien tappoa.

Kaksi vallan meččäniekkoa, Timoi da Míkkul, lähteih rauhnoil vardoimah kondieda. Mendih sinne, ga kai vízi rauhnoa oldih yhtes sias lagevuksel. Rauhnois päi vijjen sylen peräs oli kaksi pedeädä rinnakkah, a kolmas oli nílöin kohtas bokattavas; kaikis pedeälöis oldih järiet oksat, ylen hyvä oli azuo lavoa kondien vardojjes.

Hyö lava azuttih korgiel, moas päi syldä kúzi. Lava rodih ylen hyvä kui hyvä lafe. Voinus kizata ńelläl poasal, ga hyögi opittih stukuttoa jalgoi da hyppie da lava ei vabahtannuhes. Sanottih, kondie kostahto ruvekkah tulemah, g'ei terväh murenda lavoa.

Yö istuttih lavas, vuotettih kondieda, ga ei kondie tulluh; vikse kúli kondie lavan azujes libo oli hänel múda dieluo, ku ei tulluh.

Tuldih kodih kondien vardoiččijat, a rahvas kyzytäh heil: »Viego näittö kondieda». A hyö vastah: »Emmo ni olluh myö kondieda vardoiččemas.»

Päivä kai se varustetalhes meččämiehet, ei vojja, ni midä roadoa: varustetah ammundabrují da juoksendellah toinetoizen luo, kui kaŋgasta luvvah. — Illa tuli, myösten meän kondientappajat lähtiettih. Mendih, nostih lavah. Dai vuotetah kondieda, vuotetah huondekseh sah. Ei kondie tulluh.

Lähtiettih eäreh. Kačotah, ga yhtä rauhnoa ei ole. Oli vízi, a nygöi on ńelli. Kondieda ei nähty käymäs, a rauhna kadoi.

»Täs, nägyv, meän dielot ei ole hyvin», sanotah Timoi da Míkkul. — Tullah kodih, a rahvas jo vastavuksis kyzytäh: »Midä, velłet, näittögo kondieda?» Timoi astui ielleh, ei virkanuh ni midä, a Míkkul sanoi: »Minbo meil vie kyzyttö; mengeä iče kaččemah, ga näettö».

Repolalainen kondientappaja..
Valok. P. M.

Päivä kai sovietujjahes meččäniekat, kui parembi vóibi tappaa kondie. Pajistah, pidäv ottaa Fedoroa, häi maltav kuččuo kondieda. Toizeh kyläh käydih Fedoran luo; virsta on välí kyläs da kyläh.

Fedor uskaldih mennä oigieh rauhnal; hyö ńevvottih, mis kohtí on rauhnat. — Miehet illal mennäh sinne, ga Fedor jo on siel rauhnoin luo. Timoi da Míkkul nostah lavah, a Fedor tiedovoičči da lähti eäreh kodih.

Istuttih kodvaine, ga kúllah, ričkahti. I rubiov ričkeh kúlumah enämbäl, kai meččä šavizov, ku tulov zvieri moizes pahastavas. Tuli rauhnoil da rubei syömäh. Vie silmí vilgailov lavah päi.

Timoi ńyrviv Míkkulál: »ammu», a iče myöstäh toaksepäi. A Míkkul šuhov Timoi: »ammu sinä», iče tožo myöstäh. A kondie syöv, vai lút ročkav.

Timoi da Míkkul toinetoizel ńyrvittih, ńyrvittih ambuo, a iče ainos myöstettihes, myöstettihes. Ga jälgimäi nollei lomahtettihes lavan ker alah. Ga viebo alah sah ei peästy, oli nuoral sivottuhes púloih. — Azuttih semmoine möŋgeh, kai rahvas, kudamat lähil oldih yödä nítul stoanus magoamas, net havaičuttih. Hyö dúmajjah, kondie meččäniekkoi kobristelov. A lähil tuldú nähtäh, gu miehet riputah keskizien kavati nuoras, ni jallat moah ei koskei. Oružat oli palaa pakuttu, a kondie oli jo lähtenyh, taki varavui heän eändä. Sid Timoi da Míkkul peästettih eäreh.

Lähtietäh miehet kodih päi astumah, peät moah painuksis. Ni midä toinetoizel ei virketä. A kondie jäi tervehekse.

Enämbi emmo kúlluh, ku Timoi da Míkkul lähtietäh kondieda vardoiččemah; sih kerdah pakui heil himo.

Akimaine Jekki.

---

moin kiŕikön kellot kui aŕhelit pajatettih: »Jiäkseitšit, jiäkseitšit, sinä Pyhäl Illal jiäkseitšit, moli booželdu, moli booželdu . . .»

Oldih suuvot Salmis. Minä pagizin kui minul oli opastettu. Pitkäh herrat piettih duumua. Myöhä ehtäl vaste lugiettih bumuagois, što ku ei voidu todeh näyttiä, što minä olizin Limberin tappai, minut työtäh väläl.

Minä kumardin herroih päi da katšahtin vallasmaŕŕih. Pyörähtin da lähtin kodih.

Kahten vuvven mendyy minut ventšaidih sih Omellan Duardah, tulin heile kodavävykse.

(Mantsinsaaren murretta.)

Savolaistumah päigo olemmo kaikin.

Prof. L. Kettunen, kudai mennytkezäl käveli teäl Raja-Karjalas, sanelov lehtilöis vähäzen i rahvahan kielen kohtah. Händä myö tägäläizet karjalaizet täyttä vägie ollah savolaizikse müttumas. Vai ylen ammuzet akkazet da ukkozet vie maltetah paista endizoh kieleh, mút jo ei vierahien ker tolkujjes jeävitä vanhoa kieldä.

Toine teäl rajarannoil matkailluh herra, maist. E. Leskinen, vastakavah tovettav, ku paginoa karjalan kielen häviendäs ei pie toveksie ni uskuo. »Varsinkin Salmissa, Suojärvellä, Suistamolla ja Impilahdellakin karjalan kieli kukoistaa kansan kesken vielä sangen voimakkaana.» Van sen tunnustah Leskinengi, gu nuorien da vanhoin paginloavus on väli, nuoret školis opastutah údeh kieleh. Da silieh loadivuv vanhan da uvvemban kielen eroites, kudai ajjan aloh rahvahas voibi súreta da vallata vanhembatgi pagizijat omahes puoleh.

Jälgimäizinä vuosikymmeninä on müs Suomes päi äjjä rahvasta müttavunnuh rajapidäjih, enimyölleh savolaizí. Ei sendäh kummata, gu i heijän pagin on liščavunnuh heidä myö meččaroadaloin kohtih da laudazavodoih. Kavolaine paginloadu on jyriembi da kebiembi. Kos nämät kaksi pütutah yhteh, riembi da kebiembi. Kos nämät kaksi pütukah yhteh, ga tereämbi kebeikieline harjavuv jygiembäh laaduh pagizemah kui vastakavah. Kudai ei lapses sah ole opastunnuh sanomah, koav. briha, vaza, Vasa, počči, buoda, šuoli, aiža, se ei herkäh sih livu vanhembitengi. Savolaizen sús noat karjalan sanat kúluv tälleh: riha, vasa, Vasa, potsi, puola, suoli, aesa. Sanotah, gu mágalaizet poaksuh nagretah rajakarjalaizen kieldä, ga parembi voidas karjalaizet savolaizien da muijjen jygiedä paginoa kui »halgosta sús» vastah nagroa.

Mujjal tulluot nagrajat on näid moizet rahvahat, kel korvat on harjavuttu yksih nih eänih, mit suottozes suomen paginas löytähes. A ku sit korvih heil kúluv vakkinaizembi eänne, olgah b, f, g vai š, z, ž, ga jo hejjän mieles täs »ryssän kieldä» taritah. Da vie ku vierogi on yhtemmoine veňalaizien ker, g'ei múda pie veňalaizekse soimates A vastah myö tässah emmo ole äjjäl heittynyh heil: kui meidä haukutah »sukkapellikse» da »ryssäkse», ga myö vastah heidä nimitämmö »ruoččitökkelökse» da sanommo »ruočči da počči on yhtemmoine», taigo »čubi ei ole kengä, ruocči ei ole mužikka». — Ei ole hyvä moine nimittelys ni kudamas puoles; onhai yksi meil ižänmoa da yhtet oigevuot da velgahuot sih näh. Jogahizel olgah väľľä da valda paista omahes loaduh kenengi toizen šmonimattah da irvistelemättäh.

Vai, tozi on, erähiel on Raja-Karjalas paginloadu müttumas savolaizeh päi. On erähil inehmizil mahti ottoakseh mujjen kieleh da keňňotojja uvven, buite »näbiembän» paginan maltandal. Da keh on mi muodi tartunuh, ga semmoine ristikanza ei kačo vanhutta ni kaunehutta, ei endizí kielí ni virgoi, hänel on ainos »úzi uľľahembi». Nygöi erähiel paistah, koavakse: »hyvvee päevee» (taigo: »hyvää päivää») — olgah päivä vai huondes vai ilda olemas; endine »terveh» ei buite enämbi päe, eihäi savolaizet ni ruočit »terveh» sanota. Da nygöi erähät brihat ei ečitä eigo kačota, vai hyö »elhitäh ja kalhotah». Da kos pidäs heil bú pinon loadies, ga se kúlúv údeh loaduh: »pittää appuu pinnuu tehes». Ennen pahoa ilmoa pagoh kodih tuldih, vai nygöi erähät ňeidizet: »pahhoo ilimoo pakkoo kottii tultii». Ennen kunnan maksot ajjalleh sellitettih, a veruo tarittih goštjil, nygöi iče »kunta verruu vuatii». I toičči kundalaizí »kuhutaa kokkoontummaa kunnantuppaa kokkouksee», kunne iel tädä aigoa pidi kerahmoh kerdyö. Ennen maltettih äjjäs kois omat sovat iče ommella, a täl aigoa »riätäli kodonaa »fugut» ompeloo». Endizeh aigah ižändä suottozelleh ozaroa kylyi da emändä blinoa loadi pyhänpeän huondeksel, nygöi äjjäs talois jo »kylyvetää otroo da lettuu tehhää suntak uamuna». Ammui tiettih túlen puhundoa púloin ladvois, ga nygöi enimyölleh »puhhuu akkaväk nuapurien assiita». — Juohtuvbo mieleh segi, kui vanhah aigah, koav Iivanpoigasta kalmah kaimattih da pajatettih, ga nygözel aigoa et tijjä, kunne pokoiniekka kadoi, ku pajattajes Iivanan azemiči — Johannesta mainitah, kudamoa poigoa toatto ni moamo sissah ei tietty olevan.

Kui rinnal pandaneh Raja-Karjalan paginloadu Suomen mujjen maakundien kielen ker, ga mítyttä hujjustelendan tiloa ei jeä karjalaizel paginah näh. Jo herratgi ruvetah hörkistelemähes da tunnustumah tämän kielen čomuol da sulavuol. I gazietois rakastetah meän rahvasta ruokos i vanhal kunnivol tädä kieldä pidämäh.

Eihäi ni mi paginloadu kaikes Suomes ole voinuh tässah muistol pideä vanhoi Kalevalan runoloi da äjjí muida pajoloi, häilöin da muistaizien virzí kui yksi mejjän oma. Ken nenngosta kieldä irvistännöv, se toinah i Kalevaloa iččiedäh nagrav da, kaikkí, vanhan rahvahan muistoloi da vízahuizí. — Sendäh ei meil ni kel pie vieravuo omas vanhas kodikieles, toattoloin da moamoloin, diedoloin da boaboloin ammuzes perindehes da igiaigazes jällehmös. Sih kieleksidov da velloittav meidä oman rahvahan kunnivoitus da veren eäni omas rinnas.

Pajiskammo tädä kieldä ainos omas kois da joga sias omal rannal kaikkien tuttavien ker. A mágalaizien, mujjal Suomes päi tulluzien ker, kudamat ei meän paginoa vie ellendetä, heil on, tiettäväine, ažiet sellitettäv heil ellendetä, heil on, tiettäväine, ažiet ohjelmis annettahas sia i meänkielizil eziteksil da paginoil, lauloloil da näytelmil. Šoigah ehki mejjän polven puoles endizelleh, vieboi kúložembah da voibahembah, Salmis da Suojärvil, Suistamal da Kidiläs karjalan kieli.

Dai juohatelgammo opastellakseh i tämän kielen kirjallista käytändeä kui oman kielen muinai.

Pedri.

Puavilan zuakkunoi.

Meččypodroada oli otettu kaźonnois mečäs. Parret da hallot koadoa, da vedeä Nouzemajogeh.

Toatal näid pidi soaha rahvasta da heboloi meččädieloh, kui terväzeh vai vois. Enne bahošeńńoa pidäs tavarat stoavie pristanih, kuni keli on.

Kui vanha rahvas enne on primietinnyh: »Kui dorogoa ei katkone enne vanhoa. Blahošeńńoa, ga heinäsoabroa älä jätä joven poikkipuolel.» Toatto käski rahvasta ečči e.

Veikoi lähti rahvasta eččimäh Kaugoijärvel, da lähimil kylih, Miikkuli Suurehmägeh, da Kukoinvárah, da sen líkkoin kylih. Rahvasta i tuli heboloin da pilšiekkoin ker kyllimäh kylläl. Toatto podroadat andoi da i kai meččä otettihgi. Omil hebozil jäigi vähembi stoavittavoa.

Kolme omoa hebosta helkytettih veittih. Míkkul vietti »Pollel», Ippa »Virkul» da minä ajoin »Puijjú». Púnkoadajinna da karzijoinna oldih Poavil da Míkkul. Toatto smotfakkana: učaskoi andoi da čottua pidi, da firman herroin ker dúmal käi. Laittih súri meččäperti kaksien moaroin ker kivipäčči sydämeh lämbiejä, da hebožil havul katettu lämmin końušši.

Iloil tulemmo šabašul pertil, ga meil on jo perti lämmitetty da i savut hävitty i čoaju keitetty. Hevot, kazakat illastetah. Peästäh stolan toakse vaččoa lämmittelemäh da moaroil selgeä ojjendamah.

Poavil oli ylen zoakkunan sanoj. — Ildazen jälles toatto juohatto:

»No maltatgo, Poavil, zoakkunoa sanoa, sano meile?» Poavil heittäv veńakoit voalenčat jallas kuivamah orrel, da rubiov meil zoakkunoa sanomah.

Myö kaikin hänes ymbäri istoimmokseh kúlemah.

Häi zavodi: Oli enne kolme ńeidistä kezoil. Hejjän rútat jeähäh rannal da silkeskie net hävitäh, tiedämättäh. Heil hädä kädeh, kunne rútat jovvuttih? Ken nygöi net pimitti? Kyläh on puoli virstoa matkoa. Ńeidizet alašti ei tarreta kodih mennä. Moamoloil hädä kädeh, ei kúlu tyttärí tulemas. Eččimäh mennäh tyttärí. Nämä rannal itkietäh pirčistetäh. Eräs virkav: »Emmo targie alašti lähtie kodih.» Ečitäh sobí joka sias rannal, ei lövvetä. Eräs dogadí vičeikös ferezin. Mennäh sinne ga täs ollahgi, kai rútat. Ovvostellahes ičekseh: »Ken nämät tänne toi?» Vaste jälespäi soadih tietä, gu brihat oli käydy ńeitoči sobí peittämäh.

Tytöt ku soadih tämä tiedeä, ga hyö yhtes dúmu laittih: »Pidäv brihoil vellat maksoa.»

Eräs kerda mennäh brihat kezoil, ga ńeidizet sidä i valvatetah. Mennäh da brihoin sovat da kengät kobristetah da meččäh vijjäh peittoh. Iče nagron ker kodih juostah.

Úzi uvvel, veres vereksel zoakkunoa Poavilal kesti puolih yölöih sah. Erähät vanhembat mužikois jo tävves unes kuorzatah, keroi vai karkattäv. Myö brihaččuvägi vie kúndelemmo. Poavil vie sanov:

— Oli enne sie nuori mučoi brihaččulapsen ker. Lähti merirandah verkoloi kaččomah. Lapsen jätti mielettömän rannal yksinäh.

Lendäv kotka da lapsen kynzih fatti. Viebi meren soareh.

Mučoi tulov randah da lapsi on hävinnyh. Häi itkuh pačkahtah. Kaččov, kolme joučenda lendäv taivahal.

Häi aihostih Jumalah da ičekseh jouččenil hyrähtäh: »Hanhuoni, lennättö lugletatto, tulgoa Ivanustani imettämäh, da ainavostani azettamah da eččimah.»

Hanhet keännäldetähes ymbäri da lennetäh sih soareh, kudamah kotka Ivanan vei. Kotka ei kerrinnyh ni midä pahoa lapsel loadie, ku hanhet kolmei lennettih sen niškah da karkotettih paha lindu.

Unis mučoil tulov starikka, da sanov: »Mučoi, nouze da mene neččih soareh sovva, sie on sinun lapsi elävänä!» Häi havaičču v sih uneh da rubiov passiboizih Jumalal, Taivahallizel Spoasal Syöttäil lugemah. Lähtöv soudamah nevvottuh soareh. Menöv, da lapsi eläväine vai hiekkarannal piehtaroičeh.

J. M:kinen.

»Meidät Moskova erotti».

Tammikuussa 1920 teki aunukselaisista pakolaisopettajista muodostunut n.s. Aunus-kuoro esiintymisretken Sortavalaan, Viipuriin, Tampereelle ja Helsinkiin, joissa kaupungeissa pidettyjä Aunus-iltoja varten sepitti runoilija Eino Leino vartavasten erityisen veljesvirren. Tämä virsi esitettiin silloin vain käsikirjoituksena ja vasta perästäpäin painatettiin sanomalehti »Vapaa Karjalaan». Kun siitä on kulunut jo lähes parikymmentä vuotta eikä tätä runoa liene missään muussa julkaisussa painettu, niin välttääksemme sen unhoon joutumasta olemme sijoittanut sen lehtemme tähän numeroon esisivulle tahtoen samalla siten kunnioittaa suuren runoilijan ja lämpimän Karjalan ystävän muistoa.

„Karjalan Kirjakielen luominen aiheetonta.

Kotikielen Seura on sitä mieltä.

Taannottain kierteli päivälehdissä yllämainituin otsakkein uutinen, joka lienee niin tuoreessa muistissa, että emme pidä tarpeellisena enää sen toistamista. Sen sijaan julkaisemme, mitä Kotikielen Seuran sihteeri tiedoittaa lehdellemme sen johdosta. (Kurs. meidän.)

»Helsinki 21. XI. 1938.

— — —

Ensinnäkään Seuramme *ei tehnyt mitään päätöstä*. Tästä asiasta kuultiin vain prof. Kettusen (Seuran esimiehen) melko lyhyt — — — alustus ja sen johdosta hieman keskusteltiin. Kokouksselostukseen,

KATSAUSOSASTO

Erään „Karjalan kielioppia" koskevan arvostelun johdosta.

Kotikielen seuran kokouksessa lokak. 20. prof. L. Kettunen piti alustuksen Karjalan »kirjakielestä», kosketellen siinä myös »Karjalan kielioppia».

Prof. K:n mielestä — seuraan sanomalehtiselostusta — voidaan mainittua kielioppia vastaan »muodollisesti huomauttaa, että siinä syyttä on koetettu korostaa karjalan kielen ja suomen kielen eroa. Tämä pyrkimys ilmenee nimenomaan ortografiankin alalla. Tästä huolimatta »Karjalan kieliopilla» on suuri arvonsa siinä, että se sisältää täydellisen karjalan kielen muoto-opillisen systeemin.»

Ylläesitettyä moitetta karjalan ja suomen kielen eron aiheettomasta korostamisesta en voi myöntää oikeutetuksi. Ortografian eli oikeinkirjoituksen kysymystä on kieliopissa käsitelty kauttaaltaan asiallisten perusteiden nojalla. Kirjaimet š ja ž ovat karjalan kielen merkinnässä aivan välttämättömät, onhan Kotikielen seura itse tehnyt propagandaa näiden kirjainten käyttämisen puolesta suomenkin oikeinkirjoituksessa. Mitä č-kirjaimeen tulee, niin se puolustaa paikkaansa sellaisissa sanoissa kuin kačon, ečin, mečät: jos kirjoitetaan katšon, etšin ym., niin ei tavallinen lukija tiedä, onko luettava (tavuittain) kat-šon, et-šin, vai ka-tšon, e-tšin. Suomalaiseen tekstiin tottunut lukisi kat-šon, et-šin (siis väärin), koska suomen sana katson, etsin myös luetaan: katson, et-sin. Mutta kačon sanan jokainen tulee lukemaan oikein: ka-čon; vrt. katan (= ka-tan).

ŋ-kirjaimen puute suomen kirjoituksessa aiheuttaa »virallisissa» suomen kieliopeissa erityiset, tarpeelliset selitykset: tämä puute tunnustetaan sellaiseksi eikä ansioksi. Prof. Setälä-vainaja tätä kirjainta eräässä suullisessa keskustelussa lämpimästi puolsi karjalaisessa tekstissä käytettäväksi.

Liudennettuja kerakkeita (ď, ĺ, ń, ŕ, s, ť) merkitsee prof. K. itse savolaisissa kielennäytteissään aivan samoin kuin »Karjalan kieliopissa» on tehty. Niissä ei ainakaan siis liene mitään vikaa.

Ainoa, mikä oikeastaan tuntunee oudolta ehdottamassani ortografiassa on pitkien ääntiöiden merkitseminen ääntiön yläpuolelle pannun pilkun avulla, siis että kirjoitetaan esim. mútan, kítän, hýdäv (ei: muutan, kiitän, hyydäv). Kuitenkaan ei tätäkään voi pitää minään tavattomana uutuutena, sillä samanlaista merkintää käyttää esim. unkarin ja islannin kieli. Ja kirjasuomeenkin on tätä kirjoitustapaa ammoin suositettu, esim. on sen tehnyt tunnettu tanskalainen kieliprofessori Rasmus Rask (viime vuosisadan alkupuolella), hän, jonka suomen kielen kauneuden ylistystä olemme (ainakin vanhemmat meistä) saaneet lukea »Maamme kirjassa.» Ja täytynee jokaisen myöntää, että sekä oikeinkirjoituksellinen johdonmukaisuus: y k s i kirjain y h t ä äännettä varten, että käytöllisyys: y k s i kirjain kahden asemasta — ehdottomasti antavat etusijan sille lyhyydelle, minkä tämä uutuus tekee mahdolliseksi.

Pyrkimys korostaa karjalan ja suomen kielen eroa ilmeni muka »ortografiankin alalla». Siis: ei ainoastaan ortografiassa, vaan muutenkin kieliopissa. Mitenkä se muutenkin ilmenee, se ei selviä prof. K:n alustuksesta. Ei se korostaminen voisi ainakaan koskea kieliopin muoto-opillista puolta; muussa tapauksessa olisi vaikea käsittää, miten kieliopin »suuri arvo on siinä, että se sisältää täydellisen karjalan kielen muoto-opillisen systeemin». Eihän vääristelyllä muoto-opilla voine olla suurta arvoa! Tässä kohden asia siis jää alustajan puolelta hämäräksi.

E. V. A.)

---

joka ymmärrettävästi oli melko lyhyt — — —, oli »*Uusi Suomi» pannut omin päinsä otsikot, jotka ovat aivan harhaanjohtavia.* U.S:n mukaan ovat asian sitten kuvanneet — — — ainakin »Karjala», »Karjala-Inkeri» ja »Laatokka», ehkä jotkut muutkin lehdet. Ettei mitään epäselvyyttä jäisi, lähetän — — — lehdellenne otteen k.o. kokouksessa pitämästäni, jo hyväksytystä pöytäkirjasta.

Eino Leskinen».

— — —

Lopuksi lainaamme yllämainitusta pöytäkirjasta maisteri Leskisen lausunnon selostuksen alku- ja jälkiosat:

»Allekirjoittanut piti kieliopin (Ahtian »Karjalan kieliopin») ilmestymistä tervetulleena senvuoksi, että sen avulla, jos se leviää kylliksi, voidaan opastaa karjalaiset kirjoittamaan omaa murrettaan oikeammin kuin tähän saakka. Siten, jos heidät saadaan laajemmalta keräämään ja muistiinmerkitsemään esim. satuja, tarinoita ym. kansantietoutta, he voivat tehdä hyödyllisiä palveluksia tieteellekin.

— — — Puhuja huomautti edelleen, ettei hän ole päässyt selville, miten laajassa mielessä tämä kieli on suunniteltu otettavaksi käytäntöön. Jos sen avulla aiotaan syrjäyttää suomen kieli esim. Raja-Karjalasta, ei kukaan suomalainen voi sellaista puuhaa vaitiollen hyväksyä. Olisi saatava selville, mihin tällä kirjakielellä ja sen luomisella lopulta oikein pyritään. *Jos tarkoituksena on sen avulla koettaa estää kansankieltä häviämästä Raja-Karjalasta ja oman »kirjakielen» vaalimisella pelastaa jälkimaailmalle vanhan kansan elämän ja ajatusmaailman kuvauksia, tapoja, uskomuksia yms., voi puhujan mielestä hanketta kyllä kannattaa.»*

Yksin tämä lyhennysotteemme Kotikielen Seuran virallisesta pöytäkirjasta todistaa, että puheena olleen uutisen *sisältökin* on siis harhauttava eikä vastaa seuran kantaa.

VORSSUN HOVI

SORTAVALA

PUHELIN 355

SUOSITTELEE

maataloustuotteitaan

Rovasti Sergei Okulow 85-vuotias.

Syyskuun 25 päivän täytti 85 vuotta kreikkal.-kat. kirkkokunnan kunniavanhus, rovasti Sergei Okulov Sortavalassa.

Rovasti Okulovin isänmaamme ja kirkkokuntansa hyväksi suoritettu elämäntyö on sekä määränsä että laatunsa puolesta harvinaisen mittava ja tulosrikas.

Rovasti Okulov on syntynyt laajasta pappissuvusta, joka ainakin lähes 200 vuotta on vaikuttanut Karjalassa erilaisissa kirkollisissa tehtävissä. Rovasti Okulovin isä oli lukkarina Suistamolla, missä rovasti Okulov syntyi. Käytyään Pietarin pappisseminaarin hän vuonna 1875 ryhtyi jatkamaan opintojaan Pietarin hengellisessä akateemiassa. Opinnot keskeytyivät kuitenkin, sillä hänet nimitettiin Sortavalan seurakunnan kirkkoherraksi. Näin alkoi yli kuusi vuosikymmenetä keskeytymättä jatunut työsentely kreikkal.kat. kirkon hyväksi.

Sortavalan kirkkoherrana toimi hän vuoteen 1880, jolloin kutsuttiin silloin perustetun Kymölän seminaarin kreikkalaiskatolisen uskonnon opettajaksi. Tämän seminaarin yhteyteen perustettiin rovasti Okulovin aloitteesta hieman myöhemmin kiertokoulunopettajain valmistuslaitos, jonka opettajana hän myöskin toimi. Laitosta nimitettiinkin varsin yleisesti »Okulovin akatemiaksi».

Näitä varsin tärkeitä opettajan tehtäviä hän hoiti vuoteen 1896, jolloin kutsuttiin silloin perustetun jumalanpalvelus- ja oppikirjain suomennos- ja toimituskomitean päätoimittajaksi, mitä hänelle rakkaaksi käynyttä tehtävää hän korkeasta iästään huolimatta vieläkin erinomaisella innolla ja taitavuudella hoitaa.

Kun maamme itsenäisyttyä perustettiin Sortavalaan pappisseminaari, kutsuttiin rovasti Okulov tämän oppilaitoksen ensimäiseksi johtajaksi ja jumaluusopillisten aineiden opettajaksi. Tehtävä ei suinkaan ollut helppo, kun täytyi aivan alusta järjestää pappien valmistaminen olemattomin oppikirjoin ja muutoinkin varsin puutteellisin edellytyksin. Näitä tehtäviään hän hoiti ansiokkaasti vuoteen 1930.

Mutta rovasti Okulovin toiminta ei koskaan supistunut vain pelkkien virkatehtävien suorittamiseen. Niinpä hän tajuten vapaan sisälähetystoiminnan tärkeyden oli perustamassa p.p. Sergein ja Hermanin Veljeskuntaa, joka on nyt yli 50 vuotta tehnyt siunausrikasta työtään Karjalassa. O. on ollut jäsenenä kaikissa kirkolliskokouksissa vuoteen 1927 sekä aivan lukemattomien toimikuntien jäsenenä tai useimmin puheenjohtajana.

Rovasti Okuloville suoduista lukuisista tunnustuksen ja kiitollisuuden osoituksista mainittakoon korkea kirkollinen palkinto, mitra. Edelleen on rovasti Okulov Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan komentaja ja Pyhän Karitsan ritarikunnan ensi luokan komentaja, virolaisen Platonin ritarikunnan komentaja, p.p. Sergein ja Hermanin Veljeskunnan ja Karjalaisen Osakunnan kunniajäsen y.m.

KYL:n kokous.

Karjalaisuuden Ystäväin Liiton ylimääräinen kokous pidettiin Sortavalassa 18. 9. 38. Kokous päätti Liiton hallituksen esityksestä hyväksyä erinäiset sääntöjenmuutokset. Liiton hallituksen jäsenyydestä vapautettiin herrat P. Jukola, V. Molosofkin ja P. Kyöttinen sekä heidän tilalleen valittiin liikemies Paavo *Vahronen* Suojärveltä, opettaja *N. Ruotsi* Käsnäselästä ja lehtori E. V. *Ahtia* Helsingistä. Samalla valittiin tilintarkastajaksi N. Sontrakan tilalle kauppias V. *Molosofkin* Suojärveltä. Lopuksi hyväksyttiin eräitä muita hallituksen esityksiä.

KYL:n hallituksen kokous.

Liiton ylimääräisen kokouksen ohella pidettiin samana päivänä hallituksen kokous, jossa päätettiin vapauttaa hra M. Liete sekä Liiton julkaisun toimitussihteerin että toimistonhoitajan tehtävistä. Lehden toimitustehtävät päätettiin jättää kokonaisuudessaan luutn. Paul *Marttinan* ja hänen estettynä ollessaan opettaja Juho *Mustosen* huoleksi. Liiton toimistotehtävien hoito jätettiin taloudenhoitajalle, herra *N. Sontrakalle.*

KARJALA-

Olutta III ja I

valmistaa

Sortavalan Panimo Oy.

Puh. 632

Leppäniemen mušikkoin kondiejahti.

Kondie oli kesän kaiken telmänyd rajasalos da lehmie sorrellud jo puolenkymmenen. Haiškal vardoimah käydih, vai ei kanalja tullud sih tapettavaksi. Oli se Zvieri siksi viisas.

Jälgimäi Leppäniemen sušikkoin syväin nouzi netšidä pahan luadjijua vastah. Miehis duumaidih da piätettih lähtie kylän voimal kondiejahtih. Erähän päivän huondeksel heidä urahie kerdyigi kolmattakymmen mušikkua. Tuli sih lišäksi Kuikkaniemen dai Jehkilän agjal rohkiembie urohie. Joga miehel oli astala hod mi, kättäpitkembi matkas. Kel oli suupäipandava troboveikka kel kiilukkupišśali. Kel ei ambukaluo ollud kois ottua, oli ottanud hos kirvestuporon vyön al.

Muiden oli siid miestä, oli urosta semmoista, mil ei štanid lähtijes tudissud. Vai entijjä kui sid lienoo ollud štaniloin djielo kui hyö saloh matkal kaldavuttih. Joukos oligi erähie Leppäniemen da Kuikkaniemen ńaba izändie. Oli Juakkoni starikka, Vaškan Timoi, Nuakan Puavila, Kondraitjein Ignaitjei da monda muuda urosta.

Lehmakotkovan selgärannas oli kondie jälgimäsen pahan ruodjien ruadanud. Juakkosen starikan lähtemän kanalja oli sih sordanud. Sinne näijen urohien matka nygöi pidi. Lehmä kotkovan selgä on netše suuri da ylen rigie. Randjied on ylen näreikköd, ihan läbipiäsemättömäd. Siid häi kondiel ongi hyvä telmiä ruadakkah midä tahto. Vai nygöi sen telmändä loppuun täh. Urohod nengo duumaijah sinne astujes.

Ka kehno taki äijän vähän uskoo nengoista mušikkajoukkuo. Taki nyd joukolleh kanaljan suammo tapetuksi sanoo Juakkoni starikka.

Kui emmo nyd sais yhtä kondieda tapetuksi sih toised lujatah. Starinan keses astujes sih ongi heil jo matka lyhennyd. Jo ollahgi seitšas Lehmäkotkovan sellän rannas. Dai tarkkaseh siid jagavutah kahel ottšinal da pyörähytetäh kai selgä ringin sydämeh. Ka nyd kanalja ei pagene hos himoittais siid staridkad itšekseh duumaijah. Siid hyö sidä ringie ruvetah pienendämäh toine, toista iänen ker läheten. Sih suahahgi ringi jo muga pieneksi ka toine toista voijah jo ihan nähä, hod mettšä on rigie. Jaboi eräs dogadjii kondien, ringin sydämes. Huikkuaa toisel ylen on suuri da harmua kui netše kagrane kokoi. Kondie ryöhkähtäägi sidä huikkavusta pagoh toisel ottšinal. Vai sielgi on hänelleh huikuttajua vastas. Ka siid kondie ryöhkähtäägi sidä huikkavusta pagoh toisel ottšinal. Vai sielgi on hänelleh huikuttajua vastas. Ka siid kondie pyörähtelöö sinne tänne da sinne tänne vai joga kohas on rängyjiä vastat. Jälgimäi sydämistyy kondie da hyöhkähtää Kondrosen piäl. Vai tämä kui ylenäijäl varatessah rängähtää ka kondie tädä rängähystä pöllästyy kai öhkehen ker kiändyy järilleh. Toisel puolel selgiä on Vaškan Timoi da juakkoni starikka kunne nyd kondie ammustui mänemäh. Heil astalana on yhel irves toisel piilukkupišśali. Vaškan Timoil on kirves tupora, häneh kohti kondie nyd ähkähtäägi. Timoi tuas kui Kondroni rängähyksen ker hyppiää da iskköö kirvehen muah varta myöten. Se vie satui kiveh, hamarua myö meni tupitšaksi. Kondie tuas röhkähtää pagoh. Eihäi semmoiseh rängeheh kohti ni itše karu mäne. Juakkoni starikka on siid Vaškan Timois viisikymmen syldä bokkahpäi. Sinne ondie nygö ammustuugi. Juakkoni kui nägöö kondien kohti tulemas, häi järgieh rubieoogi piilukkupišśalil sidä tähtämäh. Vai hod kui häi kurkal tšikuttaa piin piäh ei kanaljan pii vai tulda ota. Kiirehes näid oli nahkakräpittšä jänyd piin piäl.

Kondie ei sen tšikutuksentäh kiändynyd iäreh vai ryöhkähti Juakkosen piäl'. Tämä pakkuu syldä kaksi tuaksipäi sellälleh da pišśeli lendää näreikköh. Kondielgi ei ollud siid aigua kattšelemah, häi

Karjalaisuuden Ystäväin Liitto (KYL)

Toimiston ja taloudenhoitaja: Niilo Sontrakka, Sortavala, Puikkola, puh. 511.

Puheenjohtaja: Ville Helve, Värtsilä, puh. 20.

Sihteeri: Paavo Jukola, Rajasuvanto, puh. 3.

„Karjalaisuuden Ystävä", Liiton julkaisu:

Toimitus ja toimisto: Nurmes, Tuomaankatu. 1, puh, 213, Paul Märttina.

Aputoimittaja: Juho Mustonen, Varpakylä, Moiseenvaara

Ilmoitushankkija: Mitro Liete, Sortavala.

PEKKA POHJANVALO:

Kalmistokangas.

(Salmin murretta.)

Lähil Salmin Karkun kyliä on eräs kangas, min ńimi on »Kalmistokangas». Täl ńimel on vie tänäpäigi moińe paha sluavu, štobi sinne ei keskenkazvuzet lapset jog-aigua tarreta marjan kerävöh mennä. Olizgo heidy lapsennu varauteltu netšen kangahan ńimel, vai mis tua varavo ollou tulluh.

Sentäh mońi Karkkulańe da i muu salmilańe voibi tuan kangahan starinan tiediä pirembin minuu, vai ykskai minä täs kirjutan, midä olen sit kangahas kuulluh erähäl Karkus lähtevyöl a nygöi Pitkäsrannas eläjäl emändäl — libo frouval.

Kui mońii vuozii siit olloh aigua, konzu nua »ruotšit» veńalazii vastah tiä Salmis voinua käydih da bunttua buntuittih, en fijjä, eigo ńi se emändy moińe vanhu olluh, štobi olis senaiguzii ažeida muga taiten mustannuh. Min musti, sen sanoi, da sen minä nygöi täh kirjutangi.

Sillos, kun nua karkkulazet kuuldih, kui ruotšit ollah tulos, hyö kai kabrastuttih pagoh, ken meren suarih, ken tuaze mettšäh, mis hyö päivymiärii peitos eliä hiirotettih. Vai yhtes talois ei muga ravieh vikse kerritty pagoh piästä, ku ruotšit vilahtaidih perttih da tavattih taloin rahvas syömäs. Nua saldatat annettih heijän rauhas syvvä, vai kudai kergii syömizen loppie da stolas lähtie, hänet seitšas otettih kiini, viedih pihal da piä leikattih. Tijjämmöhäi myö kai salmilazet, kui ainos sanotah: »Syöndyaigu on rauha aigu, hot ruottši piädy leikkuamah tulgah»; tiä sah neprimenno tuan sanondan synnyinsijat ollah, konzu ruotšin saldatat karkkulazien syömizen loppemistu vuotettih, da vaste sen peräs heil piät leikattih. Oligo muga libo toizin, no ku muidu ńi kedä ei kyläs tavattu, mendih saldatat kyläs iäres, sen jälles sit karkkulazet toińe toizen jälles allettih jiäveijjä järilleh kodiloih, da heijän elos algoi tuase mennä endisty menuo. Vai korvat pidi sentäh pidiä hörkälleh, kus päi rajua nua ruotšit liikutah.

Vikse nail ruottšiloil oli hyvin stuatilleh käyvvä Karkus, kun hyö mondu kerdua sie kyläläzii hädäyttelemäs käydih. Tuase erähän kerran kyläläzet kuullah, što tuase ruotšit ollah tulos — midäbo muudu kyläh jiännyh: vanhat, lapset dai kai kerrittih piästä pagoh, kui ruotšit tulla pölähtäidih tuase Karkkuh. kui pagoh žiivattoin ker mettših. Ei ńi ristikanzua Etšitäh kyläs joga kohtańe, a ńi kuz ei ihmizii lövvetä. I muga tšiistoi oli kylä, što hyö ei ehkis ńi syödäviä ńi midä lövvetty. Sid nua vainolazet äijäl siännyttih, da jo i erähii taloloi tulehgi tšökättih, kudamis kodvazen jälles ei olluh ku sie tiä eräs uvarkko jällel. Ruottšiloin siit siännyksis tuijales ugodih heis erähäl silmäh yhten taloin pihas aitan uksen pieles tšiepis olii koiru. Seitšas hyö piästettih koiru välläl da davaibos sidä novvittelemah, kunne koiru menöö da sen tien kus kylän eläjät ollah.

Ielepäi ei koiru pidännyh ńi miituttu kiirehty kyläläzien ettšimäh lähtöl, juoksendeli vai sie tiä pitkin kylän tropinkkazii, meńibo se vie erähän palannuon taloin luo de algoi ulvuo muga pahal koiran ulvontu ńi sillos jo ei ńi miituttu hyviä meriänel, štobi ruottšiloi kai rubei kammeloittamah, ku kinnyh. Sentäh eräs saldattu jo sanoi toizil: »Iäres pidää tua koiru ulvomas tappua» — vai toizet sanottih: »Emmo tapa, vie se viebi meijät kyläläzien luo.»

Da muga häi se käigi, muga kui hyö duumaittih. Koiru poikeldih erähän riihen tagua mettšäh da algoi suorus piädy juosta hytšyttiä rouno kui kumpasun jälgeh. Ruotšit jälles, astalat kobras. Eigo pitky matku ńi olluh, ku koiru rubei haukkumah. Mennäh sinne gluuhoih kkorbes i saldatat. Ka tie kogo kylän vägi, kudamat muga pöllästyttih ruottšiloi, što ei tarrettu ńi pagoh lähtie. Puttihäi sit oli heijät tappua, da kai heijät i tapettih. Se, kudai minul tämän sanoi, ei tiedännyh, hauvattihgo ruotšit sit pokoiniekat vai jätettihgo ne sih hukil da muil zvierilöil syödäväkse.

Tämän päivän jälles on sidä kangastu, kus sillozet karkkulazet tapettih kynnenkannattomakse, sanottu Kalmistokangahakse.

Ainos nygöi eläjil vanhoil kuuloo »Elimmö ennen, da oligi hyvä eliä». Oli — hyvä oli eliä, ku sillostu jengua suadih sadoi rublii da tuhanzii markkoi metšis aivin käin koskettamatta, a eibo höröteldygi niidy aigoi, konzu veńalazet tiä vladeittih da i ruottši toizinah samazih meih Salmilazih tuan vainovaxaman työndi. Kymmeńii da sadoi buvuazinoi olis meil kaikil musteltavannu, konzu meil suomalazil oli ainos kaži sižälis, što ken kuspäi tuloo da tuan hengi-kulun ottaa. Nygöi meil on hyvä eliä, ei ole varattavannu vainolańe eigo tule ruottši ruoskan ker, sentäh emmo ni musta ylen äijiä mennyzii tuattoloin tuattoloin aigoi a hot ga vähäzel pidäs ńiidy mustua, sit myö voizimme äijiä enembäl suvaija da auttua nygyzii Suomen muan rajoin vardoittšijoi.

(Rajamme Vartija).

---

ielleh ryöhki männä mettšäh jotta rutškeh käi.

Juakkoni siel noustuo kattšoo sidä pišseli tötteryö mi kumma nezis oli kui ei syttynyd. Vai ei häi toizil ni midäi virka, hod nägöö kräpitšän piin piäl jiänyön.

Ei muiten ni toised sidä kondie jahtie ylenäijäl löyhketty. Näid monel urohol pidi kondien nahkan tjilas, omad kuajied vyön al märgänä kodjih kandua.

Puavilan Bunukka (Laatokka).

Karjalan kielen sanakirja.

Maisteri Eino Leskisen antamia tietoja.

Karjalan kielen sanakirjatyö on ollut vireillä jo viidettäkymmentä vuotta. Keväällä 1894 — maaliskuussa — nim. tohtori, silloinen ylioppilas K. F. Karjalainen läksi ensimmäiselle sanastonkeruumatkalleen, jonka tarkoituksena oli nimenomaan sanakirjan aineksien kerääminen. Karjalaisen ensimmäiseltä matkalta, jonka kuluessa hän keräsi Uhtuan sanaston, kertyi yli 10.000 sanamuistiinpanoa. Myöhemmin Karjalainen teki karjalaisalueille vielä kaksi sanastusmatkaa, nim. 1895 Tverin läänin karjalaisten keskuuteen ja v. 1897 Rukajärvelle. Kaikkiaan K. kirjaapani noilla matkoillaan noin 30.000 sanatietoa sekä lisäksi keräsi n.s. vanhaa runoutta, kansantietoutta y.m. Karjalaisen keräämistä aineksista olisikin saanut silloiseen aikaan nähden kelvollisen sanakirjan, varsinkin kun niihin olisi voinut liittää ne sanastoainekset, jotka A. Genetz oli aikaisemmin julkaissut, nim. v. 1870 tutkimuksessaan Suojärven murteesta, v. 1880 teoksessa »Tutkimus Venäjän karjalan kielestä» ja v. 1884 teoksessa »Tutkimus Aunuksen kielestä». Nämä tutkimukset sisältävät nim. sanastoissaan yhteensä n. 10.000 sanatoisintoa. — K. F. Karjalaisen työ karjalan sanakirjan aikaansaamiseksi kuitenkin keskeytyi, koska hän joutui lähtemään vuosikausiksi ostjakkeja tutkimaan ja sieltä palattuaan antautui ähinnä ostjakin kielen tutkimukseen sekä joutui yliopistolliseen opetustyöhön. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura jatkoi kuitenkin karjalaismurteiden sanojen keräyttämistä omaa sanakirjaa varten, sillä v. 1895 jolloin päätös suomen kansankielen sanakirjatyön alullepenosta tehtiin, jätettiin rajantakaiset ja Suomen rajojen sisäpuolella puhuttavat karjalaismurteet sekä kreikkalaiskatolisten inkeriläisten eli n.s. inkerikkojen murteet nimenomaan suomen kansankielen sanakirjan ulkopuolelle.

Karjalan kielen sanojen keruutyötä suorittivat ennen 1920-lukua m.m. lehtori J. Kujola, joka keräsi Salmin murteen sanastoa v. 1905 sekä lisäksi ent. Tverin ja Novgorodin läänien karjalaisten sanastoa vv. 1911 ja 1913 sekä lehtori E. V. Ahtia, joka keräsi Suojärven sanastoa. V. 1914 saatiin SKS:n haltuun myös tohtori Theodor Schwindtin Tverin läänin eri karjalaiskylistä keräämät sanastot yht. n. 5.000 sanatietoa. 1910-luvulla ja varsinkin maailmansodan aikoina oli suorastaan mahdotonta kerätä rajan takana olevien karjalaismurteiden sanastoa, koska ryssät pelkäsivät suomalaista propagandaa. Vv:n 1918—1921 jälkeen sanastonkeruu pääsi oikein vilkkaaseen vauhtiin maahamme saapuneiden karjalaisten pakolaisten avulla. Paitsi entistä yleiskeräjää lehtori E. V. Ahtiaa, joka Suojärven sanaston lisäksi on kerännyt Riipuškalan—Njekkulan ja Säämäjärven sanastot, ovat suomen kieltä opiskelleet ylioppilaat ja maisterit sekä osittain myös karjalaissyntyiset kansakoulunopettajat suorittaneet kesäisin keruuta useimpien Karjalan kuntien murteista.

Nykyisin onkin SKS:n karjalan kielen sanakokoelmissa jo 10 kpl. yli 10.000 sanatietoa käsittäviä sanastoja (niistä 3 yli 30.000 st. sisältäviä), loput ovat mainittua lukumäärää pienempiä. Kaikkiaan on sanoja kerätty n. viidestäkymmenestä eri kunnasta. Sanalippujen kokonaismäärä on nykyisin n. 412.000 kpl., mutta tähän lukuun on lisättävä vielä ne 64.000 karjalankielistä sananpartta, jotka kertyivät Karjalaisen osakunnan v. 1932 yhdessä sanakirjasäätiön ja Suom. Kirj. Seuran kanssa toimeenpanemassa sananparsikilpailussa. Uudemmista kerääjistä mainittakoon maisteri Martta Pelkonen (kerännyt Salmin murretta), maist. R. E. Nirvi (Suistamon murretta), maist. Tahvo Luosto (Tunkuan murretta) sekä maisteri H. Pukki (kerännyt Kiestingin ja Pistojärven murteiden sanastoa). Itse olen vuodesta 1925 alkaen suorittanut sekä sanastollisia että äänneopillisia keräyksiä n. viidestätoista karjalaismurteesta, m.m. kaikkien Raja-Karjalan karjalankielisten pitäjien murteista. Vaikka sanasto ei tietenkään ole vielä kokonaan koossa, eihän elävän kielen sanastoa koskaan saada täydelleen kokoon, on materiaali jo niin suuri, että sana-artikkelien laadinta on jo muutama vuosi sitten aloitettu.

Sanakirjan käsittämän kielen alueeseen kuuluu ensinnäkin n.s. Itä-Karjala kokonaan, nim. sen karjalankieliset osat — vepsän ja lyydin kielet samoinkuin tietysti venäjä jäävät pois — ja Suomen puolelta n.s. Raja-Karjalan karjalankieliset kunnat, s.o. Salmin, Suistamon, Suojärven pitäjät kokonaan sekä Impilahden, Korpiselän ja Ilomantsin pitäjien itäosat. Ilomantsin pohjoispuolellahan kieliraja noudattelee valtakunnanrajaa niin tarkoin, että vain Kuhmossa muutamia taloja ja Suomussalmella pari kylää kuuluu karjalan kielen alueeseen. Näitten kieli on kuitenkin suurin piirtein samanlaista kuin rajantakaisten (ent. Kontokin y.m. kuntien) kylien murre, joten se tulee sanakirjaan niiden mukana. Karjalaisia on edelleen Petsamossa, jonne heitä muutti nälkävuosina 1860—70-luvuilla pääasiallisesti Kiestingistä y.m. Itä-Karjalan pohjoisosien kylistä. Suurin karjalaisasutus on ent. Tverin ja Novgorodin lääneissä, joissa karjalaisia oli v. 1926 suoritetun väenlaskun mukaan n. 146.000 henkeä. Itä-Karjalassa taas v:n 1932 tietojen mukaan oli n. 111.500 karjalaista, joihin on myös n.s. lyydiläiset luettu. Kun näihin lisäämme Raja-Karjalan karjalaiset ja Suomessa oleskelevat pakolaiset, saamme karjalan kieltä puhuvan väestön lukumääräksi kaikkiaan 310.000 henkeä, mutta sen asuma-alue ulottuu läheltä Moskovaa (ent. Zubtsovin kihlakunnasta) Jäämeren rannalle (Petsamoon) saakka.

Sanakirjaston kokoa ja laajuutta ei tietenkään

edellä käsin voi aivan tarkoin määritellä. On suunniteltu siihen saatavan n. 125.000 artikkelia. Jokainen artikkeli sisältää hakusanan ja sen lisäksi kaikki eri murteiden tunnetut murremuodot, merkitykset ja kutakin merkitystä valaisevia esimerkkilauseita. Esimerkkilauseita käännetään suomeksi vain silloin, kuin se yleissuomen kannalta tuntuu tarpeelliselta. Tietenkin olisi parasta kääntää kaikki, mutta tilanpuutteen takia — tällaisenakin teos vienee painettuna n. 3.000 à 3.500 Lönnrohin sanakirjan kokoista sivua — on ollut pakko rajoittaa kaikkein välttämättömimpään. Samasta syystä ei eri sanojen kohdalla osoiteta niiden taivutusta, vaan taivutusselitykset annetaan loppuun liitettävässä tyyppitaulukossa. Näin ollen sanakirjasta saa tiedon kunkin siinä olevan sanan kaikista tunnetuista murremuodoista ja merkityksistä sekä siten myös tiedon itse sanan ja sen eri murreasujen sekä merkityksien levinneisyydestä. — Liitteenä on aiottu julkaista nimistökokoelma, johon tulee sekä ristimä-, suku- että paikannimistöä. Tämä kokoelma kartuu tietenkin toimitustyön aikana.

Pääpaino on aunukselaismurteilla ja Suomenpuoleisilla murteilla siitä syystä, että näistä on olemassa suurimmat sanastot. Tietenkin pohjoiset laulumaat, s.o. Vienan murteet, tulevat mukaan, samoin Tverin ja Novgorodin murteet. Mitään ei jätetä tahallisesti pois. Hakusanaksi on otettu Suojärven murteen äänneasu senvuoksi, että se on äänneominaisuuksiltaan ikäänkuin välimuoto Aunuksen ja pohjoisempien murteiden välillä. Suojärvihän on muuten maantieteellisestikin keskellä yhtenäistä karjalaista aluetta. Huomautettakoon tässä vielä, että a u n u k s e n k i e l i ei ulotu yhtä kauas pohjoiseen kuin ent. Aunuksen lääni. Pohjoisin aunukselaismurre on Säämäjärven murre; sen pohjoispuolella oleva Mäntyselän murre on jo n.s. v a r s i n a i s t a k a r j a l a n k i e l t ä, johon kuuluu myöskin koko ent. Poventsan kihlakunnan karjalaisten kieli, lukuunottamatta n.s. lyydin kielen puhujia ja venäläistyneitä.

Kun sanakirja toimitetaan tieteellisiä tarkoituksia varten, niin kaikki, mitä siihen otetaan, on todellisuudesta saatua. Kieli merkitään tarkoin ääntämisen mukaisesti. Mutta silti emme käytä kaikkein tarkinta transskriptiota l. tarkekirjoitusta. Tavallisten suomalaisten kirjaimien lisäksi käytetään, muutamia erikoisuuksia mainitakseni, *z*-kirjainta soinnillisen s:n merkkinä, *š*:ää suhu-s:n merkkinä ja *ž*:tä *š*:ää vastaavan soinnillisen äänteen merkkinä, edelleen pilkkua kerakkeen yläpuolella n.s. liudentumisen eli plataalistumisen merkkinä; vielä on mainittava tietenkin erikoinen kirjain eng-äänteen (eli sen äänteen, jota suomen kielessä *k*:n edellä kuvataan *n*:llä, esim. kenkä) merkkinä ja venäläinen l-kirjain tummasävyisen l:n merkkinä. Äänтiöistä huomattakoon, että vakiintuneen tieteellisen käytännön mukaan pitkiä ääntiöitä ei merkitä kahdella lyhyen ääntiön merkillä, vaan tavallisen kirjaimen yläpuolelle merkitään poikkiviiva.

Saatujen kokemuksien perusteella aloitettiin varsinainen artikkelien kirjoitustyö v:n 1936 lopulla. Viime vuoden loppuun mennessä oli valmiina koko a-kirjain ja noin puolet b-alkuisista sanoista, kaikkiaan lähes kolmetuhatta artikkelia.

Toimitusvoimien niukkuuden tähden — olen ollut ainoa toimittaja, mikä taas johtuu varojen niukkuudesta — vie toimitustyö vuosikymmenen kenties kaksikin ellei ohjelmaa huomattavasti supisteta — supistaminen olisi kuitenkin kovis valitettavaa sanakirjan tärkeyden kannalta. Tuleehan tämä sanakirja valmistuttuaan olemaan Vienan ja Aunuksen läänien runojen rinnalla Kalevalan laulajakansan henkisen kulttuurin suurin näkyvä muistomerkki.

Karjalaisuuden ystäväin kirjastoa.

E i n o L e s k i n e n: Karjalan kirjakielen oikeinkirjoituskysymys Neuvostovenäjällä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1938.

Esiteltävämme vihkonen on ylipainos »Virittäjästä» N:o 3, 1938. Kirjoituksessaan tekijä selostaa ja erittelee lyhyesti ja asiallisesti karjalan kirjakielen oikeinkirjoituksen kehityksen Venäjällä kielen vanhimmista kirjallisista muistomerkeistä — 1700-luvulta — aina Karjalan »narkompros»in v:n 1937 lopulla laatimaan aakkosjärjestelmään saakka. Kirjoittaja toteaa, että viimemainittu järjestelmä merkitsee taantumista kirjoitustavan kehityksessä — palautumisen tsaarinvallan aikaisten pappien suunnittelemaan systeemiin, joka on peräisin aina 1880-luvulta ja perustuu venäläisiin aakkosiin. Kuvanäytteet eri kirjaimistoista ja niillä painetuista teksteistä havainnollistavat kehityksen kulkua neuvostovallan aikana. Loppuun liitetty saksankielinen referaatti asettaa kielman maailman kielimisten y.m. tutkijain vaivatti käytettäväksi — erittäin tärkeä seikka.

P. M.

Arkadius Presas: TORIKORI. Huvinäytelmä, Viipuri, 1938. 22 sivua.

Maahamme pysyväisesti asettunut Suomen kansalaiseksi tullut professori Arkadius Presas on jo useat kerrat julkaisuillaan osoittanut lämpimää myötätuntoaan Suomen kansaa ja sen kulttuuria kohtaan. Äskettäin on professori Presas lisännyt tätä kirjallista toimintaansa uudella painotuotteella, huvinäytelmällä »Torikori». Näytelmässä on kolme kuvaelmaa. Sen juonena ovat Elias Lönnrotin Raja-Karjalassa kokemat passintarkastusvaikeudet hänen v. 1841 tekemällään matkalla jolta hänen oli virheellisen passin vuoksi palattava takaisin tyhjin toimin. Juonen ympärille kutoutuu Veskelyskylän ja Petroskoin sikäläisten olojen kuvailua koomillisine tilanteineen. Tekijän esityksestä saa elävän kuvan silloisen venäläisen virkavallan mädännäisyydestä rajantakaisessa Karjalassa ja olojen takapajuisuudesta. Samalla ilmenee näytelmän lopussa olevista ajatuksista luja luottmus Karjalan tulevaisuuteen.

(Uusi Suomi) **M. K—o.**

Poavilan žuakkunoi.

Meččypodroada oli otettu kasonnois mečäs. Parret da hallot kuadoa, da vedeä Nousema jogeh.

Tuatal näit pidi soada rahvasta da heboloi meččydieloh, kui terväseh vai vois. Enne blahósenjoa pidäs tavarat tuavie pristanih, kuni keli on.

Kui vanha rahvas enne on primietinnyh: »Kui dorogoa ei katkone enne vanhoa. Blahósenjoa, ga heinäsuabroa älä jätä joven poikki puolell.» Tuatto käski rahvasta eččie.

Veikoi lähti rahvasta eččimäh Kaugoijärvel, da lähimbih kylih. Mikul Suureh Mägih, da Kukoinvárah, da sen líkoin kylih. Rahvasta i tuli heboloin da pilsiekkoin ker kyllimät kylläl. Tuatto rodruadat andoi da i kai meččy otettihgi. Omil hebosil jäigi vähebpi stoavittavoa.

Kolme omoa hebosta helkytettih veittih. Mikul vietti »Pollel», Ippa »Virkul» da minä ajoin »Puijjú». Púnkoadajinna da karsijinna oldih Poavil da Mikul. Tuatto smotrakkana: učaskoi andoi da zottua pidi, da firman herroin ker diemal käi. Laittih súri meččypertti kaksien muaroin ker, kivipäčči sydämeh lämbiejä, da hebosil havul katettu lämmin konjušši.

Illoil tulemmo šabašul pertil ga meil jo on pertti lämmitetty da i savut hävitty, da i čuoju keitetty. Hevot kasakat illastetah. Pästäh stolan tuakse vazzua lämmittelemäh da moaroil seigiä oijjendamah.

Poavil oli ylen suoakkunan sanoja. — Ildasen jälles tuatto juohattua:

»No maltatgo Puavil suakkunoa sanoa, sano meile?» Poavil heittää venjakoit voalenčat jallas kuivamah orrel, da rubie meir soakkunoa sanomah.

Myö kaikin hänen ymbäri istoimmokseh kuulemah.

Häi savodi: Oli enne kolme njeidistä kesoil. Heijjän rútat jähäh rannal da sil keski ne hävitäh, tiedämättä. Heil hädä kädeh, kunne rútat jouvvuttih? Ken nygöi ne pimitti? Kyläh on puoli virstua matkua. Njeidiset alasti ei targista kodih mennä. Muamoloil hädä kädeh, ei kúlu tyttärí tulemas. Eččimäh mennäh tyttärí. Nämä rannal itkistäh pirzistetäh. Eräs virká: »Emmo targie alasti jähtie kodih.» Etzitäh sobi joka paikas rannal, ei löyvetä. Eräs dogadí vičeikös feresin. Mennäh sinne ga täs ollahgi, kai rútat. Ouvostellahes ičekseh: »Kun nämä tänne toi?» Vaste jällespäi soadih tiediä, kui brihat oli käydy neitoči sobie peittämäh.

Tytöt gu suodih tämä tiediä, ga hyö yhtes dúmu laittih: »Pidiä brihoil vellat maksoa.»

Erähän kerran mennäh brihat kesoil ga njeidiset sidä i valvatotah. Mennäh, da brihoin sovat da kengät kobristetah, da meččäh vijjäh peittoh. Ize nagron ker kodih juostah.

Úsi uvvel, veres verekset soakkunoa Puavilal kesti puolih yölöih sai. Erähät vanhembat muzikois jo täyvves unes kuorsatah, keroi vai karkattua. Myö brihaččuvägi vie kúndelemmo. Puavil vie sanó:

— Oli enne sie nuori mužoi brihaččulapsen ker. Lähti merirandah verkoloi kaččomah. Lapsen jätti mielettömän rannal yksinäh.

Lendiä kotka da lapsen kynsih fatti. Vieki meren soareh.

Muzoi tuló randah da lapsi on hävinnyh. Häi itkún pazkahtah. Kaččo kolme jouččenda tendää taivahal.

Häi aihostih Jumalah da izekseh jouččnil hyrähtäh: »Hanhuoni lennättö lugletatto, tulgá Ivanustuni imettämäh, da ainovostain asettamah, da eččimah.»

Hanhet kännäldetähes ymbäri da lennetäh sih soareh, kudamah kotka Ivanan vei. Kotka ei kerrinnyh ni midä pahoa lapsel luadie, gu hanhet kolmei lennettih sen niškah da karkotettih paha lindu.

Unis mužoil tuló starikka, da sanó: »Muzoi, nouse, da mene neččih soareh souvva, sie on sinun lapsi elävännä!» Häi havazzú sih uneh, da rubie passibosi Jumalal, Taivahallisel Spuasal Syöttäil lugemah. Lähtö soudamah neuvvottuh soareh. Menö, ga lapsi eläväine, vai hiekkurannal piehtaroižeh.

J. M:kinen.

Harkitseva **metsänomistaja**

TALLETTAA

metsistään saamansa tulot

Kansallis-Osake-Pankkiin, jonka hän vanhastaan tietää varmaksi omaisuutensa talletuspaikaksi. Pankin **541 miljoonan markan suuruiset omat varat** ovat talletusten vankka turva.

Kansallis-Osake-Pankki

MAAN SUURIN LIIKEPANKKI

203 konttoria eri seuduilla maata.

SUOMEN KUKKATEHDAS JA SEPPELESITOMO OY.

VIIPURI, Tottinkatu 7
PUHELIN 1180
Perustettu 1902

Seppeleitä, maljakko-, leninki- ja hattukukkia

LENINKILIIKE

Her-Ma

Viipuri, Linnankatu 15
Puhelin 4475

Naisten ensiluokan muotipalvelu

Harkitseva **metsänomistaja**

TALLETTAA
metsistään saamansa tulot

Kansallis-Osake-Pankkiin, jonka hän vanhastaan tietää varmaksi omaisuutensa talletuspaikaksi. Pankin **541 miljoonan markan suuruiset omat varat** ovat talletusten vankka turva.

Kansallis-Osake-Pankki

MAAN SUURIN LIIKEPANKKI
203 konttoria eri seuduilla maata

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ 1939.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU.

Karjalaisuuden Ystävä on aitokarjalainen aikakauslehti, joka työskentelee lujan kansallistunnon ja uskonnollissiveellisen maailmankatsomuksen lietsomiseksi Karjalan heimon keskuuteen.

Karjalaisuuden Ystävä vaalii karjalaisheimon ikivanhoja kunniakkaita perinteitä ja kulttuuriarvoja julkaisten niitä koskevia sekä historiallisia että kansantietouteen ja yksityiseen muistitietoon perustuvia aineksia.

Karjalaisuuden Ystävä harrastaa eritoten **karjalan kieltä** julkaisten sitä koskevia kirjoituksia. Viljelemällä karjalankielistä tekstiä lehti pyrkii keräämään ja talletamaan murreainehistoa, tutkimaan karjalan yleiskielen edellytyksiä, kokeilemaan sillä, kehittämään sitä ja edistämään sen oikeinkirjoitusta.

Karjalaisuuden Ystävä pitää vireillä Karjalan heimon valtiollisen itsemääräämisoikeuden ja sen asuma-alueiden yhtenäisyyden, koko Karjalan ykseyden periaatteita. Se selostaa lukijoilleen varsinkin Itä-Karjalan kysymystä menneinä ja nykyaikoina sekä julkaisee historiallisia tietoja ja kuvauksia tämän heimonosan poliittisista sekä aseellisista vapausliikkeistä ja -sodista.

Karjalaisuuden Ystävä tähystelee tarkoin karjalaisuuden vihollisten tuholaistoimintaa sekä julkaisee uutisia ja katsauksia olojen kehityksestä nykyisessä Neuvosto-Karjalassa.

Karjalaisuuden Ystävä on riippumaton puoluepolitiikasta.

Karjalaisuuden Ystävää lukemalla, levittämällä sitä ja ilmoittamalla siinä tuet osaltasi suuriarvoista heimotyötä. Lehden voi tilata postitoimistoista, asiamiehiltämme tai suoraan toimituksesta (os.: Nurmes, Tuomaank. 1.).

Lehden tilausmaksu v. 1939 on 20:— mk.1/1 vk., josta asiamiespalkkiota maksetaan seuraavasti: 10 vk. 10 %, 11—25 vk. 15 %, 26—50 vk. 20 %, yli 50 vk. 25 %.

Karjalaisuuden Ystävä — Tilauslista 1939.

Nimi	Osoite	vk.
	Yht.	

Tilitys:

.... vk. à 20:— ..... yht. mk. ....

.... % palkkio ..... » ....

Oheisena jäännös ..... mk. ....

Huom.! Ainoastaan maksetut tilaukset otetaan huomioon.

V. 1938 ilmestyneet julkaisut saa tilata 20:— mk:n yhteishinnalla.

N. ROVAMO
EDULLINEN OSTOPAIKKA
VALMISVAATE-, KANGAS- JA LYHYTTAVARAKAUPPA
VARKAUS, puhelin 440 / SIVULIIKE, puhelin 441
(Yhdyspankin talo)

P. L. Lehtosyrjä
Kerisyrjä
Hyvin lajiteltu, monipuolinen sekatavarakauppa
SUOSITELLAAN

LAATOKAN PAPERIKAUPPA OY.
Sortavala - Puh. 518
PAPERI-, KOULU- JA TOIMISTO-TARPEIDEN KAUPPA
Suojeluskunnille erikoishinnat

LEIPURI- JA KONDIITTORILIIKE
Salmi - Puhelin 73
Kysykää aina hyviksi tunnettuja tuotteitamme

V. Molosofkin
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi, Välikylä
Pyh. 28
Hinnat tunnetusti halvat

I. T. Mavrojeff
Lieksa - Puhelin 31
Suosittelen liikettäni

Rurmeksen Rauta Oy.
Nurmes - Puhelin 90
Täydellisin
RAUTAKAUPPA
paikkakunnalla

ILOMANTSIN KANGAS- JA SEKATAVARAKAUPPA
ILOMANTSI
Suuri valikoima alaan kuuluvia tavaroita
Hinnat kohtuulliset

Nurmeksen Kauppa Oy.
Nurmes
Tukku- ja Vähittäiskauppa

OY. A. HALONEN, JOENSUU
Ajanmukainen makkaratehdas ja
lihan tukku- ja vähittäiskauppa
MYYMÄLÄT: Suvantok. 15, puh. 42 ja 488
Kauppahalli . 557 ja 578
Myymme edullisimmin kaikkea alaan kuuluvaa

KESKUS-KAHVILA Joensuu, Torikatu 20
LEIPOMO & KONDIITTORILIIKE
Suositellaan viihtyisänä käyntipaikkana
Ulkotilaukset puhelin 423
SIVULIIKE **KAHVILA & RAVINTOLA**
Joensuun Linja-auto asemalla
Ruokaa ja kahvia aina saatavana

S. Saharoff
JOENSUU
Kankaita,
Valmiita vaatteita ja
Lyhyttavaroita
TUKKULIIKE: Torikatu 24. Puhelin 522
VÄHITTÄISLIIKE: Kauppakatu 21. Puhelin 327

Kusti Hämäläinen
Joensuu, Koskikatu 11
Puhelin 614
Pienet kustannukset takaavat halvat hinnat
TERVETULOA OSTOKSILLE!

K. REIJONEN
Vuonislahti - Puhelin 19
Suosittelee liikettään kuluttajille edullisena ostopaikkana.

Tarma Osakeyhtiö JOENSUU
Puhelimet: Tukkuosasto . . . 155
Konttori 604
Vähittäismyymälä 484
Kangas-, valmisvaate- ja lyhyttavaraliike
OMA ALUSVAATETEHDAS

NURMEKSEN APTEEKKI
NURMES
A. V. PÄRNÄNEN

LUKIJAMME!
Kannattakaa niitä liikkeitä, jotka ilmoittavat Karjalaisunden Ystävässä!

Värtsilän Kemikaalikauppa

Om. VILLE HELVE
Värtsilä.

Parikkalan Osuuskauppa r.l.

Tuhansien
yksityisyrittelijäin
oma liike

Ainoa liike paikkakunnalla,
joka jatkuvasti ilmoittaa tässä lehdessä

KARJAKESKUSKUNTA r.l.

Viipurin konttori

SUOSITTELEE TUOTTEITAAN

SUOJÄRVEN APTEEKKI

SUVILAHTI

PUHELIN 21

Karjalan RAUTA Osakeyhtiö

SORTAVALA

Rautatavarain
tukku- ja vähittäiskauppa

Impilahden Osuuskauppa r.l.

Impilahti puh. 39

MYYMÄLÄT: Kerisyrjässä,
Kitelässä,
Leppäsillassa,
Koirinojassa

Ampuma- ja Räjähdysaine- ja Kirjakauppa

Sortavalan Rauta- ja Rakennusaineiden Kauppa Osakeyhtiö

SORTAVALA

myy
Rakennusaineita,
Työkaluja, Taloustarpeita,
Urheiluvälineitä
y. m. y. m.

Kaipaan Talouskauppa

Kaipaa - Puhelin 17

Hyvin lajiteltu ja monipuolinen varasto

Kilpailukykyiset hinnat

VELJEKSET WAHLGRÉN

SORTAVALA
PUHELIN 202

SUOSITELLAAN

VÄRTSILÄN APTEEKKI

Omist. VILLE HELVE

VÄRTSILÄ

Fermifugol lapamatolääke.

SUOJÄRVEN OSUUSLIIKE r.l.

Suojärvi / Puh. Konttori 2, Myymälä 20.

Myymme hyvin lajitellusta varastostamme

Ruoka- ja siirtomaatavaroita ja tarvikkeita

Väkilannotteita ja rehuja, kankaita ja jalkineita.

Matkustajakoti ja Ravintola TURJALA

Omistaja P. TOSSAVAINEN

Ilomantsi — Puhelin 1.

SUOSITELLAAN

Nurmeksen Kirjakauppa Oy.

Nurmes - puh. 24

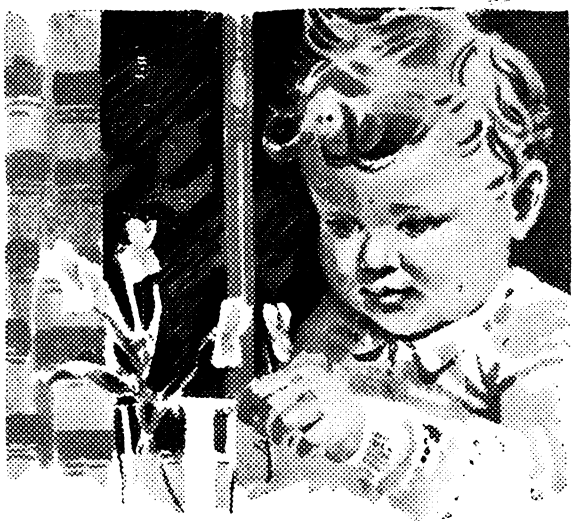
Hyvinvarustetut

KIRJA-, PAPERI- ja LELUOSASTOT

NURMEKSEN SÄÄSTÖPANKKI

Nurmes - puh. 216

EDULLINEN TALLETUSTEN SIJOITUSPAIKKA.

Onnellinen lapsuus

on kukkien kultaista aikaa!

Perheenhuoltajan riittävä henkivakuutus turvaa sen.

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ

SALAMA

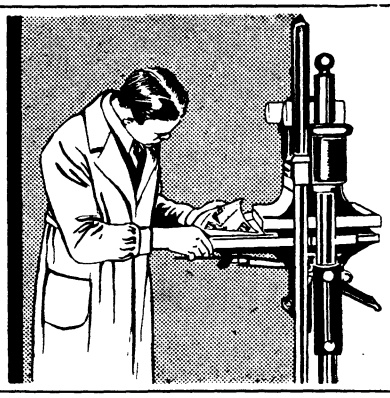
Kokonaisvakuutuskanta 3.000 milj. mk.

TOHMAJÄRVEN APTEEKKI

Omist.

Alfred Törneblom

TOHMAJÄRVI

ITÄ-SUOMEN KUVA

VIIPURI PUH. 1656

Fototypia-, autotypia- ja moniväri kuvalaattojen

ERIKOISLIIKE

Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy. 1938.

Hinta 10 mk.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

Se taipuu, ei taitu.

T. J. P.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

NUMERO 1 **HUHTIKUUSSA 1939**

Sortavalan Kumikorjaamo
Omist. J. Vilhunen
Autohuoltoasema
Sortavala. Puhelin 510

V. MOLOSOFKIN
Sekatavarakauppa
Suojärvi, Välikylä — Puh. 28

VELJEKSET JUKOLA OSAKEYHTIÖ
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi puh. 95
Rajasuvanto . 3
Kuolismaa

MYY tukuttain ja vähittäin ajan tarkimpiin hintoihin:
Siirtomaatavaroita, herkkuja, hedelmiä, y.m.
Lihaa, leikkeleitä, maitoa y.m.
Taloustavaroita, tapetti-, maali- ja rakennustarpeita.
Jalkineita, matka- ja käsilaukkuja.
Rehua, kauraa, heiniä ja olkia.
Kankaita, paitoja, housuja, hattuja y.m.
Nopea ja rehellinen toimitus.

PUUTAVARALIIKE Suojärvi puh. 90
OSTAA: Metsiä ja maatiloja sekä y.m. puutavaroita.
MYY: Saha-, rakennus- y.m. puutavaroita ajan hinnoilla.

VÄRTSILÄN APTEEKKI
OMISTAJA
VILLE HELVE

VERMIFUGOL
LAPAMATOLÄÄKE

APTEEKIN RUNSASTA JA MONIPUOLISTA
KEMIKALIOVARASTOA SUOSITELLAAN

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITON JULKAISU

TILAUSHINTA:
20 mk. vuosikerta.
Irtonumeron hinta 6 mk.

PÄÄTOIMITTAJA
PAUL MARTTINA
APUTOIMITTAJA
JUHO MUSTONEN
TALOUDENHOITAJA
NIILO SONTRAKKA

TOIMITUS ja TOIMISTO:
Nurmes, puh. 213

TOIMITUSKUNTA: *E. V. Ahtia, Ville Helve, Paavo Jukola* ja *N. Ruotsi*

NUMERO 1 **Toinen vuosikerta** **HUHTIKUUSSA 1939**

Ensimmäinen vuositaival.

KYL:n alkutaival on tietenkin ollut melkein kauttaaltaan sisäisten järjestelytöiden aikaa. Niitäkin on haitannut suuressa määrin se, että aktiiviset jäsenemme asuvat hajallaan yli Karjalan ja Suomen, joten kokoontuminen on tuottanut suuria vaikeuksia. Varsinainen työ onkin keskittynyt liiton hallitukselle. Paitsi perustavaa ja sitä edeltänyttä neuvottelukokousta ja vuosikokousta on kuitenkin ollut pakko pitää yksi liiton ylimääräinen kokous, koska oikeusministeriö ei ollut hyväksynyt perustavan kokouksen tekemiä sääntöjä, vaan vaati niihin erinäisiä muutoksia. Kun nämä muutokset oli vahvistettu mainitussa liiton ylimääräisessä kokouksessa 18. 9. 38, hyväksyi oikeusministeriö liiton yhdistysrekisteriin 17. 12. 38 antamallaan päätöksellä.

Liitto ei ole pyrkinyt keinotekoisesti paisuttamaan jäsenmääräänsä lähtien periaatteesta: mieluummin rajoitettu määrä mutta aktiivisia jäseniä. Erään ikävän kokemuksen johdosta liitto tulee noudattamaan entistäänkin huolellisempaa harkintaa uusia jäseniä kutsuessaan ja hyväksyessään keskuuteensa.

Hallituksen kokoonpano on ollut 18. 9. 38 alkaen seuraava: apteekkari Ville Helve (puheenjohtaja), opettaja Juho Mustonen (varapuheenjohtaja), liikemies Paavo Vahronen, opettaja N. Ruotsi, lehtori E. V. Ahtia, johtaja I. Okulov ja luutn. evp. P. Marttina sekä varajäsenet kauppias J. Markkinen ja maanviljelijä Otto Tossavainen. Sihteerinä on koko ajan ollut kaupp. P. Jukola ja tal.hoitajana N. Sontrakka. Hallitus on toimivuonna kokoontunut kaikkiaan kuusi kertaa.

Jo aivan toiminnan alkuvaiheissa hallitus päätti perustaa liitolle oman äänenkannattajan. Tämä katsottiin välttämättömäksi yhdyssiteeksi liiton hajallaan asuvien jäsenten kesken sekä tarpeelliseksi välineeksi selvittämään yleisölle liiton aatteellisia päämääriä ja tehtäviä, varsinkin kun oli osoittautunut, ettei liitto saisi ääntänsä kuuluviin entisissä heimolehdissä. Aloite oli varsinkin taloudellisessa suhteessa rohkea ja onkin vaatinut muutamilta hallituksen jäseniltä huomattavia uhrauksia. Mutta se lähin tavoite, johon oli pyritty, näyttää saavutetun. Karjalan kirjakielen kysymys on lehden toiminnan avulla saatettu karjalaisissa heimopiireissä vilkkaan huomion kohteeksi ja keskustelun alaiseksi heimolehdissämme. Saatuaan tilaisuuden julistaa vapaasti kantaansa tässä vaikeassa kysymyksessä on liitto löytänyt myötämielisyyttä jopa tämän ajatuskannan entisissä vastustajissakin, jotka ennakkoluulottomasti ovat vaivautuneet tarkistamaan mielipiteensä. Tietenkin on meillä yhä edelleen runsaasti vastustajia — aivan odottamattomallakin taholla, sillä vanhat ennakkoluulot ovat yleensä erittäin vaikeasti kitkettäviä. Tämä vastustus on liiton mielestä kumminkin parempi ilmiönä kuin penseys, sillä siellä, missä on vastustusta, on aina jotakin voitettavissa, koska vastustuskin edellyttää sentään mielenkiintoa kyseessä olevaan asiaan.

Lähtiessään nyt toiselle vuositaipaleelleen »Karjalaisuuden Ystävä» pyytää kiittää kaikkia, jotka ovat sitä auttaneet tavalla tai toisella alkuvaikeuksissa ja toivoo, että sama yhteisymmärrys jatkuisi edeskinpäin.

Onko karjalan kirjakieli jotakin „aiheetonta".

Niinkuin tiedämme ei maantieteellis-historiallinen nimi Karjala ollenkaan vastaa sitä, mitä kieli- ja kansatiede Karjalalla ymmärtää.

Jälkimmäinen käsittää paitsi Neuvosto-Karjalan ja entisen Tverin läänin karjalaisia vain vähäisen osan Suomen Karjalasta, sen itäisimmän kolkan, n.s. Raja-Karjalan. Sen kreikanuskoinen väestö puhuu näet samoja murteita, mitkä vallitsevat rajan takana Itä-Karjalassa. Kuuluen Suomen valtakuntaan tämä sen karjalankielinen osa on saanut elää samoissa yhteiskunnallisissa oloissa, nauttinut samaa taloudellista ja sivistyksellistä huolenpitoa kuin muukin Suomen kansa. Siinä suhteessa »rajakarjalaisilla» ei ole valittamisen aihetta.

Mutta on luonnollista, että nykyaikainen ripeä yhteiskunnallinen eteenpäinmeno, taloudellinen yritteliäisyys tehtaineen ja lännestä tulleine työläisineen, lukuisat virastot, yleinen koulunkäynti j.n.e. ovat mullistavasti vaikuttaneet väestön patriarkallisiin oloihin, varsinkin sen kieleen. Kansan murre on alkanut osoittaa rapistumisen ja häviämisen merkkejä väistyen lännestäpäin tunkeutuvien murteiden tieltä. Raja-Karjalan kaunis ja rikas kansankieli köyhtyy ja kadottaa erikoisuuttaan — suruksi monelle sen puhujalle ja tuntijalle.

On tuumiskeltu, mitä voidaan tehdä tämän kielen tukemiseksi sen epätasaisessa taistelussa säilymisensä puolesta. Ja on päädytty ajatukseen: kansan murretta on kehitettävä kirjallisesti käyttökelpoiseksi, on saatava sille sivistyneen kielen arvonantoa, sanalla sanoen: se on tehtävä myös »kirjakieleksi», varsinaisen suomen kielen ohella.

Onhan ymmärrettävää, että tämä kirjallinen käyttö, jotta sillä voisi olla mainittavaa merkitystä, ei voi supistua pelkkään murteennäytteiden sepittelyyn. Vaan samalla kuin pidämme luonnollisena, että jokainen karjalainen kirjoittaja käyttää murretta eli kieltä, minkä taitaa, samalla katsomme ihanteeksemme vähitellen päästä sellaiseen yhtenäiskieleen, johon eri murteiden parhaat ainekset yhtyvät ja joka siten kehittyen voi muodostua kieleksi, jommoinen yksin voi vaatia itselleen sivistyneen kielen nimeä.

Ja koska samanlainen harrastus kotikielensä säilyttämiseen on herännyt osassa Karjalan pakolaisiakin — sama kielen kotoamisen vaarahan uhkaa heitäkin —, niin monet pakolaisetkin ovat liittyneet rajakarjalaisten kielenharrastajien kanssa yhteen hankkeeseen.

Täten syntyi viime vuoden aikana »Karjalaisuuden Ystäväin Liitto», laillisesti rekisteröity yhdistys, joka on asettanut yhdeksi päätehtäväkseen karjalan kielen kirjallisen viljelyn kannattamisen **siten tukeakseen karjalan kieltä sen kamppailussa olemassaolonsa puolesta.** — Tämä hanke on verrattavissa siihen toimintaan, mikä kohdistuu liivin- tai lapinkielisen kirjallisuuden aikaansaamiseen, toimintaan, mille oma valtiommekin on rahallista kannatusta suonut. (Ulkomailla, esim. Saksassa, on tämänkaltainen toiminta nykyisin erittäin voimakasta ja sitä suoritetaan valtion tukemana m.m. radionkin avulla.)

Ne henkilöt, jotka ovat esiintyneet suunniteltua »karjalan kirjakieltä» vastaan — niihin ei kuulu Kotikielen Seura; se ei ole asiasta mitään päätöstä tehnyt — ne ovat ilmeisesti käsittäneet väärin harrastuksemme tarkoituksen. Sillä sen päämääränä ei suinkaan ole kirjasuomen hylkiminen tai syrjäyttäminen — sen suomen jokainen Raja-Karjalan lapsi oppii jo kansakoulussa. Päämäärämme on aivan toinen: emme ole tätä »kirjakieltä» ajatelleet miksikään suomen kielen vastustajaksi, vaan pidämme sitä tämän toisintona, täydentäjänä, jopa toivottavana rikastuttajanakin. Samalla sen päätarkoitus on estää häviämästä kieltä, joka erään asiantuntijan lausunnon mukaan kuuluu äänne-, muoto- ja merkitysopillisilta ominaisuuksiltaan Euroopan rikkaimpiin. Niitä, jotka lähemmin haluavat tutustua tähän hankkeeseemme, kehoitamme tutustumaan Liittomme äänenkannattajaan **»Karjalaisuuden Ystävään»,** joka viime vuodesta alkaen ilmestyy. Lähetämme näytenumeron ilmaiseksi jokaiselle sitä haluavalle.

Karjalaisuuden Ystäväin Liitto, Sortavala.
(KYL:n vuosikokouksen julkilausuma 26. 3. 39.)

Aunuksen vapaussodan muisto.

»Rohkeat ja uskaliaat miehet yrittävät Suomen vastakohotetun leijonalipun alla siirtää rajapyykit aina Äänisen ja Vienanmeren rannoille (missä oikeastaan onkin Suomen ja samalla koko Fenno-Skandian sotilasmaantieteellinen ja myös kansatieteellinen itäraja) sekä yhdistää Venäjän-Karjala, jossa asuu joitakin satojatuhansia lähisukuista kieltä puhuvia ihmisiä, vapaaseen Suomen valtakuntaan.»

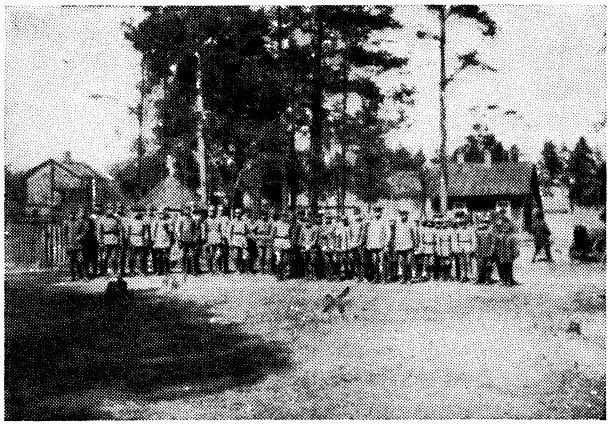
Vitalis Pantenburg, Venäjä uhkaa pohjolaa.

Jo v. 1917, niin pian kuin bolševikkien lokakuun vallankumouksen vyöry oli yltänyt Aunukseenkin, tapahtui läänin eri paikkakunnilla vastustushenkisiä levottomuuksia ja verisiäkin kahakoita uuden vallan edustajien ja konservatiivisten talonpoikain välillä. Näistä vaistomaisista, hajallisista ja suunnittelemattomista kansannousun oireista ei ole tähän mennessä kirjoitettu mitään historiaa, mutta aunuksenlaispakolaisemme tietäisivät niistä kyllä kertoa vihantäyteisiä, kärsimystarinoita, sillä uhreitta eivät nämäkään useinkin aivan yksityisluontoiset vastustustoimet jääneet.

Seuraavana vuonna talonpoikaislevottomuudet läänissä jatkuvat, jopa saavuttavat eräänlaista, tosin paikallisesti rajoitettua suunnitelmallisuutta. Levottomuuskeskuksina mainitaan tällöin varsinkin Säämjärven ja Mundjärven tienoot sekä Poventsan ja Aunuksen kaupungit. Huomattava, vaikka lyhytaikainen tulos saavutetaan Aunuksen kaupungissa, jossa bolševikkien kokoonkutsuma monisatapäinen kansalaiskokous riisuu punaiset vallanpitäjät aseista maaliskuun 10 pnä 1918. Ylläköllä miltei aseeton talonpoikaisjoukko valtasi varuskunnan kasarmin, hallintorakennukset ja muut tärkeät keskukset sekä ennenkaikkea asevaraston, jolloin valkoisten käsiin joutui mm. 4 konekivääriä, yli 3000 kivääriä ja suuri määrä patruunia. Lippusalkoihin vedettiin punaisten vaatteiden tilalle — valkoiset. Ylläkkö oli niin onnistunut, että vain yksi valkoinen kaatui. Mutta talonpojilla ei ollut pätevää johtoa, joka olisi pystynyt käyttämään hyväksi saavutettua tulosta. Valkoisten herruus kaupungissa kesti kin vain pari päivää, jonka jälkeen sen valtasi mm. tykeillä asestettu punainen Hatsinan rykmentti. Loppuselvityksessä teloitettiin neljä valkoisten talonpoikain johtomiestä.

Vuoden mittaan ryhtyivät bolševikit muuallakin Aunuksessa ankarin toimin valtaansa levittämään ja vastustusta kukistamaan. Vuoden 1919 alkuun mennessä ovatkin punaryssät valtiaina muualla läänissä paitsi Repolassa, joka on Suomen suojelusjoukkojen miehittämänä.

Mutta vastoinkäymiset ja punaisten heltymätön terrori herättelevät Aunuksen rahvaan kansallistuntoa. Vastustushenki on tukahutettu, mutta se kytee yhä. Vaistomaisesti kääntyvät katseet vapautensa saavuttaneeseen heimomaahan Suomeen. Sinne suuntautuu pakolaistulva ja sinne lähetetään salateitse

Majuri v. Hertzenin esikunta ja esikuntakomppania Viteleessä.

kirjallisia avunpyyntöjä kaukaisistakin Aunuksen kylistä. Suomeen pelastuneet johtomiehet ryhtyvät toimiin heimonsa vapauttamiseksi suomalaisen apuretkikunnan avulla. — Eri syistä johtuen ei Suomi pysty virallisesti puuttumaan asiaan, mutta vapaaehtoisten apua ei tahdota kieltää, kun osoittautuu, että Aunuksen hätä kohtaa syvää myötätuntoa laajoissa kansankerroksissa.

Huhtikuussa 1919 on tilanne kehittynyt niin pitkälle, että suomalaiskarjalainen apuretkikunta, Aunuksen valkoisen armeijan kaaderijoukko, saattaa loittaa marssinsa. 20—23. 4. »Karjalan Retkikunnan» pääjoukot tunkeutuvat yllättäen rajan yli suorittaen voitokkaan etenemisen kohti Syväriä ja Äänistä.

Retkikunnan sotilaallinen menestys oli alussa loistava vastaten täysin suunnitelmaa. Eteläinen ryhmä valtasi miltei levähtämättä marssien ja taistellen Viteleen, Tuuloksen ja Alavoisen miehittäen Aunuksen kaupungin jo 23. 4. ja Mägrin-linjan 24. 4. Huhtik. 26 pnä valloitettiin Aleksandro-Svirskin luostari ja seuraavana päivänä jo hyökättiin punaisten sillanpääasemia vastaan Syvärillä, jonka yli räjähdyskomennuskunta oli jo tunkeutunut. — Pohjoinen ryhmä oli tähän mennessä saavuttanut linjan Manga—Säämjärvi ja valloitti tärkeän Prääsän tiesolmun jo 29. 4, jonka jälkeen kohta saavutettiin hyvä yhteys molempien rintamanosien esikuntien välille Aunus —Petroskoi-maanteitse.

Viikossa oli täten miltei koko kansallinen Aunus vapautettu. Armeijaa (AVA) voitiin ryhtyä kehittämään rekrytoimalla aunuksenlaisia. Suojeluskuntia perustettiin kaikkialla kylissä ja Aunuksen väliaikainen hallitus muodostettiin.

Hetkisen näytti jo siltä kuin olisi koittanut aika, jolloin Stolbovan rauhansopimuksen sanelemat rajan kirot vihdoinkin murrettaisiin ja Karjalan silvottu heimo pääsisi yhtymään. Vapauden lunnaittenkin

Vielä vähän valaisua kysymykseen karjalan kielen asemasta.

(Prof. L. Kettusen väitteiden johdosta, kts. U. S. 15/12 1937, 23/10 1938, 8/2 1939.)

»Karjala ei ole 'kieli', vaan ainoastaan yksi itäsuomalaisia murteitamme»; se »ei ole varsinainen sukukieli, vaan suomen kielen itäinen murre».

Suuri yleisö kuullessaan tällaisia sanoja kuvittelee kai mielessään jonkinlaista kieliperhettä, jossa perheenpäänä on suomen kieli, ja hänen ympärillään joukko lapsia »murteita», joihin karjalakin kuuluu. Kielimiehenä prof. K. ei kuitenkaan voi tällaista tarkoittaa, sillä mitään perheenpäätä tässä »perheessä» ei ole eikä ole koskaan ollut, vaan »suomen kieli» on tällöin vain eräs kieliryhmän historiallisesti muodostunut nimitys. Ei edes kirjasuomi (suomen kirjakieli) ole muuta kuin eräs murre sekin muiden joukossa, myöhemmin syntynyt kuin muut ja erityisissä olosuhteissa.

Sanalla sanoen: se »suomen kieli», johon muka karjalakin kuuluu, ei ole mikään konkreettinen kieli, vaan abstraktio.

Niinkuin tiedämme »Suomi» alkuaan tarkoitti Varsinais-Suomea ja sai vasta vähitellen nykyisen maantieteellisen merkityksensä. Ja maamme nimen mukana saivat myös maamme lähisukuiset kielet ryhmänimekseen »suomen kieli». Jos lounais-suomalaiset olisivat olleet esim. savolaisia, niin maamme kieliryhmän nimi olisi nyt savon kieli, ilman että nykyisen yleiskielen olisi tarvinnut olla toisenlainen kuin mitä se nyt on.

Kielitieteessä »murre» sana ei tarkoita muuta kuin sellaista kieltä, joka muiden lähisukuisten kielten kanssa kuuluu yhteiseen ryhmään. Tämmöisen ryhmän rajat ovat sovinnaisia: voitaisiin esim. kaikkia »Itämeren suomalaisia kieliä» (siis viroakin) katsoa jonkin ryhmän murteiksi, jos tällaista luokitusta pidettäisiin sopivana. »Kielen» ja »murteen» erotus on siten aivan muodollista, sovinnaista laatua. Kielellisesti jokainen murre eli kieli on aivan yhtä »itsenäinen» kuin toinenkin: murteet eivät ole toisiinsa alistus- vaan rinnastussuhteessa.

Se, jota prof. K. epäonnistuneella sanontatavallaan tarkoittaa, on siis oikeastaan se seikka, että hän — vastoin Ahlqvistin, Setälän, Ojansuun ja monen muun tiedemiehen kantaa — pitää karjalan kieltä siksi läheisenä muita suomi-ryhmään kuuluvia kieliä (hämettä savoa, viipuria y.m.), että se on katsottava kuuluvaksi samaan kieli- eli murreryhmään kuin edellisetkin. — Tässä ei ole tarkoitukseni esittää perusteita, mitkä mielestäni puhuvat tällaista luokittelua vastaan; huomautan vain karjalan suurta äänteellistä ja sanastollista eroavuutta »suomen» murteista; onhan edellinen yksi Euroopan äännerikkaimpia kieliä (päinvastoin kuin suomi); sitä paitsi on suomalaisen kovin vaikea sitä (ainakin aunusta) edes ymmärtää. Mutta eihän prof. K. karjalan kielellä tarkoita todellista kieltä, vaan jotakin epämääräistä kielirunkoa, mikä jäisi jäljelle, kun »venäläiset ja vepsäläiset», »virolaiset ja vatjalaiset» ainekset siitä on poistettu! Olisi hyvä tietää, paljonko »suomen kielestä» säilyisi, jos siitä kaikki vieraat ainekset (iraanilaisista lainoista alkaen) perattaisiin pois.

»Epäitsenäiseksi» voidaan kyllä sivistyksellisessä suhteessa sanoa kieltä, joka ei ole päässyt kirjalliseen viljelyyn, vaan jonka edustama heimo tai kansa käyttää kirjakielenään jotakin muuta kieltä, läheistä tai kaukaista. Prof. K. pitää tällaista karjalan epäitsenäisyyttä luonnollisena jo pelkän »murteellisuuden» nojalla ja nimittää jo olemassaolevaa karjalankielistä kirjallisuutta arvosanoilla: »epäonnistunut kokeilu», »aunuksenkielisiä sepustuksia», »etupäässä poliittisia päämääriä palveleva kirjallisuus». Ja karjalaksi ilmestyneen kirjallisuuden olisi muka pakko jäädä »kovin niukaksi». — Kuinka voidaan karjalaista kirjallisuutta sanoa »etupäässä poliittisia päämääriä palvelevaksi»? Suomessa julkaistut senkieliset kirjat ovat aivan vähäisin poikkeuksin raamatunosien käännöksiä ja taiderunoutta, ellemme otakaan lukuun kansanrunousjulkaisuja. Samoin Venäjällä ennen vallankumousta ilmestynyt samankielinen kirjallisuus oli melkein yksinomaan uskonnollista laatua. — Niukaksiko vai runsaaksi karjalainen kirjallinen tuotanto tulee muodostumaan, sitä ei meikäläisten liene helppo profetoida — aivan samoin kuin Agricolan aikalaisten silloisen suomalaisen kirjallisuuden tulevaisuudesta. Virossa Faehlmann viime vuosisadalla myös epäili Viron kansan ja kirjallisuuden tulevaisuutta. — Ja kuinka mies, joka iloitsee vepsänkielisten kirjain ilmestymisestä ja innokkaasti harrastaa liivinkielisen kirjallisuuden luomista, voi pitää jonkin kirjakielen luomisen ehtona, että se tulee »tarjoamaan suuria sivistysarvoja lukijoilleen»?!

---

ensi erä oli maksettu: suomalaisten ja aunukselaisten heimosoturien verta oli viljalti vuotanut.

Paul Marttina.

— — —

Lehtemme tämän vuoden numeroissa tullaan julkaisemaan sarja AVA:n toimintaa ja toimialueita esittäviä valokuvia, joista osa on ennen julkaisemattomia. Lehtemme ystäviä pyydetään lähettämään hallussaan olevia kuvia toimituksen käytettäväksi. Kuvat palautetaan omistajilleen käytön jälkeen.

Toimitus.

»Epäitsenäisenä» kieli voi pysyä myös valtiollisista syistä. Nimittäin kun valtiovalta kieltää sen kirjallisen käytön muka »separatismina» tai »aiheettomana» muka sen »murteellisuuden» nojalla. Niinpä tsaarillinen Venäjä viime vuosisadan keskipaikoilla rajoitti suomalaisen kirjallisuuden piiriä uskontoa ja taloutta käsittäväksi. Silloinen Venäjä piti myös ukrainan kieltä vain venäläisenä murteena ja kohteli sitä sen mukaan. Nykyään katsotaan Neuvosto-Karjalassa karjalan kieltä myös venäläiseksi murteeksi ja käsitellään venäläisittäin. Meillä eräällä taholla paheksutaan ja moititaan karjalankielisen kirjallisuuden harrastusta. — Muualla Euroopassa tällaiset ilmiöt ovat harvinaisia: Englannissa elää walesin kieli, Hollannissa friisin, Ranskassa bretagnen, Saksassa alasaksan kieli — jopa saimme vasta lehdissä lukea, että »alasaksalaisella murrealueella on hallituksen toimesta koetettu lujittaa alasaksan asemaa».

Niinkuin tiedämme, puhutaan karjalaisia murteita Neuvosto-Karjalassa, osassa ent. Tverin lääniä ja Suomen Raja-Karjalassa. Rajantakaisen karjalan kielen kohtaloon emme voi millään tavalla vaikuttaa. Sen yllä riippuu Demokleen miekka. Mutta meillä on omassa maassamme Raja-Karjalan pitäjissä noin 40.000 henkeä karjalankielistä väestöä. Kysymys on nyt, miten me suhtaudumme tämän väestön kieleen.

Prof. K. katsoo viimekesäisellä matkallaan todenneensa, että se kieli on väistymässä ja katoamassa savon murteen ja kirjasuomen tieltä. Eräs toinen tutkija ei pidä todellisuutta niin synkkänä, vaan ennustaa kansan vanhalle kielelle pitempää elinikää. Olkoon kuinka hyvänsä, selvää on, että lähimurteet ja kirjakieli ryntäävät tätä kieltä vastaan ja kaivavat pohjaa sen alta.

Onko meidän nyt välinpitämättömyydellä tai ilolla katsottava tätä karjalan kielen häviämistä pitäen savon murretta tai kirjasuomea sen täydellisenä korvauksena?

Heikki Hyppönen kirjoittaa: »Kirjakieli heittää siellä kovaa sylipainia murteen kanssa. Ja vain se, joka tuntee Raja-Karjalan murteen oikean helkyn, sen suunnattoman vuolauden ja monivivahteisuuden, tietää, miten ääretön onkaan menetys, jos kerran noilla main rahvaan kieleksi kääntyy meidän kylläkin kaunis ja siistiytynyt kirjakielemme.» (»Sieltä, missä kultakäköset kukkuvat», 1934). — Toinen suomalainen, Aaro A. Nuutinen lausuu: »Oli hyvin hauska kuulla vanhaa karjalaismurretta. Se helisi kauniina kuin kanteleen soitto. Tuo kieli on tulkintarikkaampaa ja värikkäämpää kuin kirjakielemme . . . Se ei olekaan oikeastaan murretta, vaan omaa karjalan kieltä. Muistettava on, ettei meillä olisi varaa hävittää eikä halveksia Karjalan kieltä, vaan päinvastoin sitä olisi koetettava säilyttää ja osoittaa arvonantoa tälle vanhalle Kalevalan kielelle. Siitä olisi hyötyä karjalaisten edun ohessa koko Suomen kansalle ja kaikille suomensukuisille heimoille Kalevalan ja vanhan kulttuurin ymmärtämiseksi». (U. S. 25/4 1937).

Tila ei salli tässä esittää monia muita samaan suuntaan käyviä lausuntoja.

»Sitä olisi koetettava säilyttää» — niin, mutta millä tavalla. Ei mitenkään muuten kuin sen kirjallisen viljelyn kautta, sen edellyttämän kehittämisen ja muovailun tietä. On ikuistettava kieltä painetulla sanalla, kirjoituksilla, kirjoilla, kirjakielisyydellä. Vain täten voi sen arvo kohota yleisön silmissä ja vain täten voi syntyä sille säilymisen mahdollisuus. Kaikki murteet häviävät ennemmin tai myöhemmin, ellei murretta ole siitä syntynyt kirjakieli korvaamassa, niin se murre katoaa jäljettömiin. Ja niin käy myös Raja-Karjalan kielen, ellei sen tuntijoissa ja ystävissä synny elävää ja yleistä harrastusta sen kirjalliseen käyttöön.

Entä suomalaisuuden etu? Hyötyisikö suomalaisuus siitä, että Suomen varmasti merkillisin »murre», joka voisi olla yhtenä kirjasuomen pysyväisenä rikastumislähteenä samalla kuin se muodostaa arvokkaan muistomerkin vanhasta kalevalaisuudesta, että tämä kieli häviäisi elävien ilmoilta? Ei tarvinne muuta kuin tehdä tämä kysymys: vastaus sisältyy jo itse kysymykseen.

E. V. Ahtia.

Kus Natti käveli.

Kolmekymmenyksi vuotta aigoa täs mendih kezäl iuľan kúl Seämärven Pezän Peša akkah da käskyläizen ker Kodasoareh níttämäh. — Käskyläizenä oli Kroassijan Osipan tytär, Natti oli nimi ńeidizel.

Venehel mendih níttämäh. Kodasoares oli heil pieni palaine ńitettäveä. Soari on pieni, pyöryžkäine; nítus síriči on sie hieno meččä da se on harva; kivie on äjjä, ei soa maltoa ni astuo, et tijjä, kunne jalgoa polgie.

Nítettih murginoih sah; murgin keitettih, syödih, da Peša akkah ker vierdih lebävykseł. Natti lähti mečikköh kävelemäh.

Pešan akka ku havaičču, ga tahtov nostattoa Pešan da sit tahtoi nostattoa Natin. Tahtoi loppie nítteä da peästä kodih, lämmitteä kylyn da kylbie.

Kaččelih ymbäri, g'ei ole Nattí ni kus.

Hyö ruvettih kirgumah; kirrutah, kirrutah, ei ni kus päi jeävei Natti.

Kačotah, veneh on rannas, a ilmai venehetä ei voinuh mujjal mennä. Kirrunda kúluv kyläh, a soares jo pidäs kúluo, a Nattí ei nävy.

Hyö ečitäh, kirrutah, ga ni mis midä. Soari käveldih mentie mit kerdoi. Moizel ečindäl ollus niegla

löytty, a Nattihai ollus vie súrembi niegloa, g'ei voidu löydeä. Jälgimäi Pešan akka sanoi:

»Peša, Natti nygöi meil ei lövvy; läkkä kodih; pidäv kävvä Ilľan Joakoin akan luo Ahpoilah. Voinov häi nygöi löydeä.

Ilľan Jaakoin akka oli Tyven kyleä, ga jälgimäi eli Ahpoilas tyttäreh luo (hänen tytär oli miehel mennyh Ahpoilah Huppi Johoral).

Ilľan Joakoin akka Domentjouna keännytti äjjän žívattoa, »pahoin» peitettý. Tänne Ahpoilah Pezän akka nygöi matkai venehes; sanoi, midä ažetta tuli. A Domentjouna kyzyi:

»Voitgo ozuttoa Natin jället, kudamas kohtas häi lähti?»

— Kuldaine Domentjounaizeni, voin ozuttoa jället, vai läkkä tereämbäizeh.»

— Nu ga sid ei ole midä kírehteä, ei Natti ni kunne mene, löydyv.

Domentjouna šuorí da lähtiettih Pešan akan ker matkoamah.

Tuldih Pezäh. Domentjouna meni päčin luo, nuorazel solmí azui, šupetti, a sid sanoi: »Pidäv lähtie soareh, kus häi kadoi.»

Mennäh soareh. Pešan akka veättäv Domentjounan jälgilöin luo, a Domentjouna rubiov veičel heidä šelomah, iče vie lugov, ga ni Pešan akka ei voinuh ellendeä ni midä hänen sanois.

Oli júri týni seä, järves vezi ei lekahtannuh, a Domentjounan lugies rodih moine kohu, ga olis kui ylen súri voatoroppa, kai púnladvat maah painuttih. Kohu se loppih, rodih týni. Nosti ku Pešan akka silmät yläh, ga nägöv, Natti istuv koivus júri ladvas, šoaras, peä painunuh ryndähil, toivozit magoav.

Domentjouna ottav Pešan akan käes da veättäv sinne koivun luo. Natti istuv, ei lekahta; koivu on madalal, čut vai ei jallat Natin tävvytä moah.

Hyö hiľľazeh mendih da mollei kerras tavattih Nattí jallois. Ga Natti se vie hyppeäksendeli pagoh, ga hyö ku ľujašti otettih kíni, g'eibo ni peässyh pagoh.

Hyö kirrattih Pešoa abuh. Se tuli kírehel, otettih kolmei Natti i viedih veneheh.

Natti venehes ei pyzy, hoavoav pajeta eäreh. Ga Pešan akka da Domentjouna händä piettih a Peša soudi kodih päi.

Randah tuldih, sid kolmei viedih kodih, pandih moate, a iče vardoidih kai yö.

Natti vie puolehyöh sah magai kipsahtellen, ainos hypästeli, ga toizet händä piettih. A jälles puoldayödä hiľľeni, rubei magoamah kui ennegi hyväl aigoa.

Toissa peän huondeksel Natti nouzov magoamasoh kaččeleh ymbäri pertis. Pešan akka menöv hänen luo i sanov:

»Natti, sinä midä kaččelet, vai et tunne?»

Natti tartuv akal kaglah, iče itkun ker kyzyv:

»Oudoľľa čidžoi, sinägo olet da koisgo minä olen?»

— »Nattizeni, sinä olet kois. A muistatgo, kus sinä olit?»

— Muistan. Minä syödý lähtin mečikköh. Tuli kolme miestä mustissah, vai ńyblät lošnitah. Minú otettih käes da veätettih moizeh tobjah kodih; dai sít kois oli pertí! Yhteh peretih viedih, se komnatta oli ylen súri, síd oli stola pitkä i stolal oli pandu kaikenloadusta syömistä, midä vai moal liene olluh, sidägi síd oli. Sih ku rubei tulemah rahvasta, ga sih tuli kaikenmoista, oli hyveä dai pahoa, a sovat oldih kaikil mustat hyvät. Mužikoil vai ńyblät bleżni, a naizet oldih šuorittu kui herranakat.

Kaikin istuttihes syömäh dai minú istutettih stolah i käskietäh minul syvvä. Minä en ruohti syvvä, a jo kui on syömistä síd kaikenmoista! Minú kaikelleh prižmitäh syömäh. A minú vaste istui starikka, se ainos minul sydi sormel bokkah i sanoi:

»Älä, elozeni, kačo syö; vai syönet ga sid tänne jeät, sid ei peästetä teäl päi eäreh. A kui vai et syöne, ga sid syömättäh ei pietä, työtäh järilleh. Kuitahto tirpa, älä syö, hos hyö kui prižmitänneh.»

A jo kui toizet käskietäh minú syömäh kaikelleh, hyväzil da pahazil; a minä en syö, en ni kättä kosketa stolah!

Syöndä ku loppih, sit minú veäteldih kaikkí komnattoi myö; siel oli kaikenmoista stúloa, divanoa, seinil zirkaluo. Semmosta taloida minä vie en näe ni kus, moine kodi on Kodasoares. Tarittih minul kaikenloaduzí marjoi, joablokkoi, kamfiettoa, preädniekköi, ga minä en ni mih kättä kosketannuh. — Jälgimäi tuodih minú toizeh pertih da istutettih vičas pletityl stúlal i sanottih: »istu täs».

Síd päi työ otitto minun eäreh. Työ kos minun otitto, ga vie silloi hyö minú hoavattih ottoa äjjä kerdoa, ga työ ku píttö minú, g'ei voidu ottoa».

(Tämän saneli minul iče Natti, kos myö olimmo paimenis sygyzyl Kíminoal níttulois. — Äjjä rahvasta, vie muidagi, sanottih, minä kúlin, buite Kodasoares on käveldy puolin päivin yöksyksis; i eräḧt on kúldu pajo da soitanda soares päi).

Akimaine Jekki.

Volan akkazen vaivu.

Taki mustatto Volan akkazen, sie Volanmäil, Peldozis. Kahtei hyö elettih ukkoh ker da torguu piettih. Eihäi se heijän puoďi suuri olluh, syldy kahtu taki oli tšupus toizeh, vai sie torguidih seľďii, puatokkua, kokkozii, oriehua, tširkkuzii, pompoľľii, kringelii, suaharii da tšuajuu. Hoď puoďis oletteligi pieńi ikkunańe da raudazet kalďerid, oli puoďi ainoz pimei.

Duumaitšetto kui hyö nengozeh kohtah puoďi laittih. Eihäi eläjii kogo Volanmäil olluh kui kaksi kolme mökkisty da vie Kondii, kudamal itšelläh tožo oli puoďi, kuzpäi ostajat tullah. No Saukkazes

da erähitši Orisselläl käydih erähät, vai ńiih näh ńälgäh oldas töllötty.

Ďielo oli mugalei, što Volanmäil oli suuri skola da lapset elätettih mollefit torguittšijat. Ainozhäi školua kävves pidi ostua kyniä kirjua da muudu bumuagua da ńiih pidi tuatan joga huondes etšitellä ďengua kaksikopeikkahińe libo erähitši i kymmäńen peńńii. Hyväi tuli. Tulemmo Volanmäil jo aijoi huondeksel. Konzu kenelgi on ďengua štańin kormańiz. Matkuammo joukolleh, ken suksil, ken jallai. Vai edhäi Volan akan ukses siiritši mene, viehäi on aigua enämbi puoldu tšuassuu, kobahutat uksel. Avavuu. Kualammo puoďih kaikin kerras.

Iäreh lähtijez puoďis, ollah kopeikat jo Volan akkazel da oŕiehad mejän kormańiz. Nengalei ned tatan kopeikkazed kerävyttih Volan akkazen lippahah.

Itše akku oli suuri pitky da ylen laihu da skuuppu töllyöndäh saih. Ukko Vola tožo aiven yhtenjyttyńe. Konzu hyö lienö syödy muudu ku leibiä tšuajun ker, sidä emmo myö lapsed ńi konzu dogaďinnuh.

Menöy vuozii. Akku rubei läžimäh. Viruu vai pätšin golbitšal da mättäy pagizou što: »En tiijä veĺĺed mi roďii, vai en voi.» No Volan ukko torguittši itše, malttoihäi häigi sen ďielon. Viruu läžii kogo kevähän. Jo kävväh akad yödy istumas. Jo kävyy akku pyhil. Meidy lapsii rubei varauttamah, vikse netše akku töllyöbi da rubiebi bluazńittamah, smuťťimah . . . muudu dorogua skolah ole ei.

Jo opettajan mutšoi talutah kattšomah, pidäyhäi nuaburin kävvä proššaimah, edhäi musta hoď olis midä riähkiä tulluh paistukse. Tulou se opettajan mutšoi kyzelöy, kattšelou što olettelizhäi butto kui enďińe Volan akku, vai ylen on laihu, vägie ei ńi kätty lekahuttua. Häi, hiitroimbańe inehmińe, tožo opettai, lubai tuvva rouhtuu.

Nu midä rouhtuu hänel sie suarel oli? Häi puhkuabi suuren siijan, keittäy kalan da kandau Volan akkazel. Tarittšou, pagizou što ennen kuolendua oppizit kuitah palazen syvvä netšidy siigukeittuo, mene tiijä sie toizel ilmal ei ńi tarita.

Volan akkańe kattšelou juodastu, veresty siigua, nu oled kummis eigo pie ńi maksua. Ristii silmäd da rubei syömäh. Syöbi juodazen toizen. Kuonduu silmis. Kohendaittšou istuolleh, paginan piästäy: »Keittäzit hoď tšuajuu, aku juozin, mene tiijä hoď en ńi töllyöz tänäpäi.» Juvvah tšuajuu, se vai elävyy akkańe.

Huondekzel tulemmo skolah. Akku on vastas pordahil. »Nu tulgua vai,» sanou »ostamah, en minä nygöi ńi töllyö. Opettajan mutšoi kattšokkua minud nygöi parandi vereksel siigukeitol. Se vai ku kaksi juodastu söin, kerras kuonnuin.»

Myö välillizet davai nagramah kiškuo kohti kidua. Vod on meille skuuppua palańe, vikse töllönnyh oliz syömättä. Kembo nygöi toizen veron ruaďi kristua tuonnoh, muite taki uvvessah rubiebi läžimäh. Da nagrettih sidä Volan akan vaivua kai eläjäd Mantšinsuarel, da vie i nygöi erähii nagrattau.

Ville Helve.

Sulhazet.

— Oh minuo, minuo! On tämä mejjän elos elosta. Ni mill ei ole čottoa. Kai menöv hijjen tuuttih, kogo elos. Olis roaduo i leibeä, vain ei ole roadajoa, eigä syöjeä . . . On minul briha . . . Peä harmavuv jo, a akkoa, ei kygene ičelleh hommoamah. Sih kyčistyv, jotta jälgimäi taki minul, vanhal moamol, pidäv ruveta sinuo čuppuh syöttämäh . . . Et ole sinä toattohes tulluh . . . Akka pidäs, vain ei ole akan ottajakse . . .

Pirdoin Oudi se ńenga pagizi pojjalleh Ondreil. Ondrei vihai kogo naismoailmoa, sít sah, ku Miškaveä knulla toan virren, vai ei ne moamon soarnat ni midä auttanuh. Ei ni väheä tehtoh mennyh. Ondrei vai oli da eli, eigä ottanuh akkoa, eigä ni midä. Ondrei vihai kogo naismoailmoa, sitsah, ku Miškalan Mari hänen petti. Mari oli luvannuh tietostaa Ondreida »hot kogo iän», van kuin neče Gripin Grigoi reäčikäz rubei Maris ymbäri pyörimäh da kizoittelemah, ga sih Mari hylgäi Ondrein, kuin vanvan, kulunuon kindahan, meni Grigoil akaksi da siel on. Sít sah, Ondrei ei voi eneä andoa naizii ihmizen arvuo, älävirka tyttöiöil. Eihäi nídä smúfelniekkoi voi uskuo, petos níl on ainos mieles. Moamalleh sanov:

— Älä, moamo rukka, eneä räčkätä toasei. En minä, vanha, kazatunnuh vanhapoiga, ole akan heäs, ku kerran sinä elät. Ku minä en ennen nuorena krieppivynnyh, ga nygöi en eneä huoli. Ku brihana kuolen, ga eihäi ni ken minuo itke, eigo muistele.

— Olizit ottanuh akan aiganah! Engo minä tänne ilman paccahakse, kuolemattomakse jeä. Sit ka ližeä viel vanhenet, et eneä kygene ottamah, hos himoittasgi.

— Eibo minul himoita eneä. En voi kogo akkahizie suvajja. Kui ei heidä olis ni silmis.

— Vuota! Aigazeh poigakukoi laulat, ga köräkkä eäni tulov.

— Lauloin midä lauloin, ga hyvin laulan . . . Nijjen ker selgiezit lopuškakse igeä rídelemäh da toroamah. Ei, moamo hyvä! Ei minul eneä himoita vanhaten moizih griezoih púttuo. Da . . . kenbo minuo eneä, vanhoa hapankondieda huolisgi. Ei taki moista iččeheh suuttunutta ni kus ole?

— Hoo, poigani! Huolitah, veikkoine, huolitah sinuo da tullah kai keikas selĺin. A vai ottazitbo. Kyhänä vai ole, da rohkastu vähäine . . .

— Älä! Tovestahgo huolittas? Ken, ken?! sano?!

— No, vaikka toa Jorokan Nastoi. Sehän on viel kuin nurmen kukkaine. On nägyö dai koguo, rožoa i runggoa. A roadoa ruhnuttav kui kudžoi. Da onbo viel rahoa i suvaičusta. Sinuo se taiten suvaiččov.

— Vai minäbä en ota . . . Rožoa i runggoa on, vai on i tyčä kuin bloazna. Da vanha kui taivas. Moista lötöidä kačo on ota ni suuril surmil . . .

— A iče čoma da nuori. Kačo enzin mítys ríviččä iče olet da sano sid vasta toista. Iče on kui mihäi turvakeh, a viel muida sanov . . . Olisgi minul sellaine ńeveskä, go pädis eleä. Loppus huolet i harmit da peäzis täs lebeämäh, ennenkui rubiet näih roadieloih . . . A míttyöt pridoanoit olis Nastoil Elovuzit ielleh tozi bohataksi. Olis Nastois akkoa sinulles kylläl, vähä pidäs. Takihai sinä, vanha dieďo, et eneä dúmaiče nuorie, mit sinul lapsekse päjetäh?

— Ka! Vois olla akkoa kylläl. Vois, vai huolivgohai Nastoi minuo tovestah?

— Huoliv. K'ei huoline hyväl, ga panemmo huolimah. On minul konstit, jotta soammo tytön tulemah hot míttyön.

— Ka ku targies, ga hyvähäi se taki olis? . . .

— — —

Hppeämmö sít vähäzen ajjas iellchpäi, yhteh suovatanildah, täs erähäl ńedälil. Jorokan kammaris istuv kolme merkkimiestä, kaksi ižändeä da Virzi-Mikko, kuuluža ammatti-puhemies jogahizel akanhägäräs olijal. Mikko oli ylen dielovoi. Iče loadi joga sulhastustilah sobijan virren, mil oli ainos tehtuo. Häi sanoigi:

— Ku minä virdyön lain da sen sanelen, ni eigöhäi syväin pehmene lujembiluondozelgi ńeidizel.

Istuttih da koffikuppozien rinnal paistih kaikenmoan ažeida. Sid i Nastoin da Ondrein naittamista pajistih. Ei se pagin olluh mieldä myö Nastoil, vai tirpi, ei virkanuh ni midä. Ku ei sid heitetty händä hambahis eäreh, ga rohkastih sid viimein sanomah:

— Viego Ondreil akka pidäv libo minul ukko? Jalga on jo havvas, toine havvan lajjal, viel naimista ajattelemah. Mengeä, hyvät ristittyizet, moizien paginoin ker, kus tulittogi, libo paiskoa muuda.

— — —

Kului sid aigoa kodvaine. Elos kulgi endizelleh. Nastoin da Ondrein naimispúhas vai ei tulluh sen kaunehemboa. Nastoi pidi Ondreida nagronpilkkana da sanoi sanomattomie sanoi. A Ondrein moamo kun sai net tiedeä, ga häi toas kičittämäh:

Vuota! Ei pie sylgie sih kaivoh, kudamas vettä otat. Ugodit viel kajjal kujol vastah, hot boikoi ollet.

Tulov sid Míkkulan proažniekat. Enne ei Nastoi olluh käynyt Pirdoilas, vai nygöi proažniekk'aigah meni vanhan loavun mugah. A Pirdoin Outi dúmaičči, ku tuldih net ńeidizet istumah, jotta: »Midäi lienet nagranuh, ga tilah i tulit. Meren kierrät, vai miestä et kierrä.»

Oudi-akkaine keittäv sid koffin da istuttav vierahat stolah, a silkeskie jo pyörähtäv aittah, da siel ottav vähäzen sidä jo ajjois laittuo taigarazvoa, razvah da suolah puhuttuo lembivojjetta. Sidä soav kuppiloin azettaes yhteh kuppih hierallettuo da sen sid soav Nastoil andoa. Juoduo da kodvan istuttuo kui sid lähtiettih eäreh, ga otti viel taiginankoavičenda veičen da roaputti laučas sil kohtoa, kus Nastoi istui, lastuo da net hellas polti. Sanov sid:

Sid on kumma, kui ei minun taijat tehtovunne da Nastoi ruvenne mielistelemäh sinuo. Ei sid ole eneä ni mil pravdoa. — A midäbä sinä, moamo, sid kujehtit? Mikse sinä koavičit taiginaruobivol lauččoa net lastut poltit? Jottago moizil tajjoil akka puuttuv?

— Taiten puuttuv, kui viel taiga tehtoh mennöv. Et sinä kaikkie taigoi ni tijjä, eigo ole hädä tiedeä. Nygöi va malta miehenä olla, älägo hölmistelle da ńyblistelle kui väzynyh heboine.

— Kui nečil dielol akka puuttunov, ga moine se i on. Menetiijä mítys häräkeh roih, jotta selgiet lopuškakse igeä senkui toroamah.

— Etgö selgie. Hyvä se rodivuv.

— — —

Oli pimei pyhäpäivän ilda, moine, jotta ei olis nähnyt ni toista silmäh syvätä hot olis himoitannuh. Jorokan senčois kuului kolinoa da sen ker i liehkahtav pertih iče Virzi-Mikko.

— Terveh taloih, terveh taloih . . .! Ei kuulu ni midä, eigä näy ni sidä . . . Täh sah olemmo ainos käynyh muiten, vain nögyi lähtimmö sulhazikse.

— Anna, Jumal, nídä kuulla, vai ei hallavuozie . . .! A kenbö on sulhaine? kyzyi iče Jorokka.

— Sulhaine on čoma, mi eččiv naista, mi ei ole toizen oma. Se briha on tovestah korei, eigä se lodavutagi joga tytön usta. Tunnettohai brihan, Pirdoin Ondrein, häi se mielistelöv da ottas tejjän Nastoin; kogo iän ku on elänyh ilman akkoa omoa, ga johai nyt mieli loadiv mučoida čomoa. Mikse Ondreil akka pidäv, sen häi iče parahiten tiedäv. Vai tarvis hänel lienöv, ku kerran jäi valvattamah senčoih uhken pihtipuoleh. Melgi heis tulisgi hyvä poara, mi ei äinästelis joga karih. Ondreil ois kormenis kihlat välkyjät, a hebo hyvä, kulguzet helkyjät. Sanokkoahai nygöi, olemmogo sulhazet kelvolliset, vai taričettogo meil porraspíroat?

Nastoi ilostui igihyväksi. Ajattelih: »Autoi Jumal viimein da tai ukkokäpičän. Huolie pidäv Ondreida. Hyvä briha on Ondrei. Vältäv vävykse, engo ni minä eneä hyvä ole.» Rupit rožil oigoi da Nastois tuli seičas juuri verevä, ku ńeidizenä olles. Ajatteleh ielleh: »Oza yksil, kezä kaikil, Jumal jogahizel. Nagra nygöi suu, muhaja muodo. Meishäi tulov júri kohtalleh poara. Olemmo kui kahta pús hallatut. Kui vakka da kanzi, lupsahus vai peäl. Kui vai maltas tirpoa, ga löydäv se oza. Pidäv Ondrei peästeä akan härhys. Da hyvähäi se ukko ičellehgi . . .»

Viimein tabavuv Nastoi. Mil vai ei ole unohtuksis ruveta hyväsmieles lečkoamah. Virkav viimein:

— Hyvä briha on Ondrei. Jo mie miellyin häneh, vain midäbo, moamo da toatto sih sanotto? Da sih häi kumardih mollembil jalgah ylen syväkkäli da pitkäzeh. Vanhembil oli varustettu sanat, jotta ei oteta sulhazie vastah, vai minbä autat, ku tytär tahtov. Mieli muuttuv da syväin heldyv. Sanotah:

A omashai on kauppa. Emmo kiellä, emmogo käske. Roa kui kačot vai, älä meidä sid sýtä.

— En sýtä. Tuli tuppi libo kukkaro, menen.

Virzi-Mikko liehkahtih sil sanoa uksih da algoi senčoih sanella:

— Tulgoa, sulhazet, pertih; astu, Ondrei, ńeidoin kodih. Teäl sinul akka annetah, perä paksu pačkatah. Sinun oza on lykykäs, soat mučoin kui kukkazen.

— — —

Vai riehtiläl rodžizi kui počči ajjanravos. Keitinpiiroat valmistui i ruvettih syömäh. Yksi briha työttih kyläh salmoloi riehkimäh, kuččumah sulhazil. Jo kerdyv vägie. Ukko-Jyrki helävyttäv kandelehta da alletah lečkata. On rahvasta kui sroičanpäiväl. Kaikil on ylen lyšti.

Kammaris istuv sulhasvägi stolas. Jorokan akka kandav stolah piiroada, rokkoa, voassoa da maiduo, midä igäh heil vai on. Nastoi keitti iče kisselin da vatkai sen ylen sitkieksi. Ku ruvetah sidä syömäh, ga eibö tartu luzikkah, toriekkal vai pyöriv. Jo eräh vaetäh kobral kísselie, ku luzikal ei soada. I Ondrei sít rohkastuv da kyzyv:

— Kenbö tämän kísselin on keittänyh?

— Ka minähäi sen . . . sanov Nasto.

— Tämän keittäjäl kačo pidäv andoa súda, kerran nenga hyvin maltoit keitteä. Ondrei nouzov stolas da menöv Nastoil, keittopalkan andav. I toizet annettas, ga jo Ondreil tulov žeäli Nastoida. Sanov:

— Pien minä Nastois huolen. Pyzykkeä hänes erilleh.

Jo ilostuttih kai sulhazvägi. Jo ei olluh kieli solmes ni kel. Mikko juohattav sid viimein:

— Eigöhäi meil pidäs maksoa nämis syönnöksis. Kačos, Ondrei, midä siel kukkaros on. Ongo siel midäi.

— No on! sanov Ondrei da algav kaivoa kukkaruo kormenis. Azettav stolal pyhkimin peäl ďengoa tukun da i sormuksen. Sanov:

— Täs olis kihlat, kui kelvanneh. Ei kelvanne, g'et midä voi. Söimmö, joimmo, kai maksammo. Nastoi lienöv mieldynyh minuh, ga otan akakse. Ei uskone, ga nämät soav valkah.

Korjai toatto rahat, Nastoi pyöritteli sormusta da äblöilehti kui nuori ńeidine. Jo Ondreigi sih lenahtah, ga Nastoi čuppuh pagoh, škoapan toakse. Ondrei jälles. Ei ni toizet sih jeädy. Annettih rauha »nuorelpoaral». Hyö pertih da ripačkah. Se oli vot tanssie, koppu keändyi. A kammaris vai čuhkeh kuului škoapan tagoa. Jo siit tuldih igien aigoin aloh eärehgi sie peitos. Hyögi viel opiteldih lečkata, da maltettihhai hyö vanhoa muištie. Kodvazen olduo mentih kai sulhazvägi toas kammarih da taloinvägi dai. Siel ku tarabaruo lasketah, ga jo Ondreigi libuv toas. Sanelov:

— Olen minä olluh aiga kana, ku en ole ennen akkahista hommannuh. Hyvähäin se nytgi on, vai viel parembi olis olluh ennen. Monda kerdoa lyštimbi ois olluh eleä akan ker. Nygöi, ku akkavunnen, ga melgihäi maltan eleä. Eletyn iänki edeh opin eleä. Tozi on, ku sanotah »Parembi vuozi lehmättä, ku joulu akatta». Nyt se tulov minulgi viel joulu tänävuon da putilline tulovgi . . . Kel on peä, ga sil i mieli, vai pahan peän täh soav kidujja kogo runngo. Kidujja nyt akatta igä, kun olis akkahista hot kaksi yhtel brihal. Vot meis tulov poara, ga se ei toroa eigä riidele. Minä en ehki.

— En ni minä . . . On kui kai hyvät oldas väľľäl. Olen kui nuori ńeidine igäh, kui kaksikymmenvuodehine. Ei se surma da sulhaine hävie, se tulov hot hallavuoden. Kedä ei suvaičus tavoita nuorena, sen taboav vanhana. Da ku vanhana keh tartuv, ga sid se vasta keikuttavgi. Hot rubiezit vastah haroamah, ei auta. Paras on kui panov silmät umbeh da andav vijjä minne vienöv. Sid keh kohti pačkahtannet, ga pie hyvänä, varoa ei ole eneä vallita.

Miikkula.

Karut da soittońiekku.

Kerran ennen vanhas, sie endizeh aigah eli Buuran ńiemes lähäl sidä suurdu pedäjiä mužikkańe pienes mökkizes. Häi oli ylen jumalahińe da ylen voikoi žirmankan soittai. Häi, Puavil-soittai, oli jogahizen tuttavu da muul aigua häi soittamas käi pitkin mieruo. Hyvin soitti, maksettih vie parembin. Pruazńikkoi vasten illoil häi vai ei lähtennyh soittamah ńi kel, hoď oliz kui hyvät dengat tarittu, maksamizes ni paistavua. Nenga hän eli omiidah ligoi da lippahan pohjal kerävyi ďengastu ďengazen piäle.

Häi oli kerran olluh naizis piäle kolmen vuvven. Vai sid on jo aigua tyhjiä vajua kakskymmen vuottu. Ylen oli tšoma hänen mutšoi olluh, ruskei rožańe da mustu kassańe oli muadu viildännyh. Hyvin hyö elettihgi enzmäzet kaksi vuottu, vai sid ugoďih mugalei, štobi mutšoi tuli kohtuzekse da sih lapsensuandah häi töllöigi. Lapsi jäi elämäh da oli nygöi nenga kaksiskymmänis, verevy da tšoma. Ylen puaksuh häi ńeijistämäh käi tuattah ker. Tuattah näid soitti kaikis kižois. Eigo hänen huonuo sobua piäl vediä pidännyh, olihäi tatal ďengua. Dai ruuttua oletteli hänel kolmes lippahas. Brihat juostih kui hukat häidy kyzymäs, vai häi piän andoi jogahizel. Sanoi, što en miehel mene kuńe tata eläy, yksin kattšokkua tuattuo jätä en.

Mutšoin kuolendan jälles netše Puavil-soittai näid enämbi naizih ei mennyh. Häi eli kui svätöi, varai riähkiä kui karu ristua. Vai sanotah, što öntästyyhäi se hebogi ńeľľäl jallal, kuibo ei risťittyńe kahtel jallal. Da riähkävyihäi se Puavil-soittaigi ukko-rukku kerdazen, hoď svätöinny oli duumainnuh eliä da soittua lillettiä rahvahan aijan menokse.

Erähän ehtän pruazńiekkua vaste tulou hänen

faťierah ylen tšopakko herru soittajua soittamah pyrrittämäh. Vai netšidy komieďii ei vähäl regeh ńi suadu. Herru se vai pyrrittäy da jälgimäi lubai ďengua suuren lippahan da i lähti soittai.

Pihal vuottau händy ylen podrei hebo vaľľahis da kuttšari pitky kunuttu käis. Hyö herran kere regeh istoijjah da i lähtieh ajamah. Ajetah tresńitäh beśoodah. Kualetah suureh summattomah perťťih, istoijjah, davai Puavil soittamah. Häi soittau da kattšou rahvastu. No eihäi nengostu ennen olluh nähnyt. Perťťi on puolilleh herrua, pitkät kui metšän hongat, pläšitäh da hiestyhyy vezi stautšas silmät pestäh. Toizet vie vilustumah pyörähtelläh pihal konzu kudaigi. Puavil soittau da kattšou netšidy ďieluo. Viimizel dostaittšou, vuotas minägi ripsuan netšidy vetty silmil. Da i koppua yhtel kobral vetty stautšas da i yhtel silmäl saigi a tostu ei ennätännyh kastua. A ned pläššijät i dogaďittih. Hänel palkku regeh kannettih da lähtiettih viemäh koďih. Häi ku kattšou sil silmäl, kudai jäi kastamatta sil veil, kattšou kui on hyvä hebo, hyvä kuttšari, reslas ńi paistavua da matku jouduu kui tuli polttau. A ku sil toizel kattšou, kudaman sil veil kastoi, kui suuri mustu karu on hebonnu, toine rodusilmy kuttšarinnu, a ylen suuri kuivu häräkeh pedäi regenny. Nengozen tšuudon häi nägi, varavui da risťi silmät da i toizil kaikil sanoi, što pruazńiekkua vaste kižuandu da soittamińe on prosťimatoi riähky.

Ville Helve.

Porajärveläizie pajoloi.

Karjalaisuuden Ystävän Joulu-nimizes näytenumeros mennyöl vuvvel oli meil painatettu sarja »Anuksen rahvahan pajoloi» sego sen jatkokse »Raja-Karjalazie pajoloi», kaikkiedah 26 numeroiduu sägeistyö. Ku sil kerdoa jäi vie sarja näidä alembanna olijoi pajoloi tämän lehten palstoil merkiččemättä, ga siid jatkammo niidä nygöi täh ilmai nijjen tarkemboa selostusta:

Hoi pajoizet, pajoizet
da pajoizien täh čakatah;
en mie muite pajattais,
vai pahat mielet pakottaa.

Pädöv meijän moamoizel
ku meni omal toattoizel,
viehäi pidäv minun mennä
juuri vendoi vierahal.

Hoi kuldaine, kuldaine,
da kuule tämä kerdaine:
tädä kerdasta älä nai
da mielirikkasta älä lai!

Paikka čoma, paikka čoma,
paikan rannat čommembat;
brihat čomat, brihat čomat,
parrattomat parembat.

Äjjy on mečäs puuhuttu
da kai on yhten korgevuot;
äijy on kyläs brihastu
da kai on yhten armahuot.

Vehkaselläl vessel eleä —
vettä juvva ei ole;
täs kyläs on äjjy brihoa,
minul poaroa ei roďei.

Ei soa soudoa, ei soa soudoa
näidä vastavedyzie;
ei soa noudoa, ei soa noudoa
kylän brihoin mielyzie.

Soutajärvi — suuri järvi —
kai on viehkoitettu;
täs kyläs onjjy brihoa
kai on tiedostettu.

Kaijasjärves on äjjy kaloa,
kai on sijjan poigazie;
Kaijasjärves äjjy brihoa,
kai on viinan juojazii.

Kaks' on kaunista kägöstä,
yhtes kuuzes kukutah;
kaks' on nuorda tyttölasta,
yhtä brihoa itkietäh.

En läh Klyyšinvoarah miehel,
mägeh vettä kandamah,
paremb' lähten Porajärvel
levie poštoa proijimah.

Tuulov, tuulov, äijäl tuulov,
tuulen kandajaist' ei ole;
brihoin kera istujes
da mielen andajaist' ei ole.

Hoaliembat on havunoksat
leskimiehen haľľakkoi,
pehmiembät on pehkonpielet
leskimiehen perinöi.

Olisgo täl kyläzel
da liikkujaine silda,
kulgis tiettoni sildoa myöte
joga toine ilda.

Šibliettäizet kuluttih
taloinpoigie taluttais,
viebo panen viiži markoa
vizahembie moanittais.

(Porajärveläizen sanois merkinnyh N. Ruotsi.)

Pagin paginua löydää.

Pagin paginua löydää, sentäh häi minägi en voi muudu ku kuulemizien da nägemizien ker ruveta yhty nuorua ťäńimäh viimoin vuuvven viimizes numeros olluzien »E. V. A.» bukvien omistajan ker, häi ku näit muga ugoušoisťi kirjutti meijjän rajan rahvahan suomendamizis, štobi ihan häi minun vattšua hytkähytti hyvä mieli. Periä katšo tuas paginas on ylen äjjy da vie suurembi perä on samas gazietas tuan »Pedrin», minun kaimamiehen paginas. Hoť muga hyvin en liene ellendännyhgi ielembästy luguu vai jällembäzen katšo hyvin ellendin, vikse sentäh, ku häi on minun kaima.

Ihan toven on tuan »Pedri raśškan pagin, ei häi ilmai tieä meijjän tšupul eläi ihan oppimatoi, vanhu mužikku, sanon ii ńimen, häi on kohtan puolel eläi »Pekon-Vaśa», häi toko ainos sanoo »Midä velli, nygunje nuori kanzu katšo terväh suomekse oppii pagizemah, lähtieh Ruukkih toril heinyregie viemäh, suahah se sie myyvvä, tullah koďih, midä — duumaitset mi Juakkiman ruottši nygöi sie ildupimies perťih murdattšov, ku tulov da suomekse pagizov, hoť tarkemba kattšohuu tunnetgi sit oman poijjan, kudai vaste egläi lähti nuaburin heinyregie sinne ruukkih libo nygözel nimel Pitkährandah viemäh, da sanastu ei häi ainagi heinyrein nuorites vie suomekse malttannuh, muga hyvä oppizii nuorii brihoi sua ihan ettšimäl ettšie.» Muga sanov Pekon-Vaśa, muga sanon minä, da minä sanon vie äijjän muudugi, kuhäi täs välil dubakan panen.

Kui muijjal suomes eläjät brihat vai vie parembin ńeidizet löyhketäh da miz vai, hyö opitah tuoda ihan emä ruottšii (ruotsia) paista, ongo se heil mis tahto Helsingin linjoil, Sörkäs libo mintahto suurembazen herran kyökis padoin da kattiloin välis opittuu da opastuttuu, olgah kui tah, vai yhten jytyi taki ruotšalazen korvah kuuluu ne vijat da viärätšyt sanat, kui meil salmilazien korvas kuulutah moizien heinyńiekkoin suomendamizet, da ku vie se suomendamińe azettusgi vai neńih yksih heinän viejih ka sen vie hyvin ellendäs, hyö päivy, kaksi, korgeinmiäry kolme päiviä paistas suomekse dai unohtettas, vai ku tuan himon täh lopuškakse igiä jouduu kogo taloin rahvas kärzimäh se se vaste mil tahto tunduu, tuatas, muamas dai muus perehes. On näittögö ugoďeinnuh ihan muga kui täs minä tolkuitšen. —

Erähäh taloih syndyi emändäl poigu, no mi tšuudo nygöi täl enzimäzel poijjal ńimekse panna, — a panemmo hoť Vańan, sehäi on hyvä nimi. Pappi risťii Vańakse. Eletäh ollah mi aigua elettännöh suabi sama emändy toizen poijjan. Minbo täl panemmo ńimekse —? Ka Iivanua on ilmat täyvvet eigo sit meijjän poijjal suas tošo olla se ńimi. Pappi andaa Iivanan. Tuase emändy välil suaha pletťii tyttärii, ku butkahuttaa eššoo poijjan, kolmanden poijjan. Izändy sanov »nygöi toinah pappi andaa suomalazen ńimen ku sinne tänne nuaburih on jo suomalazii ńimii andannuh. Pappi risťii poijjan Hannekse, daa, se on jo tozi suomalańe nimi, myögi nygöi muijjen muoďih piäzimmö, sanov emändy. Menöv tuase aigua mi mennöh. Izändy on rahtis a emändy sil aigua suabigi lapsen — tyttären, dai sanov buabal »Arbuas buabo, mi ńimi minul oli jo hörötelty ku tämä lapsi olis olluh poigu?» Mizbo minä vanhu sen voin arvata. Iivari, sit poijjas olis tulluh Iivari da se olizgi risťitty ennen ukon koďih tuluo.

Sie päi tiä päi ga jäi prokuazoikse sih taloih ńelläs Iivan ńimellińe poigu tulematta, ku se emändy näittögö ei enembiä poigua synnyttännyh, vikse hänel itselleh libo sid hänen ukol poijjan zabuavat loppih.

Kudamas kyläs tiä meijjän puolel tuase erähän taloin tytär lähti »muailmal» da oli sie kuda mizgi kogonastu kolme vuottu ku erähänny heinargizennu päivänny vilahtah koďih.

Hyvähäi oli ku tulit nengamazel kiirehel aigua koďih, nygöi vai muuta nenne hebenet da huomei pellol heińiä haravoittšemah, sanov tuatto.

Päivy on jo lounazis, ku tuatto sanov tyttärelleh, menes käy tual sarain eis haravu, rubiemmo heinii suattuomah. Se kaupungilańe tytär lähtöv da sanov lähtijes: mikä se semmoinen on, mikä se harava on, menöv itše sarain edeh kus oli suuri laineh heińiä levälleh, da ettšii sie haravua, itše vie yksinäh höpöttää, mikä harava, mikä harava, mikä se on ja missä se on. Vai häi sit ielleh järilleh kävelles ugoďii polgie sie heinylainehes olijan haravan sellän piäl, sidäveguo varzi bringahtah da šolkkua händy aiga magiezesťi korvijuureh. »Ken žiidu ollah haravan sinne heińih jättännyh» seitšas häi unohti suomentamizen dai haravan sai tiediä mi se moine kabine on, ku yksin tua haravugi ei suvainnuh ńeidizen suomendamizii.

Sit vie eräs — kui, taki mustuakseńi karkkulańe tyttö tuli Helsingis kodih. Ku toizet kylän tytöt hänel kyzelläh: »Taki sie näit ylen äjjän, takii pläššie sait vafsan vastah? »Sainhan mie, kerrankin kun minä olin siellä Helsingissä Töölöön tanssiaisissa, niin me tanssittihin niin, että kenkäni kannat menivät lintasta.» Johäi tuazgi oli suomie, vai taki »Sedälän» suomie ei tuas ylen äjjiä olluh, midäbo kieldy se sit oli — a ota selvä, muudu jo lopuškal ei voi moizis hienostelemizis sanuo.

Mońii kymmeńii prinutškoi olis tuallazis šläimämizis paperil pandavakse, vai pidäähäi ńiidy erähii siästiä, menetijjä sit voibi ńiidy astalannu käyttiä, konzu tovestah soda suomen da karjalan kielen välil syttynnöh.

Vie sana tuas prof. Kettusen »meijjän savolazekse muttumizes.» Ylen äjjy vie ukko on tuah matkua, ku ottammo primiettäh sen štobi tiä Salmin Uuksul on melgei ilmańe igä paistu suomie da salmii välikäi, vai tovestaago se što hyö ollah ruotšit eigo midä, on oldu, ollah, da tullah olemah kuitengi ainos

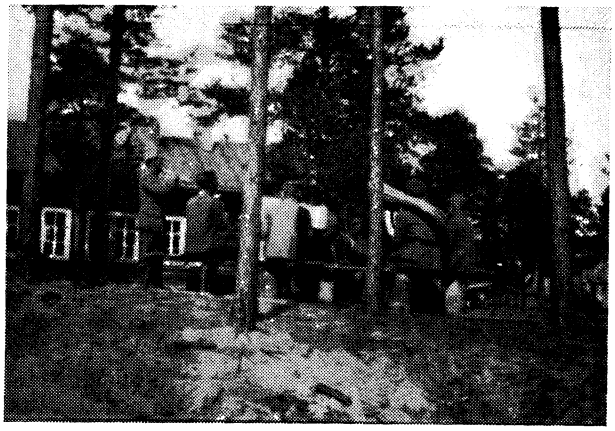
Jatkuu sivulle 14.

Viteleen kirkko väkirynnäkön jälkeen.

Vitele 1919.

Vitele oli ensimmäinen huomattava paikkakunta, jonka AVA valloitti ja joka sittemmin joutui näyttelemään monellakin tavalla merkittävää osaa Aunuksen vapaussodan historiassa. Punaiset olivat linnoittautuneet kiviseen kirkkoon, jonka valtaaminen vaati valkoisilta m.m. tykkien ja räjähdysmiinojen käyttöä. Erityisesti kunnostautui punaisten puolella muuan juutalainen komissaari, joka sisukkaasti taisteli muiden jo antauduttua. — Piru kirkontornissa!

Soittokunta.

AVA:n sairaala ja hoitajattaria.

Nuotanvetoa Viteleen edustalla.

Eversti A. Sihvo ja kapt. T. Kuisma Viteleessä käymässä.

Viteleen «rannikkotykistöä».

Jatkoa sivulta 11.

Uuksulazet, eigo vie ďeďiinöidy savolastu ole heijjän akois syndynnyh.

Onhäi se poikki viärin što minä, kudai olen ihan oppimatoi zemľakku kirjutan naijjen äjjän lugennuzien kirjutuksis da duumaitšen ńiis midä duumaitšen, en ylen äjjiä riidele engo katšo ylen ravieh ńi burtšua anna, konzu vai tulloh pagin Salmin kieles. Vit ńi kudai muzikku, libo hoť ii naine kudamat ollah sie Helsingis libo mujjal Suomes da tullah tänne Salmih kieldy da sen käyttyö tutkimah, tullah tšökkelehtetäh ńedäli kaksi, kuu korgeindah, täl aiguo hyö joi tiijjetäh štobii myö emmo ole enembiä salmilazet vai midätahto muudu, olgah muga, vai nua tutkijat rauhas tutkittahes murdieloi, dai heijjän zuakkunoittšemizet lehtih painetah, (ei meigäläzien kirjutuksii), vai äldähes hyö meijjän sanoi viäristeltähes, ku eräs salmilanjegi voibi tuan tutkittavan murdien malttua ylen äjjiä parembin heidy. Mooše-buť eräs tämän luvun lugijois ugoďih viime sygyzyn »Seura»-lehtes lugemah erähän moizen tutkija naizen kirjutetun luvun »Viel elää Lutikku». Ihan häi ńedälikse minun mielen abiekse kiändi, ku luvin tuan luvun, mintäh — ka sentäh. — Enzimäi, minä tiijän da voin hoť valal tovestua, štobi Lutikan Iivan ńi konzu ei tuallazel murdiel ole paissuh eigo tule pagizemah, kuibo minä en tuoda tiedäs ku nuaburikylän häi on da lišäkse, ku tua Iivan pagizoo ku minä rouno.

Toizekse, abei mieli tuli, kui äjjäl voijjah nygyzin tädä meijjän kielikuluu vanuttua da vadvata da hoť ii pedvata, ku jesli nua samazet luvut olis toven oigiel meijjän murdiel kirjuttua ka sih velli tulis midätahto — tulis hyvytty, tšomuttu dai mielevytty, a kuńi tuallazii kirjutuksii suannemmo lehtis lugie, sińi ei ńi miituttu arvuo ole kogo murdies da kaunehes Karjalan kieles.

En rouno olis etsittelii engo juuri pahimbii griezoi, vai ku tuallazii kielen da murdien huavuksii mis lehtes nähnen seitšäs ii minä haravatta tšupus löyvvyn, sanotah vit sanazgi »Omua puolista hoť suudu viäristä» mugai minä ruan, konzu on pagin parahas — Salmin kieles.

Pekka Pohjanvalo.

Äijjä Päivä.

Äijjä Päivä on kallehin, da súres čestis pietty proazniekka.

Mieron keskes ja kahta ńedälí enne lapsí opastettih počitoičemah Äijjeä Päiveä da lugemah: »Yksi pyhäpäiväne, da se virboi viččaine toine pyhäpäiväine, da se Äijjä Päiväine.» Súrena ńelľänpeän kadaihavut da pedäihärkimet pidi mečäs tuvva kodih. Härkin meärättih, kudamas tuló härkin, da kudamas ei. Hoavus otettih kahten kämmenen keskeh, da kättä nostellen júres ladvah päi lugiettih: »Härkin ei härkin, härkin ei härkin . . . kuni ladvah peästih. Lienov oigei käsi parahikse härkimen ladvan kattanuh, ga sit tuli, a k'ei liene, sit ei tulluh härkindä. Suovattana naizil oli kíreh pastoksienker, da súri pada jäiččeä pidi keitteä yöl, da laukan kuorel kroassie. — Tuli Äijjän Päivän huondes. Hämäris hyvä heboine valľahih pandih da karahutimmo časounan edeh ajoa.

Kirikköh oli matkoa ymbäri 16 virstan, a časouna oli omas kyläs. Ken jallai, ken kui kergí, súri miero kerävyi tčasounah. Pappi ei joutannuh rospúttal pitkäl matkal tulemah mejjän tčasounah Jumalan sanoa tuomah. Papin virgoa da storožan pidi storoža. Huondeksel jo enne päiväzen nouzú häi kellojallois súreh kelloh soitti (blahovesti) kutčui ristikanzoi tčasounah. Minä ku maltoin sloavilaista jevańheli da psalmikirjoa lugie da jorostoa, ga sit pidi minuí Äijjän Päivän služba pideä da jorostoa. Olin papin da diekkazen tilahizena. Storoža koadenčan ker kumardelih rahvahah päi da burahtelih: Hristos Voskres (Kristos nous kuoldú) kolmeh kerdah. Rahvas vastattih: »Voistennoi Voskres (Totisesti on noussuh) Äijjä Päivä on tulluh. Kolmeh kerdah ku oli nämät sanottu, häi zavodi rahvasta kristottoa. Kerräčel ku oli kai tuttavat kristotettu, sit jo oli aiga murginal. Ńeidizet enne loppú paettih tčasounas. Hyö ku huijusteldihes, hot lienövgi himoittannuh oman čoman súdu šolkata, ga kaikkien aigah ei tarrettu. Jällespäi sit liedžul libo kustah kellojallois oldih rohkiembat. Vie pidi kävvä zvonimah (soittamah) kelloloih enne kodih murginal lähtendeä. Kois jo vuotetah kirikköniekkoi.

Juonnuo da syönnyö vačat kibiekse Äijjän Päivän navedjuksí. Murginan syödý nuorembi vägi menemmö liedžul, ga vanhempi goštien ker starinojjah kylvölöi da kezän ažieloi. Ńeidiset liedžul artelilleh pajatetah omí kodozí pajozí.

Súreskyläs on päivykiža. Nuorižo kerdyv sinne. Ippa soittav. Taljankan häi osti Loďennoil 100 ruplas. Sil häi helähytti soitteli: rivattú (síputusta), kadrelí, kasareikkoa, lansí, kruguvoida. Kai nämät kižattih yhteh päiväh, ildapuoleh sah. Pútui iluo pideä sih kerdah. Äijjän Päivän ildaine pidi syvvä jo valgiel, stobi naizil pelvahat pitkembät kazvettas.

Toine päivä oli valatespäivy. Časounas pidi ńepremenno olla kaikel mužiskistol. Ken jäi magoamah kodih da ei tulluh tšasounah, händä joukolleh valattamah. K'ei liene andanuh valattoa, sit stolovoida butilka vínoa da ry'ppy miehel sobijasta.

Šútka ellendettih da hyväs sovus elettih.

J. M:kinen.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄIN LIITTO

r.y:n

SÄÄNNÖT

Nämä säännöt on vahvistettu liiton ylimääräisessä kokouksessa Sortavalassa syyskuun 18 p:nä 1938 ja hyväksytty merkittäväksi Yhdistysrekisteriin Oikeusministeriössä Helsingissä joulukuun 17 p:nä 1938.

1 §.

Yhdistyksen nimi on Karjalaisuuden Ystäväin Liitto r.y. ja sen kotipaikka Sortavalan kaupunki.

2 §.

Liiton tarkoituksena on Karjalan heimokulttuurin ja historiallisten perinteiden vaaliminen, sen kielen kirjallinen viljely sekä kansallisen pyrkimyksen ja uskonnollissiveellisten käsitteiden juurruttaminen koko heimorahvaan keskuudessa.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto toimeenpanee

1) karjalaishenkisiä ja -aiheisia puhe- ja esitelmätilaisuuksia, keskustelukokouksia, juhlia, iltamia sekä kilpailuja;

2) kerää, tallettaa, julkaisee ja levittää karjalankielistä ja muuta Karjala-kirjallisuutta, aikakaus- ja sanomalehtiä;

3) muodostaa, hoitaa ja käyttää karjalaisten kansallishenkisiä pyrkimyksiä tukevia rahastoja sekä

4) huolehtii karjalaisten muinaismuistojen ja sankarivainajien hautojen kunnostamisesta sekä hautakivien pystyttämisestä.

3 §.

Liiton jäseneksi tulee jokainen hyvämaineinen karjalaisuuden ystävä, sen tarkoitusperiä kannattava rekisteröity yhdistys, osakeyhtiö tai muu sellainen yhteisö tai säätiö, jonka liiton hallitus siksi kutsuu ja hyväksyy.

Liiton jäsenet ovat:

1) kunniajäseniä, joiksi liiton vuosikokous hallituksen esityksestä kutsuu henkilöitä, jotka ovat ansiokkaasti edistäneet liiton tarkoitusperiä tai karjalaisuusasiaa;

2) lahjoittajajäseniä, jotka ovat lahjoittaneet liitolle vähintään tuhat (1.000) markkaa;

3) ainaisjäseniä, jotka maksavat liitolle kertakaikkiaan kolmesataa (300) markkaa tai enemmän; sekä

4) vuosijäseniä, jotka maksavat liitolle vuosittain:

a) yksityiset henkilöt kolmekymmentä (30) markkaa ja

b) yhdistykset, osakeyhtiöt tai muut sellaiset yhteisöt ja säätiöt vähintään sata (100) markkaa.

Liiton jäsenen, joka haluaa erota liitosta, tulee siitä ilmoittaa joko kirjeellisesti liiton hallitukselle tai sen puheenjohtajalle taikka suullisesti liiton kokouksen pöytäkirjaan.

Liiton jäsenen, joka on toiminnallaan rikkonut liiton sääntöjä tai tarkoitusperiä vastaan, voi liiton hallitus erottaa jäsenyydestä. Samoin liiton hallituksella on oikeus katsoa sellaisen jäsenen, joka on jättänyt säädetyn jäsenmaksunsa maksamatta, eronneeksi sen kalenterivuoden lopussa, jolta se jäsenmaksunsa oli suorittanut. Erotetulla jäsenellä on oikeus vedota erottamispäätöstä vastaan henkilökohtaisesti yhden (1) vuoden kuluessa tai viimeistään ensimmäisen sitä lähinnä kokoontuvan liiton yleisen kokouksen mielipiteeseen.

4 §.

Liiton asioita hoitaa hallitus, johon vuosikokouksessa valittuina kuuluu puheenjohtaja ja kuusi (6) varsinaista sekä kaksi (2) varajäsentä.

Hallitus, joka valitaan vuodeksi kerrallaan, valitsee liitolle varapuheenjohtajan sekä asettaa tarvittavat virkailijat (kuten sihteerin, taloudenhoitajan ym.).

Taloudenhoitajalta voidaan vaatia pätevä takuu liiton rahavarojen hoidosta.

Sihteerin ja taloudenhoitajan toimet ovat palkallisia ja heidän palkkioistaan määrää liiton hallitus sopimuksen mukaan.

Hallitus kokoontuu liiton puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja kaksi (2) muuta hallituksen jäsentä on läsnä. Kutsu on annettava joko kirjeellisesti tai muulla sopivalla tavalla hyvissä ajoin kaikille hallituksen jäsenille ja tarvittaessa myös varajäsenille.

Hallituksen tehtäviin kuuluu hoitaa kaikki liitolle kuuluvat asiat, edustaa liittoa ja ratkaista kaikki ne liitolle kuuluvat kysymykset, joita näissä säännöissä tai liiton päätöksellä ei ole pidätetty liiton kokouksen päätösvaltaan.

Liiton nimen kirjoittavat liiton puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sihteerin tai taloudenhoitajan kanssa.

5 §.

Liiton vuosikokous pidetään hallituksen kutsusta sekä tarkemmin määräämänä aikana ja paikassa maaliskuussa, josta jäsenille tiedoitetaan vähintään kahta (2) viikkoa ennen joko liiton kotipaikkakunnan sanomalehtien ilmoituksilla tai kutsukorteilla.

Vuosikokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

1) valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri ja pöytäkirjan tarkastajat;

2) luetaan liiton vuosikertomus;

3) esitetään tilikertomus ja tilintarkastajain lausunto;

4) päätetään hallituksen vastuuvapaudesta;

5) valitaan liiton puheenjohtaja ja hallituksen jäsenet huomioonottaen mitä 4 §:ssä on siitä määrätty;

6) valitaan kaksi (2) tilintarkastajaa ja heille varamiehet;

7) käsitellään muut kokoukselle esitetyt asiat ja päätetään niistä sekä

8) hyväksytään toimintasuunnitelma alkavalle vuodelle.

Liiton kokouksessa ratkaistaan asiat avointa äänestystä käyttäen yksinkertaisella äänten-enemmistöllä paitsi liiton puheenjohtajan ja hallituksen vaalissa suljetuin lipuin, huomioonottaen kuitenkin mitä 8 §:ssä on määrätty.

Äänten mennessä tasan ratkaisee äänestyksen puheenjohtajan ääni, mutta vaaleissa arpa.

Ellei liiton puheenjohtajan vaalissa ensi äänestyksessä joku saavuta puolta määrää annetuista äänistä, on suoritettava toinen äänestys kahden eniten ääniä saaneiden välillä.

Paitsi vuosikokousta voidaan pitää ylimääräisiä kokouksia sitä mukaa kuin liiton hallitus katsoo tarpeelliseksi tai silloin kuin kolmasosa (1/3) liiton jäsenistä sitä kirjeellisesti hallitukselta vaatii. Kutsu toimitetaan samalla tavalla kuin vuosikokouksenkin, mutta sillä eroituksella, että ylimääräisissä kokouksissa johtaa puhetta liiton puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja käsitellään ne asiat, jotka hallitus sille esittää.

Liiton kokouksissa, olivatpa ne vuosi- tai ylimääräisiä, on jokaisella liiton jäsenellä sekä puhe- että äänioikeus siten, että yksityiset henkilöt edustavat kukin itseään sekä yhdistykset, osakeyhtiöt ja muut sellaiset yhteisöt ja säätiöt valtuuttamainsa edustajain kautta. Jokaisella edustajalla on yksi (1) ääni.

6 §.

Liitolla on oikeus perustaa erilaisia rahastoja, ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja, hakea julkisia avustuksia, omistaa kiinteimistöjä ja muuta omaisuutta sekä toimeenpanna julkisia arpajaisia ja rahankeräyksiä sekä palkintokilpailuja.

7 §.

Liiton tilit tehdään kalenterivuosittain ja päätetään tammikuussa sekä esitetään tilintarkastajille helmikuun kuluessa.

Tilintarkastuksen suorittaa kaksi (2) edellisessä vuosikokouksessa valittua tilintarkastajaa antaen suoritetusta

Muutamia kieliopillisia »pikkuseikkoja» karjalan kielessä.

1. Onko karjalan yleiskielessä kirjoitettava: **moa, peä, ottoa, heitteä** — vai mua, piä, ottua, heittiä?

Kansan kieli on tässä kohden horjuvalla kannalla: toisissa seuduissa kuuluu oa, eä, toisissa ua, iä. Onpa paikkoja (niink. Paadene, Tulemajärvi, Vieljärvi, Vitele), missä on pitkä aa tai ää. Tämä jälkimmäinen äännemuoto onkin kaikista vanhin; se on myös säilynyt Suomen länsimurteissa samoin kuin viron ja vepsän kielessä. Savossa sekä tämänja tuonpuolisessa Karjalassa esiintyvät taas kaksoisääntiöt (edellämainituin poikkeuksin).

Mielestäni on etusija annettava merkinnälle **oa, eä.**

Ensiksi, koska täten estyy hyvin läheltä uhkaava sekaannus sekä nimisanojen yksikön ja monikon osannossa että teonsanojen 1. nimimuodossa. Hyveä meččeä — hyvie meccie erottautuvat selvästi toisistaan, mutta jos sanomme: hyviä meččiä — hyvie meččie, niin erotus tulee niin pieni, että sekaannus on melkein välttämätön. Samoin: eräs briha tahtos bohattoa (neidistä mučoikse), toine tahtos (iče) bohattuo — erotus on selvä. Mutta jos toinen tahtoisi bohattua, niin ajatus on lähellä, että hän bohattuo (rikastua) tahtoo. — On lukuisat verbit, joissa samanlainen hämmennys olisi uhkaamassa, esim. opastua — opastuo, sordua — sorduo, vagavua (yks. osanto) — vagavuo (vrt. opastoa — opastuo ym.)

Jos taas kirjoitamme — niinkuin on aihettakin — hyví meččí y.m., niin sekaannus nimisanoissa tosin välttyy, mutta teonsanojen suhteen se edelleen säilyy.

Toiseksi tietää oa:n, eä:n käyttäminen tasapuolista välittämistä kahden äärimmäisyyden (mua—maa) välillä. Tällainen »kirkon keskelle kylää» asettaminen on periaate, mitä muutenkin nähdäkseni on suositeltava monissa muissakin Karjalan kieltä koskevissa kysymyksissä.

Kolmanneksi on muistettava Kalevalan runokielen oa-, ea-muotoja. Niitä tavataan tosin vain sanojen toisessa tavussa (esim. ikeä, väheäkänä, lepeämättä, harmoa, arvoan, poikoani), mutta ovat tietenkin runolaulajien suussa kuuluneet myös ensimmäiseen tavuun, josta ne painetussa Kalevalassa on kirjasuomen hyväksi karkoitettu. Sellaisinaankin ne supistetulla alallaan ovat todisteena runoja laulaneen kansan omasta kielimuodosta. Tätä kielen kirjallista perinnettä pidettäköön arvossa, kun kerran tahdotaan Kalevalan laulajien kieltä kirjallisessa käytännössä edustaa ja arvostaa.

Neljänneksi on arvo annettava myös äänteelliselle kauneudelle, mikä sekin ratkaisee oa:n, eä:n hyväksi. Sillä yhtä vähän kuin länsisuomen muotoja: suaraa tiätä, hiänoa työtä — voidaan hyväksyä itämurteiden vastaavien muotojen (suoraa tietä, hienoa työtä) vertaisiksi äänteellisessä suhteessa, yhtä vähän pääsevät mua, piä, pidiä, kuadua y.m. moa:n, peä:n ym. rinnalle.

2. Onko meidän käytettävä aunuksen murteen u-, y-loppuisia yksikön nimennön muotoja sanoista, joissa vartalon loppuvokaali (mikä esiintyy muissa sijoissa) on a, ä? Kirjoitammeko siis vanhu aidu (om. vanhan ajjan), väĺĺy keŋgy (om. väĺĺän keŋgän), vai olisiko muodot **vanha aida, väĺĺä keŋgä** (niinkuin vienan murteessa) paremmat?

Ymmärtääkseni on tässä asiassa yksikön nimennössä a:n, ä:n säilyttävä muoto katsottava suotavammaksi. Sillä tällöin jo nimennöstä näkyy sanan vartalo eikä synny väärinkäsitystä, mikä muuten voisi uhata sellaisista sanoista, joita lukija tai kuulija ei ennestään tunne. — Muuten on a-, ä-loppuinen muoto vanhempi ja on säilynyt, paitsi vienan murteessa, myös suomessa; »lyydin» kielessä sen sijalla on e, virosta ja vepsästä tämä loppuääntiö on kadonnut.

3. Onko annettava etusija vienan murteen muodoille: **kondie, partie, Oleksie, Jermie** y.m., vai onko aunuksen kondí, partí, Oleksí y.m. pidettävä parempina?

Edellisten muotojen puolesta puhuu sama syy, mikä puoltaa a-, ä-loppuisten sanojen käyttämistä u-, y-loppuisten edellä. Sillä edellisissä esiintyy vartalon ie jo nimennössä ja antaa siten selvän kuvan sanan perusmuodosta.

4. Onko hyväksyttävä sellaiset aunuksen murteen yksikön osannon muodot kuin **kodí, pappi, pertí, itkú, lugú, kylý, lykký, mendý**, — vai onko vienan murteen vastavat ie-päätteiset sanat suositeltavampia (siis: kodie, pappie, itkuo, kylyö ym.).

Edellisillä í-, ú-, ý-päätteisillä muodoilla on kaksi etua. Ensiksi on niissä vältetty kaksoisääntiön käyttö, mikä epäilemättä on eduksi katsottava siihen nähden, että karjalan kielessä muutenkin vallitsee tavaton näiden äänteiden tulva, mikä tekee kielen — suomeen verraten — kovin pehmeäksi. Toiseksi niistä näkyy heti, mikä on sanan vartalo, joka taas ei selviä ie-, uo-, yö-päätteisistä muodoista, koska tämä sama pääte esiintyy e-, o-loppuisten sano-

---

tarkastuksesta kirjallisen lausunnon, jonka perusteella vuosikokous päättää tilivelvollisten tilivapaudesta.

8 §.

Jos liitto päättää toimintansa, on sen varat ja omaisuus siirrettävä kokouksen päätöksen mukaisesti järjestölle tai säätiölle, jonka toiminta vastaa lähinnä liiton tarkoitusperiä.

Liiton lakkauttamista tai sääntöjen muuttamista koskeviin päätöksiin tulee olla vähintään kaksikolmannesta (2/3) kokouksessa läsnäolevien jäsenten äänistä sitä kannattanut.

Hallituksen ulkopuolelta tulevista esityksistä on tehtävä liiton hallitukselle ilmoitus viimeistään yhtä (1) kuukautta ennen vuosikokousta, muussa tapauksessa asia jääpi seuraavan kokouksen päätettäväksi.

jen osannossa (esim. jogie, kivie, arduo, kazvuo, tiettuo, pädyö, kerävyö).

On myös tarkoituksenmukaista käyttää monikon osannossa aunuksen muotoja **meččí, moizí, kaunehí** y.m. ja välttää vienan vastaavia meččie, moizie y.m. Ensinmainituissa on näet myös vältetty kaksoisäänti̇ön käyttäminen ja samalla korostettu yksikön ja monikon äänteellistä eroavaisuutta. Täten voidaan rajoittaa ie-päätteen käyttö e-loppuisten vartaloiden yksikön osantoon, jossa se onkin välttämätön, vrt. kivie, korbie, jogie. Ja näin pysyvät yksikön ja monikon rajat selvinä osannossakin.

5. Kuinka on teonsanojen kestämän yksikön 3. tekijän laita, onko se aina kirjoitettava samaan tapaan, niinkuin A. Genetz on tehnyt karjalaisissa kieliopeissaan, vai onko se merkittävä vaihdellen ääntämisen mukaan? Onko siis valittava Genetzin muodot: **andav, vedäv, pyhkiv, salboav, kereäv** — vai ääntämisen mukaan: andau (myös andaa, andoa) tulen, vedäy (vedää, vedeä) rien y.m. ja andav vallan, unen, vedäv venehen, ajjan? Jälkimmäisessä tapauksessa v:n käyttö 3. tekijässä riippuisi siitä, onko seuraavan sanan alussa ääntiö tai v.

Tässä tapauksessa puoltaisin yhtenäistä merkitsemistä, siis v:n käyttöä. Muutoin kirjoitustapa tulisi kovin horjuvaksi. Täten myös välttyisi monesti kaksoisääntiön hempeys ja kieli täten lujittuisi samalla kuin merkitsemistapa varmistuisi. Ja sitäpaitsi on tässäkin kohden kalevalainen perinne olemassa, onhan Kalevalassa -vi yleisenä 3. tekijän päätteenä, esim. ajattelevi, tekevi, kisaelevi, karkelevi, lähtevi, jättelevi ym. Siten v-pääte lähentäisi meitä vanhan runouden kieleen samalla kuin se tarjoaisi muut yllämainitut edut.

(Jatk.)

E. V. A.

T'elefon.

Kyläs paistih útta kummoa, mil pidi vie moailman lopun iel tapahtuo. Eihäi olis uskonuh moista. Lienovgo uskomistagi. K'ei vai kai olis midätahto silmän keändämistä... Vai tovekse sanotah, todena pietäh. Olihäi erähät käydy kylän torgóvoin perttipuoles da sít kúldu kui torgóvoi oli moizen kurikkaizen agjas olijah kui mustan lehmän sarven tyŋgäh roun paissuh kunne liene da kenen ker liene; muite loitos sanoi paginan mennyön, äjjeä loitomba, min kaikis lujimal eänel kirrattuo menöv. T'elefonakse sidä brujoa sanotah. Sih telefonah tulov, kus tullov, torgóvoin seinäs läbi veitty nuoraine, vai raudalaŋgago ollov. Sanotah, jotta pagin sidä nuorasta myö lähtöv juoksemah dai sidä myö juoksov järilleh torgóvoin korvah.

— Mi lienov karun laŋga da karun bruja, sanottih erähät. — Mi lienov, vai ei se hyvän iel ole, sanottih toizet. — Vie mittahto kummat roih sen toatetta, sanottih mudoandet.

Erähät toaste oldih sidä mieldä, jotta kogo vešši pidäs sinne seinäh hallostoa. Vai oli sie tolkungi pagizijoi da hyö sanottih:

— On häi moizie sropiloi nečie pogostalgi olluh eigo nís ole olluh taki ni ker griezoa.

Muga sít paginat kallisteldiheze puoleh da toizeh, vai pagizemata ei voidu olla, ku vai kus liene kaksi libo kolbe hengie yhteh púttunuh.

— Se ei voi olla tozi, paistih, jotta eäni nuorasta myö vois juosta, olgahgi hos se raudanuoraine. Toizekse hos se i juoksis sidä myö, vai ei häi se vois kesteä putin miehen paginoa, moizenki ku on Kurmun Mítrein pagin. Taiten ku häi vai sih kabrehen sarven nyččäzeh röŋgähtäs, sillos ne laŋgat sikäli katkettas kui Simanan koadievyö.

Vai olizittobo tiedänyh, kúlluh da nähnyh, kui iččeh torgóvoin mučoi oli allukse sen vešin pereä ihahtuksis. Ku telefon pandih torgóvoin seinäh da sil peäzi pagizemah, piravutteli mučoi sidä alalleh, pagizi kymmenin kerroin päiväs jogahizen tuttavan ker, kel liene olluh sie dai moine bruja, jotta voi vastah paista. Olibo häi kučutuuttanuh erästä tuttavoa kolmengi virstan peäs meččäherran telefonan kauti pagizemah eigo dieluo olluh ni silmie ristie, ristikanzal. Ku toaste liene torgóvoil ken tarrennuh telefonojja, ei torgóvoin mučoi laskenuh ni lähil muida, vai pagizi iče. Se telefonan toizes peäs olij ainos toko kodvazen paistuo da nähtyö, jottei täs dielo selgie (ku torgóvoin mučoi pagizov vai púda heineä), hylgäi pagizemizen da pageni kunne oigei. A mučoi sie yhtä omassah sarven ńyččäh hoľottav kodvat tyhjäh. Ugodi toiči, jotta sie, kus ne laŋgat pannah yhteh toizeh tilah paistavan ker kesken paginoa pagin katkattih, reäkähteliet. Sillos mučči suututti enimäl.

Kerran, ku sie laŋgoin yhteh panij ńeidine mučoin kunneliene paistes lijjan pitkäh, ilmitti katkoavan, kergí sie toine vie toizes peäs kuulla:

— Näit nečis, tyhjän täh katkattih, ei annettu ińehmizen ker ehki kylläl paista.

Jälkimäi ažiet mendih muga vinoh, jotta ni kudaí torgóvoin perehen tuttav ei tarrennuh mennä telefonah vastoamah, ku se oli pirahtannuh soittoa. Monet dúmittih hävitteä kogo bruja eäre da net, ket vie tarrettih pideä telefonoa, mendih varaten sih pagizemah, vai ku liene kúldu tuttav torgóvoin mučoin eäni, sillos juostih loitos pagoh.

Lykykse vaigo lykyttömyökse, oli torgóvoin mučoi ylen skúppa, moine verikynzi, tijjättöhäi. Iče torgóvoigi ei olluh ylen loaskav da häihäi se ainos murmetti akalleh, jotta ei pidäs muga alalleh soitella, ku se soitteleminegi maksav äjjän vähän.

Akka toaste tiezi sih puolistoakseh:

— Taki ei omal telefonal paistes ni midä maksuo ole.

Varoirokka.

Suloin Osippa oli pakkashuondeksen čirus kuvil tedrie ambumas. Häi värčötti sie vičeikös kovantabazes kodvačun da vuotteli konza tedriparvi kökšähtäs kuvil, kudamat oli parandettu yläh lähizen koivun ladvah. Yhtelläh Osipal ennen tedrien tulendoa tuli vilu da ńälgä. Ńälgä se vie menetellys, ku häi tiezi kois akalleh olevan hyvän poallizen hiilostal kiehumas hyveä häkinliharokkoa, vai vilu oli pahembi da sikse häi vippai käel kuvil istundan sego šńavvahtih kodih. Olis häi vie aigoa lämmembäl seäl konzatahto valvattoa tedrí.

Kodipihoil peästyö nägi Osippa akkah parahuolleh heärimäs lehmil huondesolgien annandan hommis. Järgieh huondeksel näit hejjän talois annettih lehmil heinäklakkuine da tämä ollen annanda oli nenga kui lehmien ajjan menokse. Mi syödäneh, sydähes da lopuškat jeäbihäi alle lykätä.

— Jogo on rokka kypsi? kyzyi Osippa enzi ńälgäh pihah tulduo.

— Sie häi se hillostal borbettav, leyhkähti akka da pyörähtih vie leäväh lambahie kaččomah.

Sil keskie Osippa nägi pertin levol varoiparven, kudamat vuoteldih vai ristikanzoin perttih menendeä, jotta olis voidu hypätä olgiloi's pirissyizie jyvie ńokkoaldamah tyhjäh vaččah. Talven nenga pitkembäl mendyö ristikanzat harvemba pujjah riihiegi da sikse ei riihien pihois ole ni midä novvittelemista. Talolo'n pihas sentäh silloi tällöi midätahto vie tipahtah ńällän pidimekse.

Ku Osippa nägi varoiparven sie levol voakastelemas, iški hänel mieleh ambuo čoksata hos varoloih se tedrih nähte varustettu zaproava. Truvan lajjal istui puolikymmen varoida da häi plaigai ambuo sih kohti. Kaksi linduo sih kellahti, toine täl čural truboa toine ozuttih pakkunuokse sinne toizel čural. Lopuškat varoit lähtiettih broakkehen ker lendoh.

Ukko da akka koalettih perttih, kus akka rubei syömistä varustamah, a ukko istuldih stolan peäh jo sidä vuottelemah. Vuottaizekse jo häi leibeägi leikkai arbavol sen verran, mi heil kahtel menis rokan ker.

Sih jo akka estitti rokkajuvvan ukon edeh da ičegi istaldih syömäh. Lujah rokkaluzikka sít heilahteligi da kulletti hílavoa, höyryöjeä rokkoa súh da toizeh leibähaukkavuksien myvviteksekse. Muga sít i juodasta kaksi sidä häkinliharokkoa hyö huondesńälgäh särvettih. Ku akka jälgimäi meni poal lihoi ottamah, lasketti häi puolipöllästyksis:

— Avoi, mi ollov rokkapoas, Osippa!

Hänen paberiččah näit oli nossuh sie poas moine ku linnun ńokka da sikse se pöllästytti händä.

— Ka midä lienet padah pannuh, ga sidä sie taki on, burahti Osippa vasth da ližäi: »Midä ollov, ga kanna vai tänne».

Ei akka sentäh kyvennyh enämbi lihoi stolah tuomah, vai juoksi ullos yökköidä panemah.

Iče Osippa sentähd urhastih miehen loaduh da meni padoa livailemah paberičal. Vai harmoakse hänengi mieli meni, ku häi sie poas puututti varoin paberiččah. Sopsennoi varoi se oli, hos kui olis keännellyh. Da ližäkse se oli vie höyheninen päivineh sie kattilas olluh.

Ei Osipan sentähte huolinuh äjjeä arbailla, kui häkin liha kattilas varoikse müttui. Se toine varoi, kudai ozuttelih kirbuovan toizel puolel truboa, oligi vikse kirvonnuh truvan sydämeh da siit kohtalleh hiilostal olijah kattilah. Olishäi sil pidänyh nägyö, vai mene tijjä.

Yhtelläh ei ni Osippa kandanuh sidä häkinliharokas keitettyö varoida stolah da syönyh. Ei ni nídä häkinlihoi syönyh, hos rokka oli püttunuh syvvä. Da kudai oli puttunuh svvä vaččah, se sie pyzykkäh.

Osipan akka oli kuolendakuvil sen rokan pereä da ku häi jälgimäi aigoin aloh siit selgí, rodih Osipal selgien andamista.

Vai varoida ei, kuuluv Suloin Osippa enämbi ni igäh ammu.

Y. M.

Ei ukko äjjäl ni ruvennuh rídelemäh, duumaičči häigi jotta peräshäi se kuuluv. Häi näit dai ei taiten tiedänyh sidä ažieda tarkalleh.

Kún toizen mendyö tuligi sie torgóvoil tiedo, jotta nečil i nečil päiväl pidäs maksoa seičče sadoa telefonmaksoloi pagizendois.

Torgóvoi ei mielinyh uskuo silmie ni korvie, vai vastabo torgóvoin mučoi pöllästyi moižis tervetyizis.

— Seičče sadoa da oman telefonan tähte! čirizi häi. Da kaksi päiveä ei voinuh syvvä eigo juvva.

Vai torgóvoi iče koppai kirvehen da riehki kogo ńevvon pillin palazikse.

Y. M.

Sortavalan Kirjakauppa Oy.
Sortavala

Salmin Kirjakauppa
Salmi

Suojärven Kirjakauppa
Suojärvi

KATSAUSOSASTO

Vähän selvitystä hra Onttosen Miihkalin kielikannan ja Kotilieden Seuran »keskustelun» johdosta.

(Ks. »Viena-Aunus», joulunumero 1938).

Hra Onttosen Miihkalin kirjoitus: »Karjalan kieli ja vienankarjalaiset» sisältää useita erehdyttäviä väitteitä.

Tarvinneeko huomauttaa, että karjalan kirjakieli on jo toista sataa vuotta vanhaa eikä mikään allekirjoittaneen »keksintö» (ks. Eino Leskinen: »Karjalan kieleen kohdistuneesta tutkimuksesta ja harratuksesta», 1937).

Toinen erehdys on, että »Karjalan kieliopin» kieli (—Ahtian yleiskieli») on paljon kauempana Uhtuan murteesta» omasta murteestamme») kuin Suomen kirjakieli. Jos niin olisi asianlaita, niin kuinka on ymmärrettävissä, että Helsingin yliopiston suomen kielen professorit opettavat aivan toista. Esim. E. N. Setälän kieliopissa luetellaan »yhteissuomen»kielien joukossa »karjalan kieli» (aunuksen ja vienan murteet) erillään suomen kielestä. Eikä suureen »Suomen kansankielen sanakirjaan», jota parhaillaan valtion avustuksen nojalla valmistellaan, oteta laisinkaan karjalaisia murteita — varmaan O.M:n hämmästykseksi. — Asia selviää yksinkertaisesti siten, että mainittu kirjoittaja ei näytä oikein tuntevan vienalaisia murteita, ei edes omaa Uhtuan murrettakaan. (Jos hän vaivautuisi tarkemmin lukemaan »Karjalan kielioppia», niin hän voisi perehtyä myös näiden murteiden pääpiirteihin.)

O. M:n lausunnon mukaan Uhtuan murre eroaa suomen kielestä pääasiallisesti siten, että ensinmainitussa on äänteet tsh, lj, nj, tj sekä sanat ta (tä) ja a. — Eino Leskisen kirjasta »Karjalan kielen näytteitä III» (1936) näemme, että vienan murteiden joukossa siintyy eräs »kovakrakkeinen» kolkka, jonka muodostavat Uhtua, Kontokki, Vuokkiniemi, Kiestinki. Pistojärvi ja Oulanka. Näiden paikkakuntien äänteet merekitään mainitussa kirjassa m.m. näin: š (= sh), č = tš, čč = ttš, ŋ, ĺ, ń, ñ (ereäs ranskan äänne), ŕ, ś, ť, a, e, i, ö, ü, = y) (näistä a, e y.m. merkitsevät pitkiä vokaaleja: aa, ee j.n.e.) Kun tältä alueelta mennään etelään ja itään (siis Rukajärven, Jyskyjärven, Paanajärven y.m. vienalaisiin seutuihin), niin edellämainittujen äänteiden lisäksi esiintyy b, ď, g, f, z, ž = sh). Me saamme siten vienall. murteista kaikki ne äänteet (lisän kanssa), mitkä »K. kieliopissa» herättävät O.M:n kummastusta (hänen kirjoituksessaan muuten lyhennysmerkki' saa nurinkurisesti tehdä sekä liudennusmerkin että pituusmerkin virkaa[1]).

Merkkejä č ja čč käytti jo prof. H. Ojansuu aikaisemmissa teoksissaan ja käyttää E. Leskinen vielä Karjalan kielennäytteissään (1932—6); nyt sama E. L. katsoo sitä tshekkiläisiltä saaduksi ja hylättäväksi. Sen käyttö perustuu siten vanhaan ja nuoreen traditioon, eikä sitä ole tarvinnut hakea tshekkiläisiltä asti. Ja č puolustaa paikkaansa käytöllisyyden kannalta, koska esim. sama sana kačon siten tulee toimeen viidellä kirjaimella, kun sitävastoin »tieteellinen» katšson tarvitse kuutta (O. M:n katshon — seitsemää) ja sitäpaitsi tavun erotusmerkkiä (jotta lukija tietäisi t:n kuuluvan yhdessä š:n kera seuraavaan tavuun).

Pitkiä vokaaleja vaatii ääänteellinen johdonmukaisuus merkittäväksi yhdellä kirjaimlla ja kielimiehet käyttävät tällöin vaakasuoraa viivaa vokaalin yläpuolella (näin tekee myös esim. lätin kieli). Mutta käytännöllisyys (ja unkarin kielen esimerkki) puoltaa pilkkua samassa asemassa, sillä siten välttyy kahden lisämerkin latominen päällekkäin, milloin on kirjoitettava yhdellä kirjaimella ii, ää, öö. - Kun pitkistä vokaaleista esiintyy karjalan kielessä yleensä vain kolme: pitkät ii, uu, yy, niin näiden merkitseminn uudella tavalla tuskin oikeuttaa niin suuren melun pitämistä karjalaisen oikeinkirjoituksen muka »eriskummaisuudesta»; onhan muitakin uusia kirjaimia välttämättä lisättävä suomalaisiin aakkosiin (kokonaista 12), ellei tahdota johtaa karjalaisen tekstin lukijoita aivan harhaan.

Hra O. M. väittää, että »Karjalan kieliopin» kieli on »paljon kauempana» vienan murteista kuin on Suomen kirjakieli. Katsokaamme.

Esim. vienan sanat: ushon — käytän O. M:n suomalaista oikeinkirjoitusta — kashen, poshella, itet, riesat, kiäshshä, niän, matatem, mushshashsha, shygyzhystä, njenjä, tjytjär — ovatko ne suomalaiselle ymmärrettävämmät kuin vastaavat aunuksen sanat: uskon, kasken, poskel, itket, rieskat, käes, näen, matkaten, mustas, sygyzys, nenä, tytär?! Tästä näkyy, että vienan murteet ovat ääänteellisesti »paljon kauempana» suomesta kuin aunukselaiset murteet. Suhuääänteitä on edellisissä viljalti, samoin liudennuksia — aivan kuin venäjän kielessä. Tosiasiallisesti vienan murteet ovat äänteellisti paljon lähempänä venäjää kuin aunus. Ja joskin ne muoto-opillisesti ja sanastollisesti ovat lähempänä suomea kuin niiden eteläinen naapuri, niin on arvosteltaessa niiden asemaa suomeen nähden äänteellinenkin puoli otettava huomioon.

Edelleen sanoo O.M., että vienalaiset eivät ymmärrä aunusta (aunuksenvoittoistahan se »Ahtian yleiskieli» on); samaa väittää prof. L. Kettunenkin. He muka ymmärtävät suomen kirjakieltä — jopa paremmin kuin itse suomalaiset! — mutta eivät aunusta. Siis sen mukaan eivät suomalaisetkaan ymmärrä jäl-

[1]) Tämä on kirjapainollinen seikka. — Toim. huom.

kimmäistä. Mutta toisaalta ilmoitetaan, että suomalaiselle aunus on »hyvin ymmärettävää» (prof. Kettunen kirjassaan »Suomen heimon kirja», 1931, s. 36). Kumpaa on meidän nyt uskottava: hra O.M.ia ja prof. K:ta vuodelta 1937), vai jälkimmäistä v.lta 1931? Molemmat eivät voi olla oikeassa, mutta joko jompikumpi on väärässä taikka molemmat. — Mitä vienan ja aunuksen suhteihin tulee, niin lausui aikanaan eräs tunnettu karjalan tutkija (tri K. F. Karjalainen): »Eroavaisuudet näiden välillä eivät ole varsin suuret eivätkä suurestikaan vaikeuta ymmärtämistä, varsinkaan milloin ero ei ole sanastollista» (»Itä-Karjala ja Kuollan Lappi» s. 152 (1918). — Hra O.M. luulee voivansa vakuuttaa Suomessa olevien ja myös rajantakaisten veljiensä puolesta, etteivät he tarvitse eivätkä halua uutta kirjakieltä, koska heillä jo on sellainen — Suomen kirjakieli. Mutta miten on silloin ollut mahdollista, että ensimmäisten joukossa, jotka ovat puoltaneet kielen itsenäisyyttä, on juuri — eräs vienankarjalainen. Jo v. 1918 puhuu näet I. Marttinen (»Karjalaisten Sanomissa», nr. 1—2) m.m. kuinka »ei tämä kaunis ja rikas kieli ole tähän asti voinut edes omia karjalaisia herättää vaatimaan oikeutta tälle kielelle» (ks. lähemmin julkaisua »Rahvahan Sana», v. 1935). — Muitakin esimerkkejä vienankarjalaisten lämpimästä kiintymyksestä omaan karjalan kieleensä voisin mainita.

Vielä paheksuu hra O. M. käyttämääni sanaa »yleiskieli». Sillä sanalla tarkoitan kieltä, johon useat murteet ovat yhtyneet yhteiseen kielimuotoon ja joka siten voi tavallaan edustaa niitä kirjallisuudessa. »Karjalan kieliopissa» esitetty kieli voisi täten »yhdistää» aunukselaiset murteet, jopa muutamissa kodin täyttää sen aukon, joka erottaa ne vienan murteista. Tämä kieli ei tyydytä O.M.ia. Luonnollisesti, sillä hänellä on jo toinen yleiskieli valmiina. Eikä niin paljon rakkautta oman kielensä murteita kohtaan, että toimisi niiden säilyttämiseksi yhdistämällä ne uudeksi yleiskieleksi. Sillä yhtä vähän kuin suomen kieltä voi kirjallisuudessa edustaa muu kuin suomalainen yleiskieli eli kirjakieli, samoin ei karjalankaan kirjallinen viljely voi tulla toimeen ilman suppeampaa tai laajempaa »yleiskieltä».

»Karjalan kieliopin» yleiskieli ei tyydytä, paitsi hra O.M:ia (ja prof. Kettusta) myöskään maisteri E. Leskistä. Hra L. moittii sen ortografiaa ja verbiopin mutkikkuutta. Edelliseen kohtaan olen vastannut edellisessä sekä myös »Karjalaisuuden Ystävässä» (nr. 3—4, 1938). Mitä verbien esitykseen tulee, niin muistutan vain A. Genetzin sanat: »Suurena vaikeutena kieliopin toimittamisessa on ollut muotojen erinomainen vaihtelevaisuus ja rikkaus . . . (Tutkimus Venäjän Karjalan kielestä, 1880, s. VII). Kenties tämä »mutkikkuus» aiheutuu juuri edellämainitusta seikasta sekä käsittelyn seikkaperäisyydestä. Kunnes hra E. L. osoittaa, että puheenalaista verbioppia voidaan esittää yksinkertaisemmin (mutta samalla perinpohjaisuudella), niin minä rohkenen panna hänen mainitsemansa vajavaisuuden juuri noiden kahden tekijän tiliin.

Mutta karjalainen kirjallisuus, karjalainen kirjakieli — onko se ollenkaan tarpeen? Oppikoot aunukselaiset suomea; vienalaiset kuuluvat jo osaavan sitä paremmin kuin suomalaiset itse (?). Ja yleensä väistyköötpienet kielet suurempain tieltä ja — samoin pienet kansatkin. Nykyaikaista realismia! — Mutta ihmeellista . . . pienet kielet eivät väistykään: Englannin sydämessä elää Walesin kelttiläinen kieli, Ranskassa — Bretagnen ja Provencen. Saksassa — alasaksan, Hollannissa — friisin kieli, Sveitsissä rätoromanin kieli (erillään italiasta) — kaikki omine kirjallisuuksineen! Olisiko siten mikään ihme, jos Suomessa ja rajan takana voisi säilyä karjalan kieli kirjallisuutensa kannattamana, »kirjakielenä». Miksi kirjakielenä? — Siksi, että nykyaikaisessa kielten (ja murteiden) kilpailussa ei mikään voi säilyttää paikkaansa ilman kirjallista viljelyä ja sen vaatimaa kehittämistä. Ne karjalaiset, jotka ovat niin kieleensä kiintyneet, että toivovat sen säilymistä, he eivät siis voi muuta kuin toimia kieltään edustavan kirjallisuuden luomiseksi. Tämä luomistyö voi näyttää vaivalloiselta ja pitkälliseltä, mutta muuta keinoa ei ole tämän kielen pelastamiseksi häviöltä, kielen, joka on »eräs äänne-, muoto- ja merkitysopillisilta ominaisuuksiltaan Euroopan rikkaimpiin kuuluva».

Että karjalan kielen säilyminen voisi syrjäyttää suomen kielen käyttämistä vaarantaa mahdollisen »Suur-Suomen» syntymistä y.m.s., sellaista en voi käsittää. Yhtä vähän kuin englantilainen voi pelätä mitään vaaraa Walesin kielen säilymisestä (muita esimerkkejä mainitsematta).

Suomalaisuuden kannalta on päinvastoin karjalan kielen elinvoimaisuus ja sen edellyttämä kirjakielisyys monesta syystä tärkeää. Viittaan tässä vain yhteen puoleen asiasta, samaan jota koskettaa eräs »vienankarjalainen» Kotikielen Seuran kokouksessa. Hän toivoi, että suomen kirjakieli edelleen rikastuisi karjalaisten kansanmurteiden aineksilla. Mutta yhtä vähän kuin kirjasuomi saattoi saada lisiä runolaulajien kielestä, ennenkuin se oli Kalevalassa päässyt kirjalliseen taidemuotoon, yhtä vähän mainitut kansanmurteet voivat vaikuttaa suomen kirjakielen kehitykseen, ennenkuin kirjallisten tuotteiden, kirjallisuuden muodossa joutuvat »päivän valoon», s.o. suuren yleisön käsiin. Eivät »kielennäytteetkään» tällöin juuri mitään merkitse. Sillä niitä lukevat yleensä vain tiedemiehet, eivät muut. — Muuten on sangen omituista kuulla sitä usein toistettua väitettä, että karjalankieliset kirjoitelmat ja kirjat eivät voisi vaatia itselleen muuta arvoa kuin kielennäyten. Silloin kait ei myöskään suomalainen murrekirjallisuus esim. Nortamon »jaaritukset» ja Kersti Bergrothin »Anu ja Mikko» eivät olisi muuta kuin — kielennäytteitä. Suomalainen kansallisteatteri kielitieten palveluksessa esittämässä »kielennäytteitä»?!

Silloin kun Turussa viime vuosisadan alussa käytiin taistelua suomen kielen oikeuksien puolesta, niin vastustajien joukossa esiintyi jyrkimmin ainoa suomalaisniminen kirjoittaja, eräs Tolpo. Sitten kun Snellmanin esiinnyttyä tuuli oli kääntynyt, niin esim. uusmaalainen (ruotsalainen) ylioppilasosakunta asettui — ruotsinkieltä vastaan keskustelun ollessa tämän

Henkien taistelu

elikkä Karjalan kieliturnajaiset Onttoni Miihkali kontra E. V. Ahtia.

Sitten lehtemme viime numeron ilmestymisen on karjalan kielirintamalla ollut havaittavissa vilkasta toimintaa, niin että me hitaan kiireen kirjeenvaihtajat emme ole olleet pysyä ajan ja tapahtumain tasalla. Niinpä »Viena-Aunuksen» joulunumerossa vienalainen kynän ja sanan ritari Onttoni Miihkali nuorekkaalla taiteilijatemperamentillaan julmisteleiksen liitollemme ja lehdellemme eritoten hyökäten maisteri Ahtian kimppuun, jossa hän näkee nykyisen karjalan kielivillityksen alkujuuren ja oppisän. Kuulkaamme mitä haastaa tämä intomielinen Vienan briha ja Uhut-Jyrkän jälkeläinen muun muassa:

Bolsevikit ovat saaneet karjalan kirjakielen aatteensa toimituksemme jäseneltä maisteri Ahtialta, joka esitti ajatuksen jo useita vuosia sitten julkisuudessa. (Samperi, miten selvää, vaikka emme ole sitä ennen tullut ajatelleeksi tyhmässä kallossamme! Valo tulee Taka-Mokulasta! Näinhän se on tapahtunutkin: Kun toveri Stalin luki Antikaisen lähettämästä »Virittäjästä» Ahtian kirjoituksen, hän heti honasi, että vot siinäpä hyvä ase, — mutta mihin? A tietenkin karjalaisuuden tuhoamiseksi! Annettuaan erään kummituslentäjän tehtäväksi luovuttaa Ahtialle Voroshilovin tarkka-ampujain ordenin palkkioksi hänen naulankantaan osuneesta aatteestaan georgialainen käski akateemikko Bubrichin puheilleen: — Koiran poika, tunnetko tshuhna Ahtian, kolleegasi? — Kyllä velli toveri! Meikäläisiä on, mutta ylen pikkumainen sielu. Liian tarkkaa työtä tekee. Karjalan kieliopin laatii yhtä monimutkaisen kuin on kielikin. Viisivuotissuunnitelmaasi ei muuta mahtuisikaan kuin tämä kielioppi. Pelkään, etteivät meikäläiset opettajatkaan siitä selviä saisi, kun eivät saa kaikki Suomessakaan. Kävisi kuin suomen oman kieliopin, joka on niin vaikea — täsmälleen yhtä vaikea kuin kielikin —, että nelonen on yleisin numero siitä kouluissa, eivätkä ylioppilastutkinnossakaan kaikki tshuhnat vielä osaa omaa kieltään, vaan reputtavat. Poikkeuksia tietenkin on, nimittäin vienalaiset pakolaiset . . . — Älä lörpöttele, vaan tee minulle karjalan kieli huomiseksi. Jos ei huomenna valmis, likvidoin . . .! Bubrich, ovela saksmanni, vielä samana päivänä tilasi radioteitse Riipuskalan GPU:n museosta erään turmeltuneen eteläaunukselaisen murteen päätteitä, liimasi ne yön seutuna vastaavien ryssän sanojen häntään ja vei aamulla Kremliin. — Vot tässä literaturnoi krelijan kieli! — Mutta tämähän muistuttaa omaa rodnoita kieltämme, tätä Leninin ja minun kieltäni! — Aivan, velli Joosif Vissarionovitsh, karjala, nimittäin tämä minun karjalani, onkin venäjän sukukieli. — Nu laatna! Se välttää tarkoitukseensa. Olkoon se tästä päivästä lukien KASSR:n virallisena kielenä ja riidelköötkirotut korelokit sillä ja siitä kunnes syövät toisensa! Ja ystävällemme tshuhna Ahtialle toimita seuraavan kummituslentäjän mukana määräys, että perustaa kiireesti KYL-nimisen järjestön ja valmistaa sen konstikkaan kielioppinsa iskurivauhdilla. Siten piisaa riitaa sielläkin taholla. Ja vot, tapahtui siten.)

Niinpä tämä itsepintainen kielinikkari Ahtia onkin jatkanut kirottua karjalan kielen harrasteluaan huolimatta siitä, että »monet suomalaiset tiedemiehet» ja muut arvovaltaiset tahot ovat vängänneet vastaan senkuin ovat muilta kiireiltään joutaneet. Ja »kaiken kukkuraksi» hän on julkaissut kielioppinsa. Veli Miihkali ei voi muuta kuin lyödä rintoihinsa ja reväistä vaatteensa. Todettuaan tämän ennenkuulumattoman rienauksen hän loihe lausumaan: »Vienalaisena ja vienankarjalaisten puolesta en voi olla panematta vastalausettani. Me vienalaiset — eikö ole komeasti sanottu! —, me vienalaiset emme tarvitse mitään uutta »yleiskieltä». Meillä on jo sellainen — Suomen kieli.»

Mutta tämä — muuten ainoa asian ydintä sivuava väite — on puhdasta palturia, koska tiedetään, ettei suomen kirjakieli ole ollut itäkarjalaisten käytettävissä muulloin kuin sinä lyhyenä aikana, jona suomalaiset punakaartilaisemigrantit siellä isännöivät. **Juuri se seikka, että suomen kielellä ei ole mitään oikeuksia eikä käyttömahdollisuuksia Itä-Karjalassa eikä Tverin Karjalassa, velvoittaakin Karjalan pakolaisia vaalimaan karjalan kieltä ja kehittämään sitä yleiskieleksi eli kirjakieleksi.** Tämä on totuus, jota kukaan vastustajamme ei ole edes yrittänyt kumota, vaan kaikki kirjoittelijat ovat sitä kiertäneet kuin kissa kuumaa puuroa ja takertuneet toisarvoisiin sivuseikkoihin, joista ovat pitäneet hirveätä ja ennenaikaista rähinää. (Tällainen sivuseikka on m.m. »Ahtian kieli», jonka kimppuun on hyökätty kuin härkä punaiseen riepuun. KYL ei pidä nim. »Ahtian kieltä» minään lopullisena patenttiratkaisuna, vaikka kyllä arvokkaana ja loogillisena kokeena, jonka perusteella on mahdollista asiaa kehitellä edelleen jo yksistään sen vuoksi, että se sisältää kielen täydellisen systeemin. Lehtemme julkaisee tahallisesti kirjoituksia eri murteilla ja eri oikeinkirjoitustapoja käyttäen, kiirehtimättä

---

kielen tulevaisuudesta Suomessa. Ainoa »ruotsinmielinen» osakunnassa oli silloin eräs nimestä päättäen saksalaisperäinen mies (Freudenthal). Ja nyt kun on noussut kysymys karjalan kielen tulevaisuudesta, niin ketkä ne ovat, jotka eivät tahdo kuulla puhuttavankaan mistään »karjalan kielestä? Eiköhän vain — eräät karjalaiset itse! Näyttää siten pitävän paikkansa vanha sananlasku: suku on pahin.

E. V. Ahtia.

toistaiseksi mihinkään ratkaisuun, toivoen, että luonnollinen kehitys ja käytäntö tulevat sitä aikanaan helpottamaan. Sellaiset silmittömät hyökkäykset kuin Onttoni Miihkalin kohdistuvat siis itse asiassa tuulimyllyjä vastaan, vaikka niissäkin saattaa nykyajan surullisen hahmon ritarille käydä yhtä nolosti kuin kuuluisalle esikuvalleen muinen.)

Kyhäelmän jälkiosassa kirjoittajamme vaipuu lapsuusmuisteloihin ihastellen sitä helppoutta, jolla hän aikoinaan oppi suomen kirjakielen kuvitellen kai sen jollakin salaperäisellä tavalla todistavan jotakin esillä olevassa asiassa. Lopuksi hän tekee meille selkoa kotikylänsä murteen hienouksista, mutta kun ne menevät yli meidän matalan horisonttimme sivuutamme ne tässä. Lehtori Ahtia on uskollisena asialleen vaivautunut vastaamaan veli Miihkalille oikein hengessä ja totuudessa »Viena-Aunuksen» viime maaliskuun numerossa. Tiedemiehen perusteellisuudella hän siinä kumoaa Onttoniparan väitteet kohta kohdalta ja lisäksi valaisee asioita monilta puolilta, jonka vuoksi se on luettava kokonaisuudessaan.

»Viena-Aunuksen» puolesta oli maisteri Ahtian kirjoituksen jälkeen tunnettu nimimerkki I. H. pannut perustelemattoman peräkaneetin, jonka lakooninen sisältö olisi omin sanoin kerrottuna suunnilleen seuraava: — Älä sinä veikkonen vain erehdy luulemaan, että meihin mikään järkipuhe pystyisi!

Eikä se näy pystyvän heimoveli Miihkaliinkaan. Karjala-Inkerin N:ssa 14 herra Onttoni jälleen hiihtelee ummet ja lammet ollen ensikädessä kuitenkin vain henkilökohtaisesti kovasti loukkautunut siitä, että maisteri Ahtia on osoittanut hänen tuntevan heikonlaisesti Vienankin murteita. (Ei sellaisesta pidä suuttua, ei se mikään häpeä ole!) »Niin on hänestä paha olla, että oikein itettäy ta oksennuttau» — käyttääksemme veli Miihkalin omaa kieltä. Kirjoittaja ihmettelee oikein isoilla kirjaimilla, että tulevaa karjalan kieltä pitäisi karjalaistenkin OPETELLA! Eikö opettajasmies tiedä kuinka pontevasti kaikissa sivistysmaissa opiskellaan äidinkieltä oppilaitosten kaikilla asteilla? Harvat lienevät ne Suomenkaan miehet, jotka siitä huolimatta tohtivat väittää osaavansa täydellisesti omaa kieltään! Muuten tämä Onttoni Miihkalin puolustushyökkäys (jolle ainoa heimoviikkolehtemme kuitenkin on uhrannut kokonaista 2/3 sivua tyyriitä palstojaan) ei sisällä mitään uutta eikä nimeksikään todistusvoimaista ainehistoa. Emme ymmärrä, mitä ovat todistavinaan tässä yhteydessä hänen kirjoitukseensa liittämät oma »tuhkimuksen starinansa» ja liitostamme »edesmenneen» Lietteen murrejuttu »Mitä karjalus prizmi?» Toinen on jonkin Vienan, toinen jonkin Aunuksen kylän murretta ja kumpikin tekijänsä mielestä nähtävästi ylen rakasta — siinä kaikki, sillä kumpikaan ei ole Ahtian suunnittelemaa yleiskieltä. Niinikään ei ole mitään todistuskelpoisuutta niillä ponnettomilla ja kuluneilla iskulauseilla, joita kirjoittajan kyhäys on täynnä. Niiden vuolas toistaminen vain osoittaa, että taiteilijatunteet tulvivat yli äyräitten, mutta järki — seisoo. »Kaiken kukkuraksi» **veli Onttoni tunnustaa, ettei hän ole edes lukenut maisteri Ahtian teosta,** jota vastaan hän on kuitenkin hyökkäilevinään! Hän lupaa hankkia teoksen vasta, jos hänelle annetaan eräitä takuita. Niin julkean edesvastuutonta kirjoittelua emme ole pitkiin aikoihin tavanneet. Vaikka kirjailijalle yleensä kuuluukin lukeminen olevan vaarallista, koska se huonontaa tyyliä, pitäisi Onttonin sotilaskoulutustakin saaneena miehenä poikkeustapauksessa hiukan riskeerata tietäen, että hyökkäys ilman edelläkäypää tiedustelua vie useimmiten tappioon. Niinpä tässäkin.

Vorna.

Karjalaisuuden ystävän kirjastoa.

Pari Eino Leskisen tutkielmaa.

Maisteri Leskinen on täydentänyt aikaisempaa tutkielmaansa »Karjalan kieleen kohdistuneesta tutkimuksesta ja harrastuksesta» ja julkaissut siitä saksankielisen laitoksen »Studia Fennica»-sarjan viime vuoden III:na nidoksena. Tutkielma sisältää yksityiskohtaisia ja tarkkoja tietoja karjalan kielen vanhimmista tunnetuista kirjallisista muistomerkeistä aina nykyaikaan (jopa »Karjalaisuuden Ystävään») asti ynnä karjalan kielen tutkimuksen historiaa. Esitys on valaistu harvinaisten teosten tekstinnäytteillä valokuvina. Loppuun liitetty luettelo Venäjällä viime aikoina painetusta kirjallisuudesta ulottuu v:een 1935. — On toivottavaa, että maisteri Leskinen saa tilaisuuden ulottaa tutkimuksensa sillä taholla nykypäiviin saakka.

*

Toinen esiteltävänämme oleva saman tiedemiehen tutkielma »Entisajan metsänkäynnistä ja kalastuksesta Ilomantsin itäosissa» on jo vuodelta 1927, mutta julkaistu eripainoksena Kansatieteellinen Arkisto III:sta v. 1938. Tutkielmassa on runsaasti mielenkiintoisia ja hupaisia tietoja vanhakarjalaisista pyyntitavoista niihin liittyvine sanastoineen. Runsas ja hyvä kuvitus elävöittää esityksen. Teoksesta saa havainnollisen käsityksen näistä kalevalaisista elinkeinoista, koska ne Ilomantsin alkukantaisen karjalaisheimon asuttamilla suursaloilla lienevät säilyneet kuin museossa meidän aikoihimme asti.

P. M.

Karjalaisuuden Ystäväin Liiton vuosikokous

pidettiin Sortavalassa sunnuntaina 26. 3. 1939. Siinä käsiteltiin m.m. seuraavat asiat:

Kun liiton puheenjohtaja apteekkari Ville Helve oli avannut kokouksen, valittiin sen puheenjohtajaksi kokouksen avaaja ja sihteeriksi kaupp. Paavo Jukola.

Kuultiin liiton vuosikertomus ja tilit ynnä tilintarkastajain lausunto, jotka hyväksyttiin. Päätettiin samalla myöntää täydellinen tili- ja vastuuvapaus tilivelvollisille.

Liiton puheenjohtajaksi valittiin uudelleen apteekkari Ville Helve ja hallitukseen myös uudelleen kaikki entiset jäsenet, nimittäin lehtori E. V. Ahtia, luutn. Paul Marttina, kaupp. I. S. Okulow, opett. Nikolai Ruotsi ja Juho Mustonen sekä liikemies Paavo Vahronen, varalle kaupp. J. Markkinen ja maanvilj. Otto Tossavainen. Tilintarkastajiksi valittiin kauppiaat Vasili Molosofkin ja Juho Prokkonen, varalle Nikolai V. Molosofkin ja joht. Ivan Värtzijeff.

Päätettiin antaa julkilausuma ja hyväksyttiin sen sanamuoto. Samalla päätettiin Karjalaisuuden Ystävä-lehteä julkaista neljä numeroa, joista ensimmäinen huhtikuussa sekä perustettiin tarkoitusta varten kannatusrahasto, jonka tarkoituksena on turvata lehden jatkuva ilmestyminen.

Lopuksi keskusteltiin Karjalan kielen lauseopin julkaisemisesta, mutta asia jätettiin toistaiseksi lepäämään.

Samassa paikassa piti liiton hallitus kokouksen, jossa käsiteltiin juoksevia asioita sekä päätettiin m.m. erottaa liiton jäsenyydestä Mitro Liete, samoinkuin saattaa yleisön tietoon, ettei M. Lietteellä ole mitään tekemistä liittomme eikä sen lehden kanssa.

KAIPAAN
TALOUSKAUPPA
Om. J. Prokkonen
KAIPAA, PUH. 17
ERIKOISLIIKE
Suositellaan.

K. TUOMIOJA
Sortavala, puh. 526
Edustaa:
S. V. Paasivaaran Margariinitehd. Oy.
Häkli, Lallukka & K:ni.
Yhdysoluttehdas Oy.

Jos

karjalaisuuden häviön uhka koskee mieleesi;

jos tahdot, että karjalan kieli säilyisi perinnöksi tuleville sukupolville;

jos täten esi-isien perintöä pidät kalliina ja velvoittavana;

jos yhteissuomalaisuuden henkistä rikkautta siten tahdot varjella kutistumasta —

niin liity jäseneksi Karjalaisuuden Ystäväin Liittoon, tilaa itse ja suosita kaikille tuttavillesi sen äänenkannattajaa »Karjalaisuuden Ystävää» ja avusta tätä omilla kirjoituksillasi.

P. HARMAINEN
Valmisvaatekauppa
Suojärvi, puh. 76

Suojärven Kangas- ja Lyhyttavarakauppa
Omist. A. Harakka

J. Vienolaisen perill.
Suojärvi, puh. 10
Talousk. » 46
Kaipaa » 18

Paikkakunnan vanhin ja monipuolisin liike.
Hinnat kohtuulliset.

TALOUS-AITTA Om. H. Home
Suojärvi, puh. 134
Ruoka- ja taloustarvikekauppa

M. Poimela **Sekatavarakauppa**
Suojärvi, Välikylä, puh. 110

I. OLSIN Suojärvi, Välikylä, puh. 47
SEKATAVARAKAUPPA. Suositellaan.

Veljekset Mämmi
Suojärvi, Välikylä, puh. 38
Kaitajärvi „ 1
Sekatavarakauppa

SUOMI-yhtiöstä henkivakuutus!
Palo-, tapaturma- y.m. vakuutukset Liikkeenharjoittajain yhtiöstä!
Asiamies: **V. Pikarinen,** Suojärvi, puh. 17

V. Malinen
RUOKA- JA SEKATAVARAKAUPPA
KAIPAA, PUH. 23
edullinen ostopaikka.

I. J. Karpoffin Perill.
— Ruokatavaraa
— Kankaita
— Kenkiä
— Rakennustarpeita y.m.
Suojärvi, puh. 12
Kauppa » 136
Sivuliike » 29
OSTETAAN nahkoja, vuotia, lintuja y.m.

KONTIO & KONTIO
KALATUKKULIIKE
Viipuri

Kaipaan Tavara-Aitta
Kaipaa, puh. 36
Myymälät: Kaipaassa ja Annantehtaalla
Suositellaan.

F. KÄRKI
Suojärvi, puh. 151
Sivumyym.: Vegarus, puh. Varpakylä 19
TUKKU- JA VÄHITTÄISKAUPPA

H. SAULAMO
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi, Jehkilä
PUH. 4
Suuri valikoima, halvat hinnat.
Suositellaan.

VORSSUN HOVI

SORTAVALA
PUHELIN 55

Suosittelee

maataloustuotteitaan

OY. A. HALONEN, JOENSUU
Ajanmukainen makkaratehdas ja
lihan tukku- ja vähittäiskauppa
MYYMÄLÄT: Suvantok. 15, puh. 42 ja 488
Kauppahalli . 557 ja 578
Myymme edullisimmin kaikkea alaan kuuluvaa

NURMEKSEN KAUPPA
OSAKEYHTIÖ
NURMES
TUKKU- JA VÄHITTÄIS-
KAUPPA

L. O. SAARINEN & KUMPP.
Sortavala, Kauppatorin varrella
(OY. Pohjoismaiden Yhdyspankin talo)
Puhelin 674
Myy: huonekaluja y.m. alaan kuuluvia
tarvikkeita halvoilla hinnoilla.

SORTAVALAN RAUTA- JA RAKENNUSAINEIDEN KAUPPA OSAKEYHTIÖ
SORTAVALA Puhelimet: konttori 248
tukkuosasto 651
vähittäisk. 176
urheiluk. 652

I. LUMME, Värtsilä
Herkku- ja Siirtomaatavaroita
Puh. 134

B. LOUVO Valmisvaate-, Kangas- ja Lyhyttavarakauppa
Lahdenpohja / Puhelin 68

Turvattu taloudellinen asema
on jokaisen ihmisen toivomus

Luo se itsellesi!

Säästä osa tuloistasi
pahojen päivien varalle,
joita tuskin kukaan voi välttää.

Talleta säästösi vakavaraiseen suurpankkiin, josta ne tarvitessasi saat käytettäviksesi.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
SUOMALAINEN SUURPANKKI
Konttoreita 210
m. m. Nurmeksessa ja Juuassa.

WÄRZ OY.
Kangas-, lyhyt- ja siirtomaatavarain tukku- ja vähittäiskauppa
Sortavala / Puhelimet: konttoriin 525
myymälään 173

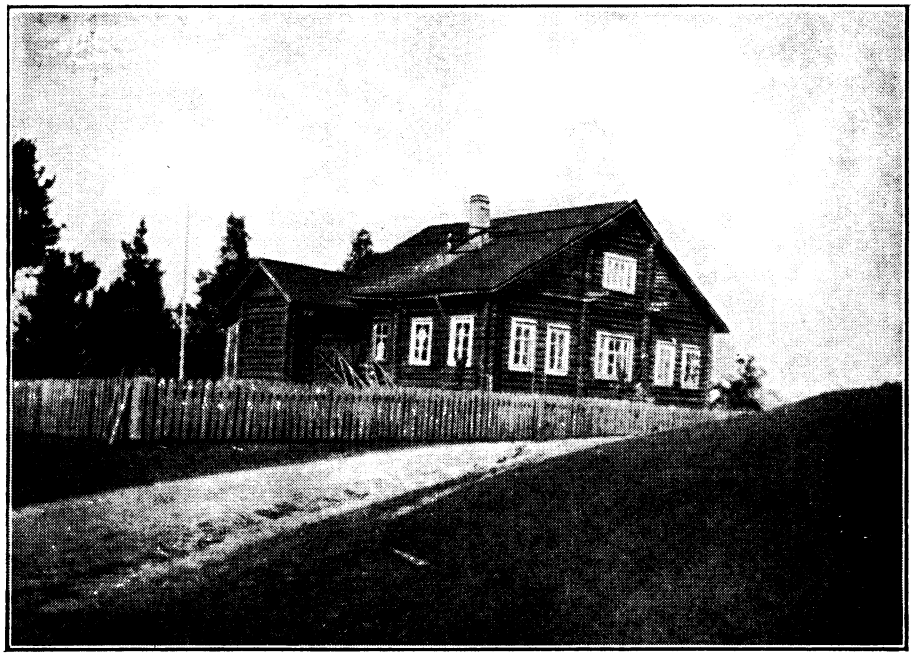
Kunnanlääkäri
MAUNO AIROLA
Värtsilä / Puh. 128

KOTIRUOKALA Sortavala, Torik. 6. Puh. 496
Omist. Elsa Räsänen *Suositellaan.*

VELJEKSET PASANEN OY.
VÄRTSILÄ
PUHELIN 32
Kangas- ja Siirtomaatavaroita

Irtonumero 6:—. Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy. 1939.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

AVA 1919:talo, jossa etelärintaman esikunta sijaitsi Tulemajärvellä.

KARJALAISUUDEN YSTÄVIEN LIITON JULKAISU

NUMERO II **LOKAKUUSSA 1939**

Veljekset Hyvönen
PUTKITYÖLIIKE
SORTAVALA. PUH. 594

Suorittaa alaan kuuluvia töitä ja myypi kaikenlaisia alaan kuuluvia tarvikkeita.

OY. A. HALONEN, JOENSUU
Ajanmukainen makkaratehdas ja lihan tukku- ja vähittäiskauppa
MYYMÄLÄT: Suvantok. 15. puh. 42 ja 488
Kauppahalli . 557 ja 578
Myymme edullisimmin kaikkea alaan kuuluvaa

Singer-koneiden huolto
on jatkuva, ja varaosia saa vanhempiinkin koneisiin. Siksi ne ovat luotettavimmat.
Tarvitessanne hyvää ompelukonetta kääntykää meidän tai asiamiestemme puoleen.
Singer Sewing Machine Company, Sortavala, puh. 595.

WÄRZ OY.
Kangas-, lyhyt- ja siirtomaatavarain tukku- ja vähittäiskauppa
SORTAVALA
Puhelimet: konttoriin 525
myymälään 173

MYY tunnetusti huokeilla hinnoilla ruokatavaroiden ohella

NAISILLE: leninkejä, villa-, vistra , silkki-, pumpuli- y.m. kankaita sekä alusvaatteita,

MIEHILLE: lakkeja, rukkasia, pukukankaita, paitoja, solmioita, pyjamia sekä trikoo- y.m. alusvaatteita.

NURMEKSEN KAUPPA OSAKEYHTIÖ
NURMES

TUKKU- JA VÄHITTÄIS-KAUPPA

LENINKILIIKE
Her-Ma
Om. Oili Herranen ja Annikki Marttina

Viipuri, Linnankatu 15
Puhelin 4475

Naisten ensiluokan muotipalvelu

KAIPAAN TALOUSKAUPPA
Om. J. Prokkonen

KAIPAA, PUH. 17

ERIKOISLIIKE

Suositellaan

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ

KARJALAISUUDEN YSTÄVIEN LIITON JULKAISU

TILAUSHINTA:
20 mk. vuosikerta.
Irtonumeron hinta 6 mk.

PÄÄTOIMITTAJA
PAUL MARTTINA
APUTOIMITTAJA
JUHO MUSTONEN
TALOUDENHOITAJA
NIILO SONTRAKKA

TOIMITUS ja TOIMISTO:
Kajaani, puh. 184.

TOIMITUSKUNTA: *E. V. Ahtia, Ville Helve, Paavo Jukola* ja *N. Ruotsi*

NUMERO II **Toinen vuosikerta** **LOKAKUUSSA 1939**

Meijen kieliažie.

Oh meidä, meidä vähävägižie, kun aino pidäv olla toizien ďalloiz topčittavana. Vai mimbo sih void. Vägevämbi on aino vägevämbi. Vaikui ďalloil paššibon andav, ga aino bariššapuolel peäzöv, sanov karjalaine sanan polvi. Mugai myögi roavammo.

Minäďo en ole ylen ečitselijä, engo hambahan purija. Vai kui ažie koskov kibiešti iččie ga sentäh pidäv minungi vähäizen sanuo, jotta ďällespäi ei pahamieli roadiiz. Ku kerran olemmo koašan keittänyd, ga pidäv panna sih suoloagi. Eihäi suolatoi koaša da löylytöi kyly maksa ńimidä. Suolahäi on diešova da senhäi meijengi kieliraiskagi tundov. Vaikkabo ongi ďo monda kerdoa palanud. Ei sentäh kielińikkariloin pie ruveta meil suolatoinda koašoa syöttämäh; hoď jo vähäizengi suoloa pidäv olla.

No nygöi pidäv ďälgimäi puuttuo toži taval iče ažieh, ku kerran viisahadgi menetetäh kallista aigoa meijen kieliraiška-ažien täh. Meilhäi tädä aigoa on ostamata.

Sentäh kui moned kielińikkarid ollah pagizemisez peästyögi paistu meijen kaunehes karjalan kielez. Ainovai ken enemmäl ken vähemmäl, moittittu sidä da viebo pahembi kui ne ollah meidä kieliažiemiehie paneteldu, jobo pahaštigi haukkuo nalkutettu. Mi minun mielez on vähäizen kui pahoamieldä rindah tuonud, jobo tuonud sen verran, jotta minud on pannuď istoudumah stolan peäh da käskenyd andamah vähän vastinetta kielinikkariloil, yllytystä kielenloadijoil.

Kuibo veľľed työ ńygöi oletto ylen tuskevunnuod meijen kielen täh? Ongo teil tovessah žeäli kui myö paista čolkotammo, da työ sidä etto malta? Vai ongo žeäli sidä, ku myö vie elämmö, emmogo ole kuolluod? Hoď jo ammuizis aijois sai piettö meidä kuolluona da havvattuna. Eihäi se paha kuole kuolettamal, vai se kuolov ku surma konsa tulov. Tijättöhäi, što Karjalan rahvas on vuožisadoi ďo elänyd da se eläv tänäpäigi. Se eläv parpatukšiz huolimatta. Parembi oliz, ku tyhjäd parpatuksed ďätettäiz bokkah, da roavettais roajetta, miz ďälgipolvilgi ďäiz muisteldavoa. Yksikaived myö čällöämme čällöämizes peästyö, kui kerran muudagi emmo malta. Kieliraiška kui on ylen pehmie, sekui lihatukku suus vai möšlähtelöv. Kuibo myö sen voizimme kovendoa, ku kerran jumal meil sen moizeksi on loadinud. Čakakkoa Jumaloa moizes roadiez, vai ei meidä; myöhäi olemmo siih vijattomad. Jogainehäi lindugi pajattav omal kielel, miksi ei ristikanza voisi pajattoa. Siksigo, što myö emmo tahto olla suomalaizid, vai siksigo, kui myös ičepeässäh moista dieluo roammo. Sehäi ei ole meijen viga, vai teijen kielinikkariloin. Työhäi oletto moized suured tiedoińikad, emmohäi myö voi teil Karjalan mužikad neuvuo kysyä, vai meil pidäv omin neuvoin opastumattomat peästä iellehpäi, hoď pideä tulda čikaz, jotta ei ďeädäiz kai Karjalan rahvaz piemieh, vai senverran ehki valgieda meijengi keskez pilkohtais.

Midä tulov toasen Ahtian kieleh, ga eihäi hän ole sidä iče loadinud, vai hänhäi on opastunud sen meijen rahvahaz. Sentäh ei pie moittie händä semmoizes roadiez. Sentäh minägi karjalaizena prostoina mužikkana sanon: Heittäkköä työ viizahad kielińikkarid da opastuned heimoveľľed tyhjä parpatus bokkah da ďättöä meijed omah rauhah. Sil tyhjä havado ei pyzy seizallah, vai se koaduv da viebi männez parpattajadgi. A veď meijen karjalan kieliraiška ei voi ńikui koaduo eigo hävitä, ku kerran vie ristakanzad eletäh da kielel paistah. Elgeägä meidä karjalaizie kielimiehie moitikkoa omazpeäs zavodittuloiz kieliažeis, vain muistagoa se, što Kalevalagi on karjalan kielel saneldu épos, midä ei voine ńiken pystyä moittimah. Ken moittinov karjalan kieldä ga samal moittiv Kalevaloagi. (Vaikkabo nygöizez Kalevalazgi on karjalaizien puolel moittimizen varoa, vai ei alguperäizen sanonnan mugah.)

Minä tämän enemböä en tahto sanuo puoleh engo toizeh. Ken tahtonov enemmän ga tulgah očča oččah pagizemah.

Doroizen Pauli.

Karjalan kielen alueiden kartat.

Laatinut Eino Leskinen.

Itä-Karjalan ja Suomen Raja-Karjalan murteet.

Selityksiä.

Rajat osoittavat Suomen puolella nykyisen hallinnollisen jaon. Itä-Karjalan puolella on karttaan merkitty entinen (= v:een 1917 saakka voimassa ollut) kunta- (= voolosti-) jaoitus.

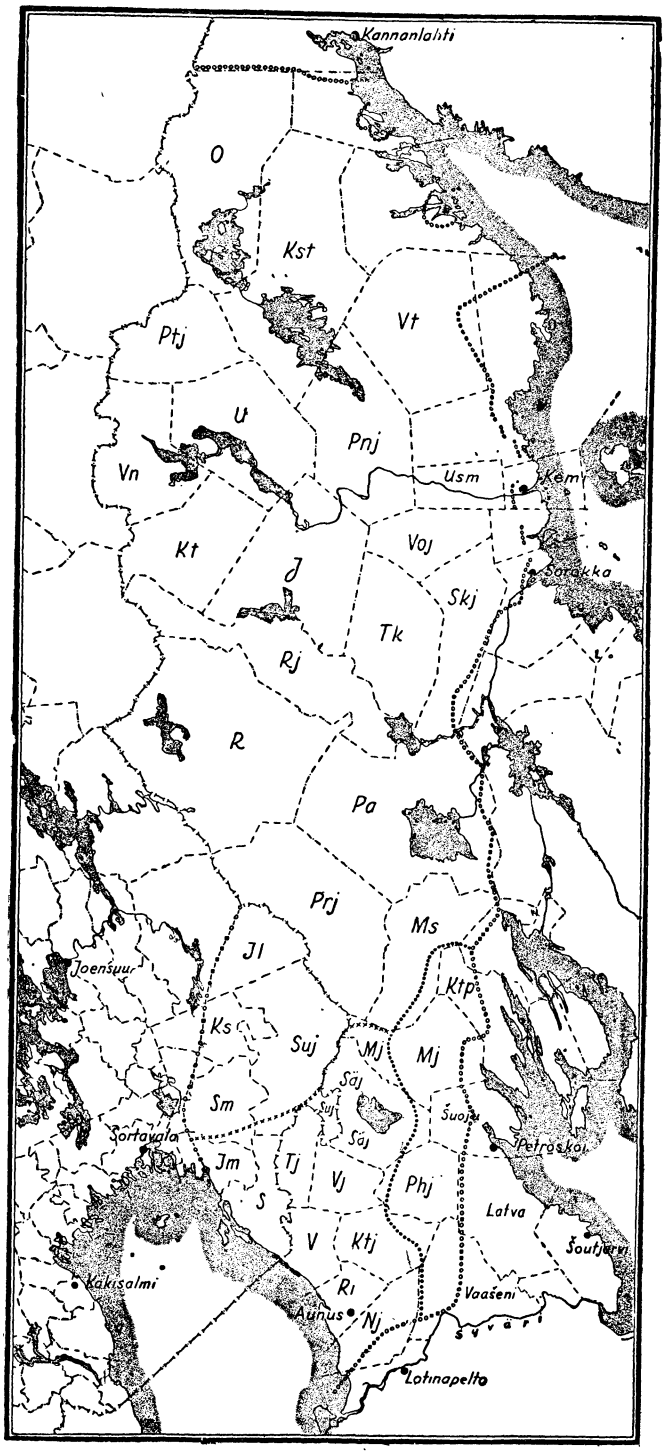
Merkkien selitys:

)—(.)—(.) Suomen ja Venäjän välinen raja;
.—.—.—. kunnan (= pitäjän) raja;
o o o o o o o karjalais-lyydiläisen kielialueen ja venäjän kielen välinen raja;
o—o—o— karjalan kielen ja suomen murteiden välinen summittainen raja;
● ● ● ● karjalais- ja lyytiläismurteiden summittainen raja;
x x x x x x karjalan kielen aunukselaismurteiden ja varsinaisten karjalaismurteiden raja.

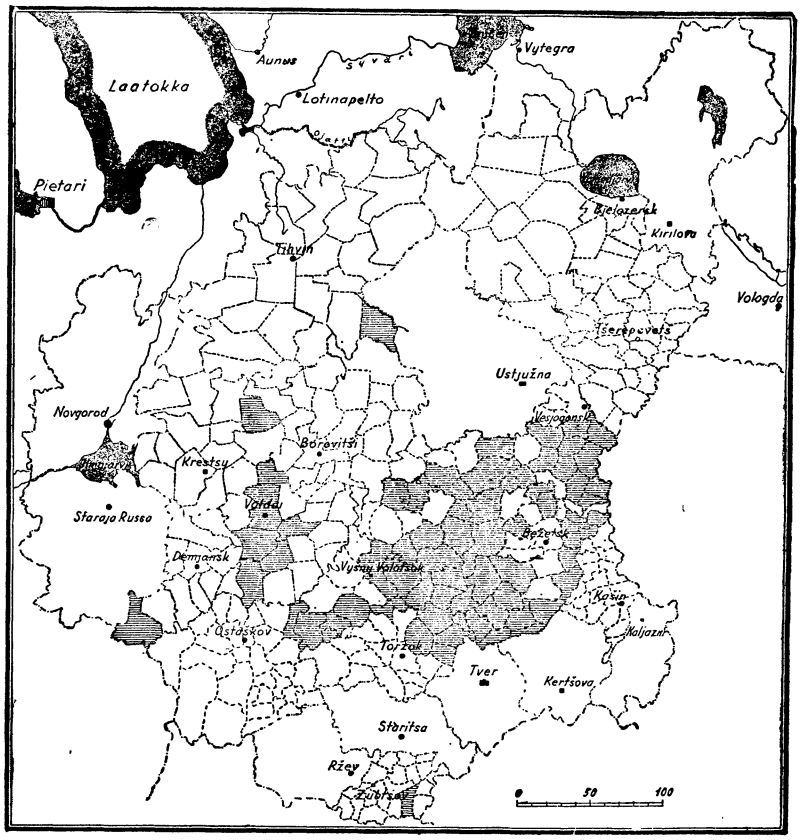
Kuntien nimet on lyhennetty seuraavasti:

Il — Ilomantsi	R — Repola
Im — Impilahti	Rj — Riipuškala
J — Jyskyjärvi	Rj — Rukajärvi
Ks — Korpiselkä	S — Salmi
Kst — Kiestinki	Skj — Šuikujärvi
Kt — Kontokki	Sm — Suistamo
Ktj — Kotkatjärvi	Suj — Suojärvi
Ktp — Kontupohja	Säj — Säämäjärvi
Mj — Mundjärvi	Tj — Tulemajärvi
Ms — Mäntyselkä	Tk — Tunkua
Nj — Nekkula	U — Uhtua
O — Oulanka	Usm — Usmana
Pa — Paatene	V — Vitele
Phj — Pyhäjärvi	Vj — Vieljärvi
Pnj — Paanajärvi	Vn — Vuokkiniemi
Prj — Porajärvi	Voj — Voijärvi
Ptj — Pistojärvi	Vt — Vitsataipale

Murteista Nj, Ri, Ktj, V, Tj, Vj, Säj, S ja Im sekä Suojärven (Suj) eteläisin ja Mundjärven (Mj) läntisin osa muodostavat karjalan kielen aunukselaisen murreryhmän, Ms, Prj, Pa, R, Rj, Tk, Skj, Voj, J, Pnj, Usm, Vt, Kt, U, Vn, Ptj, Kst ja O taas muodostavat varsinaiseksi karjalan kieleksi nimitetyn murreryhmän, johon vielä kuuluvat n.s. Raja-Karjalan sekamurteet Sm, Suj, Ks ja Il. — Vaašenin, Pyhäjärven (Phj), Šuojun, Kontupohjan (Ktp) ja Mundjärven (Mj) karjalaiset asukkaat puhuvat ns. lyydiläismurteita. (Kartassa näkyvä Šoutjärven kunta on vepsäläinen; sen asukkaiden kieli muodostaa vepsän kielen Äänis-murteen. — Šoutjärven länsipuolella oleva Latvan kunta on jokseenkin täydelleen venäläistynyt.)

Saatavissa olevien tilastotietojen mukaan oli Itä-Karjalassa v. 1932 kaikkiaan n. 111.500 karjalaista, joihin myös lyydiläiset on laskettu.

Ent. Novgorodin ja Tverin läänien kihlakunnat.

Selityksiä:

—.—.—.—. läänin raja.
—..—..— kihlakunnan raja.
— — — kunnan raja.

Novgorodin läänissä oli karjalaista asutusta v. 1911 (J. K u j o l a n tilaston mukaan; ks. Karjalan kirja, II painos, ss. 530—532) Valdain, Demjanskin, Borovitšin, Krestsyn ja Tihvinän kihlakunnissa.

Tverin läänissä on karjalaista asutusta Bježetskin, Vyšnij Volotsokin, Vesjogonskin, Novotoržokin, Zubtsovin, Kašinin ja Ostaškovin kihlakunnissa. V:n 1926 tilaston mukaan oli näillä alueilla asuvien karjalaisten lukumäärä yhteensä n. 146.000 henkeä. Ne kunnat, joissa on karjalaista asutusta, on merkitty karttaa tummalla viivoituksella. Rajat osoittavat v:een 1917 voimassa olleen hallinnollisen jaoituksen.

Tiedoitus KYL:n jäsenille sekä lehtemme tilaajille ja avustajille.

Vallitsevien olojen vuoksi on Liiton hallituksen kokous siirtynyt tuonnemmaksi. Sihteeri tulee aikanaan tiedoittamaan jäsenille kokouksen ajan ja paikan. — Huomautetaan, että jäsenmaksut ja lehden tilausmaksut tullaan tänä vuonna perimään liiton sihteerin ja taloudenhoitajan toimesta postiennakkoina, joiden lunastamisesta pyydetään jokaisen asianomaisen aikanaan huolehtimaan. — Lehden seuraava (kaksois-)numero ilmestyy jouluksi. Päätoimittajan esteellisyyden vuoksi toimituksesta huolehtii aputoimittaja opettaja **J. Mustonen,** jolle lehteen tarkoitetut kirjoitukset ym. aineisto olisi lähetettävä viimeistään marraskuun kuluessa osoitteella **Suojärvi,** Varpakylä, Moiseenvaara.

Anuksen rahvahan pajoloi.

Jo kahtes Karjalaisuuden Ystävän numeros, enzimäzekse Karjal. Ystävän Joulu-nimizes näytenumeros vuvvel 1938 sego lizäkse tämän vuvven n:o 1:zes oli meil painatettu kolme »Anuksen rahvahan pajoloi», »Raja-Karjalaizie pajoloi» da »Porajärveläizie pajoloi»-nimistä sarjoa näidä karjalaizie kanzanlaululoi libo kui niidä Anukses sanotah pajoloi. Jotta tämängi lehten lugijat voidas soaha nämä pajot tietoih i štobi näis kaikis rodies kogo se yhtenäine sarja, kudaman myö jo kaksi vuozikymmendä täs toaksepäi keräilimmö, painatammo täh negi mainitus julgaizus olluot pajot, vai täl kerdoa ilmai tämän tarkemboa selostusta nijjen sisäldös. Lugii ičegi hyvin ollostav, midä loaduu mielialoi näis pajozis konzagi ilmenöv:

1. Mandžoi marja aijoi kukkii,
mušfoi vaste zavodiv;
minun tiettońe aijoi forsii,
minä vaste zavodin.

2. Ostin minä peredniekan,
valgiel niitil sročka;
forsunoin ker istujes
on joga sanas kočka.

3. Pädöv, pädöv peäle panna
neče uuzi ploatjaine;
seitčen ker hos guľaičen,
ga yhtä brihoa suvaičen.

4. Onhäi sidä ozasta
da kuin on kaksi kodžasta;
yhtä niis vai suvaičen,
a tosta vaste duumaičen.

5. Paninbo ruskien poaran peäle
da proijin pitkin pihoi myö;
akat nagroi da koirat haukui,
a minä vai proijin tieton luo.

6. Olizingo, olizingo
ozavembi lapsi:
kävys kuldoi, kävys kuldoi
päiväs kerdoa kaksi!

7. Täs nuotas on äijä nuoroa,
kassah lentast' ei rodie;
täs kyläs on äijä brihoa,
minul tiettost ei rodie.

8. Äij' on järves kalasta,
da vai ei ole nuottasta;
äij' on kižois rahvasta,
da vai ei ole tiettosta.

9. Lähtibo tiettoni saldatakse,
a minä vai lähtin kaimoamah
sovattomil rungazil
da kengättömil jalgazil.

10. Kuib' ei minul kručin ole
krutoil merel soudajes,
kuib ei minul atkal ole
armahazes erotes!

11. Kaikkien pihois kaivozet,
a meijän očas lähte;
kai jo gofot pidi nähtä
yhten kullan tähte!

12. Suuril tuulil jäet murendi
nämis madalois rannois;
olizgo nähtä armahasta
nämis ikävis aijois!

13. Tuulov, tuulov, äijäl tuulov,
keski merel mašin tulov;
mašinas on tiettoine,
vai ollohgo kirjaine.

14. Tuulov, tuulov, ravieh tuulov,
meren selläl mašin tulov,
keskel mašinoa fľugarka
da tiettoni humalas-durakka.

15. Ei häi juonuh viinasta,
vai joi häi, haška, piivosta,
eigo häi syönyh gostinčoa,
vai söi häi ainos kamfiettoa.

16. Pädishäi se vanha ploatja,
vai on paha peäliči;
pädishäi se vanha tietto,
vai on ylen »pjeänitčä».

17. Pädis minun miehel mennä,
vai on oza Jumalas;
pädishäi se Vańa-sulhoi,
vai on paha humalas.

18. Kummoa kuuluu jarmankas,
gu kai sie ollah humalas:
brihat toroa račketah
da tytöt itkie pačketah.

19. Älä sinä, moamoni minuo čakkoa,
gu annoin tietol »gribazet»,
parembinhäi iče tiijän
nämä omat dielozet.

20. Kaivan minä suuren kuopan
vanhal »dušal» havvakse;
ei häi raukka ni mih muuh päi,
gu vai »Preäžän kalalavvokse».

21. Nouzin, nouzin mägie myö
da novvin tiettuo vägie myö;
heittibo jalgani nouzendan
da heitin tieton novvandan.

22. Panembo uvven poaran peäle
da kaksi nuorasta helmah;
hoďjoi minä guľaičen,
ga uutta tiettuo duumaičen.

23. Ajazin jo kärizel,
da käriine ei pärize;
istuzin jo kullan ker,
da kuldaine ei pagize.

24. Tuulov, tuulov, hiľľah tuulov,
konzago tuulov, konzago ei;
mugahäi se minungi tietto
konzago ľuubii, konzago ei.

25. Minun vatčazen kivistäv,
vai en tiijä mindäh;
sanottih, što tietto petti —
ńeyželi sendäh?

26. Toattoni čakkai, moamoni čakkai,
veikoi tahtoi lyvvä;
kuni en nähne armahasta,
sini ei pie syvvä.

27. Äläs, veikoi, villistä, —
da en jo hätkie ńeijistä,
osta vai jo valgei poara,
lähten da ni tule en.

28. Ostas, moamoni, lasti-poara,
älägö ďengoi žeälöiče:
tiedäzitgo, ken kozitčov —
maksas ostoa matierii.

29. Yksi mägi, korgei mägi, —
sil mäil kullan kodiine;
se jo kulda parahin
da kogo kyläs armahin.

30. Ostas, toattoni, batinkaizet
jaomoa myöten guľaijes,
jaomoa myöten guľaijes
da miehelmenyö vuotelles.

31. Prošśai, moamo, prošśai, toatto,
prošśai tämä randaine,
prošśai tämä randaine,
da roih minul vieras valdaine.

32. Kahtes koivus, suures koivus
ladvat yhteh vaivuttih;
viedih vesseläh kirikköh,
ńeveskäkse huikattih.

33. Konza olin taatoin kois,
ga bašmakkazis kävelin,
a kui muutin sulhoin luokse —
virzut jalgah viškattih.

34. Pimei oli moata mennes,
jalgevujes — vallennuh;
rubei moamoni nostattamah, —
ei ni peädä kallannuh.

35. Boikoit oldih negi kodžat, —
peästih »vezyös kuivokse»:
hiitrostil hyö piiroat syödih,
päitäh »veńan muilakse».

N. Ruotsi.

Julgei mies.

Kerran oli kerdynyh meil mužikkoi pertih da paistih julgie miestä, kudai puolenyön aigah käi pokoiniekan luo časounah.

Silloi boabo minun sanoi: »Semmosta julgie miestä on enämbi; kuolie ei kedä syö, sidä viel minä en kúle. A vot oli mies julgei, Markin Końńoi. Se oli julgei, sidä voibi julgiekse sanuo. Se toi kyläh elävän kondien, sidä ei kaikin vojja tuvva elävänä kylďh, a Końńoi toi.»

— »kuibo häi toi kondien kyläh elävänä; se ei voi olla tozi.»

— »A se on tozi», sanoi boabo, »da viel toppońe tozi. Minä teil sen sanelen nuoril miehil, a työ kúnnelgoa, hyvin ńústakkoa da pangoa poamettih.

Se oli kezäl. Huondeksel aigazeh Końńoil pidi mennä hebozih. Lähti paidazilleh, paltinpaida peäl, mujukoadiet jallas da virzut, remeni vyöl, veičči huodras, furaška peäs da suičet olgašúbas.

Enne ku oli vähembi kyläs eläjeä, ga i meččä oli lähembi.

Astuv dorogasta myö, iče hörkistyksis kúndelov heboloin kelluo.

Harvah tulov ristikanzal mečäs kondie vastah, se ainos rahvahas vältäh čurah. A sit kuiliene čoi-

vastih häi Końńoil vastah, nouzi kahtel jalgoa da ärähtih.

Końńoi nostaldi peän, ga kondie tulov hånel peäl kida kahtalleh. Mies ei hämmästynnyh, a tembai veičen huodras da sen järähytti kondiel kidah.

Kondie ku sen purov, ga veičen ńokka uppuov kian lageh, a veičen peä ku oli súri, ga eibo ni voinuh zvieri purra Końńoin kättä.

Sit hyö kizatah vähäńe aigoa. Końńoi pidäv veičen peäs a kondie kahtel jalgoa eis mäŋgyv da ríbiv Końńoin kättä. Tämä ei peästä veičes kättä, pidäv da rubiov myöstämähes toaksepäi, a kondie tulov mugah, mäŋgyv da kynzil ríbiv kättä. Neŋga mies veättäv zvierí kyläh päi.

Kyleä vaste kedä tuli vastah, ga kaikin paettih, ei jällelpäi kačottu. Końńoi kirgui abuh kondieda tappamah, g'ei ni ken tulluh. Końńoil pidi kondie se ielleh veätteä kyläh.

Kyleä myö astutah kondien ker, kondie mäŋgyv, mies kirguv rahvasta abuh, ga kedä peädyi pihal, net paettih huonuksih, a perttilöis päi jo ni ken ei líkkunuh.

Miehel pidi veätteä kondie kodih sah. Ikkoin al akalleh kirgúv: »Tuo kirves tänne de tereämbi.» Ga akkah ku kačahti ikkunas pihal, ga terväh voiveroituksen ker meni päčil peittoh.

Brihačču ine kúzivuodine oli pertis lattiel elostamas. Se ku izän kúli eänen pihal päi, meni ikkunah kaččomah. A siel izä: »Tuo kirves tereämbi!» Brihačču ei toista sanoa vuottanuh, laučan al tembai kirvehen da terväzeh vei izäl, andoi kädeh da sanoi: »Lyö oččah; midä mäŋgyv!»

Sit Końńoi kirvehel tapoi kondien sih omal pihal.

Zvieri ku jo töllöi, sit mies rabaihes kaččomah iččeh kättä, ku rubei sidä čahlomah. Kyńäbrykseh sah käzivarres oli lihat zvieri kyndžinyh, vai lú möžlötti nägyi.

Se kondien kodihtuonda Końńoil jäi kädeh muistoh kuolendah sah.

(Saneli boabo minun; olin viel pieni brihačču sil aigoa.)

Akimaine Jekki.

Katsaus karjalan „kirjakielen" vaiheisiin.

ISÄMEIDÄN-RUKOUS KARJALAN KIELELLÄ.

»Karjalaisuuden Ystävälle» kirjoittanut

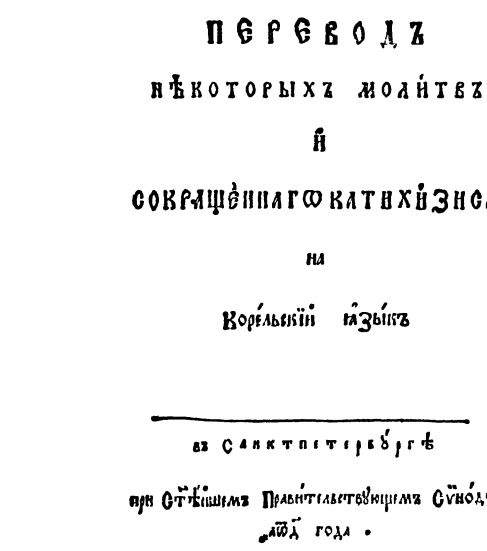
Eino Leskinen.

Viime kevättalvella ja osittain -kesälläkin käytiin muutamissa Helsingissä, Viipurissa, Sortavalassa ja Joensuussa ilmestyvissä lehdissä[1]) keskustelua karjalan »kirjakielestä» ja sen tarpeellisuudesta sekä karjalaismurteita kirjoitettaessa käytettävästä ortografiasta. Tarkoitukseni ei ole tällä kirjoituksella jatkaa tuota keskustelua. Kun oletan tämän lehden lukijoilla olevan mielenkiintoa myöskin viime vuosisadalla kirjoissa käytettyyn karjalan kieleen ja kun missään kirjoituksessa ei tietääkseni ole havainnollisesti osoitettu, millaista tuo kieli, ainoa karjalan »kirjakieli», mikä todella on olemassa, oikeastaan oli, esitän seuraavassa katsauksen kirjoissa eri aikoina tavattavaan karjalan kieleen. Kun karjalankieliset painotuotteet ovat valtaosaltaan uskonnollisia — vain poikkeukseksi muita — muodostuu katsauksesta oikeastaan karjalaisen kirkko- eli uskonnollisen kielen esitys. Että en käsittelisi lukijoille tuntemattomia asioita, otan vertailun esineeksi Isämeidän-rukouksen ja näytän, miten tämä rukous vanhimmista painotuotteista alkaen on karjalan kielelle käännetty. Samalla selitän käännöksien eroavaisuuksia ja mahdollisia virheellisyyksiä. Julkaisen käännökset ajanmukaisessa järjestyksessä.

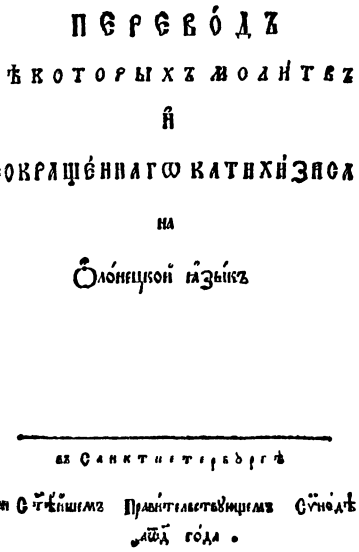
Ensimmäiset jälkimaailmalle säilyneet painetut kirjat, joissa on yhtäjaksoista karjalankielistä tekstiä, ovat vasta 1800-luvun alusta. Sitä ennen oli tosin olemassa Katariina II:n aloitteesta vv. 1787 ja 1789 Pietarissa julkaistussa »Koko maailman kielten vertailevassa sanakirjassa»[2]), jonka ateemikko **P. S. Pallas** toimitti, ilmestynyt myös karjalainen ja aunukselainen osasto, ts. sanakirjan sisältämät 285 sanaa (273 muuta sanaa ja luvut 1—10, sata ja tuhat) olivat käännetyt myöskin kar-

1) Nuo lehdet olivat «Viena-Aunus« ja «Uusi Suomi« Helsingissä, «Karjala-Inkeri« Viipurissa, «Laatokka« Sortavalassa ja «Karjalaisuuden Ystävä« Joensuussa. Keskusteluun ottivat osaa ainakin seuraavat henkilöt: kirjailija **Onttoni Miihkali** (oikealta nimeltään ja toimeltaan opettaja **Mikko Karvonen**), lehtori **E. V. Ahtia**, prof. **Lauri Kettunen** ja maist. **Eino Leskinen**, salanimet **V. O. Jehrimäini** (oik. **V. Jyrinoja**) ja **J. Akimaine** (??) sekä nimimerkit «Seppä« («Karjala-Inkeri«-lehdessä) ja «Vorna« («Karjalaisuuden Ystävässä«).

2) Tämän «Katariinan sanakirjaksi« (Vocabularium Catharinae) nimitetyn sanastokokoelman täydellinen nimi on venäläis-latinainen; venäläinen nimi kuuluu: Сравнителвные словари всѣхъ языковъ и нарѣчій, собранные десницею Всевысочайшей особы. Отделеніе первое, содержащее въ себѣ Европейскіе и Азіатскіе языки
ja latinalainen nimi: «Linguarum totius orbis vocalaria comparativa, Augustissimae cura collecta. Sectio prima, linguae Europae et Asiae complexae«.

ПЕРЕВОДЪ
НѢКОТОРЫХЪ МОЛИТВЪ
И
СОКРАЩЕННАГО КАТИХИЗИСА
НА
КОРЕЛЬСКІЙ ЯЗЫКЪ
въ Санктпетербургѣ
при Святѣйшемъ Правительствующемъ Синодѣ
1804 года.

Kuva 1. V. 1804 ilmestyneen karjalankielisen rukouskirja-katekismuksen nimiösivu.

ПЕРЕВОДЪ
НѢКОТОРЫХЪ МОЛИТВЪ
И
СОКРАЩЕННАГО КАТИХИЗИСА
НА
ОЛОНЕЦКОЙ ЯЗЫКЪ
въ Санктпетербургѣ
при Святѣйшемъ Правительствующемъ Синодѣ
1804 года.

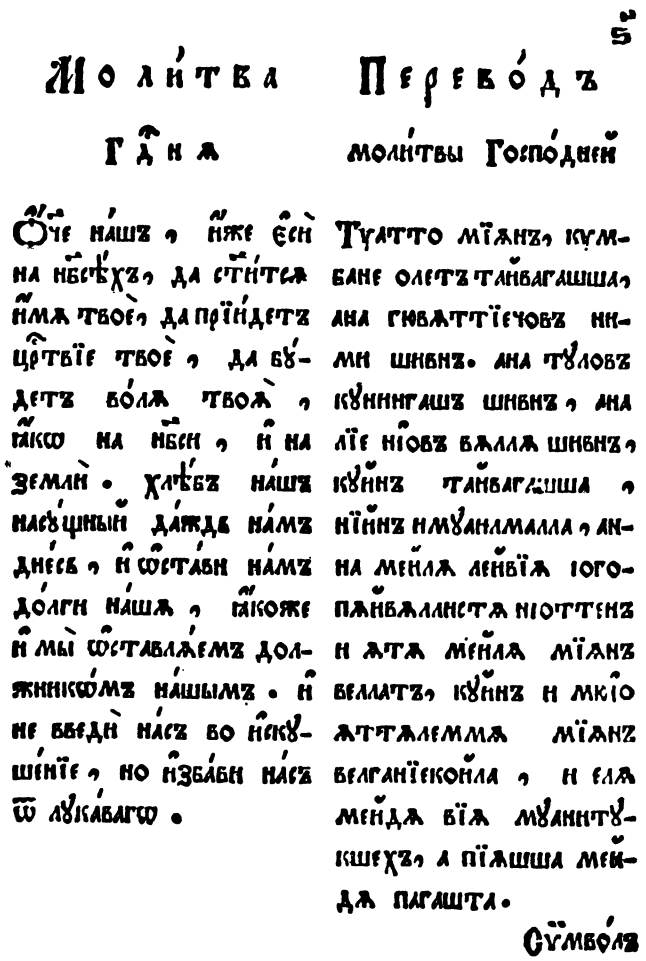
Kuva 2. V. 1804 ilmestyneen aunuksenkielisen rukouskirja-katekismuksen nimiösivu.

jalan ja aunuksen murteille. Tässä sanastossa ei kuitenkaan ole paria kolmea sanaa pitempiä lauseita, joten se ei tarjoa näytteitä yhtäjaksoisesta kielestä. Mutta v. 1804 ilmestyi Pietarissa kaksi »muutamien rukouksien ja lyhennetyn katekismuksen käännöstä», toinen karjalan kielelle[3]) (lähinnä Tverin läänin karjalaisten murteelle, jota ilmeisesti Pietarissa parhaiten tunnettiin ja jolle murteelle käännetyn rukouskirjan tarve, Tverin ja Novgorodin läänien karjalaisten suuren lukumäärän vuoksi, oli tuntuvin) ja toinen aunuksen kielelle.[4]) Nämä kirjaset, jotka kumpikin on painettu kirkkoslaavil. kirjasimia käyttäen (karjalankielisessä osassa ei kuitenkaan ole käytetty titloja, lyhennyksiä), ovat vähäisiä, ilmeisesti alkeisopetuksessa käytettyjä aapis- ja rukouskirjoja. Edellinen, jonka nimiösivu on jäljennetty kuvaan 1, sisältää 62 2-palstaista sivua. Jälkimmäinen, jonka nimiösivu on kuvassa 2, on hieman lyhempi: siinä on vain 56 sivua eli siis edellisessä 31 ja jälkimmäisessä 28 lehteä, kuten numerointi kirkkoslaavinkielisissä kirjoissa suoritettiin. Kummankin sisällys on sama: alussa on tittelilehden jälkeen 10 sivua alkeisharjoituksia, kuten kirjaimet, tavaamis-, kirjoittamis- ja sanojen lyhentämisharjoitelmia, kirkkokielen numerot y.m. lukemaan ja kirjoittamaan opetettaessa tarpeellisia tehtäviä. Sen jälkeen seuraa varsinainen teksti: muutamia tärkeimpiä rukouksia (Isämeidän-rukous, uskontunnustus, rukous Neitseelle Maarialle, kymmenet käskyt sekä rukous ennen Pyhää Ehtoollista (Ehtoollisrukous) sekä lyhykäisen katekismuksen käännös. Viimeisenä on vielä yksi rukous, nim. Pyhän Efraimin rukous. — Aunuksenkielinen rukouskirja on alkuosaltaan, nim. harjoituskappaleiltaan, täysin samanlainen kuin karjalankielinen. Vasta varsinaisen tekstiosan alusta alkavat eroavaisuudet, jotka koskevat lähinnä kieltä. Rukouksien nimet esiintyvät tässä laitoksessa käännettyinä; niinpä Isämeidän-rukouksen nimenä on »Malittu Jumalan», uskontunnustus on »Luja viero» ja Neitseen Maarian rukous on saanut nimekseen »Malittu Jumalan emäle». Katekismusosa on aunuksenkielisessä laitoksessa hieman lyhyempi, siinä on vain 31 kysymystä ja vastausta, kun taas karjalankielisessä niitä on viidettäkymmentä. Aunukselaisessa ei myöskään ole Pyhän Efraimin rukouksen käännöstä. Sen vuoksi sen sivumäärä onkin 8:aa pienempi kuin karjalankielisen.

Nämä kaksi rukouskirjaa ovat tietääkseni vanhimmat painotuotteet, joissa on yhtäjaksoista karjalankielistä tekstiä, ja ne sisältävät samalla tiettävästi vanhimmat painetut Isämeidän-rukousten karjalankieliset käännökset. Tämän vuoksi olen uhrannut niiden kuvailemiseen näin paljon tilaa. Käydäkseni nyt pääasiaan, Isämeidän-rukouksen käännöksien esittelyyn, julkaisen ohessa kummankin rukouskirjan sisältämän käännöksen suomen kielen kirjoitustapaan muutettuna. Karjalankielisestä käännöksestä julkaisen ohessa ensimmäisen tekstisivun kuvan (kuva 3), josta näkyy tuonaikainen ja vielä paljon myöhemminkin käytetty kirkkoslaavinkielinen kirjoitustapa. Kuva on, kuten sivun oikeassa yläkulmassa olevasta numerosta näkyy, tekstin kuudes lehti. Koko sivulle on mahtunut vain Isämeidän-rukous; vasemmanpuoleisella palstalla on slaavinkielinen alkuteksti ja oikeanpuoleisella sen karjalankielinen käännös. Suomen kie-

[3]) Käännöksen venäjänkielinen, slaavilaisin kirjaimin painettu nimiö kuuluu seuraavasti: Переводъ нѣкоторыхъ молитвъ и сокращенна го катихизиса на Корельскій языкъ. Въ Санктпетербургѣ при Святѣйшемъ Правительствующемъ Синодѣ 1804 года.

[4]) Käännöksen nimiö kuuluu seuraavasti: Переводъ нѣкоторыхъ молитвъ и сокращеннаго катихизиса на Олонецкой языкъ. Въ Санктпетербургѣ при Святѣйшемъ Правительствующемъ Синодѣ 1804 года.

Kuva 3.

Kuvan 1 osoittaman käännöksen yhdestoista sivu (= ensimmäinen varsinainen tekstisivu). Sivu sisältää Isämeidän-rukouksen: vasemmalla palstalla on slaavilaisilla kirjaimilla painettu alkuteksti ja oikeanpuoleisella palstalla sen käännös Tverin läänin karjalaisten murteelle.

len mukaista kirjoitustapaa käyttäen on karjalankielinen osa seuraava:[5])

Tuatto miän, kum-/bańe olet taivahašša, /ana hyvättietšou ńi-/mi šiun. Ana tulou / kuńingaš šiun. ana lieńöy väl'lä šiun, kuin taivahašša,/ ńiin i mualimalla, an-/na meilä leibiä jogo/päivällistä ńytten / i jätä meilä miän /veliat, kuin i myö/ jättälemmä miän / velgańiekoila, i elä /meidä viä muańitu/kšeh, a piäšš̆ä mei-/dä pahašta.

Käännöksessä on muutamia outoja sanoja, jotka kaipaavat selittämistä. Sellaisia ovat **hyvättietšou**, jota kääntäjä on käyttänyt slaavink. **святится**-sanan vastineena. En tunne sanaa mistään sanakokoelmasta. Se on kyllä Tverin karjalaismurteen mukaisesti tehty, jos se ei ole kansankieltä. Muissa käännöksissä sitä ei ole käytetty aivan tällaisena. V:n 1820 tveriläinen Matteuksen evankeliumin käännös käyttää tässä kohden, kuten tuonnempana saamme nähdä, miltei samanlaista sanaa **hyvittiätšou**. Koska mainitun evankeliumin kääntäjä on ilmeisesti ja myöskin säilyneiden tietojen[6]) mukaan osannut toimipaikkansa murretta hyvin, voi olettaa sen olevan kansankielen sana. Seuraava oudolta tuntuva sana on **kuningas,** jota on käytetty slaavink. **царствіе** (= valtakunta)-sanan vastineena. Tässä muodossaan se ilmeisesti on virheellinen. V:n 1820 Matt. ev. käännöksessä on käytetty tässä kohden sanaa **kuningahuš**, joka on edellisestä johdettu karjalaista **-huš**-johdinta käyttäen. lieńöy-sanassa on tekstissä painovirhe, se jakautunut kahdeksi: **lie niov.** Sanaa väl'lä (= suomen väljä) on käytetty **воля** (su. **tahto)** sanan vastineena, samoin myöskin v:n 1820 Matt. ev.:ssa. Kun se tavallisesti merkitsee **vapaata,** väljää, on sanan siirtäminen **(vapaan) tahdon** merkitykseen aivan ymmärrettävä ja oikeaan osunut toimenpide. Muita outouksia ei juuri olekaan, kiusaus (**искущеніе**)-sanakin on käännetty näppärästi sanalla **muańitus,** joka tavallisimmin merkitsee petosta. Kääntäjä on ollut hyvä karjalan kielen taitaja. Vaikka hänellä on ollut suuria vaikeuksia voitettavanaan, on hän selviytynyt niistä kaikella kunnialla. Kääntäessään hänen on luonnollisesti pitänyt tietoisesti kehittää kieltä.

Samana vuonna ilmestyneen aunuksenkielisen rukouskirjan sisältämä Isämeidän-rukous on seuraava:

Malittu Jumalan.

Taatto[7]) meijän, sinä olet taivahal, i pyhitäh nimi sinun, i tulou tsarstva sinun, i lienou valdu sinun, kui taivahal i maal[8]). leiby meijän heittelematoi[9]) anna meile-nygöi, i jätä meile velgat meijän, kui i myö heitämmö velguniekoin[10]) meijän, i elä vie meidy pahah, i päästä[11]) meidy ounahas[12].)

Tämän käännöksen kieli osoittaa kääntäjän tavoitelleen eteläaunukselaista, suunnilleen Vitelen—Tulemajärven tienoiden murretta. Onpa siihen päässyt pujahtamaan muuan lyydiläismurteen piirrekin (nim. velgat). Sana **pyhitäh,** jolla slaavink. **святится** on tässä käännetty, on tekstissä kirjoitettu**кюгитахъ,** mutta sen **k** on ilmeinen painovirhe. On huomat-

[5]) Poikkiviivoilla on osoitettu kuvan 3 mukainen tekstin jakautuminen eri riveille.

[6]) V. 1882 Tverin-Karjalassa matkustelleen suomalaisen kansatieteentutkijan, tri Th. Schwindtin matkakertomuksen mukaan (ks. Uusi Suometar 1883, esim. N:o 34, s. 1: Tverin Karjalasta).

[7]) Kirjoitettu **тàтто,** mutta **a** luettava pitkäksi, siis **taatto.**

[8]) Kirjoitettu **мàлъ,** mutta **a** lienee, samoin kuin edellisessä, luettava pitkäksi, siis **maal.**

[9]) Geminaatta-t kirjoitettu venäjän mukaisesti yhdellä **t**:n merkillä, mutta luettava kahdennetuksi.

[10]) **k** on kirjoitettu yhdellä **k**:lla, mutta äännettävä geminaattana.

[11]) Kirjoitettu **пяста,** mutta **я** on luettava pitkäksi **ä**:ksi, joten sana kuuluu **päästä.**

[12]) Tämän saman käännöksen on **H. Ojansuu** julkaissut toimittamassaan «Karjalan kielen oppaassa« v. 1907 s. 62 ja hänen mukaansa **Joh. Kujola** toimittamassaan mainitun oppaan uudistetussa laitoksessa v. 1922, s. 64.

tava, että painovirheet tuollaisessa tekstissä (samoinkuin tässäkin kirjoituksessa) latojien kielentaitamattomuuden vuoksi eivät ole ihmeellisiä. Samanlainen painovirhe on sanassa **velguniekkoin,** joka kirjoitettu велеунѣкойнъ siis г:n tilalle on tullut **е**. Outoja sanoja on oikeastaan vain yksi, nim. **ounas,** jota käytetty лукавый (petollinen, viekas, kavala), suomen **paha** (siveellisesti) sanan vastineena. Ylimalkaan aunukselaisen rukouskirjan Isämeidän-rukouksen käännös on huomattavasti parempi kuin muut saman kirjan käännökset. Olisiko mahdollisesti Isämeidän-rukouksen käännöksellä ollut takanaan pitempi traditio, toisin sanoen, olisiko tuontapainen käännös ollut jo, kenties kauankin, käytännössä kirkkopalveluksessa? Tehdessäni tämän kysymyksen, johon toistaiseksi ei ole olemassa varmaa vastausta, olen ottanut huomioon sen, että on olemassa tieto, johon myöhemmin palaan, jonka mukaan karjalankielisiä rukouksia on ollut olemassa jo 1500-luvun lopulla, vieläpä niin kaukana kuin Kannanlahden perukoilla, Vienan-Karjalan kaukaisimmilla äärillä.

Näissä rukouskirja-katekismuksissa[13]) ei karjalan kieltä kirjoitettaessa ole käytetty mitään erikoismerkkejä karjalan kielelle ominaisten, mutta venäjästä puuttuvien äänteiden osoittamiseksi. Niinpä **ä** on merkitty venäjän я:lla, **y** taas ю:lla, **ö** toisinaan **o**:lla, toisinaan **io**:lla, joskus ію:lla, h taas г:lla, joka samalla on g-konsonantin merkki. — Vasta myöhemmin karjalan kieltä merkittäessä ruvetaan käyttämään erikoisia kirjaimia **ä**:n, **y**:n ja **ö**:n merkkeinä. Näitä ennen oli Katariinan sanakirjassa kyllä käytetty karjalan ja aunuksen samoinkuin muidenkin kielten **h**-äänteen merkkinä venäjän **г**-kirjainta, jonka alla on pilkku. Käsittelemieni rukouskirjojen merkintä on siis oikeastaan huonompaa kuin Katariinan sanakirjassa käytetty.

V. 1804 ilmestyneiden katekismuksien jälkeen on seuraava karjalankielinen teos v. 1820 painettu Matteuksen evankeliumin käännös. Tämän 96-sivuisen teoksen, joka on yksinomaan karjalankielinen, on kääntänyt Vyšnyi-Volotsokin kihlakunnan Kozlovan seurakunnan kirkkoherra **Grigori Jefimov Vedenski.**[14]) Käännöksen nimiösivu suomalaisittain kirjoitettuna kuuluu[15]): Herran miän Šyndy-Ruoh-

Іѳванѓелиѥ. 57

Колмапѣтойстакюмменепѣ пїй.

Шпня пяйвяня ляхтѣгюё Іисусъ талоїшпа, мепу меренъ ранналла: И кѣрявдю гяненъ-дуё ййя ргвашша, йшшенъ пиди гянелля мянпя венѣгѣже, и испуёчіё: а кайки ргвашъ шейзо меренъ ранналла. И паґизи гѣйля ййянъ арвавтамизéхъ: Ка лякси кюльвяя кюльвямяхъ, И кюльвійсся муввéннéпъ ювяпъ ланґеппыхъ піёдявашъ: и тулдыхъ динпупъ, и гіянъ нёкипшыхъ. Муввéнпéпъ ланґеппыхъ кпви-руёппагилла, кумбазіёнъ-пійлля вягя оли муйда: и шервяхъ гюё новшпыхъ, женъ-тяхъ, эвлду муйшша шювяхъ. Пяйвязéнъ повщпуё гюё кѣллиссюппихъ, и куйнъ эвлду юўрдупуёпъ, куйвéппыхъ. Муввéннéшъ ланґеппыхъ шутъюхъ и кажво шутъю и гіянъ капшо. А муввéннéпъ ланґеппыхъ гювялля муйлла, и кажвéппыхъ лпзявёнъ-кера, кумбанѣ пой пуянъ, кумбанѣ куўжикюмменця, кумбанѣ колмѣкюмменця. Кѣлля оллахъ корвапъ куўлла, куўлґахъ. И лягендіячегюё гляненъ опашшéппавапъ шапоппыхъ гянелля: мпнъпяхъ шіё арвавтамизéхъ гѣйля пагизéпъ? А гіянъ вапшахъ гѣйля шано: пѣйля онъ анпéппу піёдія пайвашъ кунинґагушшанъ піёдявюё, а гѣйля эвъ аннéппу. Кѣлля онъ, шилля андуячовъ, и лійякши гянелля ліёновъ: а кѣлля эвлé, и ми онъ, гянешпя оппуячовъ. Женъ-тяхъ арвавтамизéхъ гѣйля пагизéнъ, гюё пягешпя

Kuva 4.

Näyte v. 1820 ilmestyneen Matteuksen evankeliumin Tverin-karjalankielisestä käännöksestä. Sivulle sisältyy XIII:n luvun alku (jakeet 1—13), jossa on esitetty Jeesuksen vertaus kylväjästä.

tinan svätoi jovangeli Matveista, Karjalan kielellä. Petšatoidu sväteišago - Pravitelstvujuštšago - Sinodan käšsennästä, Veniähen Bibleiskoin kanžakunnan elolla. Piiteri 1820. — Nimilehdeltä saamme

[13]) Näitä kirjasia samoin kuin useimpia muita seuraavassa esille tulevia, karjalan kieltä sisältäviä kirjasia ovat käsitelleet kirjoituksissaan mm. **E. V. Ahtia** kirjoituksessaan «Karjalainen kansallistunto ja karjalankielien asema rajan takana«, Karjalan kirja (I painos) 1910, III osa: Karjalan kansa, ss. 128—133 ja **Iivo Härkönen** kirjoitussarjassa «Karjalankielisestä kirjallisuudesta«, joka ilmestyi «Toukomies«-lehdessä v.1925 n:oissa 1—2, 3 ja 8—9 ja v. 1932 n:oissa 5 ja 6—7. — Minä olen niitä samoin kuin seuraaviakin käsitellyt kirjoituksissani «Karjalan kielen kohdistuneesta tutkimuksesta ja harrastuksista« (AIKS:n tie 1937, ss. 237—273) ja «Zur Geschichte der Forschung über die karelische Sprache und der karelisch geschriebenen Literatur« (aikakauskirja «Studia Fennican« III:ssa osassa 1938, ss. 137—189).

[14]) **Vedenski** oli syntynyt v. 1782 ja kuoli 83 vuoden ikäisenä v. 1865. Kozlovan kirkkoherraksi hän tuli v. 1813 isänsä jälkeen. Suomalainen tutkija **Vihtori Alava,** joka v. 1895 keräsi kansanrunoutta ja -tietoutta Tverin läänin karjalaisilta, sai vanhoilta ihmisiltä tietää, että paitsi Vedenskin isää, olivat hänen esi-isänsäkin niin kauan kuin tiedetään, olleet pappeina Kozlovassa. Karjalan kielen taito oli siis hänellä synnynnäinen. — Alava mainitsee kansan kertoneen, että Vedenski oli hyvä pappi, joka usein luki talonpojille niiden omalla kielellä sekä kotonaan että Volotskoin kaupungissa. Evankeliumin kääntämisestä hän sai P. Synodilta 200 ruplaa ja hänelle myönnettiin tunnustukseksi myöskin **skufja.** — Hänen neljästä pojastaan tuli kaikista pappeja. (V. Alavan muistiinpanot Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa: Alava IX, C, Tverica VIII, 3, ss. 478—81).

[15]) Käännöksen nimi venäläisin kirjaimin kirjoitettuna kuuluu seuraavasti: Герранъ міянъ Шюндюруохтынанъ святой Іовангели Матвѣйста, Карьяланъ кіелѣлля.

tietää siis sekä työnantajan että kustantajan. Käännös kuului niihin lukuisiin vierasheimoisten kielillä julkaistuihin hengellisiin kirjasiin, joita Englannin ja ulkomaan raamattuseuran v. 1812 perustetun Venäjän-osaston aloitteesta toimitettiin 1810—1820-luvuilla. Käännöksenä se on hyvä, erikoisesti ottaen huomioon sen uudisviljelijäntyön, mikä kääntäjällä on ollut suoritettavanaan. Käännös onkin siitä merkillinen, että siitä on ilmestynyt kolme painosta, ensinnäkin J. F. Wiedemann toimittama, jonkin verran korjattu painos Lontoossa v. 1864 Napoleonin veljenpojan, prinssi Louis Lucien Bonaparten kustannuksella. Tämä painos ei tyydyttänyt, erikoisesti Wiedemannin suorittamien korjauksien vuoksi, **August Ahlqvist**ia, vaan hän julkaisi Helsingissä seuraavana vuonna (1865) uuden alkuperäisen mukaisen, kieliopillisilla huomautuksilla ja selityksillä varustetun, myöskin latinaisilla kirjaimilla painetun laitoksen, joka ilmestyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran aikakauskirjan »Suomen» II:n jakson 4:nnessä osassa käsittäen selityksineen 112 oktaavosivua. Jo heti alkuperäisen käännöksen ilmestymisen jälkeen sitä oli käsitelty kirjallisuudessa, nim. **A. J. Sjögren** Mnemosyne-aikakauslehdessä v. 1822 ja **C. A. Gottlund** kymmenen vuotta myöhemmin Otavan toisessa osassa. Edellinen arvosteli sitä ankarasti moittien erikoisesti kirjoitustapaa ja sen soveltumattomuutta, jälkimmäinen taas osoitti S:n väitteet suurelta osalta aiheettomiksi.

Tämä käännös, joka on karjalankielisen kirjallisuuden mielenkiintoisin muistomerkki, sisältää myös tätä kirjoitusta varten tarvittavaa ainesta, nim. Isämeidän-rukouksen, joka on Matteuksen evankeliumin kuudennen luvun jakeissa 9—13. Suomalaisittain kirjoitettuna rukous on seuraavanlainen (translitteroidessani jätän kuitenkin typografisten vaikeuksien takia muljeerautumisen merkitsemättä, mikäli ei selvyys sitä nimenomaan vaadi; Tverin läänin karjalaismurteissa ovat nim. venäjän kielen fonetiikan vaikutuksesta useimmat etuvokaalien eli siis **ä**:n, **e**:n, **i**:n, **y**:n ja **ö**:n edessä olevat konsonantit yleensä muljeerautuneet):

> *Tuatto miän, kumbane olet taivahašša, ana hyvittiätšou nimi šiun, ana tulon šiun kuningahuš, ana on šiun vällä, kuin taivahašša, i mualla. Hengen-pideiksi leibiä anna meilä aino, i jätä meilä miän vellat, kuin i myö jättälemmä miän velganiekoila, i elä meidä šuata vaivah, a piäššä meidä pahašta. Šiun on kuningahuš i vägi i kaunehuš ijin-igäh, amiń.*

Tässä käännöksessä on, kun otetaan huomioon se, mitä olen siitä jo edellä sanonut, sangen vähän huomautettavaa. Se todistaa kääntäjänsä tuntevan ja taitavan karjalan kieltä. Käännös on suomalaiselle lukijallekin ymmärrettävä. Enimmän se poikkeaa edellisistä käännöksistä neljännessä rukouksessa, jossa slaavil. tekstin **хлѣбъ нащъ насущный даждь намъ днесь!** on käännetty vapaasti **»Hengen-pideiksi leibiä anna meilä aino»** eikä sananmukaisesti, kuten edellisissä. Jos kääntäisimme sananmukaisesti tuon rukouksen karjalaksi, kuuluisi se esim. seuraavasti: **»anna meilä miän jogapäivähine leibä tänäpiänä** tai **»nyt»** (tahi **nytten,** kuten se on v:n 1804 rukouskirjassa käännetty). Toinen kohta, jossa käännös eroaa edellisistä, on kuudes rukous, jossa sana **искущеніе** 'kiusaus, viettelys, koettelemus' on käännetty sanalla **vaiva;** edellä selostetuissa käännöksissä on siinä **»muanituš»** ja **paha.** — Lopuksi on huomattava, että tässä käännöksessä doksologia eli Jumalan ylistyslauselma, esiintyy ensi kerran. Sen käännös on notkea ja sanonta voimakas. — Näytteeksi v:n 1820 Matteuksen evankeliumin kielestä julkaisen valokuvan sen 87:nnestä sivusta (ks. kuvaa 4 sivulla 33!)

Vedenskin käännöksen ortografiassa tapaamme jo useita erikoismerkkejä karjalan kielen äänteiden merkitsemiseksi. Niinpä **ä** on usein (vaikkakaan ei aina) merkitty »hatukkaalla **я**:lla (= **я̈**), mutta sen rinnalla **ä**:n merkkinä esiintyy myös »hatuton» jokseenkin yhtä usein ja silloin tällöin myös a. **ö**:n merkkinä on **ö**, mutta usein on sen tilalla käytetty myös **o**:ta ja silloin tällöin myös **ю**:ta. y-vokaalin merkkinä on vuoroin **ю**, vuoroin **ю**. h:n merkkinä on käytetty venäjän **г**:tä, mutta silloin merkitsee g-konsonanttia, on alla pilkku (**г̣**). Muita erikoisia kirjaimia ei esiinny, lukuunottamatta sitä, että **ю**-kirjainta on käytetty myös jo-yhtymän merkkinä, mutta silloin on sen päällä kulmankärki (**ю̂**), toisaalta taas sama **jo**-yhtymä on merkitty myös **io**:lla. Lisäksi on huomattava, että jo tässä käännöksessä on käytetty venäjän kirjaimia merkitsemään äänneyhtymiä. Niinpä esim. **ю** merkitsee sekä **y**:tä että äänneyhtymää **ju** että myöskin äänneyhtymää **jy.** Mutta äänneyhtymä **ju** on merkitty myös **iy**:llä. Edelleen **я** kirjain merkitsee, paitsi **ä**:tä myöskin **ja** äänneyhtymää, joka on venäjän kielen mukaista, mutta sen lisäksi myöskin jä-yhtymää. Samoin **я̈** merkitsee **ä**:n lisäksi myös **jä**-yhtymää. Edelleen on mainittava, että joteerautumaton **e**, siis tavallinen suomalaiskielten **e**, on yleisimmin merkitty **э**:llä, kun taas e:tä on käytetty konsonanttisessa asemassa ja vain harvemmin tavun alussa. Konsonantin jäljessä esiintyy e:n merkkinä myös **ѣ** ja joskus on sen merkkinä **я**. **i** ja **и**-kirjainten käytön välillä on seuraava erotus: **i** esiintyy etupäässä vain tavun alussa ja diftongin (kaksoisääntiön) alkukomponenttina, **и** taas vain konsonantin jäljessä sekä vain harvoin tavun alussa. **i**-loppuisessa diftongissa on i:n merkkinä käytetty venäjän **й**:ta, joka esiintyy myös pitkää i:tä merkittäessä toisena komponenttina i:n jäljessä. Venäjän **ы**:tä on käytetty takaisen i:n merkkinä. Tällainen i on mm. Tverin läänin karjalaismurteessa; se esiintyy yleensä vain sanan ensi tavua kauempana. j-äänteen (puolivokaalin) merkkinä on käytetty, kuten edellä jo on **ja, jä, jo, ju** ja **jy**-yhtymistä puhuttaessa huomautettu, **i**:tä, mutta sen lisäksi esiintyvät venäjän i ja **и** kirjaimet merkitsemässä **ji**-yhtymää. **u**- ja **y**-loppuisissa diftongeissa on jälkikomponentin merk-

kinä käytetty venäjän в-kirjainta. Pitkä **u** on osoitettu kahdella **y**-kirjaimella, joista jälkimmäisen päällä on kaari. Diftongit — niitähän venäjässä ei yleensä ole — on lukemisen helpottamiseksi osoitettu yleensä jälkikomponentin päälle merkityllä, ylöspäin aukenevalla kaarella, mutta tätäkään hyödyllistä merkintää ei ole toteutettu johdonmukaisesti, mahdollisesti typografisten vaikeuksien vuoksi. — Konsonanttien merkinnästä huomattakoon, että **tš**-effrikaatan merkkinä on venäjän mukaisesti ч; kahdentuneen **tš**:n (**ttš**:n) merkkinä on чч. **s** ja **š**-konsotantit on venäläisillä **c** ja ш-kirjaimilla mukavasti voitu eroittaa toisistaan, samoin **z** ja **ž**-äänteet kirjaimilla з ja ж. — Merkinnässä on, kuten jo edellä esitetystäkin näkyy, paljon epäjohdonmukaisuuksia. Tarkastelua voisi jatkaa vielä pitkälti, mutta tyydyn tällä kertaa tähän. Joka tapauksessa Vedenskin käännös merkitsee huomattavaa edistysaskelta sekä karjalan kielen merkinnän että sen oikean käytön kannalta.

Karjalankielisten kirjasien ilmestyminen pysähtyikin tähän evankeliumiin puoleksi vuosisadaksi. Seuraava ensi kertaa painettu, karjalan kieltä sisältävä kirjanen, sekin uskonnollinen, ilmestyi vasta 1870, siis 50 vuotta Vedenskin käännöstä myöhemmin. 1860-luvulla ilmestyi kyllä kaksi Matteuksen evankeliumin käännöstä karjalan kielellä, mutta ne olivat kumpikin Vedenskin käännöksen uusintopainoksia. Lisäksi karjalan kieltä ilmestyi 1860-luvulla kahdessa tieteellisessä julkaisussa. Näitä kaikkia samoinkuin v:n 1870 jälkeen ilmestyneitä käsittelen kirjoitukseni jatkossa. (Jatkuu).

Eino Leskinen.

„Yhtäläistä ja orjuutta".

Vastaus prof. L. Kettuselle (kts. »Hajoita ja hallitse», »Karjala—Inkeri» n:o 28, —39).)*

Prof. Kettusen mielestä ei voida rinnastella liivin kieltä ja Karjalan »murteita», koska karjalainen muka ymmärtää suomea ja suomalainen karjalaa. Mitä tähän »ymmärtämiseen» tulee, niin olen asiaa jo tarpeeksi selvittänyt, viimeksi vastauksessani Onttoni Miihkalille (kts. Karjala—Inkeri n:o 24, —39). Liiviläiset muuten kyllä ymmärtävät viroa ja Suomen lappalaiset taas osaavat suomea. Ja sittenkin koetetaan liivin ja lapin kieliä tukea kustantamalla heille liivin ja lapin kirjakielistä kirjallisuutta. Mutta samanlaisen myötätunnon ja kannatuksen osoittaminen rajakarjalaisille (ja pakolaisille) kielletään!

Tiedämme, että karjala »kuuluu äänne-, muoto- ja merkitysopillisilta ominaisuuksiltaan Euroopan rikkaimpiin kieliin» (E. Leskinen) ja eroaa siten jo ääntеellisesti tavattomasti kirjasuomesta (kts. L. Hakulinen, »Mikä on luonteenomaista suomen kielen äännerakenteelle?», Virittäjä 1938, s. 269—). Myöskin tiedämme, että karjalan kielessä on tuhansittain sanoja, jotka suomen ja venäjän kielistä puuttuvat. Ja lopuksi on tunnettua, että Suomen karjalaa uhkaa samanlainen häviö kuin liivin ja lapin kieliä. Mutta nämä tosiasiat ja tämä kohtalon yhtäläisyys ei liikuta prof. Kettusta vähääkään!

Hänestä on »asian tärkein puoli» (samoin kuin maist. Leskisestä) poliittinen. Jos karjalaiset saavat pitää kielensä, niin pelätään eräällä taholla, että siitä voisi olla jonkinlaista haittaa eräiden valtiollisten suunnitelmain toteuttamiselle. Sentähden on karjalaisten uhrattava kielensä tietyn politiikan hyväksi; tätä ei liiviläisten eikä lappalaisten tarvitse tehdä. — Mitä Viron inkeriläisiin tulee, niin siellä tuntuu olevan kysymys samanlaisesta uhrauksesta viron kielen hyväksi. Miltähän tämä v i r o l a i n e n politiikka näyttänee näiden suomalaisten poliitikkojen (esim. Kettusen) mielestä? Tietenkin sitä pidetään kerrassaan vääränä ja hylättävänä. Mutta omaa, aivan samanlaista suhtautumistaan karjalaisiin katsotaan samalla täysin oikeutetuksi!

»Ahtian ja venäläisen professori Bubrichin pyrkimykset käyvät sattumalta yhteen. Vaikeaa lienee sanoa, kummanko yritys on onnistuneempi, mutta ainakin heidän pitäisi iloita toistensa työstä.» Tämän sanoo sama mies, joka katsoo »K. kieliopilla» olevan suuren ansion siinä, että se »sisältää täydellisen karjalan kielen muoto-opillisen systeemin.» N y t prof. K. arvelee minun pitävän iloita prof. Bubrichin kielisotkusta, koska sille on pantu nimi »karjalan kieli», vaikka se muuten on enemmän venäjää kuin karjalaa.

Mutta »onneksi Ahtian haihattelu on vaaratonta . . . Sillä Suomen valtapiirissä ei toki koskaan sallita vieraan iloita vanhalla »hajoita ja hallitse» menettelyllä», s.o. että karjalaiset saisivat nauttia samoja kielellisiä oikeuksia kuin on Suomen lappalaisilla, ruotsalaisilla, venäläisillä y.m., siis että heillä olisi oikeus kirjoittaa kieltään sivistyneessä muodossa poiketen murrelinjalta! Sillä sellainen oikeus »pirstoisi heimoamme» ja on sentähden heti kiellettävä. Tosin ei esim. alasaksalainen kirjallisuus »pirsto» Saksan heimoa eikä friisiläinen Hollannin j.n.e. Mutta mitä vaivaiset tosiasiat merkitsevät eräille herroille, joille tietty ajatustottumus on jo syöpynyt veriin! Kaikki kirjakieliset karjalaiset kirjat ja kirjoitukset on siten Kettusen mielestä kai heti julistettava kuuluviksi kiellettyjen kirjojen joukkoon ja niiden tekijät rangaistava!

Tällaiseen poliittiseen vimmaan nähden on kaikki asiallinen keskustelu aivan turhaa. Sentähden viittaan tässä vain siihen kohtaan maist. Leskiselle antamastani vastauksesta, joka koskee Karjalan kielen »vaarallisuutta» (kts. »Karjalaisten äänteiden merkintä sekä karjalan yleiskielen tarkoitus», lähetetty »K.—Inkerille» ja samansisällyksinen kirjoitus lähetetty »Laatokalle»; molemmat jääneet julkaisematta).

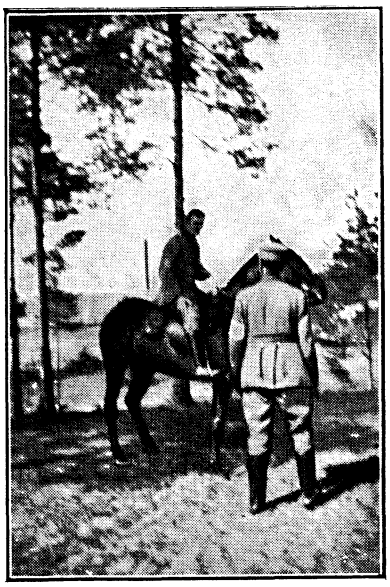
E. Ahtia.

*) Lähetetty »Karjala—Inkerille», mutta jäänyt julkaisematta.

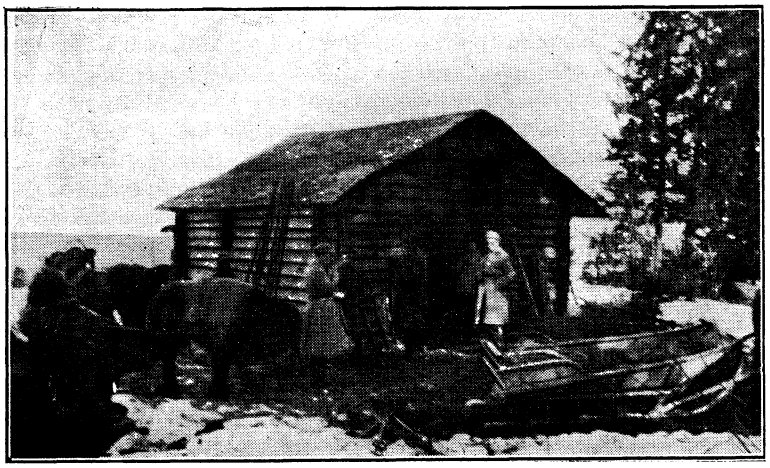
Aunuksen vapaussodan

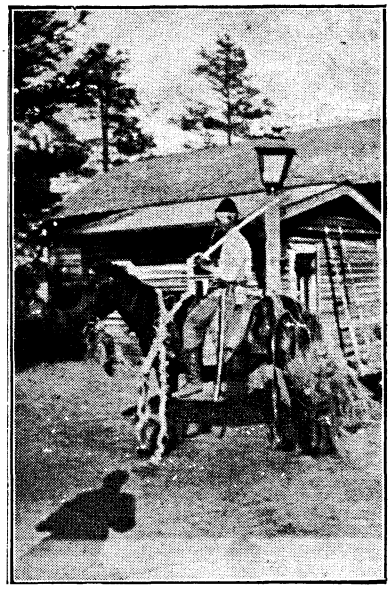
Pohjoisrintaman komentajia:
maj. Talvela (vas.) ja vänr. Heikkinen
Säämäjärven Jessoilassa.

Etelärintaman komentaja maj. v. Hertzen
ja tiedustelu-ups. vänr. Lukkarinen
Tulemajärvellä.

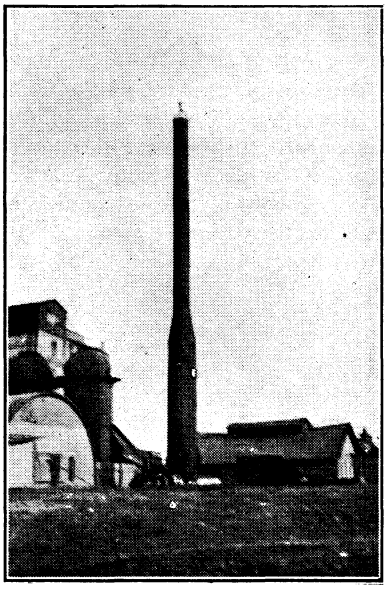

Laatokan kalakämppä lähellä Syvärin suuta, räjäytys-
komennuskunnan etappiasemia.

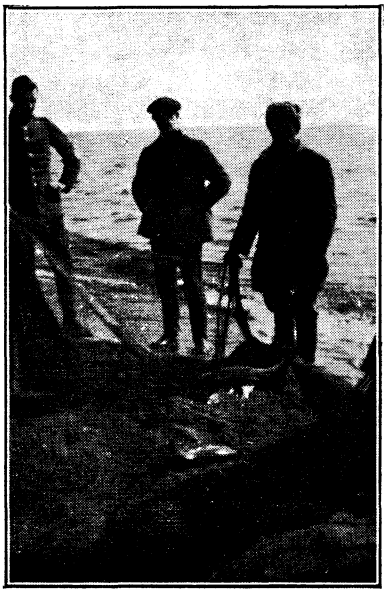

Joukkojen ratoksi järjestettiin Viteleessä
kerran pilaparaati. Yllä sen komen-
taja kaikessa komeudessaan.

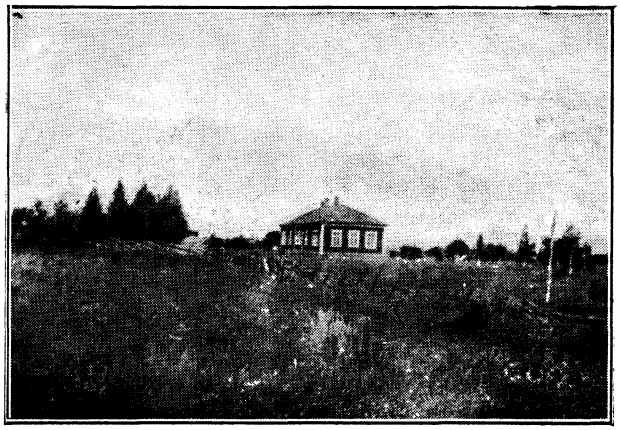
muisto.

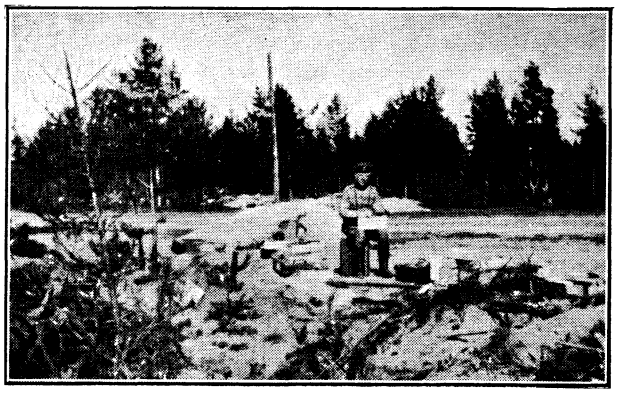
Tulemajärven hyljätty rautatehdas.

Nuottamiehiä Viteleen Revonrannassa

Etelärintaman sairaalarakennus Tulemajärvellä.

Ryssiltä vallattu varustus Tuulosjoen linjalla.

Vänrikki Hulmi (vas.) «ihailee« räjäyttämäänsä Tuulosjoen maantiesiltaa.

Valtioneuvos E. N. Setälää koskevat elämäkertatiedot talteen.

Valtioneuvos E. N. Setälä oli niitä Suomen sivistyshistorian merkkihenkilöitä, joista tuleva aika varmaan haluaa yksityiskohtaisen kuvauksen julkisuuteenkin. Kotikielen Seura, jonka toimelias jäsen, pitkäaikainen esimies, ja myöhemmin kunniaesimies valtioneuvos Setälä oli, on katsonut velvollisuudekseen ryhtyä pelastamaan unohduksiin joutumasta hänen elämäänsä, työntänsä ja persoonallisuuttansa valaisevaa ainesta, erikoisesti pitäen silmällä hänen toimintaansa kielentutkijana ja julkisuuden miehenä. Tässä mielessä seura rohkenee vedota hänen sukulaistensa, kasvin- ja koulukumppaniensa, työ- ja puoluetoveriensa, oppilaittensa sekä hänen muiden ystäviensä ja tuttaviensa myötämieliseen apuun ja pyytää, että he suosiollisesti luovuttaisivat Kotikielen Seuran arkistoon (joko sellaisenaan tai ainakin jäljennettäväksi) hallussaan olevaa valtioneuvos Setälää koskevaa aineistoa, (kirjeitä, käsikirjoituksia, asiakirjoja tai niiden jäljennöksiä, valokuvia) ja että he myös kirjoittaen panisivat talteen muistin varassa säilyneitä asioita. Nimenomaan toivoisimme saatavan talteen yksityistapauksiin liittyviä kuvauksia, muistelmia keskusteluista, kertomuksia hänen työskentely- ja toimintatavoistaan, yleensä ainesta, joka vastaisille tutkijoille voisi elävöittää hänen kuvaansa ja myös valaista hänen aikansa kulttuurityötä. Edelleen toivomme, että mainittaisiin nimeltä kotimaassa tai ulkomailla vielä eläviä henkilöitä, jotka tavalla tai toisella ovat joutuneet valtioneuvos Setälän kanssa kosketuksiin ja joiden puoleen voitaisiin kääntyä. Kaikki mainitunlainen aineisto pyydetään suosiollisesti lähettämään os. Kotikielen Seuran Setälä-arkisto, Hallituskatu 1, Helsinki. Haluttaessa seura suorittaa korvauksen posti- y.m. kuluista.

Helsingissä huhtikuussa 1939.

KOTIKIELEN SEURA

Lauri Kettunen esimies. — **Eino Leskinen** sihteeri.

Otteita tekeillä olevasta suomalais-karjalaisesta sanakirjasta.

Sanakirjan mallina on ollut Knut Cannelinin Suomalais-ruotsalainen sanakirja. Käsikirjoituksessa olevat, sanojen taivutusta osoittavat merkit ovat näistä otteista jääneet pois. Lyhennysmerkeistä on seuraavat otettu mukaan: a. laatusana; adv. seikkasana; bot. kasvitieteen alalta; gen. omanto; halv. halveksien; inf. nimitapa; jokap. jokapäiväisessä, tuttavallisessa puheessa; kiel. kielitieteen alalta; ks. katso; kuv. kuvannollisessa merkityksessä; leik. laikillinen lausetapa; liev. lievennellen; mat. matematiikan alalta; mon. monikko; pilk. pilkallisesti; pl. monikko; pron. asemosana; run. runouden alalta; s. oliosana; san. sananlasku, sananparsi; sot. sotilaalliselta alalta; tekn. tekniikan alalta; teol. jumaluusopin alalta; toist. toistellen; tpm. taipumaton; usk. uskonnon alalta; vir. virallisessa tyylissä; vrt. vertaa; yhd. yhdistyksissä; zo. eläinopin alalta; jku — joku, jk — jokin; jkta — jotakuta, jtk — jotakin; jkn — jonkun, jnk — jonkin; jkssa — jossakussa, jssk — jossakin; jkh — johonkuhun, jhk — johonkin; jksta — jostakusta, jstk — jostakin; jklla — jollakulla, jllak — jollakin; jklle — jollekulle, jllek — jollekin; jklta — joltakulta, jltk — joltakin; jkksi — joksikuksi, jksk — joksikin; kt — kentahto, mt mitahto; kdt — kedätahto, mdt — midätahto; knt — kenentahto, mnt — mintahto; kst — kestahto, mst — mistahto; kht — kehtahto, mht — mihtahto; kst (p.) — kestahto(päi), mst (p) — mistahto(päi); klt — keltahto, mlt — miltahto; klt (p) keltahto(päi), mlt (p) — miltahto(päi); kkst — keksetahto, mksta — miksetahto. — Muuta lyhentelyä: 1. Hakusanaa tai lähinnä edellistä karjalaista sanaa toistaessa kirjoitetaan vain sen alkukirjain. — 2. Kun peräkkäin seuraavilla karjal. sanoilla on sama johdin, niin sitä edustaa myös pelkkä viiva, joka viittaa ensimmäiseen sanan johtimeen; esim. makso/kas, lemme-, hinna- (= lemmekäs, hinnakas); hoamo/tan, júzkír- (= júzotan, kírotan); kyöž/ähtan, teuh- (= teuhahtan). — 3. Kun peräkkäin seuraavat karjal. sanat vain johtimiensa puolesta eroavat toisistaan, niin edustaa myös viiva johtimen edellä ensimmäisen sanan kantaosaa; esim. soal/is, -oi, -okki. — 4. Itsekohtaisia teonsanoja kirjoitetaan lyhennellen siten, että l. tekijän päätteestä -mmo-, -mmö- jää pois; esim. ajattele-s, kínitä-s, paina-s (= ajattelemmos, kínitämmös, painammos). — 5. Sanan osan sulkeissa oleminen merkitsee, että sana tavataan myös ilman tätä osaa; esim. vai(sen) (= vai, vaisen; akka(ńe) (= akka, akkańe). — Tähti * karjal. sanan edellä osoittaa, että sanaa aivan siinä muodossa tai merkityksessä ei ole tavattu kansankielessä.

A

aavistan arvustan, ennusta-s, vainuilen

ahkera huolev, kabrei, kierä, úras.

aika aiga, kodva; joutoaika joudo, lomaaika loma; määräaika lítto;

pitkä a. hätki, víkko; a. ajoin ajjoitellen, vähävälis; aikanaan oigiel ajjal, ajjalleh; aikoja sitten ammui; aikansa kullakin kaikkie omal ajjal; ajoissa aigoin ajjal, hyväl aigoa, aigoa peäl; ajan pitkään aigoa myö, ajjan aloh; anna joksikin aikaa anna vuottaizekse; ilman aikojaan griezoikseh; joku a. sitten erähäl aigoa; kaikin ajoin joga aigoa, kaikil aigoi; kauan aikaa hätken, víkon, pitkäh, vägi kodvan; kun a. joutuu aigoa myö, ajjal i väli; mihin aikaan, mil aigoa, min ajjoin, äjjän aigahgo; miltä ajalta (oleva) konzańe; yhtaikaa yhtel aigoa; yhteen aikaan välis; mudoači; yksi aiga; sopimattomaan aikaan ajjattomal ajjal; vähän aikaa kodvańe; ei moneen aikaan ei kodvil aigoi.

aika a. aiga tp m., nu oiva, koko, tpm., vallan; adv. hyvä, vägi; a. tavalla hyväzešti, oivalleh.

aikai/nen aigańe, (liev.) aiskei; katson liian aikaiseksi ajjoksin. **-seen** ajjoi; (liev.) ajjohkoh; näin a. tämän aigevuoh; tulin liian a. ajjostuin.

aivan aivin, júri, perin, tukkunah, ynnä, hyvä, tozi, täyzi; a. hupsp aivin, júri ym., täyzi huima; a. joutava joudavikkańe, a. köyhä palłas elotoi; a. paljas pagoi palłas, pačoi p., a. samanlainen yhtenmoine ota ni anna; a. terve hyvä terveh; a. turhaan subozen sudre; a. tyhjä tybi tyhjä; a. vahva ynnä luja; a. valoisa súri valgei; a. varma tibo tiettäväine; a. viaton tozi oigei; a. vieras vakki vieras; a. väärässä poikki veärä; ei aivan terve kesken terveh.

ajan ajan; (kuv.) kannan, kannatan, murran, eistelen; a. karille ajan madalah, tartun m.; ajaa karvansa karvat vieröv (klt); a. (hevosella hiljaa) ajan juzaitan, vilvetän vizaitan; (kovaa) a. hojotan, kopornin, livutan, sytytän, tiuhotan, šauhkoan; a. läpi ajan agjah; a. partaani lykkeän pardoa, sírrän p., breičen; a. pois ajan eäreh, häjjän, kaičen; a. takaa ajan jälles, ajelen; a. vettä veneestä lipon, lykin vettä venehes; a. kansan asiaa kannan, kannatan, eistelen rahvahan ažetta.

ajattelen ajattele-s, arvoittele-s, dúm/in, -aičen, hörkötän, höröilen, mielittele-s, smietiköičen; sanoin ajattelematta sanoin havahutin, töyhähtin, midä peä kandoi; en tullut sitä ajatelleeksi en sidä peäh pannuh; rupesin ajattelemaan hänen sanojaan hänen sanoi hörköin; kauhein mitä ajatella voi hirvein ajateldav aže; päivällä ajattelin, lepään vähän; siihen nukuin päiväl minä la heittelemmös, sih uinoin; sitä ei ole ajatteleminenkaan sidä ei pie ni dúmal ottoa; voiko ajatella mitään sen hullumpaa voibigo löytä sen uroambutta.

alan allan, alla-s, algavun, allun, lähten, nouzen, rubien, soan, työnnyn; (hitaasti) hizevyn, käbevyn; (kovasti) grimi-s, iškeldä-s, kínitä-s, kobristun, luo-s, paina-s, virien, yrgävyn, ägevyn; (nopeasti) gramevun, raboa-s, šibenen; (sitkeästi) nínnyn, níverdyn; (viimeinkin) toivun; (vähitellen) livun; (äkkiä) kavahtan, kiškalda-s, pačkoa-s, ravahtan; alkaa puhua, nauraa, itkeä allah paista, nagroa . . ., loadiv paginan, nagrun, itkun; alkaa helistä, jyristä, kiljua, valua, vonkua allah helistä, helevyv, heliendyv, . . . jyrevyv . . ., kiłłevyv, valevuv, voŋgienduv; siitä alkaen sít ielleh, s. lähtehý.

alku algu, hoave, työndö, työnnös; alkuaan algú myö; alussa allus, enziallus; talven alussa allul talvie, algutalves; panen alulle panen t. soatan alguh, meneil, pystyh, matkah; sateen alussa lähdin vastavihmah lähtin; alun toista sataa vähäńe toista sadoa; hänessä on hyvä a. hänel on hyvä työndö;

aloitan algoan, allotan, käzitän, livutan, zavodin, työnnytän, viritän; a. riidan, nostan rijjan.

annan annan, líšitän, armastan (jtk jklle, mlt kdt), virrotan (mst kdt); a. (paljon) annan hyöreän, lohkoan, plakkoan, ryzähytän, rytkeän stuknin, äčkeän; (pois) lasken, livahutan, luovutan, väłłendän; (salaa) ńulahutan, ńyrveän, čugloan, vizahutan; (tarpeeksi) täytän, kylličen; (vähän) nilgoan, nirskoan, pirahutan, pičkoan, čibahutan; antaa perään (ankkurista) zdaiččov, (nuorasta) andav löyheä, (ihmisestä) a. myödäh, myvvittäv; annan astua mäessä astutan mäes; antaa veneen mädätä laskov venehen happanemah; minulle on annettava sekin minul pidäv segi; pian annettiin rahat (jokap.) terväh ďeŋgat hyppäi; se mies ei anna velkaa sít miehes ei velgoa lontastai, paku, poruo; tätä ei anneta anteeksi tämä ei mene andiekse; minkä Jumala antoi min Jumal leppi, peävytti, ajjakse toi; en voinut olla markkaa antamatta en voinuh markas pietelläkseh; annahan olla (odotapa) vota vai, (katsotaanpa) vota näemmö; antakaa hänen olla rauhassa heitteät händä hengelleh; ikkuna antaa pohjoiseen ikkun on pohjazeh päi, p. očin.

ansaitsen lunnastan, soan, dobuičen; (olen jnk arvoinen) maksan; a. paljon rahaa helleän, höyhendän, lupin, ńyhteän ďeŋgoa; a. vähäisen kroapin vähäzen; asia ansaitsee miettimistä aže maksav hörkisteä; hän ansaitsee kunnioitusta häi maksav kuunivon; vankeusrangaistusta ansaitseva rikos tyrmäh viedäv roado.

ansio lunnastus, penzos, soal/is, -oi, -okki, soandos; (kuv.) makso, pädö; olen leivän ansiolla olen leivän soalehes; ansiosta makson

vastah, pädyö myö; se luetaan hänen ansiokseen se pannah hänen hyvyökse, pietäh hänen peäh, sít häi on kítettäv; rikastui ilman omaa ansiota hyödyi ičen maksota. **-itun** maksovun, pädövyn. **-kas** makso/kas, pädö, **-kkaasti** pädevästi. **-ton** maksamatoi, pädötöi. **-työ** elonsoaloi, peänelo; (usk.) spoaseńńa, maksoroado.

apu abu, autes, avutus, tugi, vara; (hyöty) eisto, hyvys, ližä; (parannus) kohendus; tulen avuksi tulen abuh, pelgahikse, varakse, väekse; ei siitä ole mitään apua sít ni mis ni midä; ei minulla ole mitään apua (jokap.) ei ole minul kättä keätä ni min peäl; sen avulla sen käen pereä, sidä myö, sen vuoh, vägeh. **-keino** ńevvo, ńero. **-lainen** abukäzi, -laine, -niekka; (papin) abupappi.

arka hellä; (kaihtava) arga, varačču, voamas, vorva; näkyy, mistä hänellä iho on a. nägyv, mis päi on hellä häi; a. kunniastaan tarka arvolleh; a. ihminen hibriškö, hýniškö; teen araksi arga/vutan, -itan, arrendan.

armas a. armas, kallis; (hellä) sula, leyhkei; s. (mieli)tietto, mielespiettäv, kuldoi, kuldońe; armaani armahaizeni, elozeni, hembozeni, ihalmoizeni, kuldoini; (lapselle) kańńoizeni, muruzeni, linduzeni, síbyöni.

armo armo, mílosti; otan armoihin otan omih armoloih, ozutan armon (klt); antaudun jkn armoille heityn knt armoloih; pääsen armoihin peäzen armoloih, armavun; puhuu niinkuin armosta pagizov kui hyveä loadiv.

armahdan armoan, armuon, míluičen; tulen armahdetuksi armavun. **-dus** armavo, armovo, míluičus. **-duskirja** armonmanifesta.

asetun azet/a-s, -un, lasketa-s, rubien, siavun, tilavun; asettuu (lauhtuu) alevuv, myöndyv, vagavuv; a. asumaan elevyn, jalloitun, pezoitun; (matkalla) nouzen.

(Jatk.)

E. Ahtia.

Kaivo-Homa.

Kaivo-Homa oli gurbaselgä; kandelehel soitti.

Da soitti ylen hyvin, soitti kaj malitut.

Kustahto liene olluh roavos, ga pyhilpäivil kävyi meil. Meil pidi eländehtä.

Syväinyös vai havaičču Kaivo-Homa, dai ottav kandelehen i rubiov soittamah. Kaikes kois rahvas jalgevutah hänen soitandah, ga ni ken ei sano hänel pahoa sanoa; kaikin kunnellah hänen soitandoa, muga kaunehešti Homa soitti.

Oli gurba selläs da viel súri. Ga ku sorahtav oigenov Homa, ga gurba kunne mennöv, mužikka roih kui srúna oigei, gurboa onhaikui ni olluh ei ole.

Homa se oligi tiedoiniekka.

Häi kaivoi kaivoloi, tiezi kus on vezi. Hänen kaivetus kaivos oli vettä, sít ei loppenuhes vezi ni kos.

Kerran kaivoi Homa kaivon Korzas Semoin Kužmas.

Kos otti podŕádan kaivon kaivoa, ga Semoin Kužman uskaldellih kaivon kaivahú butilka vínoa da nižuńe leibä.

Kaivon kaivoi, kaivoh rodih vettä äjjä i vezi ylen valgei.

Ku čotta annetah Homal, ga vínoi da nižusta leibeäbo ei ni anneta. Homa lähti eäreh, tuli meil i tuldú sanoi: »Huomei tulov korzalaine tänne». Myö sidä emmo ni mikse ellendännyh, emmogo huolinuh.

Huondeksel kos olimmo murginal, ajoi Semoin Kužman mužikka meän pihah. Tuli pertih da Homal kumardih jalgah, iče sanov:

»Prošti, velli Homa bratan, täs sinul uskalmot, da viel täs ota ďeŋgoa, vai anna kaivoh vettä. Viet kaivos kavottih silmänägeveä.»

Homa otti vínabutilkan da nižuzen leivän da sanoi:

»Kos min uskaldat, ga sit segi anna, a älä žeäleiče. Minä otan vai, kudamat oli uskaldetut, a ďeŋgoa sinun ei pie. Mene kodih da lykkeä nämät kaivoh.»

Otti suolavakas suoloa, vähäzen šupetti da andoi mužikal. Se meni kodih, suolat lykkäi kaivoh, da i vettä rodih kaivoh.

Toine kerda oli Čulalahtes. Laŕońe Trošši oli voimatoi. Käveldih dohturilois dai tiedoiniekois, ga ni mis ei tulluh hyvyttä.

Tuldih Homan luo, sanottih:

»Ole izä, ole emä, nygöi läkkä meil, sproavi sinä mužikka.»

Homa šuorí da lähti heän ker.

Meni sinne, käski lämmitteä kylyn. Kuni kyly lämbí, sil aigoa Trošši da Trošin akka kahtei pajistih:

»Ku vai nygöi Homa sproavis, ga emmo žeäleičis valikkí, andazimmo Homal.»

Kyly lämbí; Trošši viedih valmehekse kylyh. A siel Homa midäliene vähäzen kúharoičči, ga kylys päi Trošši astui kodih jo iče.

Homa ku rubei eäreh lähtemäh, ga annettih hänel kymmen rubĺoa.

Homa tuli meil, iče sanoi:

»Trošši voimattomuos peäzi, ga käzil pidäv pägielöi.»

Vähäńe aigoa meni, ga Laŕozen hebo ajoi pihah

Muutamia kieliopillisia „pikkuseikkoja" karjalan kielessä.

(Jatk.)

6. Karjalan kielen sanat k ä z i, m ä g i, v ä g i taipuvat aunuksessa: k ä e n, k ä e k s e, k ä e s, k ä e l y.m.; m ä e n, m ä e s; v ä e n y.m. — tai: k ä i n, k ä i k s e, k ä i s, k ä i l; m ä i n, m ä i s; v ä i n, v ä i s y.m. — Vienassa taas: k e ä n, k e ä k s e, k e ä š š ä, k e ä l l ä y.m.; — tai: k i ä n, k i ä k s e, k i ä š š ä, k i ä l l ä y.m. Teonsana n ä h t ä. (vienassa n ä h ä) taipuu samaten aunuksessa: n ä e n, n ä e t, n ä e m m ö, n ä e t t ö — tai n ä i n, n ä i t y.m. (= suom. näen, näet...). Vienassa kuuluu sana taas: n e ä n, n e ä t, n e ä m m ä, n e ä t t ä — tai n i ä n, n i ä t y.m.

Näistä neljästä taivutusmuodosta suosittaisin »suomenmukaista», s.o. **käen, käekse, käes, käel; mäen, mäes; väen, väes** sekä **näen, näet...** Sillä näiden sanojen sisätulennon aina yhtäläiset muodot k ä d e h, m ä g e h, v ä g e h viittaavat samaan alkuperäiseen vartaloon (k ä (d) e-, m ä (g) e-, v ä (g) e-, joten taivutus tulee säännöllisempi, mikäli e esiintyy myös muissa muodoissa. Nykyajan muoto n ä e n taas eroaa selvästi menneenajan muodosta n ä i n, mikä olisi mahdotonta, jos nykyajassakin tavattaisiin muoto n ä i n. Tässäkin sanassa esiintyy vartalon e pakostakin eräissä muissa tämän teonsanan muodoissa, nim. n ä g e m ä/s, -h, -l, -t ä, n ä g e v ä n, n ä g e v ä i n e.

Sitävastoin voidaan suhdesanoiksi muuttuneet ulonnon muodot **käil, väil** (=suom. kautta, avulla) sekä sidesana **näid** (= suom. näet) hyvin sopivasti kirjoittaa i:n kanssa, sillä siten ne selvästi erottuvat sanoista k ä e l, v ä e l (suom. kädellä, väellä (voimalla) ja n ä e t (= suom. näet).

7. Aunuksen murteen nimennon muodot: **valgei, kibei, harmai, pírai** ovat käytännöllisempiä kuin vastaavat vienan muodot v a l g i e, k i b i e, h a r m o a, p í r o a. Sillä pääte e i samoin kuin a i (ä i) erottautuu selvästi osannon päätteestä -(i)e, -(o)a, joka tavataan e- ja a-(ä-)vartaloisilla nimisanoilla; esim. k o r b i e, l e h t i e, b u o l o a. Sitäpaitsi voidaan edellisistä muodostaa lyhyt osanto pitemmän rinnalle: v a l g i e, k i b i e, h a r m o a, p í r o a (= v a l g i e d a, k i b i e d ä, h a r m o a d a, p í r o a d a), joten niiden käyttämisestä on etua kielen lyhyydellekin.

8. Suomen kielen nen-päätteisiä nimisanoja vastaavat aunuksessa ń e- ja i n e-päätteiset, vienassa ń e-, ń i-, ja i ń i-päätteiset. Esim. kultainen, jälkimmäinen = aun. k u l d a/ń e, -z e n, -s t u, -a z e t (Salmi); k u l d a/i n e, -i z e n, -s t u, -i z e t (Säämjärvi); (k u l d a/i n e, -ž e n, -š t u, -ž e t (Riipuskala); j ä l g i m ä/i n e, -z e n, -s t y, -z e t; j ä l g i m ä/i n e, izen, -sty, -izet; j ä l g i m ä/i n e, -ž e n, -š t y, -ž e t. Vienassa: k u l d a/ń e, (= -d a/ń i,) d a z e n, -l a i s t a, -d a z e t, j ä l g i m ä/ń e- -/i ń i, -z e n, -i s t ä, -z e t; j ä l k i m m ä i/ń i, -z e n, -s t ä, -z e t.

Suosittaisin kolmi- ja viisitavuisissa sanoissa (siis painottoman tavun jäljessä) päätteet: **ńe, -zen, -sta, -zet,** mutta nelitavuisissa sanoissa (siis sivupainollisen tavun jäljessä) päätteet: **-ine, -izen, -ista, -izet.** Siis: **kulda/ńe, -zen, -sta, -zet; joudavikka/ńe, -zen, -sta, -zet; jälgimäi/ne, -zen, -stä, -zet.** Tällöin on annettu painolle samanlainen vaikutus, kuin mikä sillä on eräissä muissa kielen muodoissa; esim. (aunus) andanuh, mutta murendannuh. (»K. kieliopissa» on ylläolevasta vähäisen poiketen nimennön päätteeksi kaikkialla ehdotettu -ine; ks. § 21.6.)

9. Suomen kielen sanoja: pehmyet, tulleet, palaneet, pelästyneet, hyvyydet, kauneudet; omanto: pehmyiden, tulleiden, palaneiden, pelästyneiden, hyvyyksien, kauneuksien — vastaavat karjalan muodot **pehmyöt, tulluot, palanuot, pöllästynnyöt, hyvyöt, kaunehuot;** omanto aunuksessa: p e h m y i z i e n, t u l l u i z i e n, p a l a n u i z i e n, p ö l l ä s t y n n y i z i e n, h y v y i z i e n, k a u n e h u i z i e n, — vienassa: p e h m y z i e n, t u l l u z i e n, p a l a n u z i e n, p ö l l ä s t y n y z i e n, h y v y z i e n, k e u n e h u z i e n. Siis on aunuksessa i päätteen edellä, vienassa ei ole.

Suosittaisin kolmi- ja viisitavuisissa sanoissa, siis painottoman tavun jäljessä, i-ttömiä muotoja (vienan muotoja), mutta nelitavuisissa sanoissa, siis sivupainollisissa tavuissa, i:llisiä (aunuksen) muotoja; vrt. painon vaikutukseen nähden edellistä eli 8. Siis olisi kirjoitettava (ja puhuttava): **pehmyzien, pehmyzis** y.m., **tulluzien, pöllästynnyzien, hyvyzien,** mutta: **palanuizien, kaunehuizien.** (Ks. »K. kieliopi» § 21.12).

---

uvvessah. Tulov pertih Trošin akka i vieröv Homal jalgah itkun ker:

»Nygöi ole sinä Jumal, peästä mužikka eäreh. Sinun lähtehý ku pani pägielöih käet, ga ei voi ni kui ottoa eäreh, ei voi mies ojjeta. Ole moine hyvä, peästä mies eäreh.»

— »Teil ku on žeäli andoa, ga en ni pagizis; a ku pagizet, ga sit i maksa.»

— »Myö pagizimmo vai ukon ker kahtei i sen sinä tijjät!»

Sit Trošin akka andoi Homal viel vízitosta rubloa, net uskaldetut. Homa sanoi:

»Mene kodih, Trošši jo verkuo kudov; käet otti pägielöis da jo on hyvä terveh.»

Trošin akka ajoi kodih, meni pertih, da Trošši jo oli verkuo kudomas.

(Tämän saneli minun moamo.)

Akimaine Jekki.

Kindahilaista koaskoa.

1.

Kerran lähtiettih ńelli miestä kindahilaizí soaleheh.

Mendih linnah, käveldih, käveldih, a roaduo ei soadu. Lähtiettih järilleh kodih päi, ga myöhästyttih. Hyö tarittihes yökse Suolusmägeh.

Huondeksel ajjoi lähtiettih matkah, viel taloin rahvas jeädih moata. Ku iźändät nostih magoamas, ruvettih šuoriemah, ga heil ei ole kauhtanoa. Hyö pandih hebo vaĺĺahih da yöniekkoi jälgeh ajamah. Tavattih kolmen virstan peäs i sanotah heil: »Vyi ukráli kaftan» (työvarrastitto kauhtanan). — Hyö ruvettih toinetoista bokkah sydimäh: »Sano sinä omat veńat» (a hyö veńakse ei maltettu). Yksi i sanov: »Eto ďélo náše» (se on dielo meän).

Suolusmägiläizet davai händä lyömäh. A toizet syvitäh toizel bokkah: »Sano sinä omat veńat». Se i sanov: »Tomú tak ei nádo» (sil muga i pidäv). Hyö viel enämbäl ruvettih lyömäh.

A kindahilaizet syvitäh kolmandel bokkah: »Sano sinä omat veńat». Se sanov: »Dai horošeńko» (anna hyvin). Suolusmägiläizet vie ližättih, iče sanotah: »Kačo viel omat käskietäh ližätä; moine sinä vikse olet!»

Toizet syvitäh ńeĺĺändel bokkah: »Sano i sinä omat veńat». Sit ńeĺĺäs sanov: »Ponaprásno bjoš- (sudre lyöt). — Suolusmägiläizet sanottih: »Ammui jo neŋga etto sano; etto työ ottanuh kauhtanoa, ga teidä pidi opastoa.»

Sit suolusmägiläizet keättih hebo järilleh de lähteih kodih ajamah, a kindahilaizet peästih jälgimäi ajamah kuitoivot elon ker.

2.

Kerran lähtiettih kolmei kindahilaizet heineä níttämäh jogirandah. Nítettih, nítettih, ga eräs kerda tullah jogirandah.

Randazel haugi. Yksi ylen terväzeh temboav stoikan i menöv haugí pystämäh. Stoikan nostav yläh, a varrenńokan alah päi; iče peän painav, kaččov haugih päi.

Ku pystäv järähyttäv varrenńokal haugí, ičelleh peä vedeh i pakkuv. — Toizel kyläh juostol tuldih; uťadniekka peädyi kyläh. Hyö sanottih: »Mužikka havvin pystäjes ičelleh peän leikkai.»

Uťadniekka kyzyi: »Kui häi leikkai ičelleh peän?» A miehet sanottih: »Läkkä, siel ozutammo.»

Uťadniekka menöv miehien ker sinne jogirandah; yksi mužikka rubei ozuttamah, otti stoikan kädeh i sanov: »Nečis oli haugi; häi otti neŋga stoikan, stoikan pani kaglan peäl, a varrenńokal rubei pystämän haugí, neŋga järähytti.» Da i sil ozuttajal peä pakui.

Toine hyppeäv i sanov: »Häi ei maltanuh ozuttoa, vuota minä ozutan.» Uťadniekka sanoi: »Heitä roado; neŋga leikkoatto työ kaikil peät!»

3.

Kerran kerryttih talvel kai Kindahankylän rahvas i tolkujjahes: »Nukkoa azummo yhtehizekse talkunoa. Kunne azuo? Davai azummo jogeh (Šuojuh), ehki roih kaikil.»

Hyö kerättih kaikes kyläs talkunjauhot i mendih jovel, azuttih lähte i ruvettih talkunoa sevoittamah. Kai jauhot sevoitettih, a vezi yksikai oli notkei. »Padroi, mene, tijjusta, ongo joven pohjas talkunoa», sanottih toizet. —

Padroi lähtieh čukeldih, ga sinnebo i joudui. Sit sanottih: »Hermoi, mene sinä, tijjusta, midä häi hätkestyi, yksinäh siel syöv.» — Hermoi čukeldih, i se sinne joudui. Sit käskiettih kolmatta, i kolmas muga meni.

»Nu nygöi hyö kolmei kai talkunat syvväh; mene sinä.» — Sil aigoa ajav mies linnah päi, heil kyzyv: »Midä työ olotto neččih kerdynyh?» Hyö sanottih: »Myö sevoitimmo jogeh talkunoa; kolmei mendih sinne, i hyö syvväh kai talkunat; myö työnnämmö viel tädä tijjustamah.» — »Oi työ uroat, neŋga menettö kaikin vedeh!» Ku otti pletin da pletil andoi korví, kindahilaizet pagoh. Silleh jeädih heŋgih. A kolme miestä sinne meni vedeh.

4.

Kerran Kindahan Sergoi sai kaksi reboida. Yhtel oli hyvä karva, a toizel oli paha.

Tuli Nínimäen mies, Mokin Míkul; häi torguičči žívatal i osti zoierintaĺĺot. Ruvettih torguiččemah taĺĺoi.

Míkul tariččov parembas vízi rubĺoa, a pahembas kolme. Sergoi sanoi: »Andanet kui vízi rubĺoa, sit myön, a kolmes kačo en myö.» A Míkul sanov: »Parembas annan vízi, a täs annan vai kolme rubĺoa.» Sergoi: »Sit en myö.»

Míkul lähti pertis eäre. A Sergoi pani pahan nahkan hyväl nahkal sydämeh i ikkunas kirgai. »Tule ostat nahkan.»

Míkul tuli järilleh pertih. Sergoi sanoi: »Otatgo vijjes rubĺas tämän nahkan?» — »Vijjes otan», i andoi deŋgat, otti taĺĺat i lähti eäre.

A Sergoi akan ker kaččov ikkunas da nagrav, iče sanov: »Sentäh otti i pahan nahkan vijjes rub-

---

10. Ehdottaisin käytettäväksi vienan (ja suomen) muotoja **purra, vierrä, kuolla, kävellä;** vrt. aunuksen vastaavat p u r t a, v i e r t ä, k u o l t a, k ä v e l t ä. Jälkimmäiset ovat sekamuotoja: niiden pääte t a, t ä on syntynyt analogian kautta muista »äännelaillisista» teonsanojen muodoista; esim. p e ä s t a, j u o s t a, k i e l t ä, (-k i e l d e ä), k i e r t ä (-k i e r d e ä) y.m. Vienan ja suomen muodot ovat tässä vanhempia ja »säännönmukaisempia».

(Jatk.)

E. Ahtia.

Murrenäytekilpailun tulokset.

Kalevalan päivänä 1939 julistivat Kotikielen Seura ja Suomalaisen Tiedeakatemian Keräilytoimisto yhteisesti kilpailun tekstinäytteiden talteensaamiseksi mahdollisimman monesta suomen kielen murteesta. Puolentoista kuukauden pituisen määräajan päätyttyä todettiin, että kilpailuun oli ottanut osaa kaikkiaan 1.007 kansalaista ja he olivat lähettäneet näytteitä yhteensä 360:n eri pitäjän murteesta. Näin ollen melkein täsmälleen kolme neljäsosaa maamme suomenkielisistä pitäjistä on kilpailussa mukana, ja tekstejä on kertynyt monta tuhatta neljännesarkin sivua. Tuloksien määrään voidaan siis olla täysin tyytyväisiä, varsinkin kun kartta, johon lähetyspaikat on merkitty, osoittaa niiden jakaantuneen tasaisesti kautta koko suomen kielen alueen, niin että suuria aukkoja ei juuri ole jäänyt.

Mutta myös tuloksien laatu on ollut kilpailun järjestäjille yllätys. Palkintolautakunta on arvioinut, että jos saapuneet tekstit jaetaan kolmeen hyvyysluokkaan, niin ensimmäiseen eli parhaaseen kuuluu noin 100 lähetystä eli 10 prosenttia kaikista, keskimmäiseen, vielä sangen käyttökelpoiseen ryhmään noin 600 lähetystä eli 60 % ja heikkojen luokkaan noin 300 lähetystä eli 30 % kaikista.

Monet kouluja käymättömätkin henkilöt ovat osanneet panna paperille murteensa sekä äänneasua että sanontatyyliä merkillisen tarkasti. Ja erikoisen ilahduttavaa on, että enin osa tekstejä on sisällykseltään mielenkiintoisia ja säilyttämisen arvoisia silloinkin, kun niiden muotoasussa on toivomisen varaa. Parhaista teksteistä julkaistaan valikoima kirjana. Tämän valikoiman toimitustyö on jo niin pitkällä, että sen ensimmäinen osa, joka sisältää länsisuomen murteiden näytteitä, ilmestyy jouluksi WSOY:n kustanteena. Toinen osa, joka sisältää itäsuomen murteiden näytteitä, julkaistaan ensi vuonna. Tähän osaan sisältyvät luonnollisesti myöskin ne kilpailuihin osallistuneet karjalankieliset kirjoitukset, jotka laatunsa perusteella voidaan julkaista.

Mitä muotoseikkoihin tulee, niin useimmat kirjoittajat ovat, kuten odotettavissa olikin, tehneet sen virheen, että eivät ole osanneet erottaa kirjakielen sanoja ja lausetapoja murteesta. Niinpä monet luulevat kirjoittavansa murretta, kun vain äänteellisesti mukauttavat kirjasuomen sanat murteensa vaatimaan asuun, esim. tähän tapaan: «Esimerkit oljvat kaekki tovellisuuvesta soatuja«, «Nykysyyven näkökulmasta kahottuna«; se, jolla on herkkä kielivaisto, huomaa kuitenkin, että sellaiset sanat kuin «esimerkki«, «todellisuus«, «nykyisyys« ja «näkökulma« eivät kuulu aito murteeseen ensinkään, vaan ovat vasta suomen kirjakielestä opittuja. Tahi kun joku rajakarjalainen sanoo, että «Suojärven luondo on vaihtelevan'i tai puhuu elämäkerrasta, on hän vain vääntänyt oman murteensa äänneasun mukaiseksi kirjakielen sanoja ja sanantapoja, mutta ei käyttänyt omaa murrettaan. Tahi, vielä muutaman esimerkin mainitakseni, kun toinen rajakarjalainen puhuu muurahaisen munista, palvelijasta tai terveydestä, on hän tehnyt saman virheen (oikean murteen käyttäjä puhuisi kudžoin jäitšistä, käskyläzistä, tervehyöstä jne.)

Joka tapauksessa tämä kilpailu vastasi täysin tarkoitustaan. Paikkakunnittain järjestettyinä ja sopivan kokoisiksi niteiksi sidottuina nämä kansan oman karttuisan käden tallettamat murrenäytteet tulevat säilymään suomen kansankielen sanakirja-arkiston mielenkiintoisena ja arvokkaana osana. Ja varmaa on, että ne vastaisuudessa tekevät monta hyvää palvelusta äidinkielemme ja kansamme elämän taiteelliselle tutkimukselle. Kenenkään murretekstien lähettäjän kotipitäjä ei näin ollen ole jääpä pois tutkimuksen ulottuvilta. Tuottakoon tämä tietoisuus tyydytystä kaikille niillekin, jotka eivät nyt ole päässeet palkinnoista osallisiksi.

Palkinnot jakaantuivat seuraavasti:

1. palkinnon (500 mk) sai työmies **Iivari Valtanen** Punkalaitumen murteen näytteestä;

2. palkinnon (à 300 mk): työnjohtaja **Eeti Ojala** Ikaalisten m. ja työnjohtaja **Akseli Rinne** Kaarinan m.;

3. palkinnot (á 200 mk): apteekkari **Ville Helve** Salmin m.; arkkitehti **Kalle Kontio** Juvan m.; maisteri **Matti Vilppula** Luopioisten murteen näytteistä.

Näiden palkintojen lisäksi annettiin vielä kuusi kpl. sadan markan ja 40 kpl. 50 mk:n palkintoja. Sadan markan palkinnon sai mm. rouva Elvi Permanto Sippulan murteen näytteestä; 50 mk:n palkinnon saivat mm. seuraavat henkilöt: taloll. poika Jussi Kemppi Vuoksenrannan murteen näytteestä, emäntä Helena Kuisma Kirvun murteen, hra **Yrjö Meriö** Salmin murteen, sähkötyömies **Aleksi Orjatsalo** Salmin m., työ**mies Jefim** Popoff Säämäjärven murteen, emäntä Aino Rokka Uudenkirkon (Viip. l.) murteen, maanvilj.

---

las!» — A Míkul vai kandav talĺoi kainalos; häi ollus andanuh kaheksa rubĺoa, a ku moanitettih händä, otettih vízi rubĺoa kahtes talĺas, ga otti häi i vijjes rubĺas..

Akimaine Jekki.

Viljo Savolainen Kiteen m., rouva Anna Seppänen Kivennavan m., opettaja Väinö Somerikko Suursaaren m., talouspääll. **J. Taulamo** Salmin m. sekä maanviljelijä Vilho R. Tujunen Muolaan murteen näytteestä. —

Palkintoina luvattiin jakaa 3000 mk, mutta kilpailun runsaan osanottajamäärän ja hyvien tuloksien perusteella jaettiinkin 4300 mk. — Palkinnot lähetettiin asianomaisille postitse viime toukokuun lopussa.

Karjalankielisiä kirjoituksia osallistui kilpailuun kaikkiaan 23 kpl., joista 10 edustaa Impilahden, 8 Salmin, 1 Suistamon, 2 Suojärven, 1 Säämäjärven ja 1 Tunkuan murretta. Kuten edellisestä käy ilmi, palkittiin niistä kaikkiaan viisi, nim. 4 Salmin murteen näytettä ja 1 Säämäjärven murteen näyte. Tämä merkitsee sitä, että karjalankielisistä kirjoituksista sai palkinnon 21,7 %, kun koko kilpailussa palkinnonsaaneiden määrä on vain n. 5,1 %. Karjalan kieltä käyttäneiden kilpailijoiden on siis syytä olla erittäin tyytyväisiä saavutuksiinsa. Karjalankielisien kirjoituksien suhteen pitää luonnollisesti paikkansa edellä ilmaistu havainto, jonka mukaan useimmat muodoltaan heikot kirjoitukset sisältävät paljon kieli- ja kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoista ainesta, joten yksikään kilpailuun lähetetty kirjoitus ei ole täysin arvoton. Karjalankielisistä kirjoituksista voi vielä mainita, että niistäkin oli useita aivan lähellä palkinnon saamista, vaikka jäivätkin palkinnotta.

Karjalankielisten kirjoituksien joukossa lopullisessa arvostelussa Salmin murteen alueelta lähetetyt ovat laadultaan ylivoimaisena ykkösenä. Samanveroinen näiden kanssa on ainoa Säämäjärven murretta edustava lähetys. Impilahden murteen näytteet, vaikka niitä onkin enimmän, eivät ole samalla tasolla edellisten kanssa. Impilahden samoinkuin Suistamon ja muiden suomen murteita lähellä olevien murteiden kirjoittaminen onkin ollut erikoisen vaikeaa siksi, että harva niiden kirjoittaja on pystynyt erottamaan koulujen, lehdistön yms. sivistysvälineiden tuomat suomalaiset sanat ja sanontatavat vanhasta kotimurteestaan. Suomen kielestä kauempana olevat ovat tässä suhteessa olleet jonkin verran helpommassa asemassa.

Suomalaisen Tiedeakatemian keräilytoimisto, joka yhdessä Kotikielen Seuran kanssa järjesti mainitun kilpailun, pyytää kilpailuun osallistuneille ja muillekin kotiseutujensa entisyyden tutkimista harrastaville kansalaisille huomauttamaan seuraavaa:

Keräilytoimisto julkaisee 4 kertaa vuodessa ilmestyvää «Sanastaja«-nimistä lehteä, jonka tarkoituksena on saada eri osissa Suomea asuvien lukijainsa välityksellä tietoja kansankielemme murteiden sanoista, niiden muodosta, merkityksistä ja käytännöstä, sekä niiden yhteydessä erilaisista vanhanaikaisista kansanelämän ilmiöistä. Tiedot kerätään ja talletetaan Sanakirjasäätiön arkistoon, joka sijaitsee Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran talossa Helsingissä, ja ne tullaan käyttämään tekeillä olevaan suomen kansankielen sanakirjaan. Lehteä lähetetään ilmaiseksi kaikille halukkaille tiedonantajille. Sellaisia vapaaehtoisia avustajia onkin jo kertynyt lehden ympärille monia satoja, mutta yhä uusia tarvittaisiin, sillä kysyttävää on vielä jäljellä paljon, ja kokemus osoittaa, että vaikka samassa pitäjässäkin olisi monta vastaajaa, jokainen heistä voi usein muistaa jotakin sellaista, mitä toinen ei huomaa ilmoittaa. Senvuoksi pyydetään kaikkia tällaisia harrastuksia kohtaan mielenkiintoa tuntevia henkilöitä pyytämään itselleen Sanastaja-lehti Suomal. Tiedeakatemian Keräilytoimistolta (osoite: Helsinki, Hallitusk. 1). Jos sitten «Sanastajan« kysymyksissä on sellaisia, joihin haluaisitte vastata, niin pyydetään palauttamaan Keräilytoimistoon lehden mukana seuraava paperinpyyntökortti, johon on merkittävä tilaajan nimi ja osoite (kortti kulkee ilman postimerkkejä); sen saatuaan toimisto lähettää ilmaiseksi sanavastauksiin tarvittavia paperilippuja ja vapaakirjekuoria, joissa tiedonannot taas kulkevat maksuttomasti Keräilytoimistolle. Yksityiskohtaiset ohjeet vastauksien kirjoittamiseksi on painettu kunkin Sanastaja-lehden viimeisen sivun oikeaan alakolkkaan. Paperin pyytäminen ei sido mihinkään määräaikaiseen tietojen antamiseen: vastauksia voi lähettää sen mukaan kuin kullekin sopii, vaikkapa vähitellen ja pienissä erin. Jos vastailupuuha miellyttää, voi myöhemmin pyytää lisää paperia ja kuoria. Kaikista luotettavista ja muuten kelvollisista tiedonannoista Keräilytoimisto suorittaa kerran vuodessa (jouluksi) pieniä palkkioita, keskimäärin 10—20 penniä sanalipulta. Keräilytoimisto toivoo, että mahdollisimman monet karjalaiset, sekä tekstikilpailun osanottajista että muista, vapaaehtoiseksi kirjeenvaihtajaksi rupeamalla harrastaisivat kotipitäjänsä kansankieltä koskevien tietojen pelastamista ja siten täydentäisivät mm. tämän kilpailun aloittamaa arvokasta kotiseututyötä.

Eino Leskinen.

Karjalan kirjakielen oikeinkirjoituksesta ja hiukan muustakin.

Karjalan «kirjakielestä« on taas kerran syntynyt kiista. Olen tähän asti koettanut pysytellä siitä syrjässä. Kun kuitenkin lehtori **E. V. Ahtia** äskettäin julkaisemassaan kirjoituksessa on jokseenkin aiheettomasti vetänyt minutkin mukaan, saanen esittää muutaman sanan.

Kotikielen Seuran sihteerinä minun on kuitenkin aluksi lausuttava kummastukseni sen johdosta, että lehtori **Ahtia** useissa eri lehdissä julkaisemissaan kirjoituksissa jatkuvasti hyökkäilee Kotikielen Seuraa vastaan sen johdosta, että sen 20. X. 1938 pitämässä kokouksessa rohjettiin arvostella hänen julkaisemaansa «Karjalan kielioppia« ja siinä suunniteltua karjalan kirjakieltä. Ja kuitenkaan hän ei viime lokakuussa pitänyt asiaa sen arvoisena, että olisi suvainnut saapua mainittuun kokoukseen, vaikka kävin häntä varta vasten kutsumassa. Silloin hänellä olisi ollut tilaisuus heti oikaista mahdolliset väärinkäsitykset, eikä olisi tarvinnut tuhlata siihen palstoittain sanomalehtien kallista tilaa. Hän olisi varmaan silloin voinut antaa muitakin tietoja, jotka olisivat voineet saada keskustelun toisenlaiseksi, ehkä antoisammaksikin. Nyt hänen on täytynyt nojautua enemmän tai vähemmän epätäydellisiin sanomalehtiselostuksiin, josta on ollut seurauksena jatkuva polemiikki. — Mutta ehkä se olikin hänen tarkoituksensa.

Mikä on sitten karjalan kirjakielen tarkoitus? Olen sitä aikaisemmin tiedustellut monelta sen puuhaajalta, mutta en ole koskaan saanut selvää vastausta. Vasta sitten, kun Kotikielen Seuran ed. mainitussa kokouksessa itse esitin olettamuksen «jos tarkoituksena on oman kirjakielen vaalimisella koettaa estää murteita katoamasta, voi hanketta kannattaa«, olen saanut jonkinlaiset vastaukset. Niinpä «Karjalaisuuden Ystävän« joulunumerossa s. 71 annetaan ymmärtää, että olen oikein tulkinnut sen tarkoituksen, ja sanomalehdissä (esim. Uudessa Suomessa, Laatokassa ja Karjala-Inkerissä) äskettäin ilmestyneessä julkilausumassa «Karjalaisuuden Ystävien Liitto« (— ilahduttavaa, että karjalaisuuden ystävien oman seuran nimessä viimeinkin esiintyy aito karjalainen muoto ystävien, tähän astihan siinä on komeillut, ties mistä syystä, länsisuomalainen muoto ystäväin —) ilmoittaa, että Liiton tarkoituksena on mm. karjalan kiesen murteita) sen kamppailussa olemassaolonsa puolesta. len kirjallisen viljelyn avulla tukea karjalan kieltä (= Saan kai olettaa, että lehtori **Ahtia** on samaa mieltä kuin tuo julkilausuma. No niin. Ne, mitkä todella ovat olemassa — eikähän muuta ole koskaan ollutkaan —, ovat juuri enemmän tai vähemmän yhteenkuuluvat karjalaismurteet. Yhtenäistä karjalan yleiskieltä ei ole olemassa, ei tällä eikä tuolla puolen itäisen rajamme. Näitä **murteita on yhteisellä nimellä usein kutsuttu karjalan kieleksi;** niin olen esim. minä nimittänyt julkaisuissani ja minua ennen monet muut. Siis ainoastaan nuo karjalaismurteet ovat se kieli, jota voidaan tukea «sen kamppailussa olemassaolonsa puolesta«, jos halutaan johdonmukaisesti ajatella eikä vain tyhjiä fraaseja lausahdella. Murteiden varjelemista katoamiselta olen sanonut haluavani kannattaa ja niin teen edelleenkin.

Mutta on aivan perinjuurinen ajatuserehdys, jos luullaan, että yleiskielen luomisella ja viljelemisellä voidaan **estää murteita katoamasta.** Niin Suomessa kuin kaikkialla muuallakin maailmassa, missä murteentutkimusta harrastetaan, tiedetään, että juuri **yleiskieli on murteiden pahin vihollinen.** Yleiskieli juuri koulujen, puhutun ja painetun kirjakielen avulla hävittää murteet, tasoittaa erilaisuudet, sanalla sanoen **tekee** siroista ja notkeista **yksilöistä,** murteista, karun ja kolean **tyypin,** kirjakielen. Juuri tältä tuholta minä toivoisin karjalaismurteiden säästyvän. Tuo kirjakieli ei tule sen paremmaksi siten, että yritetään tehdä siitä murteiden ominaisuuksien keskiarvo tai **summa.**

Murteiden **säilymisen** tukemiseksi ei ole tarpeen yleiseli kirjakieli, **mutta niiden** kirjoissa säilymistä varten **on tarpeen kirjoitustaito,** sopiva **oikeinkirjoitusjärjestelmä** ja mikäli kirjallisuudesta puhutaan, tarvitaan kirjailijoita, **kielitaitureita,** jotka todella sekä osaavat saada sisältöä kirjoituksiinsa että hallitsevat murteensa taiteelliset keinotkin. Sillä juuri se ominaisuushan on tehnyt esim. Nortamon «jaaritukset« klassillisiksi, että hän, joka oli taiteilija koko sielultaan, samalla hallitsi ne oman murteensa taitokeinot, joita kirjakielellä ei ole käytettävissään. Niinpä **Nortamon jaaritukset, sen lisäksi, että ne ovat mitä parhaimpia kielennäytteitä** (sen on aikoinaan esim. Heikki Ojansuu-vainaja todistanut), samalla **ovat** täyspainoisia taideluomuksia. (Mutta Nortamo ei aikonutkaan, eikä myöskään «Anun ja Mikon« tekijä, kohottaa murrettaan suomen kielen «toisinnoksi« tai yleiskieleksi). Tällaiseen kielenkäyttöön viittaavia pyrkimyksiä on kyllä Karjalaisuuden Ystävien Liitonkin piirissä havaittavissa; toistaiseksi valitettavasti vain sangen harvoja. Mutta ne kirjoittajat eivät olekaan hairahtuneet yleiskielen karuille poluille. He kirjoittavat sitä murretta, jota todella hallitsevat, käyttävät juuri sen murteen teknillisiä ja taiteellisia keinoja ja onnistuvat siten paremmin kuin yrittäessään käyttää «yleiskieltä«. Ja muutamat mainitun liiton piirissä olevat murteentaitajat ovat saaneetkin kirjoitelmiinsa sitä viehätystä, joka nostaa murreasuisen pakinan pelkän kielennäytteen yläpuolelle. Enemmän samantapaisia murteentaitajia esiin! Silloin varmasti karjalaismurteet säilyvät, eikä niitä varten tarvita erikoista kirjakieltä, jota ei näy hallitsevan kukaan.

Mainitsin edellä, että tarvitaan sopiva oikeinkirjoitusjärjestelmä. No niin. Sellainen on olemassa jo ennestään, ei sitä tarvitse luoda. Se on suomen kielen oikeinkirjoitusjärjestelmä. Sillä lienemme kaikki sentään yhtä mieltä siinä, että näiden kirjakielihankkeiden tarkoituksena ei ole loitontaa karjalaisia kauemmaksi suomalaisista kuin he todella ovat. Jos jollakin on se tarkoitus, hän astukoon esiin ja puhukoon puolestaan! Minun mielestäni Suomen suvulla ja varsinkaan niiri läheisillä heimolaisilla kuin suomalaisilla ja karjalaisilla **ei ole enää varaa rakentaa lisää erottavia aitoja,** entisiäkin on liiaksi. Kaiken työmme on tähdättävä yhteistunnon ja yhteenkuuluvaisuuden lisäämiseen. Niinpä ei ole tarkoituksenmukaista yrittää luoda erikoista oikeinkirjoitusjärjestelmää, koska suomen kielen järjestelmä soveltuu siksi melko pienin täydennyksin. (Bolševikit ovat, kuten tunnettua, muuttaneet karjalan kielen latinalaisperäisen kirjaimiston venäläiseksi juuri sitä varten, että se loitontaisi Karjalan väestön «fascistisesta Suomesta«). Tietenkin suomen kielen aakkosiin on otettava lisää merkkejä niitä äänteitä varten, joita suomen kielessä ei ole, mutta mitään muuta ei tarvitakaan. Ei ole tarvis muuttaa suomen kielen pitkien ääntiöiden kahdella kirjaimella merkitsemistapaa «tieteelliseksi«. Suomen merkintä ei ole tieteellinen, mutta sillä on jo takanaan pitkä traditio, jonka luulisi myöskin jotain painavan vaa'assa, ja siten säilyisi yhdistävä side siinäkin kohden. Seurattavana esimerkkinä voi mainita, että esim. virolaiset, uudistaessaan 1800-luvun puolivälissä saksalaisvoittoisen oikeinkirjoituksensa, muuttivat sen juuri suomen mukaiseksi, eikä siitä syystä, että se olisi ollut «tieteellinen« tai paras mahdollinen, vaan yksinkertaisesti siksi, että viron kieli siten tulisi suomen kieltä lähemmäksi. Todellakin kunnioitettavaa heimoustunnetta oli sen ajan virolaisissa! Mutta leht. Ahtia tahtoo ylväästi viedä karjalaiset suomesta mahdollisimman loitos.

Kun kirjoitusjärjestelmää tehdään, täytyy luonnollisesti ottaa huomioon, kenelle se on tarkoitettu. Leht. Ahtian kirjakieli on nähdäkseni aiottu lähinnä rajakarjalaisia varten. Kun he nyt sentään yleensä, joitakin nvahimpia lukuunottamatta, jo osaavat suomea tai, mikäli lapsista puhutaan, ennen pitkää tulevat sen kouluissa oppimaan ja omaksumaan, helpotetaan oman murteen kirjoituksen oppimista luonnollisesti sitä enemmän,

mitä lähempänä ennen opittua kirjoitusta se on. Karjalan murteissa on yllin kyllin sanaston, muoto-opin ja merkityksien alalla sellaisia erikoisuuksia, jotka erottavat sen suomesta, niin ettei tarvitse pelätä sen sekaantuvan, jos asianomainen kirjoittaja vain todella hallitsee murrettaan. Tieteellinen kirjoitus on tarkoitettu toisia tarpeita varten, se on hankalaa käyttää, vaikka onkin joissakin kohdin johdonmukaisempaa. Sitä ei ole helppo jokaisen omaksua. Ja helppoushan lienee kuitenkin asetettava etualalle käytännöllistä kirjoitusta luotaessa.

Mitä kirjaimia sitten tarvittaisiin, että karjalaismurteita voitaisiin kirjoittaa suunnilleen ääntämisen mukaisesti? Sanon suunnilleen, sillä tieteellinen tarkekirjotuskaan ei pysty kirjoittamaan ehdottoman tarkoin ääntämyksen mukaisesti. Sellaiset järjestelmät olisivat kyllä olemassa, mutta ne ovat suuren yleisön käytettäviksi hankalat. Jos mieli saada kirjoitustapa todella leviämään, on rakennettava mahdollisimman paljon ennen opitun pohjalle, s.o., koska edellytän, että kielen käyttäjät osaavat ennestään suomea tai ainakin sen ensiksi oppivat (— niin kai Ahtiakin edellyttää, koska hän on kirjoittanut kielioppinsa suomeksi —), on siis käytettävä mahdollisimman paljon suomen oikeinkirjoitusta ja poiketta siitä vasta aivan välttämättömän tarpeen vaatiessa. Tällainen välttämätön tarve on esim. silloin, kun on keksittävä merkki sellaiselle äänteelle, jota Suomessa ei käytetä.

Oko sellaisia ääntеitä sitten paljon? Ahtia kyllä luettelee kieliopissaan 33 äännettä ja niiden merkit eli kirjaimet ja lisäksi vielä **tš**-äänneyhtymän merkkinä č:n (kahdentuneena čč), siis kaikkiaan 34 kirjainta. Näistä on kuitenkin huomattava, että useimmat ns. liudentuneet äänteet esiintyvät vastaavien liudentumattomien tilalla määrä-äänteiden vieressä ja eri murteissa niiden esiintyminenkin on kovin erilaista. Liudentuneet ja liudentumattomat kerakkeet eivät yleensä muodosta ns. fonologista vastakohtaa, joten niitä ei tavallisessa kirjoituksessa välttämättä tarvitse merkitä eri kirjaimilla. Niinpä Ahtiakin vain ilmoittaa, että **d, l, n, r, s** ja **t** äänteet eivät yleensä esiinny **i**:n edessä, vaikka niin kirjoitetaankin; **i**:n edessä esiintyvät yleensä vain niiden liudentuneet toisinnot. Tämä onkin hyväksyttävä kanta. Mutta ne eivät muidenkaan äänteiden vieressä ollessaan yleensä muodosta sellaista fonologista vastakohtaa, että ymmärrettävyys siitä kärsisi. Näitä ei siis ole aivan välttämätöntä käyttää. Murteen puhujat osaavat sanat ääntää muutenkin oman murteensa mukaan oikein; ainoastaan silloin, kun tarvittaisiin opettaa kieltä sitä osaamattomille eli siis vieraille, tarvittaisiin noita kirjaimia.

Muista Ahtian järjestelmän kirjaimista on huomattava, että **b, f, g, š, ž**-kirjaimilla merkityt ääneet suomen yleiskielessä kyllä esiintyvät, mutta eivät omaperäisissä sanoissa; vain **z**-kirjaimella merkitty äänne (= soinnillinen **s**), **siis ainoastaan yksi äänne,** on suomen yleiskielelle tuntematon. Kaikki muut ovat käytännössä, vaikkakin vain lainasanoissa (**g** on tosin, kuten tiettyä, omaperäisissä sanoissakin, mutta vain **ng**-yhtymässä kahdentuneen **eng**-äänteen merkkinä). Näiden ääntеiden merkit ovat siis tuttuja suomen kielen oikeinkirjoituksesta. Muistettakoon tässä, että **š** ja **ž**-merkit soinnittoman ja sonnillisen «suhu-s:n« merkkeinä ovat tuttuja suomen kieliopeista jo tämän vuosisadan ensimmäiseltä vuosikymmeneltä alkaen, (vaikkakaan kaikki eivät niitä vieläkään hyväksy, vaan käyttävät niiden tilalle **sh**:sta ja **zh**:ta). Siis ainoastaan soinnillisen **s**:n merkitseminen omalla kirjaimella on aivan uutta. Siinä tehtävässä on tieteellinen transskriptio käyttänyt **z**:tä, ja sen Ahtiakin on ottanut järjestelmäänsä. Parempaa on . vaikea keksiä, joten tuo merkintä lienee hyväksyttävä, vaikka onkin myönnettävä, että juuri tuon äänteen merkintä tuottaa aloittelijoille enimmän vaikeuksia sen vuoksi, että suomen kielessä vastaavassa asemassa esiintyy **s** ja että **z**:n on kansakouluissa opittu merkitsevän **ts**:ää. — Tarkastellessani äskettäin päättyneeseen murrenäytteiden keruukilpailuun saapuneita karjalaismurteisia kirjoitelmia on huomioni kiintynyt muutamien kouluja käymättömien kansanihmisten tapaan ratkaista oikeinkirjoituspulma. Hyvinä murteensa taitajina he ovat ilman muuta tietenkin eroittaneet merkinnässään «pehmeät« **b, d** ja **g**-kerakkeet vastaavista «kovista« kerakkeista **p**:stä, **t**:stä ja **k**:sta. Mutta kun **s** ja **z** ääntеiden suhteen olisi ollut tehtävä sama eroitus, niin nämä kirjoittajat, jotka ilmeisesti eivät ole olleet Karjalaisuuden Ystävien Liiton, lehtori Ahtian eivätkä muidenkaan kirjakielen puuhaajien vaikutuksen alaisina, ovat kirjoittaneet suomen kielen mukaisesti vain **s**:n siihen, missä pitäisi sekä tieteellisen käytännön että Ahtian kieliopin mukaan olla **z**. Vaisto on sanonut heille, että virhe on siten merkiten pienempi. — Onkin myönnettävä, että **z** soinnillisen **s**:n merkkinä on epäonnistunut siksi, että sen **z**:n äännearvo on toinen kuin kansakouluista alkaen opetettavan **z**:n, (joka on **ts**). Olisi nähtävästi keksittävä soinnilliselle **s**:lle oma merkki, joka liittäisi sen näköaistimuksen jollain tavoin tavalliseen **s**:ään, soinnittomaan vastineeseensa. Millainen tämä todella uusi kirjain olisi oleva, on vaikea ratkaista. Ehkä siksi voisi ottaa poikkiviivalla varustetun **s**:n. Kirjoitettuna se olisi hankala, mutta painettuna ei.

eng-äännettä lehtori Ahtia merkitsee tieteellisten järjestelmien mukaisesti eri kirjaimella (**ŋ**:llä). Tämä kirjasuomen oikeinkirjoituksesta poikkeava merkintä ei kuitenkaan ole vallan välttämätön. Riittäisi vain ilmoitus, että **n** ääntyy **k**:n ja **g**:n edessä **eng**-äänteenä. Karjalaismurteissa ei ole tässä kohdassa edes sitä vaikeutta kuin kirjasuomessa, koska karjalassa ns. vahva aste on yleistynyt, eli siis kun kirjoitetaan **hengi, hengen,** niin **g** on todella myös äännettävä **g**:nä (luoteiskarjalassa sen sijaan tässä kohden **henki, henken**). Tosin on olemassa monia venäläisiä lainoja, joissa venäjän kieltä taitavat ääntävät venäjän mukaisesti **n**:n **n**:ksi myöskin **k**:n edessä, mutta ummikkokarjalaisten suussa näissäkin on sama edustus kuin omissa sanoissa.

Entä sitten tuo č-merkki? Sehän ei ole yhden ääntеen, vaan äänneyhtymän merkki. Ahtia on sen saanut tieteellisestä kirjoitustavasta, ns. karkeasta transskriptiosta, johon se saatiin saksalais-tšekkiläisestä kirjoituksesta). (Kyllä merkki on alkuaan tšekkiläinen, vaikka Ahtia ei luonnollisestikaan ole sitä sieltä lainannut; hän on saanut sen lähempää). Tämä olisi ainoa kohta, jossa siis yksi kirjain merkitsisi ääneyhtymää eikä äännettä, kuten muualla. On kuitenkin aivan tarpeetonta tuoda muuten selkeään äännekirjoitukseen aivan vieras periaate, kerakeyhtymän merkitseminen yhdellä kirjaimella, kun sen yhtymän kummallakin äänteellä on ennestään omat kirjaimensa nim. **t** ja **š** (**s**). Merkintä **tš** on ollut käytännössä tieteellisessäkin transkriptiossa jo 1860-luvulta lähtien, jolloin **F. J. Wiedemann, Aug. Ahlqvist** ja **A. Genetz** julkaisivat ensimmäiset karjalankieliset tekstinsä. Ja sitä on käytetty paljon aikaisemminkin muita kieliä kirjoitettaessa. Genetz 1880-luvulla kahdessa julkaisussaan käytti toista merkintää, ja sittenkun Setälä 1900 julkaisi suom-ugril. transskriptioehdotuksensa, tuli č (**c**)-merkintä karkeaan transskriptioon, mutta tarkassa kirjoitustavassa on aina ollut käytännössä **tš** (**ts**). Ja nykyisin pyritään karkeasta merkinnästäkin poistamaan č (**c**), koska se ei ole johdonmukainen merkintätapa ja koska se antaa aivan väärän kuvan ääntämisestä, jos sitä käytetään kahdennettuna, (**c** ääntyy, kuten **tš,** mutta kahdentunut čč ei äännykään samoin, čč ei ole = **tštš** vaan **ttš;** niinpä siis karjalan **kačon** = **katšon,** mutta **kačču** ei ole **katštšou** vaan vain **kattšou;** siis č merkitsee yksin ollessaan toista kuin kahdennettuna. Jos č:tä käytettäisiin ja haluttaisiin saada oikea kuva ääntämisestä, olisi kahdentunut **tš**-äänne merkittävä **tč**:llä. **Mutta** miksi pitäisi ottaa č-merkki käytäntöön ja tehdä sen avulla kielen kirjoitus oudomman näköiseksi ja näitä merkkejä tuntemattomalle (so. esim. tavalliselle suomalaiselle) vaikeammin ymmärrettäväksi, kun kerran aakkosiin ennestään kuuluvilla merkeillä voidaan sama asia merkitä tarkemmin (ja johdonmukaisemminkin). Käytettäköön siis **tš**:ää, ja niin on karjalan ja suomen oikeinkirjoitusten välillä taas yhtä raja-aitaa vähemmän. Ahtian väite, että tarvittaisiin tavumerkki osoittamaan,

että **t** ja **š** kuuluvat samaan tavuun, ei päde; riittää, kun kieliopin alussa huomauttaa (vieraskielisiä varten), että **tš**-yhtymä kuuluu kokonaisuudessaan jälkimmäiseen tavuun, ja sen lisäksi, että milloin **ttš**-merkintä esiintyy, on tavuraja ensimmäisen ja toisen **t**:n välissä.

(Ahtian huomautus, että minäkin olen käyttänyt julkaisuissani č, čč-merkintää, pitää kyllä sikäli paikkansa, että **kustantajan** määräyksen mukaisesti käytin karkeasti merkityissä teksteissä noita merkkejä. Itse sen sijaan en ole noita merkkejä koskaan käyttänyt, kuten leht. Ahtia hyvin tietää).

Pitkien ääntiöiden merkitseminen suomen tapaan kahdella vokaalimerkillä olisi syytä säilyttää entisenään. Se helpottaisi kirjoituksen oppimista suomen kielen oikeinkirjoituksen pohjalta. Erikoiset merkit pitkien vokaalien osoittamiseksi olisivat vain uusia raja-aitoja, joita koetettakoon välttää.

Ja sitten Ahtian verbiopin «mutkikkuus«. Olen huomauttanut vain, että mutkikas — ja tahdon sanoa tässä: **tarpeettoman mutkikas verbioppi vaikeuttaa kielen oppimista**. Vaikka joissakin murteissa olisikin rudimentejä joistakin erikoisista verbinmuodoista, tempuksista tms. ja vaikka joillakin fraaseilla määräyhteyksissä voi olla sellaisia merkityksiä kuin Ahtia taivutusopissaan esittää, ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista ruveta tyrkyttämään noita muotoja sellaisille, jotka eivät niitä käytä eivätkä osaa käyttää. Katsottakoon vain esim. «Karjalaisuuden Ystävä«-lehdessä julkaistuja kirjoituksia. Ei niissä esiinny Ahtian monia futuureja yms. — Ja Ahtian kieliopin kielestä mainitsee «Karjalaisuuden Ystävien liiton« puheenjohtaja **Ville Helve** Viena-Aunuksen tammikuun numerossa siv. 18, että sitä «ei hallitse kukaan muu kuin Ahtia itse«. Ja Helve kuitenkin on tuon liiton piirissä niitä harvoja, joiden karjalankieliset kirjoitelmat ovat kohonneet kielennäyteen ja pakinan astetta korkeammalle. (Verbiopin tieteelliseen arvostelemiseen tämä lehti ei ole oikea paikka; ei sen tilakaan sitä sallisi).

No niin. Olen aina tunnustanut leht. Ahtian ansiot karjalan kielen ainesten tallettajana ja aunukselaismurteiden käytännöllisenä taitajanakin. Kun käytännöllistä, todella opittavaksi aiottua kielioppia ruvetaan tekemään, silloin on muistettava pitää toisistaan erillään tieteellinen perinpohjaisuus ja opittavuus. Kaikkia hienouksia ei voi ottaa yleiskieleen. Tältä kannalta olisikin suotavinta, että ei pyrittäisi lainkaan yleiskieleen, vaan sovittaisiin mahdollisimman yksinkertaisesta oikeinkirjoituksesta, jota käyttäen kukin kielen taitaja kirjoittaisi oman murteensa sana-, muoto- ja merkitysvarastoa käyttäen niin hienoa ja hyvää kieltä kuin suinkin mahdollista. Siitä kielenkäytöstä näkyisi, mitkä muodot ovat elinvoimaisia, mitkä eivät. Keinotekoisesti on kieleen vaikea saada kotiutumaan uusia muotoja; uusia sanoja sen sijaan siihen on paljon helpompi tuoda. Kielen sisäinen rakenne on luonteeltaan konservatiivinen, se ei suvaitse vieraita aineksia. Silloin kun niitä alkaa kieleen päästä enemmälti, silloin on sen kuolema lähellä.

Tämän kirjakielikiistan yhteydessä on huomautettava sekä «Karjalaisuuden Ystävälle« että muillekin, että ei ole suinkaan pidettävä karjalan kielen s.o. karjalaismurteiden vihollisina niitä, jotka esiintyvät leht. Ahtian suunnittelemaa yleiskieltä vastaan. Useimmat, jotka ovat esiintyneet julkisuudessa, ovat sentään tuoneet julki myötätuntonsa karjalaismurteita kohtaan ja toivoneet niiden elävän. Luulenkin, että useimmat suomalaiset tahtoisivat tukea sellaista työtä, jonka päätarkoituksena on estää häviämästä soinnukkaita karjalaismurteita ja siinä tarkoituksessa edistää eri karjalaismurteilla s.o. karjalan kielellä tapahtuvaa kirjallista toimintaankin. Tällainen kirjallinen toiminta, todella elävien murteiden käyttäminen kirjoituksissa, tekee juuri nuo murteet tavallaan häviämättömiksi ja tukee niiden säilymistä. Sitävastoin ei ole voitu millään tavoin edes osoittaa uskottavaksi, saatikka sitten varmaksi, että yleiskieli (s.o. uusi murre, jota ei kukaan puhu) pystyisi aikaansaamaan saman. Näin ollen on mahdollista, että **monet sellaiset, jotka vastustavat** uuden murteen, s.o. **yleiskielen** (oikeastaan vain «paperikielen«), **käytäntöön ottamista, tukevat elävää karjalan kieltä** (s.o. eri murteita) sen kamppailussa olemassaolonsa puolesta enemmän kuin uuden, paikallismurteet syrjään jättävän yleiskielen puuhaajat.

Kun Karjalaisuuden Ystävien Liitto julkilausumassaan avoimesti myöntää pitävänsä karjalan kieltä suomen kielen t o i s i n t o n a, niin ei ole lainkaan ihmeteltävä, että epäilyksiä syntyy. Henkilöt, joista monet omakohtaisesti tietävät, mitä jo olemassa oleva kielikysymys merkitsee, eivät halua tukea uuden kielikysymyksen synnyttämistä maamme rajojen sisäpuolelle, lähinnä Raja-Karjalaan. Tällaisen käsityksen KYL:n julkilausumasta voi saada. Jos käsitys on väärä, oikaiskoon «Liitto« sen ja niin selvästi, että ei jää sijaa väärinkäsityksille.

Karjalan kielestä kirjoittaessaan ovat monet esiintyjät niin puolin kuin toisinkin käyttäneet runsaasti «ylisanojakin« puhumattakaan monista harhatiedoista. Vastatkoon kukin kirjoituksistaan, en käy niitä oikomaan, vaikka aihetta olisi yllin kyllin. Ylisanat eivät vie asiaa eteenpäin. Sellaisia olisi koetettava välttää keskustelussa, jossa on asiaakin aivan tarpeeksi.

Lopetan toistamalla lyhyesti aikaisemmin sanomani: **«kirjakieli«-puuhilla ei miellä suomalaisilla ja karjalaisilla nähdäkseni ole varaa rakentaa välillemme lisää erottavia aitoja. Yhdistäminen, toistemme lähentäminen olkoon aina ohjeenamme,** myöskin niin vähäiseltä tuntuvassa asiassa kuin oikeinkirjoituksen suunnittelussa.

Helsingissä toukokuun alussa 1939.

Eino Leskinen.

Vaikka ylläoleva kirjoitus on jo aikaisemmin julkaistu sekä «Viena-Aunuksessa« että «Karjala-Inkerissä«, olemme mekin mielihyvin sille suoneet sijan lehdessämme kirjoittajan pyynnöstä ja tasapuolisuuden nimessä. Maisteri Ahtia on kirjoitukseen vastannut «Karjala-Inkerin« N:ssa 22/1. 6. 39, ja maist. Leskinen edelleen siihen saman lehden numeroissa 24/15. 6. 39 ja 26—27/6. 7. 39 julkaisemassaan laajassa kirjoituksessa «Karjalaismurteiden erinäisistä ääntеistä ja niiden merkinnästä sekä karjalan «kirjakielestä«, joihin vain täten viittaamme.

Toimitus.

Tilan ahtauden tähden on joukko lehdellemme lähetettyjä kirjoituksia täytynyt siirtää seuraavaan numeroon.

Toimitus.

Esikuvallinen Karjala-Seura.

Suomussalmen pitäjän Kuivajärven kylässä perustettiin 17/12 —29 nuorten yhdistys »Rajan lapset». Kylä on vienankarjalainen.

Uuden seuran sääntöjen 11. pykälä kuuluu: »Yhdistyksen tarkoituksena on sivistystason kohottaminen, kansallistunnon ja isänmaanrakkauden virittäminen ja lujittaminen sekä siveellisten elämänarvojen tuntemuksen syventäminen paikkakunnan asukasten keskuudessa. Yhdistys jakaa tietoja ja taitoja sekä henkisillä että aineellisilla aloilla. Yhdistys pitää myöskin velvollisuutenaan vaalia sitä kaunista perintöä, jonka paikkakunta on saanut vanhasta Vienasta. Se koettaa saada toimialueellaan säilymään Vienan puhtaat tavat, kauniin Karjalan murteen ja kirkkaat karjalaiset kansallispuvut.»

Juhlien ohjelmat koetettiin saada mahdollisimman kansantajuisiksi ja karjalaisrahvasta kiinnostaviksi. Sopivia ohjelmia on itse tehty; ne ovat olleet kaikki karjalaisaiheisia ja kirjoitetut osittain karjalaksikin.

Esitelmiä pidettiin m.m. aiheista: »Kuivajärven kalataiat ennen vanhaan», »Vanhan kansan sananlaskut ja niihin sisältyvä viisaus» y.m.

Karjalaiset tanssit, joita yhdistyksen toiminnan alkaessa ei enää osattu, ovat nyt tulleet jazzin ja sensemmoisten tilalle. Kats. Toukomies 1934, n:ot 6—7.

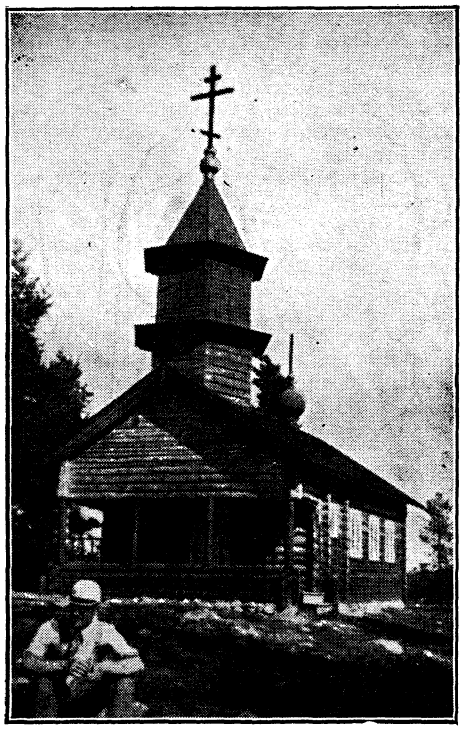
»Rajan lapsien» perustaja ja johtaja on ollut — Onttoni Miihkali.

Nostan hattuani Onttosen Miihkalille ja sanon: »Prošti, velli, šuutkis, paginois. Sinä olet toine, kui mikse duumaitšin. Sanal hos et, ga roavol olet karjalaine!»

Kansallistunnon ja isänmaanrakkauden virittäminen... säilymään... puhtaat tavat, kauniin Karjalan murteen ja kirkkaat karjalaiset kansallispuvut.

Eikö tällainen ohjelma soveltuisi jokaisen **Karjala-Kerhon** toimintaohjeeksi Vai mitä tästä puuttuisi; mitä tässä olisi kieroa tai takaperoista? Sivistys, joka elimellisesti pohjautuu esi-isien vanhaan elämänkokemukseen ja viisauteen, joka ei hylkäisi mitään pelkän vanhuuden tähden eikä omistaisi mitään pelkän uutuuden vuoksi, sellainen sivistys rakentaa kansaa, ei hajoita.

Siihen sivistykseen kuuluu myös vanhan rahvaan kielen kunnioittaminen ja vaaliminen, käytännössä pitäminen ja edelleen kehittäminen.

Kirjailija Onttoni Miihkali Kuivajärven kappelin törmällä.

Eivätkö **Raja-Karjalan nuorisoseuratkin** kuulu saman karjalaisheimon alueeseen kuin Kuivajärven »Rajan lapset»? Eivätkö hekin siis voisi ottaa vaaliakseen karjalaisuuden perinteitä, sen kieltä, kansanomaisia kauniita tapoja, leikkejä sekä tansseja! Tämä antaisi niille oikean heimokansallisen leiman; sen kautta säilyisi katkeamattomasti historiallinen jatkuvaisuus menneisyydestä tulevaisuuteen ja tarjoutuisi niille aatteellinen pohja ja oikeutus, paljon merkitsevämpi kuin minkä pelkän ajanvieton ja huvittelun tarkoitus voi antaa.

Siltä ainakin minusta tuntuu.

E. A.

KARJALAISUUDEN YSTÄVÄ 1939.

KARJALAISUUDEN YSTÄVIEN LIITON JULKAISU.

Karjalaisuuden Ystävä on aitokarjalainen aikakauslehti, joka työskentelee lujan kansallistunnon ja uskonnollissiveellisen maailmankatsomuksen lietsomiseksi Karjalan heimon keskuuteen.

Karjalaisuuden Ystävä vaalii karjalaisheimon ikivanhoja kunniakkaita perinteitä ja kulttuuriarvoja julkaisten niitä koskevia sekä historiallisia että kansantietouteen ja yksityiseen muistitietoon perustuvia aineksia.

Karjalaisuuden Ystävä harrastaa eritoten **karjalan kieltä** julkaisten sitä koskevia kirjoituksia. Viljelemällä karjalankielistä tekstiä lehti pyrkii keräämään ja tallettamaan murreainehistoa, tutkimaan karjalan yleiskielen edellytyksiä, kokeilemaan sillä, kehittämään sitä ja edistämään sen oikeinkirjoitusta.

Karjalaisuuden Ystävä pitää vireillä Karjalan heimon valtiollisen itsemääräämisoikeuden ja sen asuma-alueiden yhtenäisyyden, koko Karjalan ykseyden periaatteita. Se selostaa lukijoilleen varsinkin Itä-Karjalan kysymystä menneinä ja nykyaikoina sekä julkaisee historiallisia tietoja ja kuvauksia tämän heimonosan poliittisista sekä aseellisista vapausliikkeistä ja -sodista.

Karjalaisuuden Ystävä tähystelee tarkoin karjalaisuuden vihollisten tuholaistoimintaa sekä julkaisee uutisia ja katsauksia olojen kehityksestä nykyisessä Neuvosto-Karjalassa.

Karjalaisuuden Ystävä on riippumaton puoluepolitiikasta.

E. V. AHTIA:

KARJALAN KIELIOPPI

„**Karjalan kieliopilla** on suuri arvonsa siinä, että se sisältää täydellisen karjalan kielen muoto-opillisen systeemin."

(Professori **Lauri Kettunen.**)

Hinta: sid. 25 mk., nid. 18 mk

Jakaja

KARJALAISUUDEN YSTÄVIEN LIITTO

Tilauksia ottaa vastaan Liiton sihteeri **Paavo Jukola,** os. **Kuolismaa.**

Jos

karjalaisuuden häviön uhka koskee mieleesi;

jos tahdot, että karjalan kieli säilyisi perinnöksi tuleville sukupolville;

jos täten esi-isien perintöä pidät kalliina ja velvoittavana;

jos yhteissuomalaisuuden henkistä rikkautta siten tahdot varjella kutistumasta —

niin liity jäseneksi Karjalaisuuden Ystävien Liittoon, tilaa itse ja suosita kaikille tuttavillesi sen äänenkannattajaa »Karjalaisuuden Ystävää» ja avusta tätä omilla kirjoituksillasi.

SAVONLINNAN PAITA JA TYÖPUKU

Omist. ARMAS SIKANEN

Savonlinna, / Puhelin 566

TALVEKSI
suuri valikoima kaikenlaisia
kankaita, alusvaatteita,
sukkia y.m. y.m.

Hinnat tunnetusti halvat

V. MOLOSOFKIN
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi, Välikylä — Puh. 28.

VELJEKSET JUKOLA OSAKEYHTIÖ
SEKATAVARAKAUPPA
Suojärvi puh. 95
Rajasuvanto „ 3
SIVULIIKE:
Kuolismaassa

MYY tukuttain ja vähittäin ajan tarkimpiin hintoihin:

Siirtomaatavaroita, herkkuja, hedelmiä, y.m.
Lihaa, leikkeleitä, maitoa y.m.
Taloustavaroita, tapetti-, maali- ja rakennustarpeita.
Jalkineita, matka- ja käsilaukkuja.
Rehua, kauraa, heiniä ja olkia.
Kankaita, paitoja, housuja, hattuja y.m.

Nopea ja rehellinen toimitus.

PUUTAVARALIIKE Suojärvi puh. 90

OSTAA: Metsiä ja maatiloja sekä y.m. puutavaroita.
MYY: Saha-, rakennus- y m. puutavaroita ajan hinnoilla.

VÄRTSILÄN APTEEKKI
OMISTAJA
VILLE HELVE

LAPAMATOLÄÄKE
VERMIFUGOL

APTEEKIN RUNSASTA JA MONIPUOLISTA
KEMIKALIOVARASTOA SUOSITELLAAN

Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy. 1939.

Irtonumero 6:—